

Møte onsdag den 9. oktober kl. 10

President: J ø r g e n K o s m o

D a g s o r d e n (nr. 2):

1. Hans Majestet Kongens tale til det 147. Storting ved dets åpning og melding om Noregs rikes tilstand og styring
2. Referat

*Minnetaler over tidligere stortingsrepresentanter
Arne Haukvik og Johannes Gilleberg***Presidenten:** Ærede medrepresentanter!

Tidligere stortingsrepresentant *Arne Haukvik* er død, 76 år gammel.

Arne Haukvik ble født 12. februar 1926 i Sauherad i Telemark. Etter folkehøgskole, examen artium og handelsegym, i 1950, reiste han utenlands. Han tok kurs for utenlandske studenter ved City of London College i 1952. Deretter skaffet han seg nyttig og mangesidig kunnskap og erfaring ved å arbeide bl.a. som skipskokk, journalist, importør og skipshandler i USA.

Arne Haukvik hadde en allsidig yrkeserfaring. Han har bl.a. vært salgssjef i Det Norske Samlaget, salgskonsulent i Centralfilm A/S og tiltakssjef i Norges Skiforbund. Han har vært ansatt i Parkvesenet og Rusken-aksjonen i Oslo kommune og vært markedsjef i Norsk Rikstoto.

Haukvik ble medlem av Oslo bystyre i 1968. Han satt i første omgang til 1979, men var tilbake igjen som bystyremedlem fra 1992 til 1995. Han var medlem av flere kommunale utvalg i disse periodene og var også en kort periode medlem av formannskapet.

Haukvik har også hatt en rekke tillitsverv og andre offentlige verv. Han var nestformann og formann i Bondeungdomslaget i Oslo i fire år fra 1959. Han var formann i idrettslaget BUL i åtte år, styremedlem i 25 år og medlem av rådet i Bondeungdomslaget i Oslo i ca. 30 år. Han har vært med i ledelsen for Bislett-Alliansen – Bislett Games og Oslo Maraton – fra starten i 1965. I 1992 ble Arne Haukvik utnevnt til Årets Oslo-borger.

I vinter ble Arne Haukvik tildelt HM Kongens fortjenestemedalje i gull, og for sin store innsats for idretten fikk han også Idretts-Norges hederspris.

Han har også vært medlem i Statens idrettsråd og medlem av representantskapet i Kreditkassen.

Haukvik ble innvalgt til Stortinget i 1993, der han satt en periode som medlem av familie-, kultur- og administrasjonskomiteen.

Arne Haukvik var en allsidig mann med et bredt engasjement. Mest kjent er han nok som initiativtaker til Bislett-Alliansen og Bislett Games. Idretten stod hans hjerte nær, men det gjaldt ikke bare toppidretten. Han viste like mye interesse for barn og unge og deres mulighet til å kunne utfolde seg.

Haukvik engasjerte seg sterkt i politikken. Som stortingsrepresentant fra Oslo var han svært opptatt av å skape gode levekår for folk som bor her. Men han så helhe-

ten i politikken, og at en vanskelig kan skape gode forhold i byene uten samtidig å stimulere til vekst og utvikling i distriktene.

Haukvik var aldri redd for å gå nye veier. Han var svært iderik og kunne se løsninger som andre ikke fant. Han hadde et stort pågangsmot og et smittende humør.

Tidligere stortingsrepresentant *Johannes Gilleberg* er død, 87 år gammel.

Johannes Gilleberg var gårdbrukersønn fra Gudbrandsdalen, født i Ringebu 1. august 1915. Han studerte teologi og ble ordinert til prest i 1948. Og det var dette som var foranledningen til at han flyttet nordover. I årene fra sin presteordinasjon og til han ble bestyrer ved Trastad gård i Kvæfjord i 1955, arbeidet han som adjunkt og hjelpeprest i Hammerfest.

Hans sterke engasjement for denne landsdelen kom ofte til uttrykk, ikke minst i hans arbeid som bestyrer ved Trastad gård.

Trastad gård var sentralinstitusjon for psykisk utviklingshemmede i Nord-Norge, og Johannes Gilleberg var en drivende kraft bak utbyggingen av omsorgen for psykisk utviklingshemmede i denne landsdelen. Han var formann både i aksjonsutvalget og hovedkomiteen for reising av Nord-Norges åndssvakehjem og formann i bygge- og plankomiteen for Trastad gård i de ti årene han var bestyrer.

Som bestyrer ved Trastad studerte han sosialomsorg i de nordiske land og undervisningsopplegg for psykisk utviklingshemmede i Danmark og Tyskland. Dette gjorde han for på best mulig måte å møte utfordringene arbeidet ved Trastad gård medførte, og legge forholdene til rette for beboerne. Han hadde et sterkt forhold ikke bare til Trastad som institusjon, men også til hver og en av dem som bodde der.

Johannes Gilleberg engasjerte seg også som kommunalpolitiker i Kvæfjord kommune.

Johannes Gilleberg møtte som stortingsrepresentant for Troms for Senterpartiet fra 1965 til 1977. Med unntak av ett år i administrasjonskomiteen var Gilleberg medlem av sosialkomiteen i alle sine tre perioder på Stortinget. Han var delegert til FN's generalforsamling i 1967.

Gilleberg var et varmt omsorgsmenneske. Dette fikk også hans medrepresentanter på Stortinget nytte godt av. Han var sterkt kristen, men også en som eide romslighet, og som ikke var påtrengende i forhold til mennesker som ikke delte hans tro. Aller mest vil nok Gilleberg bli husket for sitt sterke engasjement for de svakeste blant oss.

Vi minnes Arne Haukvik og Johannes Gilleberg med dyp respekt og takknemlighet og lyser fred over deres minne.

Representantene påhørte stående presidentens minnetaler.

Presidenten: Representantene Sonja Irene *Sjøli*, Hallgeir H. *Langeland* og Jorunn *Ringstad*, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Fra den innkalte varerepresentant for Akershus fylke, Mette *Korsrud*, foreligger søknad om å bli fritatt for å møte under den gjenværende del av representanten Julie

Christiansens permisjon fra og med 9. oktober til og med 17. oktober.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandles straks og innvilges.
2. Andre vararepresentant for Akershus fylke, Anette M. Solli, innkalles for å møte i permisjonstiden.

Presidenten: Anette M. Solli er til stede og tar sete.

Det foreligger en rekke permisjonssøknader:

- fra representanten May-Helen Molvær *Grimstad* om sykepermisjon fra og med 9. oktober og inntil videre
 - fra representanten Kari Lise *Holmberg* om permisjon i tiden fra og med 9. oktober til og med 5. november, fra representantene Karin *Andersen*, Eirin *Faldet*, Jan Arild *Ellingsen* og Synnøve *Konglevoll* i tiden fra og med 9. oktober til og med 6. november, og fra representanten Ola D. *Gløtvold* om permisjon i tiden fra og med 9. oktober til og med 7. november, alle for å delta i De forente nasjoners 57. ordinære generalforsamling, 2. del, i New York
 - fra representanten Haakon *Blankenborg* om permisjon i dagene 9. og 10. oktober for etter oppnevning av Utenriksdepartementet å delta på sikkerhetspolitisk seminar og offisielt statsbesøk i Ungarn
- Disse søknader foreslås behandlet straks og innvilget.
– Det anses vedtatt.

Fra første vararepresentanter for henholdsvis Hedmark og Nordland fylke, Grethe G. *Fossum* og Ruth Olaus *Rist*, foreligger søknader om å bli fritatt for å møte i Stortinget under representantene Eirin *Faldets* og Jan Arild *Ellingsens* permisjoner, av velferdsgrunner.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknadene behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden:

For Hedmark fylke: Bent Egil *Torp*, Helge *Bjørnsen* og Kent Inge *Stenberg Ryen*

For Møre og Romsdal fylke: Rigmor *Andersen Eide*

For Nordland fylke: Karstein *Hansen*

For Oppland fylke: Reidun *Gravdahl*

For Telemark fylke: Gunn Marit *Helgesen*

For Troms fylke: Knut Werner *Hansen*

Presidenten: Bernt Egil *Torp*, Helge *Bjørnsen*, Kent Inge *Stenberg Ryen*, Rigmor *Andersen Eide*, Karstein *Hansen*, Reidun *Gravdahl*, Gunn Marit *Helgesen* og Knut Werner *Hansen* er til stede og vil ta sete.

Valg av settepresidenter

Presidenten: Presidenten vil foreslå at det velges to settepresidenter for Stortingets møter i inneværende uke – og anser det som vedtatt.

Presidenten ber om forslag på settepresidenter.

Jens Stoltenberg (A): Jeg foreslår Oddbjørg *Ausdal Starrfelt* og Kjell *Engebretsen*.

Presidenten: Oddbjørg *Ausdal Starrfelt* og Kjell *Engebretsen* er foreslått som settepresidenter. – Andre forslag foreligger ikke, og Oddbjørg *Ausdal Starrfelt* og Kjell *Engebretsen* anses enstemmig valgt som settepresidenter for inneværende ukens møter.

Statsråd Børge *Brende* overbrakte 2 kgl. proposisjoner (se under Referat).

S a k n r . 1

Hans Majestet Kongens tale til det 147. Storting ved dets åpning og melding om Noregs rikes tilstand og styring

Presidenten: Etter samråd med gruppelederne vil presidenten foreslå at debatten ordnes slik:

Debatten føres over to dager, med en samlet taletid på 7 timer og 15 minutter, eksklusiv replikkordskifter og 3-minuttersinnlegg.

Taletiden blir fordelt slik på gruppene:

Arbeiderpartiet 110 minutter, Høyre 95 minutter, Fremskrittspartiet 65 minutter, Sosialistisk Venstreparti 60 minutter, Kristelig Folkeparti 55 minutter, Senterpartiet 25 minutter, Venstre 10 minutter og Kystpartiet 10 minutter. I tillegg vil presidenten foreslå at representanten *Simonsen* gis en taletid på inntil 5 minutter.

Videre foreslås det at det gis adgang til replikkordskifte på inntil fem replikker med svar etter innlegg av partigruppenes hovedtalere og statsministeren og tre replikker med svar etter talere med 10 minutters taletid eller mer samt etter statsrådenes innlegg uansett lengde innenfor den fordelte taletid.

Videre foreslås det at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Dette anses vedtatt.

Jens Stoltenberg (A): Etter valget i fjor høst fikk landet en ny regjering. Grunnlaget for den regjeringen var Sem-erklæringen og 52 skriftlige svar fra Regjeringen til Fremskrittspartiets stortingsgruppe. På dette grunnlaget ble det dannet en ny regjering med støtte fra Fremskrittspartiet. Regjeringens og Fremskrittspartiets erklærte mål var å gi landet en annen politisk kurs, en annen politisk retning for samfunnsutviklingen enn det Arbeiderpartiet står for. Dette løftet har Regjeringen holdt. Vi har fått en annen politisk kurs, en annen retning for samfunnsutviklingen.

Heldigvis er det ikke slik at Norge forandres totalt fra den ene dagen til den andre. Mye er godt i det norske samfunnet, og det vil det fortsatt være. Men retningen er en annen, og etter vår mening er retningen feil. Det legges mindre vekt på rettferdig fordeling og fellesskap. Det er varslet privatisering og individualisering av folketrygden, privatisering av skolen, og det legges opp til en politikk der de som har mye fra før, får mer, og der mange av dem som har lite, får enda mindre. Dette er en ny retning. Det er en usosial høyrepolitikk, som vi har sett tidligere, og som er noe annet enn det Arbeiderpartiet står for.

La meg ta noen eksempler. I dag stiger arbeidsledigheten i Norge. Ledigheten er fortsatt lav sammenlignet med andre land, men det er mager trøst for de snart 100 000 arbeidsledige at det gjennomsnittlig sett er flere ledige i andre land enn i Norge. De arbeidsledige er blant dem som har det økonomisk vanskeligst i Norge. Dagpengegrunnlaget utgjør 62 pst. av lønnen. Det er en lav daglønn, en lav ledighetstrygd, i forhold til mange andre land. Likevel velger Regjeringen å kutte i dagpengene til de arbeidsledige. Det gjør de ved å innføre nye karenstidspunkter i dagpengeordningen, de gjør det ved å øke kravet til lønn man må ha før man kan få dagpenger, og de gjør det ved å fjerne det beregnede feriepengetillegget i arbeidsløshetstrygden. Feriepenger er en del av lønnen for alle andre arbeidstakere. Når det kuttet ut for de arbeidsledige, betyr det nesten 10 pst. lavere lønn for ledige, lavere dagpengeutbetaling for de ledige. Konkret betyr det at en person som er arbeidsledig i tre måneder og har en gjennomsnittlig lønn, mister 6 000 kr i dagpenger. En som er ledig i ett år, mister nærmere 20 000 kr. Og det er mennesker som i utgangspunktet har en lav inntekt å leve av fordi de lever av dagpenger. Det er en annen politisk kurs enn Arbeiderpartiet står for, og det er en kurs vi er uenig i. Men det er altså en annen kurs enn den vi ønsket å gå inn for da vi satt med ansvaret.

Et annet eksempel: uføre. I dag er det slik at hvis man er uføretrygdet, kan man ha små ekstraintekter – som det betales skatt av, men som man slipper at trygden blir trukket mot, hvis man har inntekter under 50 000 kr. Det er viktig for mange som er født uføre, det er viktig for mange som har noe arbeidsevne, f.eks. mennesker med muskel- eller skjelettskader, men det er også viktig for en gruppe som har f.eks. reumatisme – en sykdom som gjerne kommer og går, noen dager er du frisk og andre dager er du dårlig. Og jeg kjenner eksempler på mennesker som noen dager er helt friske, og som så i lange perioder kan være helt syke. De må leve et liv der de ikke kan ha en fast jobb, ikke kan inngå en forpliktende arbeidsavtale med en arbeidsgiver, men de kan ta noe arbeid. De kan jobbe noen ekstravakter, og de kan bidra noe. Det gjør mange av disse menneskene i dag, og de får noe betalt for det. Denne ordningen vil Regjeringen fjerne ved å si at nå kan du bare tjene 5 000 kr, ikke 50 000 kr som i dag. Det er usosialt, det er dårlig samfunnsøkonomi, for det reduserer arbeidsinnsatsen til en gruppe som er helt i ytterkanten av arbeidsmarkedet, nemlig de uføretrygdede, og det er fremfor alt usosialt at noen av de menneskene som har aller minst, skal få enda mindre. Igjen er det en annen kurs enn det Arbeiderpartiet står for. Det har Regjeringen helt rett i. Men det er en kurs som går i feil retning sammenlignet med de verdier Arbeiderpartiet står for, om rettferdighet og fellesskap.

Tilsvarende er det for egenandeler. Egenandelene for medisiner på blå resept ble fjernet 1. oktober for uføre og alderspensjonister. Det er spesielt viktig for mange uføre, og det er viktig bl.a. for minstepensjonister. Nå vil Regjeringen gjeninnføre disse egenandelene og øke dem slik at de for medisiner går fra null for disse gruppene til 1 850 kr. Det er dobbelt feil. For det første er det uttrykk

for en uforutsigbarhet som ingen grupper fortjener. Regjeringspartiene stemte for denne ordningen i fjor, og er på nærmest prinsipielt grunnlag mot den i år. For det andre betyr det økte kostnader for uføre og økte kostnader for f.eks. minstepensjonister og andre med lav pensjon. Også det er en annen kurs. Men det er en kurs i feil retning, og det stikk motsatte av hva vi foreslo i vårt budsjett for 2002.

Det fjerde eksempelet jeg skal nevne, er fellesforbruk kontra privatforbruk. Noen av de viktigste oppgavene i vårt samfunn har vi valgt å løse i fellesskap. Vi har sagt at oppgaver som omsorg for barn, omsorg for eldre og utdanning er noe vi ikke overlater til markedet, det er noe vi ikke overlater til den enkeltes inntekt, bosted og bakgrunn, men det er noe vi så langt som overhodet mulig prøver å sørge for at alle får et likeverdig tilbud om. Derfor organiseres og finansieres det gjennom fellesskapet, gjennom offentlig sektor.

Regjeringen legger opp til en rekordsterk vekst i det private forbruket og en svært lav vekst i det offentlige forbruket, i fellesforbruket. Privat forbruk skal neste år vokse med 3,5 pst. – det er noe sånt som 23 milliarder kr – mens offentlig forbruk skal vokse med 0,5 pst. – det er om lag 1,6 milliarder kr. Så privat forbruk skal vokse noe sånt som 15 ganger sterkere enn offentlig forbruk neste år i henhold til nasjonalbudsjettet. Nå er det mange grunner til at det er slik. Det er bl.a. reallønnsvekst, det er økt sysselsetting og andre gode forklaringer på at privat forbruk vokser. Men den sterke forskjellen mellom vekst i privat forbruk og offentlig forbruk, der vi finansierer noen av de viktigste oppgavene, som omsorg for eldre, for syke, utdanning og barneomsorg, viser at en politikk der en ytterligere stimulerer det private forbruket på bekostning av fellesforbruket ved å gi skattelettelser, er å gå i feil retning. Og derfor er det slik at kommunene nå får den laveste veksten i sine inntekter på flere år, mens det private forbruket øker kraftig. Også det er en annen kurs, men en kurs i feil retning.

Arbeiderpartiet står for en annen kurs enn den Regjeringen går inn for. Vi ønsker en politikk for arbeid og velferd, for å sikre arbeidsplassene, sikre en konkurranseutsatt industri, stille opp for de ledige – ikke kutte i tiltakene for dem, og ikke kutte i dagpengene. Det betyr også at vi vil styrke de oppgavene vi løser i fellesskap, styrke kommunene, slik at vi kan få en bedre skole, en bedre eldreomsorg. Og vi er villige til både å stille opp med de pengene som trengs, og samtidig stille sterke krav til fornyelse av offentlig sektor, bedre organisering av offentlig sektor. Nettopp fordi vi ønsker en sterk offentlig sektor, en god organisering av de oppgavene vi løser i fellesskap, er vi også sterke tilhengere av at denne sektoren fornyes.

Det er en annen kurs. Det er en annen politikk. Slik sett har Regjeringen holdt de løftene den gav. Men det er en politikk som etter vår mening går i feil retning, og over tid blir forskjellene store. Selv om de fra det ene året til det andre ikke er dramatiske for samfunnet totalt, er de dramatiske nok for de uføre som mister noen tusenlapper i ekstraintekter, eller for de ledige som mister 20 000 kr i ledighetstrygd.

Vi har en mindretallsregjering i Norge. Det er ikke noe nytt. Vi har hatt mindretallsregjeringer i mange år. Einar Gerhardsen ledet en mindretallsregjering på 1960-tallet. Odvar Nordli, Trygve Bratteli og mange andre har ledet mindretallsregjeringer. Det nye nå er at vi har en mindretallsregjering uten et avklart og stabilt grunnlag i Stortinget. I teorien har denne regjeringen et avklart grunnlag, i den forstand at Sem-erklæringen og svarene fra Regjeringen til Fremskrittspartiets stortingsgruppe gjorde at det ble dannet en regjering. Fremskrittspartiets leder Carl I. Hagen sa at han ikke anså seg som regjeringens parlamentariske grunnlag. Men i trontaledebatten i fjor understreket han at han anså Fremskrittspartiet som Regjeringens parlamentariske basis. For oss er det litt uklart hva som er forskjellen på «basis» og «grunnlag» – det ligner i hvert fall veldig på hverandre. Uansett har Fremskrittspartiet vært fadder og hatt en spesiell rolle i forhold til den sittende regjeringen.

Det som er problemet, er at Regjeringen ikke vedkjenner seg sitt parlamentariske grunnlag eller sin parlamentariske basis i form av Fremskrittspartiet, og Fremskrittspartiet vedkjenner seg ikke det ansvaret de har ved å innsette en regjering og slutte seg til Regjeringen på det skriftlige grunnlaget de hadde. Det bidrar til økt usikkerhet, økt uforutsigbarhet og vingling fram og tilbake, som ikke det politiske system, ikke norske bedrifter, ikke det norske folk og ikke velgerne – ikke minst – er tjent med, fordi det bidrar til uklarhet og mangel på klare alternativer. Derfor mener jeg at vi trenger flertallsalternativer, enten i form av at vi får en flertallsregjering, eller i form av at vi har mindretallsregjeringer som har et avklart grunnlag i Stortinget. Det har vi f.eks. i Sverige med en sosialdemokratisk regjering som har avtaler med partier i Riksdagen. Vi har hatt det tidligere i Norge. Det kan tenkes ulike løsninger. Men demokratiet, velgerne og alle andre har et krav på at vi som politikere er i stand til å etablere flertallsløsninger som kan styre forutsigbart, gjennomføre en sammenhengende politikk og redusere den uforutsigbarheten og den usikkerheten som vi nå opplever i Det norske storting.

Så stilles spørsmålet om Arbeiderpartiet er villig til å ta ansvar. Og selvsagt er Arbeiderpartiet villig til det. Vi har vært og er et parti som tar ansvar, men vi kan ikke ta ansvar for høyrepolitikk. Vi kan heller ikke ta ansvar for en justert høyrepolitikk. Vi kan bare ta ansvar for en politikk som har et klart preg av våre verdier om rettferdig fordeling og fellesskap. Men vi kan ikke ta ansvaret for en politikk vi mener går i gal retning. Dessuten er bare det at man drøfter eller tar opp spørsmålet om Arbeiderpartiet, opposisjonen, skal bli Regjeringens grunnlag i en så viktig sammenheng som f.eks. statsbudsjettet, en illustrasjon på behovet for avklarte flertallsløsninger i den ene eller andre form. For hva blir da meningen med den alternative kursen, den andre kursen, den nye kursen i forhold til Arbeiderpartiet som denne regjeringen varslet, nedfelt i Sem-erklæringen og i svarene til Fremskrittspartiet, hvis den alternative kursen til Arbeiderpartiet skal lages med Arbeiderpartiet? Da har vi fått det endelige beviset på at vi har en situasjon i dette stortinget som krever en helt an-

nen avklaring enn det både Fremskrittspartiet og regjeringens partiene så langt har vært villige til å gi.

Statsministeren snakker noen ganger som om han tror at han fortsatt leder en sentrumsregjering som den ene dagen kan gå til venstre og den andre dagen kan gå til høyre, og litt fram og tilbake. Han leder ikke en sentrumsregjering. Han leder en Høyre-dominert regjering som har Fremskrittspartiet som basis, og som er innsatt av Fremskrittspartiet, og som er noe helt annet enn en sentrumsregjering, og han leder en regjering som har varslet en annen kurs basert på andre verdier og andre samfunnsretninger enn det Arbeiderpartiet står for. Det er konsekvensen av dette valget Regjeringen åpenbart har problemer med fullt ut å ta.

Arbeiderpartiet mener at vi trenger et sentrum-venstre-flertall i Norge som kan gi landet forutsigbarhet, stabilitet og en politikk bygd på rettferdig fordeling og fellesskap. Alternativet til det er enten en eller annen form for mindretallsstyre med Høyre og Kristelig Folkeparti, dagens regjering, eller et mer forpliktende samarbeid på høyresiden med Fremskrittspartiet. Begge de to høyrealternativene er dårligere enn et sentrum-venstresamarbeid, og det er det vi går inn for.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Oddvard Nilsen (H): Representanten Stoltenberg fortsetter svartmalingen som han har holdt på med fra første dag budsjettet ble lagt frem. Han glemmer å nevne at det blir betydelig økning i psykiatrisatsingen i Norge. Det blir mer penger til kreftforskningen i Norge og til behandling, det blir mer penger til sykehusene, det blir mer penger til kommunene, det blir mer penger til å bekjempe rusproblematikken i Norge, og det blir mer penger til å bekjempe arbeidsledigheten gjennom å styrke arbeidsmarkedsetaten. I tillegg er det en betydelig satsing mot fattigdom. Og siden representanten Stoltenberg nå sa at han tar ansvar, er det altså 90 000 fattige i dette landet. Tar han ansvar også for det?

Så er det slik at de skattelettelsene som han har nevnt, har han stort sett stemt for selv. Av de vel 10 milliarder kr i skattelettelse har han stemt for 8,7 milliarder kr. Og det er ikke så underlig at representanten Stoltenberg har gjort det, for på Arbeiderpartiets landsmøte ble det sagt at vi er nå i en situasjon hvor økt velferd må betales av produktiv virksomhet istedenfor høyere skatter og avgifter. Derfor stemte selvsagt Arbeiderpartiet for de skattelettelsene som kom.

Og mine spørsmål til representanten Stoltenberg er: Hvis vi nå skal ta ham på alvor, hvor vil Arbeiderpartiet øke sine skatter? Hvilke skatter er det? Ønsker de å gjeninnføre flyseteavgiften? Ønsker de å gjeninnføre investeringsavgiften? Ønsker de at flere skal betale toppskatt, sykepleiere eller lærere, eller skal de senke minstefradraget slik at de lavtlønte skal betale mer skatt? Eller er det alkoholavgiftene som skal økes? Jeg bare spør!

Jens Stoltenberg (A): Først til spørsmålet om det er svart eller hvitt i Norge, bra eller dårlig. Det er bra i

Norge for de aller fleste. Norge er et godt samfunn. Jeg hører at talsmenn for Regjeringen nå stadig viser til at FN utroper Norge til verdens beste land å leve i. Til det vil jeg si at det er jo helt andre verdier enn de verdiene den Høyre-dominerte regjeringen nå står for, som har brakt Norge dit det er, og som har gjort oss til i hvert fall et av verdens beste samfunn å leve i. Det er jo ikke Høyre-verdier som har dominert samfunnsutviklingen i årene etter krigen, men det er sosialdemokratiske verdier. Og hvis de er så gale, er det rart at vi scorer så godt på disse FN-målingene.

Det andre er at selv om det gjennomsnittlig er bra for de aller fleste i Norge, er det ikke svartmaling å påpeke at når de arbeidsledige kommer til oss og sier at de kan tape opp mot 20 000 kr i året på reduserte dagpenger med de kuttene Regjeringen foreslår, er det alvorlig for *dem*, selv om de fleste har det bra. Og det er ikke svartmaling når uføre kommer til oss og sier at de har noen biinntekter de dagene de for eksempel ikke er så plaget av gikta. De sier det vil ramme dem hardt når Regjeringen ønsker å ta fra dem disse ekstraintektene. Det er ikke svartmaling, men det er å påpeke noen alvorlige mangler og feil og at noe går i gal retning på viktige samfunnsområder for Norge. Det er heller ikke svartmaling når vi viser til at mange bedrifter er urolige for at Regjeringen gjør for lite for å sikre verdiskaping i Norge.

Vi skal med tid og stunder legge fram vårt alternative budsjett. Da vil alle se tydelig hva slags prioriteringer vi foretar. Vi stemte mot å fjerne utbytteskatten i fjor, og vi stemte også mot lettelser i boligskatten, ikke minst fordi det gir størst lettelser for dem som har aller mest. Hva som blir våre forslag i neste års budsjett, får vi komme tilbake til og diskutere når vi legger fram vårt alternative budsjett.

Carl I. Hagen (FrP): Norge er verdens rikeste land når vi ser på statsøkonomien. Og etter den handlingsregelen som Stoltenberg har laget, begynte også den sittende regjering i realiteten sitt budsjett med å fastslå at det aller viktigste i Norge nå er å øke oljefondet med 138 000 mill. kr. Det er det viktigste. Det begynte man med.

Mitt første spørsmål til Arbeiderpartiets kommende leder og nåværende parlamentariske leder er: Vil Arbeiderpartiet bygge på det samme prinsippet? Vil Arbeiderpartiet også at det viktigste skal være å fastlegge økningen i oljefondet til 138 milliarder kr? Vil Arbeiderpartiet også da akseptere at man ikke helt følger handlingsregelen – for man har jo lånt 2 milliarder kr fra 2004-budsjettet, aksepterer Arbeiderpartiet det?

Mitt andre spørsmål til Jens Stoltenberg dreier seg om pensjonsordninger. Det har vært en vedvarende storm en stund fra Norsk Pensjonistforbund og andre om å få fjernet den avkortningen av grunnpensjonen som er for samboere og ektefeller, ved at de får 25 pst. kutt i sin pensjon i forhold til enslige på tross av at de har betalt inn full premie til folketrygden gjennom et langt liv. Vi har siden 1981 fremmet forslag om over en toårsperiode å fjerne denne avkortningen, og vi kommer til å gjøre det samme i

år. Er det Arbeiderpartiets prinsipielle syn at man fortsatt skal straffe gifte pensjonister ved å avkorte deres grunnpensjon med 25 pst., eller aksepterer Arbeiderpartiet prinsippet om at de bør ha lik pensjon som enslige når de har betalt inn fulle premier til folketrygden?

Jens Stoltenberg (A): Det viktigste er ikke å avsette 138 milliarder kr til oljefondet. Det viktigste er selvsagt ikke størrelsen på oljefondet. Det viktigste er å føre en økonomisk politikk som sikrer arbeid og velferd. Derfor må vi holde orden i økonomien, og derfor må vi la være å gjenta gamle feil som vi vet fører til arbeidsløshet, store problemer og økonomisk bakrus etter en økonomisk fest. Derfor er svaret nei, det viktigste er ikke 138 milliarder kr på oljefondet.

Dessuten er det slik at Fremskrittspartiet bruker oljepengene to ganger. De har dobbelt bokholderi. Den ene dagen sier de at oljepengene skal brukes i utlandet til å kjøpe kampfly, helikopter, politibiler, sykebiler og mange andre fornuftige ting. Den andre dagen sier Fremskrittspartiet at oljefondet skal brukes til å betale pensjoner. Man kan ikke bruke de samme pengene to ganger! Oljefondet er i dag på 700 milliarder kr. Statens gjeld til norske pensjonister er på 2 800 milliarder kr. Så enten man regner totalsummene eller avkastningen for å ta løpende pensjoner, er oljefondet ikke stort nok til å betale pensjoner. Da kan ikke Fremskrittspartiet både mene at oljepengene skal brukes i utlandet, og så mene at de samme pengene som de har kjøpt kampfly, helikoptre og sykebiler for, skal brukes til å betale pensjoner. Her har Fremskrittspartiet fremmet et utmerket grunnlovsforslag – ja ja, nesten utmerket – om å øremerke oljefondet til pensjoner. Vi skal følge opp det for å avsløre det dobbelte bokholderiet Fremskrittspartiet driver med når de bruker oljepengene to ganger. En krone kan bare brukes én gang enten det er en laksekrone, en aluminiumskrone eller en oljekrone, og det bør også Fremskrittspartiet snart forstå.

Når det gjelder pensjoner, har vi gått inn for et mer individbasert pensjonssystem. Det betyr at vi også er villige til å se på dagens avkortningsregler. Jeg kommer tilbake til det når forslagene kommer fra Pensjonskommissjonen.

Øystein Djupedal (SV): La meg starte litt uvanlig og gi Stoltenberg honnør for det som etter min vurdering var et godt innlegg. Det er helt riktig at den sittende regjering har lagt en helt ny kurs for Norge. Dette er en sterkt ideologisk regjering, en høyreorientert regjering med Kristelig Folkeparti på hjul. Det er svært vanskelig å se at Kristelig Folkeparti finnes i denne regjeringen. Tvert imot er det veldig lett å se at det finnes sterkt ideologiske Høyre-statsråder som ønsker en ny kurs for Norge.

Det som er interessant i dette innlegget fra Stoltenberg, er at det er en ny kurs for Arbeiderpartiet. Det innlegget som Jens Stoltenberg nå holdt, kunne ikke vært holdt for ett år siden. Arbeiderpartiet velger nå å vektlegge de samme verdiene som SV i mange år har vektlagt her i salen, nemlig fellesskapets verdier. Det er interessant, for det

betyr at det finnes en sterkere opposisjon mot det markedsbaserte Norge enn tidligere. I sine år i regjering lot Arbeiderpartiet dette gradvis gli over mot høyre. Det har Arbeiderpartiet blitt straffet for, men vi er glade for at Arbeiderpartiet nå muligens har funnet tilbake til en klarere kurs, en kurs som ivaretar fellesskapets interesser.

Det som også er interessant, og som er en ny kurs for Arbeiderpartiet, er at man nå i større grad ser at man ikke kan gjøre dette alene. Det betyr at Arbeiderpartiet nå ser det sosialdemokratiske partiet i hele Europa i lang tid har sett, nemlig at man må samarbeide, og man må samarbeide mot venstre. Dette mønsteret ser vi i mange europeiske land, og det er også vi glade for. Skal man klare å møte høyresiden, må man altså samarbeide for i fellesskap å finne gode løsninger.

Nå er det ikke stortingsvalg før i 2005, og derfor er mitt spørsmål til Stoltenberg følgende: Hvordan ser han for seg at dette venstre-sentrum-samarbeidet som han omtaler i innlegget, skal kunne manifestere seg i løpet av denne perioden? Betyr det at Arbeiderpartiet nå vil justere sin egen politikk også på de feltene der man er interessert i samarbeid, men der andre partier har et annet politisk syn?

Jens Stoltenberg (A): I et demokrati er det velgerne som bestemmer, og da har også velgerne en soleklar rett til å velge et storting det ikke er så lett å regjere. Selvsagt kunne alle partier gitt et enkelt svar på hvordan man skulle fått til et handlekraftig, styringsdyktig og stabilt styre: Det er bare at et flertall stemte på deres eget parti. Det kunne bli galt, men det kunne i hvert fall bli stabilt. Det er klart at det var lettere da Arbeiderpartiet fikk flertall alene. Sist gang vi fikk det, var i 1957. Alle regjeringer, alle vedtak, alle reformer Arbeiderpartiet har gjennomført siden vi mistet det rene flertallet ved stortingsvalget i 1961, har vi gjort i samarbeid med andre partier. Så det å samarbeide med andre er ikke noe nytt for oss.

Jeg er glad for at representanten Djupedal roser innlegget, og jeg kan være enda mer uvanlig tilbake og si at jeg roser SV. Jeg mener det er viktig at partier kan samarbeide, for når vi ikke får flertall alene, når vi ikke får flertall for den politikken vi i vårt parti mener er best, har politiske partier et ansvar for å samarbeide – ikke bare samarbeide, men samarbeide slik at man får flertall i denne sal, slik at det blir et grunnlag for den politikken vi står for. Det er et ansvar som påhviler oss alle, og da må vi lete etter de løsninger vi tror er bærekraftige over tid. Jeg mener altså at et samarbeid sentrum-venstre i norsk politikk er et alternativ som har realistiske muligheter til å få flertall, og som vil stå for en politikk som jeg er enig i, og som bygger på verdier jeg tror på.

Jeg tror det er en fordel at SV og Arbeiderpartiet finner andre lokaler enn stortingssalen til å drøfte akkurat hvordan vi skal utvikle dette samarbeidet, og så skal vi etter hvert komme tilbake til det. Måten vi utvikler samarbeidet på, tror jeg vi skal diskutere partiene imellom.

Jon Lilletun (KrF): Eg må nok skuffe representanten Stoltenberg med at eg ikkje kjem til å følgje opp rosen frå representanten Djupedal av Stoltenbergs innlegg.

Men eg har to konkrete spørsmål. Samarbeidsregjeringa har lagt fram eit budsjett i ein situasjon der fleire og fleire arbeidsplassar står i fare for å verte flagga ut. Vi har allereie sett konsekvensar av det budsjettet ved at bedrifter som har varsla at dei vil flagge ut, faktisk har sagt at med dette budsjettet kan dei la dei planane liggje. Alttså: Budsjettet verkar. På det området er det altså føreseielege vilkår som trengst.

Så har representanten Stoltenberg no snakka varmt om eit venstre-sentrum-samarbeid og rost SV. Leiaren i SV sa på fjernsynet i går kveld at måten dei no skulle finansiere sine gode ting som skule og andre ting på, var å ta vekk investeringsavgifta, som vi no omsider har fått fjerna. Det vart tydeleg sagt på fjernsyn i går kveld. Er representanten Stoltenberg enig i den prioriteringa? Og er det føreseielege vilkår å gjeninnføre avgifter som vi no endeleg har klart å fjerne? Det var det første spørsmålet.

Det andre spørsmålet er: Det som Stoltenberg kallar privatisering, kallar Kristeleg Folkeparti og Samarbeidsregjeringa veldig ofte for valfridom. På eitt område innanfor familiepolitikken har det manifestert seg som kontantstøtte. Vi har registrert at fleire i Arbeidarpartiet og SV ynskjer å fjerne kontantstøtta, som har gjort situasjonen føreseieleg òg for barnefamiliane. Er det slik at Arbeidarpartiet no i denne nye alliansen òg ynskjer å gå til angrep på kontantstøtta? Og ynskjer ein på den måten å ta vekk den valfridomen som faktisk stortingsfleirtalet har innført?

Jens Stoltenberg (A): Regjeringa har brukt nesten et år på å lage sitt budsjett. Nå skal vi bruke noen uker på å lage vårt budsjett. Men vi har hvert eneste år gjennom mange år greid å lage budsjetter innenfor ansvarlige rammer, med en god sosial profil, tilrettelagt for god verdiskaping i det private Norge. Det var faktisk en kraftig vekst i sysselsettingen i industrien da vi styrte på 1990-tallet. Vi greide det uten denne type usosiale kutt for uføretrygdede, for arbeidsledige og for andre som har lite i det norske samfunnet. Jeg er helt sikker på at når vi har gått gjennom budsjettet, satt opp våre alternativer, skal vi komme ut med et budsjett som har en vesentlig bedre sosial profil, og som fjerner de usosiale kuttene Regjeringen har lagt inn for uføretrygdede, arbeidsledige og andre grupper, og likevel skal vi holde oss innenfor ansvarlige rammer, på en måte som sikrer bedriftene. Men jeg ber om respekt for at jeg ikke nå skal angi de konkrete postene. Det skal dere få når vi legger fram vårt alternative budsjett. Jeg har flere gode idéer, faktisk i milliardklassen i sum. Men jeg tror at hvis jeg begynner å nevne en eller to eller tre av dem, skriver avisene at Stoltenberg vil gjøre ditt eller datt. Dette skal vi først diskutere, og så kommer vi tilbake til det.

Så vil jeg gjerne minne om at sentrumspartiene ikke var i stand til å legge fram sitt alternative budsjett da de var i opposisjon sist gang. Det syntes de åpenbart var litt for vanskelig.

SV har ikke foreslått å gjeninnføre investeringsavgiften. Hva de faktisk kommer til å foreslå eller ikke foreslå, det får SV redegjøre for og klargjøre når de legger

fram sitt budsjett. Vi er selvstendige partier, og det har vi tenkt å fortsette med å være. Jeg har ikke tenkt å holde Kristelig Folkeparti ansvarlig for at Fremskrittspartiet lover 6 milliarder kr i kutt i bistand eller mange milliarder kr kutt i distriktspolitikken og landbrukspolitikken, selv om Kristelig Folkeparti har valgt å samarbeide med og basere sin regjering på støtte fra Fremskrittspartiet. Vi er selvstendige partier, men jeg mener at vi er i stand til å komme fram til en felles politikk når det er nødvendig.

Odd Roger Enoksen (Sp): Jeg vet ikke om jeg hørte riktig, men når Jens Stoltenberg påstår at sentrumpartiene ikke var i stand til å legge fram et alternativt budsjett i opposisjon, må jeg minne Stoltenberg om at sentrumpartiene faktisk var budsjettpartnere med den regjeringen han ledet.

Jens Stoltenberg var i sitt innlegg innom flere av de store utfordringene som vi som nasjon står overfor, både økende arbeidsledighet og økende forskjeller. Dette er sentrale områder. Jeg vil gjerne utfordre Jens Stoltenberg på ett av dem: økende forskjeller og fordelingspolitikk.

Sentralt i fordelingspolitikken er å sørge for at alle har den samme mulighet til utdanning, at alle har den samme mulighet til omsorg, til helsetjenester osv. I dette arbeidet er kommunene helt sentrale. Uten at kommunene er i stand til å tilby sine innbyggere en god skole, en god eldreomsorg og gode helsetjenester, vil vi ikke oppnå en rettferdig fordeling og heller ikke utjevning mellom grupper.

Situasjonen i dag kjenner vi godt: Kommuner må kutte i skoler, må fylle opp skoleklasser med flere elever, må kutte i eldreomsorg, må kutte i veldig mange av sine tjenestetilbud. Når Jens Stoltenberg så i sitt innlegg sier at Arbeiderpartiet vil gjøre noe med dette, vil jeg gjerne utfordre Jens Stoltenberg på nettopp det, til tross for at Arbeiderpartiet altså ikke har lagt fram sitt alternative budsjett. Hva mener Arbeiderpartiet det er rimelig å tilføre kommunesektoren for å løse de utfordringer og de problemer kommunesektoren står overfor? Vil Jens Stoltenberg være med og tilføre kommunesektoren de 6 milliarder kr som KS mener er nødvendig, eller tilføre de midlene til økte pensjonsutgifter som kommunesektoren er pålagt å sette av? Hva mener Jens Stoltenberg og Arbeiderpartiet er nødvendig at kommunesektoren får av økte midler for å være i stand til å unngå nedbygging av skolesektoren, være i stand til å unngå nedbygging av eldreomsorgen og andre nødvendige tjenestetilbud?

Jens Stoltenberg (A): For den interesse det måtte ha, er det altså slik at da vi forhandlet med sentrumpartiene høsten 2000 for budsjettåret 2001, la de ikke fram et alternativt budsjett. De fremsatte derimot ufravikelige krav på nærmere 10 milliarder kr – 1 milliard kr pr. representant for Venstre – om å fjerne investeringsavgiften, omtrent samme beløp for flere andre. Det var investeringsavgift, det var konjunkturavgift, og det var andre forslag. Dette var ufravikelige krav før man ville forhandle, og vi skulle finne inndekning. Vi satt på Plaza, og det ble en dyr natt. Når jeg sier dette, er det bare fordi jeg undres litt over den litt forurettede tonen regjeringspartiene nå tar

når det stilles ufravikelige krav i en langt mindre størrelsesorden enn det de selv stilte overfor oss. Men ferdig med det. Dere får finne et annet hotell!

Selve trontalen, uansett regjering, har det ved seg at den har begrenset interesse, for å si det slik, mens det som har stor interesse, er statsbudsjettet. Derfor blir trontaledebatten lett en budsjettdebatt. Men jeg vil insistere på min rett: Vi skal gå gjennom budsjettet og presentere våre alternativer før jeg redegjør for enkeltheter. Men jeg viser til at vi i år etter år har greid å ha en vesentlig sterkere styrking av kommuneøkonomien enn det som nå ligger inne, vi har hatt en vesentlig bedre sosial profil – og selvsagt har vi aldri i Arbeiderpartiets budsjetter foreslått at arbeidsledige skal tape 20 000 kr, at uføretrygdede ikke skal få lov til å ha små ekstraintekter uten at de trekkes i trygd. Vi kommer til å rydde opp i dette, og dere kommer til å se inndekning. Mye av det vil dere kanskje ikke like. Kommunene kommer til å få mer. Men vi må altså gjøre noen politiske valg, og jeg mener at denne regjeringen har valgt 12 milliarder kr i lavere skatt og svært lite til fellesskapet.

Presidenten: Replikskordskiftet er over.

Oddvard Nilsen (H): Samarbeidsregjeringens mål er å utnytte de store mulighetene som Norge har. Det vil vi gjøre ved å

- gjøre hverdagen enklere for bedrifter og enkeltpersoner
- øke valgfriheten for den enkelte
- ta forvalteransvar for miljø og kulturarv
- vise ansvar og handling for de svakeste både hjemme og ute i verden
- ta ansvar for vår felles sikkerhet gjennom NATO og FN
- ruste Norge i en globalisert verden hva gjelder utdanning og forskning
- vise økonomisk ansvarlighet i et langsiktig perspektiv

De fleste av disse overordnede målene har bred oppslutning blant partiene på Stortinget. Det er en styrke for Norge som nasjon. Diskusjonen rundt de overordnede målene i politikken skaper derfor ofte ikke de store debattene, men det gjør til gjengjeld selve veivalgene.

Det er som i et orienteringsløp. Til tross for at vi alle må innom de samme postene og passere det samme målseglet til slutt, gjør vi ulike veivalg fram mot målet.

I den politiske hverdagen synliggjøres dette gjennom løsninger når en velger f.eks.

- konkurranse eller monopol
- valgfrihet eller regelstyring
- privat eller offentlig

Samarbeidsregjeringen velger sine løsninger ut fra det veivalg vi mener er riktig. Det vil være annerledes enn hva andre partier ville ha valgt. Derfor endrer Samarbeidsregjeringen Norge. Etter nesten et år med Samarbeidsregjeringen er det ikke vanskelig å finne eksempler på nettopp dette. De fleste kan nå glede seg over at konkurransen i luftfarten har gitt lavere priser for deg og meg. Bak dette ligger det bevisste politiske valg:

- fjerning av flyseteavgiften
- fjerning av bonusordningen
- endring av statens innkjøpsavtaler

Arbeiderpartiet og SV var mot å fjerne flyseteavgiften. De var heller ikke stormende begeistret for å fjerne bonuspoengene, og de fremmet aldri forslag om å gjøre noe med storkundeavtalene.

Samarbeidsregjeringens politikk virket; det kom konkurranse i luftfarten, tilbudet ble bedre og prisene gikk ned – kanskje ikke til glede for monopolistene, men til de grader til glede for deg og meg. Dette er distriktspolitikk, det er god økonomisk politikk, det er god familiepolitikk, og det er Samarbeidsregjeringens politikk.

Samarbeidsregjeringen vil derfor videreføre en aktiv konkurransepolitikk. Vi endrer Norge, men vi endrer Norge til det bedre, til beste for den befolkning vi er satt til å tjene.

I en verden som endrer seg med voldsom hastighet, hvor produkter kommer og går raskere enn noen gang, hvor ingen er gitt en krystallkule for å se inn i morgendagen, blir det å legge forholdene til rette slik at vi kan mestre disse utfordringene, viktig. Denne evnen til å omstille seg kommer ikke rekende på en fjøl over Grefsenåsen, slik dikteren sier. Den må stimuleres, og den må skapes. I denne prosessen vil utdanning og forskning være viktige faktorer for å få til endring og nyskaping. Jeg er derfor glad for at Regjeringen legger opp til en betydelig økt innsats innen disse områdene.

I denne prosessen er skolen viktig. Gjennom å øke valgfriheten og mangfoldet, stimulere kreativitet og samtidig styrke kvaliteten i skolen ruster vi elevene for den fremtid som de skal møte. Men skal vi få det til, må den lokale handlingsfriheten i skolen økes.

På dette området endrer vi Norge betydelig i forhold til hva var som tilfellet da Arbeiderpartiet satt ved roret og Giske var utdanningsminister. Han brukte stemplet «avslått» titt og ofte på søknader om friskoler. I skuffen lå det omtrent 40 ubehandlede søknader da denne regjeringen overtok, noen hadde ligget i et år og vel så det. Nå er skuffen i ferd med å tømmes, reglene er i ferd med å bli endret, mangfoldet er i ferd med å øke. Det er i mine øyne flott. Ulike veivalg skaper det nødvendige mangfold som må til for å få til en mer variert skole og en langt bedre skole. Men det er ett men: Pedagogen/læreren må – for å vende tilbake igjen til orienteringsløpet – kunne dokumentere at elevene når postene og til syvende og sist også målseglet. Om eleven kommer inn til posten først eller sist, fra høyre eller fra venstre, ovenfra eller nedenfra er mindre viktig, det viktigste er at man kan dokumentere at man når målet.

Dette er grunnen til at Samarbeidsregjeringen samtidig som den åpner for større handlingsrom for skolen, også ønsker å innføre et kvalitetssikringssystem i skolen, nettopp for å kunne kontrollere at man når de målene man har satt seg, samtidig som man øker friheten for den enkelte pedagog til å drive sin pedagogiske virksomhet i klasserommet.

Samarbeidsregjeringen endrer skolen ved å åpne for valgfrihet for både foresatte og pedagog. Vi snur derved

kulturen tuftet på rundskriv og forskrifter og erstatter den med ansvar, tillit og kreativitet. Vi snur pyramiden og stimulerer og belønner gjennom f.eks. bonus og demonstrasjonsskoler, slik at tiltakene kommer nedenfra i skoleverket. Derved øker vi mangfoldet, vi får en annerledes skole, men en kvalitativt mye bedre skole. Det vil være bra for norske elever og også bra for det norske samfunnet.

Under tilsvarende debatt i fjor høst var vi alle sjokkerte og skremt av angrepet på World Trade Center 11. september. Tusenvis av uskyldige mennesker ble drept. Vi fikk gjennom dette angrepet se terrorismens sanne ansikt. Det var skremmende. Internasjonal terrorisme er en trussel mot oss alle fordi ingen vet når og hvor neste angrep vil komme. Derfor er det viktig at verdenssamfunnet står samlet mot denne trusselen og bekjemper den. Det har verdenssamfunnet gjort ved å bekjempe Taliban-regimet og Al Qaida-nettverket i Afghanistan.

Med bakgrunn i FN og Sikkerhetsrådets resolusjoner har Norge deltatt og deltar i striden mot terrorisme. Det var ingen lett avgjørelse å sende norske militære inn i en slik konflikt, men det var nødvendig. Jeg er stolt over den innsatsen de har gjort, og den innsatsen de gjør. Norske militære styrker bidrar derved til den internasjonale sikkerheten. Dermed sikrer de også vår egen fred og sikkerhet.

Derfor er innsatsen i Afghanistan viktig for oss alle. Jeg er glad for at disse tiltakene hadde bred støtte i Stortinget. Men ennå står mye igjen. Terrortrusselen er på ingen måte over.

Men terrorisme må ikke bare bekjempes. Den må også forebygges. Derfor er det humanitære arbeidet i Afghanistan meget viktig. Gjennom det kan vi legge forholdene til rette for å styrke demokrati i landet og derved også fred i Afghanistan. Det trenger så visst Afghanistan. Oppgaven er stor og vil kreve betydelig innsats. Norge skal selvsagt bidra.

Utenriksministeren vil, slik det nå ser ut til, holde en redegjørelse i denne salen den 16. oktober knyttet til så vel Afghanistan, Midtøsten som Irak. I debatten dagen etter vil det være naturlig å gå dypere inn i de problemer og utfordringer som er knyttet til situasjonen i dette området.

Norge er et av verdens rikeste land. Vi har det godt i Norge. Men til tross for det er det 90 000 mennesker i dette land som kommer inn under begrepet «fattigdom». Det må vi få gjort noe med.

Samarbeidsregjeringen har satt dette på dagsordenen. For første gang siden 1945 har en regjering lagt frem en handlingsplan for arbeidet knyttet til hvorledes vi skal løse fattigdomsproblemet i Norge.

Det kan være god grunn til å spørre hvorfor vi i Norge har et fattigdomsproblem. Men for dem det angår, er det langt, langt viktigere å vite hva vi ønsker og makter å gjøre med dette problemet. Jeg tror å vite hva venstresiden vil svare: Skattelegg mer og politikerfordel mer av verdiskapingen. Dette har vært Arbeiderpartiets svar i alle år. Men til tross for det har antall fattige mennesker ikke gått ned. Når antallet øker, kan det da være at veivalget har vært feil? Jeg tror det.

Vi må derfor ha vilje til å sette under debatt spørsmålet om hvorvidt generelle velferdsgoder til alle, uansett om du er millionær eller uten arbeid, løser fattigdomsproblemet i Norge. Erfaringen så langt har vist at det gjør det slett ikke.

Derfor hilser jeg velkommen en generell og gjerne en tøff debatt om veivalget knyttet til fattigdomsproblemet i Norge. Den må gjerne komme i tilknytning til omleggingen av gravferdsstøtten, som har stått uforandret siden 1982, og som gir alle, uansett inntekt og formue, det samme beløp. Jeg hører ropene – jeg hører dem – som tyder på at velferdsstaten raser sammen dersom denne ordningen tas bort. Jeg tror det ikke. Jeg mener denne ordningen – å gi alle, også millionærer og for den saks skyld milliardærer, 4 000 kr i gravferdsstøtte – er et godt eksempel på manglende evne og vilje til å prioritere målet, slik at vi kan hjelpe dem i dette landet som virkelig trenger det.

Gjennom handlingsplanen mot fattigdom ønsker vi å ta fatt i dette problemet og gjøre noe med det. Vi ønsker et annet Norge – det skal bli færre fattige i Norge og ikke flere.

I budsjettet for 2001 la Stoltenberg-regjeringen frem den høyeste skatteøkningen i manns minne, ca. 12 milliarder kr. I Samarbeidsregjeringens budsjett for inneværende år ble det gitt skatte- og avgiftslettelser totalt på ca. 13 milliarder kr. Bare fjerning av investeringsavgiften gir en lettelse på 500 mill. kr fra og med 1. oktober. Det er et betydelig beløp. I tillegg kommer fjerning av dobbeltbeskatningen av aksjeutbytte, som også betyr ganske mye for en del bedrifter.

Disse lettelsene sikrer og trygger arbeidsplassene. Jeg understreker: Det sikrer og trygger arbeidsplassene, som igjen er grunnlaget for inntektene til Velferds-Norge. Det er viktig i en tid hvor høy rente og kronkurs har svekket handlekraften til den norske eksportindustrien.

Regjeringen påpeker i trontalen at lønnsutviklingen er kommet i utakt med våre konkurrenter. Det har den vært en stund. En lavere lønnsvekst vil gi en bedre situasjon og vil gi konkurranseutsatt næringsliv i Norge bedre rammevilkår. Det vil sikre inntektene og vil igjen – tilbake til det jeg sa i sted – også styrke muligheten for å gjøre noe på velferdsiden.

Regjeringen har invitert partene i arbeidslivet til samarbeid om dette. Jeg håper inderlig at man skal lykkes med det.

Men samtidig må vi politikere også ha mot og vilje til å ta ansvar. Vi må gjøre det vi kan for at renten og kronkursen skal gå ned, slik at vi trygger arbeidsplassene og i neste omgang velferden.

Jeg vet at mange har hørt det før, men jeg gjentar det så gjerne: Det beste bidraget denne salen kan gi nettopp i denne situasjonen, er å sørge for at vi om en tid vedtar et stramt budsjett for dette land. Det vil sikre at renten ikke går opp, det vil hindre at mennesker i Norge som har det vanskelig, får det enda vanskeligere ved at renteøkningen skaper økonomiske problemer for dem.

Norge har penger på bok. Det er selvsagt umåtelig fristende å bruke dem. Det er som kjent lettvinnt – meget

lettvinnt – å kjøpe seg venner, eller for den saks skyld stemmer. Man kan også leve etter Ludvig den 15.s ordtak: «Etter oss kommer syndfloden.»

Oljeformuen vår har til alle tider ligget i Nordsjøen. Det vi foretar nå, er en omplassering av denne formuen. Den tilhører nasjonen og dermed også kommende generasjoner. Den skal derfor forvaltes i et generasjonsperspektiv.

Å forvalte en nasjonal formue i et perspektiv utover egen tid har historisk vist seg å være meget vanskelig. Det har sannelig – om enn på ulikt historisk tidspunkt – både Spania, Nederland og Venezuela fått erfare. Det er derfor en krevende og vanskelig forvalteroppgave vi står foran, men den må løses.

Økonomisk ansvarlighet er umåtelig viktig for Samarbeidsregjeringen. I så måte støtter jeg fullt opp om det statsministeren har sagt, at økonomisk ansvarlighet forhandler vi ikke bort i dette huset. Vi ønsker å levere videre til neste generasjon et bedre og tryggere land. Dette ansvaret vårt gjelder nemlig også fremtiden.

La det være tillatt til slutt å vri litt på Benjamin Franklins ord – riktignok sagt i en litt annen sammenheng, men likevel: «Man skal passe seg vel her i verden så man ikke spiser overfloden til frokost, fattigdommen til middag og sulten til kvelds.»

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Jens Stoltenberg (A): Det ville være en fordel for debatten om regjeringspartiene bestemte seg for om de skal kritisere Arbeiderpartiet for å øke skattene eller om de skal kritisere Arbeiderpartiet for at vi har stemt for deres skattelettelser. De kan i hvert fall ikke i den samme debatten kritisere oss for begge deler – de må bestemme seg. Sannheten er at Arbeiderpartiet i vårt budsjettforslag og også her i Stortinget har gått inn for og stemt for noen skattereduksjoner, bl.a. for å lette vilkårene for bedrifter og for å redusere skatt på lave inntekter. Men forskjellen i år er 3–4 milliarder kr, og vi stemte mot flere av de skattereduksjonene Regjeringen foreslo, det er helt riktig. Og hadde vi hatt 3–4 milliarder ekstra kroner nå, hadde det vært mye lettere å sørge for å kunne ruste opp eldreomsorgen, skape en god skole og si nei til de usosiale kuttene Regjeringen har foreslått.

Mitt spørsmål til representanten Nilsen er knyttet til de usosiale forslagene som Regjeringen kommer med i sitt budsjett. Den foreslår å frata uføre muligheten til å ha ekstraintekter. Hvorfor skal uføre ikke lenger kunne ha små ekstraintekter uten at de trekkes fra trygden? Og vis ikke da til andre omlegginger av uføretrygden, men svar på det ene konkrete spørsmålet: Hvorfor skal ikke uføre kunne ha ekstraintekter under 50 000 kr uten at de trekkes tilsvarende i trygd? Og det andre: Hvorfor er det viktig at en arbeidsledig som fra før av har nesten halvert inntekten sin, skal miste om lag 20 000 kr i tillegg i dagpenger? Hva er meningen med at de som har veldig lite, skal få enda mindre enn før?

Det er riktig at Høyre foreslår å fjerne gravferdsstøtten, og Høyre foreslår også å fjerne småbarnstillegget.

Slik sett kutter Høyre fra vugge til grav. Men det er mer alvorlig det de gjør i forhold til uføretrygden.

Oddvard Nilsen (H): Først vil jeg rette opp en åpenbar misforståelse fra representanten Stoltenbergs side: Vi fjerner ikke gravferdsstøtten – nei, nei. Prisen på gravferder i Norge ligger gjennomsnittlig på ca. 15 000 kr. I dag kan en, etter det jeg kjenner til, få ca. 12 000 kr totalt sett. Det vil si at de aller fattigste i Norge med dagens ordning faktisk mangler 3 000 kr for å kunne få finansiert en gravferd fullt ut. Det mener vi er viktigere. Vi mener faktisk at de som har milliardinntekter i Norge, ikke behøver de 4 000 kr, hvis det har som konsekvens at noen mennesker i Norge ikke greier å finansiere begravelsen. Jeg begriper ikke at man ikke kan være enig i det, nemlig at man skal sørge for at ressursene går til dem som trenger det mest. Det er jo det som har vært problemet. Når representanten Stoltenberg kritiserer den nåværende regjering, synes jeg at han også, som jeg forsøkte å si i en replikk, skal ta ansvaret for de 90 000 fattige som er i dette landet. De er jo ikke kommet i løpet av dette året. Problemet har jo eksistert – det er bare at man ikke har vært villig til å målrette innsats mot det slik at man får gjort noe med det. Det ansvaret må representanten Stoltenberg og Arbeiderpartiet ta, og så må de ta debatten om de ønsker å fortsette med generelle velferdsordninger som gjør at vi neste gang vi møtes i denne sal, har nøyaktig det samme problemet – kanskje enda større. Ja, det kreves mot. Det kreves mot, og denne regjeringen er villig til å vise det motet. Det skal vi gjøre.

Når det gjelder det andre spørsmålet, er det arbeidslinjen vi forsøker å gjennomføre – den som Arbeiderpartiet selv har stått for. Alle mennesker har det mye bedre hvis de kan gå på arbeid, ha et sosialt arbeidsmiljø og også få inntekten derfra. Dette gjør noe med mennesker, og det betyr også at funksjonshemmede, alle som har en arbeidsreserve, selsagt har godt av å komme ut i arbeid. Og det må også være slik til syvende og sist i dette landet at det svarer seg å arbeide.

Kenneth Svendsen (FrP): Det vi ser nå, er Høyre i regjering. Hva gjorde Høyre utenfor regjering? La oss se på Nasjonal transportplan. Sammen med Fremskrittspartiet ønsket man en sterk satsing på veibygging, og da var Høyres nåværende parlamentariske leder leder i samferdselskomiteen. Nasjonal transportplan er basert på en trafikkvekst på 1,4 pst. Den reelle økningen er 2,6 pst. Hva er Høyres svar på det? Jo, 3,4 pst. nedgang i investeringsbudsjettet på veisiden, og det samtidig som vi har en arbeidsledighet i dette landet som nærmer seg 100 000. Jeg husker på 1980-tallet, da det var hengt opp store baner på Youngstorget: 80 000 arbeidsledige – Regjeringen må gå. I dag har vi altså 100 000. Flere og flere anleggsarbeidere på veisiden går ledig. Flere og flere blir drept i trafikken, og vi har en veistandard som er elendig. Ekspornæringen roper på lavere transportkostnader. Og hva er Høyres svar? Jo, 3,4 pst. reduksjon i investeringsbevilgningene når det gjelder å bygge veier i dette landet. Det er logikk på høyt plan.

Mitt spørsmål til Høyre: Hvorfor styrer Høyre mot flere arbeidsledige, som heller kunne vært brukt til å bygge dette landet for fremtiden, for fremtiden for eksportnæringen, samtidig som vi kunne ha reddet flere liv, og kunne ha spart mange for et liv i rullestol? Er Høyres svar kun flere bøter, høyere bøter og flere fotobokser?

Oddvard Nilsen (H): Jeg tror representanten kom i skade for å si at det vil bli flere arbeidsledige. Ja, hvis vi ikke sørger for at vi har et budsjett som er stramt, og som gjør at konkurranseutsatt næringsliv i Norge bedrer sin konkurransekraft, så er det en fare for det. Og dere hører på dialekten hvor jeg kommer fra. Jeg kommer fra en kant av Norge hvor eksportindustrien betyr mye for lokale arbeidsplasser. Den betyr også mye for landets økonomi. Det er på det området varselklokkene nå ringer.

Vi har fått en kostnadsøkning i Norge som gjør at eksportindustrien sliter. Derfor er hovedmålsettingen å få ned renten og forhåpentligvis også på sikt å få ned kronkursen. Da er man rett og slett oppe i en situasjon hvor det som har vært det overbyggende, det viktigste, er å levere et budsjett som er tilpasset den økonomiske situasjonen. Og da har det vært nødvendig å se på alle områder hvor vi kunne kutte, men samtidig skjerme de aller svakeste. Det har vi gjort, og det har jeg vært inne på flere ganger. Det er ingen tvil om at vi på noen områder har gjort det. Men la oss ikke glemme at man har en betydelig økning knyttet til kollektivtrafikken i Norge – den største satsingen på mange, mange år. Hvis jeg ikke husker tallene feil, er det 59 pst. større økning enn det Arbeiderpartiet la opp til.

Vi gjør en betydelig innsats for de regionale flyplassene, knyttet til distriktspolitikken, og vi gjør en god del på vedlikehold og vei, og også en del på jernbane. Så det gjøres noe. Men det er riktig at innenfor selve veiinvesteringene kunne man kanskje ønsket at innsatsen var noe større, men det er totalsituasjonen som gjør det. Vi må sørge for at vi tar de riktige håndgrepene, slik at nettopp den arbeidsledigheten som representanten påpeker, ikke oppstår, og det beste vi kan gjøre der, er å sørge for at vi leverer et stramt budsjett tilpasset den økonomiske situasjonen.

Geir-Ketil Hansen (SV): Oddvard Nilsen var leder av samferdselskomiteen i forrige periode, og den største saken han var med på som komiteleder, var behandlingen av Nasjonal transportplan. Det vi husker godt fra behandlingen av planen, var at Oddvard Nilsen og Høyre var sterkt kritiske til det lave ambisjonsnivået den forrige regjeringen hadde i forhold til samferdselsinvesteringene i transportplanen – for lite penger til vei, for lite penger til jernbane og for lite penger til kollektivtransport. Høyre foreslo betydelige økninger, til sammen 9,5 milliarder kr mer til samferdselsinvesteringer i perioden fram til 2011, dvs. betydelige økninger både på jernbane, på vei og på kollektivtransport.

Man skulle derfor tro at Høyre ville medvirke til at det ble satset mer på samferdsel og på infrastruktur når de kom i regjering, i tråd med det de foreslo i transportpla-

nen, men det har absolutt ikke skjedd. Etter to budsjett med denne regjeringen er Nasjonal transportplan fullstendig parkert. Transportplanen er overhodet ikke lenger retningsgivende for investeringsnivået på samferdselssektoren i Norge. Etterslepet er etter to år allerede over 2 milliarder kr, og i forhold til det Høyre foreslo, 3–3,5 milliarder kr. På alle områder hvor Høyre og Oddvard Nilsen så sterkt kritiserte den forrige regjeringen for manglende ambisjonsnivå på samferdselssektoren, har denne regjeringen sviktet. Kan Oddvard Nilsen forklare hvorfor Høyre så til de grader har løpt fra det de foreslo i Nasjonal transportplan? Hvorfor er det så stor forskjell på det som Høyre sier og gjør når de er i opposisjon, og det de gjør når de kommer i regjering?

Oddvard Nilsen (H): Det er litt spesielt at trontalen blir omgjort til en samferdselsdebatt, men man kan kanskje ikke forvente noe annet når man har vært leder i samferdselskomiteen. Jeg forsøkte på mange måter å gi en begrunnelse for det. Og det er litt underlig å høre kritikken fra SV, nettopp fordi min erfaring fra de årene jeg var samferdselskomiteens leder, var at SVs høyeste prioritet var kollektivtransport. Så det gamle ordtaket gjelder: Om jeg hamrer eller hamres, like fullt så skal der jamres.

Poenget mitt er følgende: Totalt sett er samferdselsbudsjettet bra. Det er riktig, som jeg sa i sted, at knyttet til en del områder følger vi ikke opp målsettingen. Men jeg vil også si at vi har to år igjen, så vi får se hva vi kan levere. Jeg legger imidlertid ikke skjul på at dette har vært nødvendig å gjøre for å få til et budsjett som er tilpasset den økonomiske situasjonen i landet. Og det er sikkert mange fagområder som kunne ønsket seg større bevilgninger. Det er jeg helt overbevist om, men poenget er at slik er det, og slik må det være.

Det som er det aller viktigste, er det jeg sa i svaret til den forrige replikanten, nemlig at det er snakk om å sørge for at vi bevarer konkurransekraften i Norge, slik at vi er i stand til å bidra til den økonomiske verdiskapingen i Fastlands-Norge som skal til for å bære alle de utgiftene som er knyttet til velferd og det som representanten ber om, nemlig mer penger til vei. Så her må man gjøre en prioritering.

Jeg er også på mange måter enig i at veibygging er viktig, men her gjør man altså noe. I tillegg skal man være oppmerksom på at man gjør betydelige strukturendringer som i neste omgang kan frigjøre betydelige ressurser som da kan settes inn på veisektoren. Omleggingen av Statens vegvesen er en av disse strukturendringene, omgjøringen av Luftfartsverket til AS er en annen og OPS-prosjektet en tredje. Det gjøres mye, og dette vil til slutt og sist også kunne øke ressursene til samferdsel totalt, og også på veisektoren.

Marit Arnstad (Sp): Representanten Nilsen har helt rett når han sier at trontaledebatten i større grad burde handle om de politiske veivalgene. I så måte er det ingen tvil om at vi i høst står overfor klarere veivalg enn tidligere, og at denne regjeringen har valgt veien til høyre. Det er helt åpenbart når man ser på et privat forbruk som

oppmuntres videre, mens den offentlige og særlig den lokale velferden sakte, men sikkert forvitrer. Det er helt åpenbart når man ser på de unødvendige kuttene som foreslås overfor de aller svakeste gruppene i dette samfunnet, enten det er kronisk sjuke, uføre eller andre. Så det er ingen tvil om hvilke veivalg vi nå står overfor.

Men hvis vi hadde lagt vekk alt partiene på Stortinget er uenige om, og sett på en sak som vi i alle fall var enige om før valget i fjor, var det satsingen på skolen. Det var Høyres fanesak. Det gjaldt ikke bare de private skolene, som det nå høres ut for, og ikke bare mangfoldet og evnene til lærerne, men ressursene til den norske skolen.

Jeg tror at det rundt i hele landet nå sitter folk og plages med hvor mye det skal skjæres ned i skoletilbudet, hvor mange mindre skoler som må legges ned og hvilke tilbud en ikke lenger kan gi. Folk plages med skolebygg som nærmest ramler ned, og de lar seg ikke lure til å tro at en trang kommuneøkonomi ikke også betyr at skoletilbudet blir dårligere rundt om i landet.

I en slik situasjon er det ikke rart at de ikke har tillit til det som er sagt fra politisk hold. Og den tillitssvikten rammer først og fremst partiet Høyre. Spørsmålet mitt blir da rett og slett: Ser Høyre at de har sviktet tilliten til folk i skolepolitikken, og hva har de eventuelt tenkt å gjøre med det?

Oddvard Nilsen (H): Først og fremst er det ikke riktig at det i budsjettet ikke bevilges mer penger til skole. Hvis jeg ikke husker helt feil, er det ca. 380 mill. kr som legges på. I tillegg økes det med ca. 1 milliard kr på skolebygg, og det gjøres mye på dette området.

Men dette kan jeg noe om. Hva er det vi husker alle sammen fra vår skolehverdag? Hva er det vi minnes når vi setter oss ned og tenker på skolen? Jo, det er læreren. Det er den store pedagogen. Forhåpentligvis har vi alle sammen truffet ham, han som inspirerer og stimulerer eleven, og som kanskje også betyr noe for veivalget, yrkesvalget, nettopp fordi han som lærer i skolestuen sørger for å inspirere deg. Den aller, aller viktigste ressurs i skolen uansett, og det skal jeg forsvare til siste sekund, er læreren som pedagog. Det er han, og det er ikke utstyret, det er ikke alt det andre, selvsagt er det også viktig, men det er til syvende og sist læreren. Derfor gikk vi inn med en betydelig økning for å øke lærerens lønn fordi vi ønsket å øke standarden, øke kvaliteten, få den gode læreren inn igjen i skolestuen, slik at man kunne få bedre undervisning. Det er det aller viktigste, og det har Høyre gjort mye for å få til. Vi har forsøkt å snu hele pyramiden. Vi har sagt at den enkelte pedagog skal få lov å bruke sine pedagogiske evner til å drive undervisning, sørge for å engasjere sine elever, gjerne gjøre det på en annen måte enn alle andre har gjort, men sørge for at det blir resultater og bli bedømt på resultat. Slipp læreren fri. La han få lov å være pedagog. La han få lov å undervise sine elever. Så betyr selvsagt ikke det at det andre ikke betyr noe, men det aller, aller viktigste i norsk skole er skikkelige, gode, engasjerte lærere, og det har vært Høyres målsetting. Det var det Høyre sa, og det skal Høyre også bli bedømt for, og der tror jeg vi skal stå rakrygget alle sammen.

Jens Stoltenberg (A): Problemet med Høyres skolepolitikk er at de tror at de kan få en bedre skole ved å bruke mindre penger på skolen. Det blir mindre i mange kommuner til skolene.

Det er riktig at læreren er nøkkelen til en god skole. Derfor var det Arbeiderpartiet, ikke Høyre, som sørget for at lærerne fikk et ordentlig lønnsloft. Men det koster penger. For å rekruttere gode lærere må vi være villig til å gi dem en respektabel lønn, men det er ikke gratis, og det er et annet eksempel på at man får ikke kvalitet i skolen uten å være villig til å betale for det. Nå kuttet ordningen med å ruste opp skolebygg med 1 milliard kr i forhold til det som var vedtaket her i Stortinget.

Når jeg tegnet meg til en replikk nr. to, var det fordi jeg følte at mitt spørsmål om uføretrygd overhodet ikke ble besvart, og i hvert fall ikke det om arbeidsledighets-trygd. Det vil si at det var et svar når det gjaldt uføretrygden, men det var et dårlig svar. Det ble vist til at grunnen til at man fjerner ordningen med at uføre kan tjene 50 000 kr uten å bli trukket i trygd, var arbeidslinja. Jeg er en kraftig og sterk tilhenger av arbeidslinja. Derfor har jeg f.eks. gått mot Høyre når de har foreslått kutt i arbeidsmarkedstiltak og andre ting som kan få folk i jobb. Men det å frata uføre muligheten til å tjene noen få ekstra tusen, er det motsatte av arbeidslinja. Da er det f.eks. slik at for en revmatiker som er frisk en dag, men dårlig i tre uker og så frisk tre dager og så dårlig i to uker, forsvinner hele det økonomiske poenget med at man gjør en liten ekstra innsats. Da blir man 100 pst. ufør med null ekstra arbeidsinnsats. Det må da være bedre for samfunnet, og ikke minst for den enkelte uføre, at de kan få noe ekstraintekter uten å bli trukket, men det er altså det Regjeringen, Høyre og Kristelig Folkeparti nå foreslår. Hvorfor arbeidsledige skal tape 20 000 kr, har jeg heller ikke fått et svar på.

Oddvard Nilsen (H): Jeg vet ikke hva jeg skal måtte svare for at representanten Stoltenberg skal være fornøyd med svarene mine. Jeg har forsøkt å svare. Jeg skal komme tilbake til de to spørsmålene han nevnte, men la meg ta skolen først.

Det er ingen som vet hva som blir satsingen på skolen i 2003, for det er det kommunene som avgjør. Det er der ansvaret ligger. Så er det ikke riktig, som representanten Stoltenberg sier, at det er å svartmale bildet. Det er slik at i Bergen, hvor Arbeiderpartiet sitter med makten, det er korrekt, kutter man i skolen. Men man gjør ikke det i Oslo, hvor Høyre sitter med makten. Det regnestykket, hvorledes dette er prioritert i de ulike kommunene, skal vi se når vi kommer ut på nyåret. Det er snakk også i kommunesektoren om å kunne prioritere og ville prioritere skole. Det er viktig for meg å få sagt det, fordi man får inntrykk av at det er vi her i denne sal som sitter og bevilger pengene til skolen. Det er det kommunene som gjør, og det er kommunene som prioriterer den delen. Det betyr selvsagt ikke at ikke den totale rammen som blir tildelt, betyr noe. Men vi har også økt den rammen, men den direkte prioriteringen i kommunepolitikken gjør kommunepolikerne selv, også knyttet til skolen.

Så til arbeidslinja. Jeg mener helt oppriktig at alle mennesker bør ha rett til, så langt det er mulig, å få lov å arbeide. Jeg tror at det å gå på jobb om morgenen, det å være i et sosialt fellesskap på jobben, er en berikelse som gjør hverdagen bedre for oss alle sammen. Jeg tror at av og til vil det også være slik at vi hjelper til på det området. Det er ikke ment å være noe negativt når vi snakker om dem som blir uføretrygdet. Nei, vi sier rett og slett at vi legger forholdene til rette, at sånn skal vi gjøre. Så er det et lite apropos til dette. Det er faktisk Arbeiderpartiets Matz Sandman som har foreslått mye av dette. I så måte er vi i godt selskap. Men hovedpoenget er at vi må gjøre alt det vi kan for at alle mennesker kan komme seg ut i arbeid, og det er det vi forsøker å gjøre.

Presidenten: Replikordskiftet er dermed omme.

Carl I. Hagen (FrP): Fremskrittspartiet var fødsels- hjelper eller jordmor for denne regjering. Det betyr at vi fikk den til en tilblivelse. Det tar vi ansvaret for. Men en jordmor eller en fødsels- hjelper har ikke noe evigvarende ansvar. Derfor er jeg uenig med Jens Stoltenberg, som heller snakker om oss som fadder – en fadder har jo et forhåpentligvis meget langt ansvar, men ikke en fødsels- hjelper. Jeg er imidlertid enig med Jens Stoltenberg i at erfaringene fra den senere tids mindretallsregjeringer tilsier et voksende behov for undersøkelse av muligheter for flertallsregjeringer. Et av de store problemene etter hvert i norsk samfunns- liv og nærings- liv er mangelen på forutsigbare, stabile rammevilkår. Det taler for flertalls- løsninger, slik at man får en politikk som er vedvarende over noe tid.

Jeg tror også det betyr at vi må se mye nøyere på hvorledes vi behandler og setter opp vårt statsbudsjett. Jeg tror vi bør vurdere meget sterkt om vi ikke skulle ha mer langtidsbudsjetter, hvor de enkelte kapitler eller områder av et budsjett blir fastlagt for fire år av gangen, uten noen særlig mulighet til endringer, slik at man vet hva man har å holde seg til. Jeg tror det i næringslivet er en voksende uro over at man aldri kan vite hva situasjonen vil være på vesentlige områder for virksomheten om to, tre, fire år. Når man foretar langsiktige investeringer, må man ha stabile rammevilkår.

Det var også vår linje ved siste stortingsvalg. Vi sa vi var innstilt på å drøfte med andre partier muligheten for å starte forhandlinger om et politisk grunnlag for en flertallsregjering. Det er fortsatt vår linje. Men vi måtte konstatere i fjor at vår invitasjon til Høyre og Kristelig Folkeparti om å gjennomføre slike drøftelser, i og med at Høyre, Kristelig Folkeparti og Fremskrittspartiet har flertall i Stortinget, ble blankt avvist.

Regjeringen Bondevik har selv valgt den usikkerhet det er å være i mindretallsregjering uten noen avtale med noen av opposisjonspartiene. Statsminister Bondevik har gjentatte ganger understreket at han ønsker å prøve å få flertall av og til sammen med Arbeiderpartiet, av og til sammen med Sosialistisk Venstreparti og av og til sammen med Fremskrittspartiet. De problemer som regjeringen Bondevik muligens kan få under budsjettbe-

handlingen og i andre sammenhenger, er selvvalgte. Ansvaret hviler helt på Høyre og Kristelig Folkeparti. Jeg ser bort fra Venstre, som ikke har noen betydning i disse spørsmål. Derfor er det litt trist at vi har den situasjonen at man ikke engang ville drøfte mulighetene for å finne frem til en politisk plattform for en flertallsregjering. Men vårt tilbud står der. Det ville nemlig måtte medføre en ny politisk plattform. Jeg ser at noen snakker om å ta med Fremskrittspartiet i Regjeringen, som om vi ville gå inn i en regjering basert på bare Sem-erklæringen. Det er helt meningsløst. Det ville innebære nye forhandlinger og en ny plattform, hvor også Fremskrittspartiet skulle sette en del stempler på det.

Norge er ikke, som mange sier, ett av verdens rikeste land, vi er verdens rikeste land. Stort sett alle andre vestlige land har betydelig statsgjeld. Sverige har en statsgjeld på over 1 000 milliarder kr. De aller fleste andre vestlige land sliter med underskudd i sine statsbudsjetter, og de sliter for at det ikke skal være mer enn 3 pst. underskudd av BNP – Maastricht-kriteriene. Norge har ingen statsgjeld. Vi har en formue på ca. 660 milliarder kr ved utgangen av dette år, og den vokser med 138 milliarder til 846 milliarder kr ved utgangen av neste år. Overskuddet på statsbudsjettet er altså enormt. Allikevel legger Regjeringen frem et såkalt stramt statsbudsjett, som går ut over svake grupper, hvor det kuttes i ytelse til svake grupper. Dette finner vi helt meningsløst.

Regjeringen sier at fordi utgiftene til sykepengene og uføretrygd går opp – det er regelstyrte ordninger – må man stramme inn på andre områder. Det er vi uenig i. Andre land må gjøre det fordi de ikke har noen penger. Vi har dem. At vi må gjøre noe for å få sykefraværet og uføret ned og utnytte den arbeidsevnen mange av de uføretrede har og gjerne vil bruke, det skal vi gjøre. Vi har en del løsninger på det området. Men jeg ser ingen grunn til at fordi utgiftene til sykepengene og uføretrygd er gått opp, skal vi kutte i veibevilgninger og sende noen flere veiarbeidere ut i arbeidsledighet. Det kan da ikke være noe fornuftig i at fordi utgiftene til sykepengene og uføretrygd er gått opp, skal man gjeninnføre egenandeler for pensjonister og uføretrede når det gjelder medisiner på blå resept. Det er da ingen sammenheng i det. Fordi noen utgifter er gått opp, skal man altså kutte andre steder automatisk. Vi må i langt større grad se på de enkelte ting i budsjettet. Hvis vi foreslår endringer som hver for seg er fornuftige, blir også summen fornuftig.

Den siste renteoppgangen ble begrunnet av sentralbanken med kostnadene av lønnsoppgjøret – ikke etterspøringsvirkningene av lønnsoppgjøret, men kostnadene. Regjeringen sier nå at den ønsker å innlede et inntektspolitisk samarbeid. Det er bra. Men tenk om Regjeringen og de øvrige partiene hadde lyttet til Fremskrittspartiet den 19. mars, da vi foreslo at vi da burde innlede et inntektspolitisk samarbeid ved det siste lønnsoppgjøret. Rammen ble 5,5 pst., som i sin helhet bæres av bedriftene og kommunene. Det har medført prisøkninger, som igjen har medført tap av arbeidsplasser. 3–3,5 pst. av den rammen kunne vært dekket gjennom skatte- og avgifts-

lettelser. Staten hadde råd til det. Hadde vi gått inn i inntektspolitisk samarbeid og satt som en forutsetning å gjøre noe med skatter og avgifter i et trepartisamarbeid, hadde vi kunnet få et lønnsoppgjør på 2–2,5 pst., som ble belastet bedrifter og kommuner, mens kjøpekraftutviklingen for alle ville vært nøyaktig den samme. Det hadde vært fornuftig. Det sa både Jens Stoltenberg, Kristin Halvorsen og regjeringspartiene nei til, og de fikk da en økning av renten.

Nå er det grunn til å tro, etter signaler vi daglig får i aviser, at det blir en økt arbeidsledighet. Da er det heller ikke tid for et såkalt stramt budsjett. Veldig ofte viser Regjeringen og Jens Stoltenberg til den såkalte handlingsregelen. Da bør de lese denne delen av handlingsregelen:

«Det må fortsatt legges stor vekt på å jevne ut svingninger i økonomien for å sikre god kapasitetsutnyttelse og lav arbeidsledighet.»

Det er innenfor handlingsregelen nå å ha et mindre stramt budsjett for å hindre at det blir vekst i arbeidsledigheten – det ville være innenfor handlingsregelen. Hvis det blir en økning i arbeidsledigheten – man gjør den samme feil som Kåre Willoch og Gro Harlem Brundtland gjorde på 1980-tallet, man strammer inn når arbeidsledigheten er på vei opp, og så går den enda høyere opp – og arbeidsledigheten går opp med 40 000, øker utbetalingene til arbeidsledighetstrygd, for det er regelstyrt. Inntektene fra de samme blir mindre, fordi de har et mindre beløp å betale skatter og avgifter av. Er det da meningen, slik Regjeringen og Arbeiderpartiet ser det – for da sprekker budsjettbalansen – at vi må kutte enda mer i ytelsene til sosiale goder for å rette opp de merutgiftene og mangelfulle inntekter? Det er en meningsløs måte å drive politikk på i et land som altså har god råd, og derfor kommer vi til å si at vi faktisk kan redusere på dette enorme overskuddet på statsbudsjettet, som er 138 milliarder kr. Vi hadde altså greid oss fint i dette landet selv om overskuddet bare var på 100 milliarder kr, eller 110 milliarder kr.

Så til et par av de formålene vi ønsker å satse på. Det er selvsagt riktig at vi skal spare for fremtiden. Men vi kan ikke bare tenke på de etterkommende generasjoner, vi må tenke på de som bygde landet, de som i dag er pensjonister. Og når vi har råd, hvorfor kan ikke de som bygde landet, få en tryggere, bedre og verdigere alderdom? Hvorfor skal vi, når vi har god råd, si at fortsatt skal gifte pensjonister ikke få full pensjon? Hvorfor kan de ikke få full pensjon? Hvorfor kan vi ikke ha en skikkelig regulering av grunnbeløpet i folketrygden, slik at pensjonene, som har gått nedover i forhold til løftene, kan samsvare med løftene fra 1967? Vi vil ha en opptrappingsplan for pensjonene. Og når vi har problemer i næringslivet med voksende ledighet, hvorfor ønsker da Regjeringen i tillegg å sende 18 000 sjøfolk inn i ledighet? Det er helt meningsløst.

Vi undertegnet en avtale med regjeringspartiene 4. juni, 26 punkter. Et av punktene, punkt 9, var at vi skulle ha stabile rammevilkår for skipsfarten og ferjerederiene. Vi innførte nettolønnsordning, som Sverige og Danmark har. Det lutfattige Sverige har det, og Danmark

(Hagen)

har det, de har også underskudd i sitt budsjett. Så skal vi ta den bort igjen, sier Regjeringen, 1. januar, stikk i strid med den undertegnede avtalen hvor Regjeringen bare skulle utrede to modeller for hvordan det skulle gjøres, enten forskriftsmessig eller ved en lovfesting.

Vi har sagt, og jeg står fast på, at alle punkter i den avtalen vi har undertegnet, skal overholdes før vi går til noe forhandlingsbord. Man kan ikke forhandle med en part i troverdighet og tillit hvis ikke den avtalen som man undertegner for noen måneder siden, er overholdt. Da betyr det at selve grunnlaget for forhandlinger om tillit og troverdighet ikke eksisterer. Vi går derfor gjennom denne avtalen for å se om alt er oppfylt.

Så vil jeg nevne to ting fra trontalen. Regjeringen sier i trontalen at den vil forsterke innsatsen mot organisert kriminalitet. Dagen etter legger den frem budsjettet med en gavepakke til organisert kriminalitet, nemlig opprettholdelse av de skyhøye alkohol- og tobakksavgiftene som gjør Norge til smuglernes paradisi. Denne organiserte kriminaliteten må stoppes. Vi må derfor også redusere grunnlaget for smuglingen, redusere alkohol- og tobakksavgifter ned til svensk nivå i hvert fall. Kanskje ikke det vil ta knekken på all smugling, for det er fremdeles skyhøye avgifter, men svenskene kommer til å redusere sine avgifter også neste år ganske kraftig som følge av EU-regler, og da må vi følge med. Det kan da ikke være slik at vi i en situasjon hvor det er problemer i varehandelen, åpent skal sende norske borgere til Sverige for å handle, slik at det blir mindre sysselsetting i norske bedrifter? Det er den voksende grensehandelen vi må gjøre noe med, for det gjelder ikke nå bare alkohol og tobakk, det gjelder også biler. Det begynner å gjelde brunvarer, møbler og hvitevarer. Folk går i butikker i Norge og ser hva slags TV de skal kjøpe seg, så reiser de til Sverige og kjøper den. Så går de til bilforhandlere i Norge og prøver ut forskjellige biler, og finner ut at vi skal ha en sånn bil, og så reiser de til Sverige og kjøper den. Vi må gjøre noe med vårt avgiftsnivå også her. Det kommer vi til å ta hensyn til i vårt budsjettalternativ.

Vi håper at Regjeringen og regjeringspartiene vil diskutere nøye en gang til stramheten i budsjettet, handlingsregelen, særlig det at man skal utjevne svingninger, se på tendensene nå til at vi får økt ledighet, og revurdere denne hovedprioriteringen som åpenbart har vært hos Regjeringen, om at man først og fremst skal sikre et overskudd på 138 milliarder kr. Det går an å se ut av vinduene og se bort fra det kartet over norsk økonomi som noen økonomer tegnet i april-mai måned, men der terrenget nå er i ferd med å endre seg dramatisk – se ut av vinduet og komme til den erkjennelse at for å unngå økt ledighet bør vi sette ned skatter og avgifter og på enkelte områder øke bevilgningene, bl.a. på veisektoren, så vi får alle de ledige anleggsarbeidere tilbake i arbeid. Og da får overskuddet i statsbudsjettet være mindre viktig enn å tilgodese virksomheten som det norske folk lever av og for.

Jeg vil også ta opp forslaget som er omdelt, hvor vi ber Regjeringen om å avstå fra sin planlagte oppmyking av arbeidskraftinnvandringsreglene.

K j e l l E n g e b r e t s e n hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Carl I. Hagen har tatt opp det forslaget han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Jens Stoltenberg (A): Jeg tror det er en overdrivelse å si at Sverige er et lutfattig land, men det er riktig at de aller fleste andre vestlige land har statsgjeld, og til dels mye statsgjeld, mens Norge har overskudd og penger på bok. Det skal vi være glad for. For mens de aller fleste vesteuropeiske land ikke vet hvordan de skal finansiere og betale pensjonene, verken til dagens eller fremtidens pensjonister, og faktisk har gjennomført ganske store kutt i pensjonsrettighetene til de aller fleste pensjonister for å greie den jobben, så er det slik at Norge fordi vi har oljefondet, penger på bok, er i stand til å betale pensjonene og også å gjennomføre noen forbedringer.

Men vi kan ikke bruke oljepengene to ganger, slik Carl I. Hagen gang på gang foreslår. Representanten Hagen har et grunnlovsforslag om at avkastning av oljefondet skal brukes til å finansiere pensjonene. Det holder ikke, så i tillegg må vi sende med noen ekstra penger fra statsbudsjettet for å betale pensjonene. Da blir det ikke frigjort penger på statsbudsjettet, men det blir tvert imot litt mindre igjen til alle de andre utgiftene. Det er ikke mulig å mene at oljefondet skal brukes til å betale pensjoner, og samtidig mene at akkurat de samme kronene skal brukes til å kjøpe jagerfly, helikoptre, sykebiler og mange andre ting i utlandet.

Representanten Hagen har aldri svart på det grunnleggende spørsmålet, men bruker argumentet i alle TV-debatter uansett hva vi diskuterer. Om vi diskuterer lavere avgifter, bedre veier eller flere helikoptre, så sier han: Vi bruker oljepengene. Men de pengene har Fremskrittspartiet og Hagen allerede brukt opp ut fra sitt grunnlovsforslag til bare én ting: pensjoner. Derfor må representanten slutte med det tullet, for det er dobbelt bokholderi. Så svarer representanten Hagen noe i retning av at det blir mindre penger til andre utgifter. Det er feil.

Carl I. Hagen (FrP): Jeg har prøvd å forklare dette for Jens Stoltenberg mange ganger. Det er tydelig at hans grunnleggende kunnskaper når det gjelder matematikk, regning og budsjettoppsettning, er under det nivå det burde være.

Jeg leser i St.prp. nr. 1 at samlet overskudd på statsbudsjettet og i Statens petroleumsfond er på 162 milliarder kr. Det er etter at alle pensjoner er betalt. Det er ikke snakk om å bruke penger to ganger. Det er etter at alle pensjoner er betalt at man har det overskuddet. Det vi har foreslått, er en systemendring på lang sikt. Vi sier at i stedet for at inntektene fra oljevirkomheten går utenom statsbudsjettet, så skal de inn i statsbudsjettet på normal måte. Når vi setter opp vårt statsbudsjett og får et overskudd, skal overskuddet deretter settes inn i et pensjonsfond, og så skal avkastningen derfra bare gå til å dekke pensjoner. Hver gang man betaler noe fra oljevirk-

somheten til et spesielt formål, slipper man å bruke andre penger til det. Totalt sett vil det ikke bli noen endring fra i dag annet enn at da vil i hvert fall de midlene være sikret å gå til pensjon. Og det er klart at hvis andre, nye penger gikk til å dekke et formål, ville de pengene som ellers hadde gått til det formålet, bli frigjort til andre ting.

Når det gjelder dette med utenlandsbudsjett, hvor begrunnelsen fra andre her i salen for ikke å bruke penger på fornuftige formål er at det blir press i norsk økonomi, sier vi at hvis vi kjøper utstyr til sykehusene i utlandet, hvis vi kjøper omsorgsboliger i utlandet, hvis vi kjøper kampfly i utlandet, hvis vi kjøper biler til politiet i utlandet, hvis vi kjøper PC-er til våre skolebarn i utlandet, blir det ikke press i norsk økonomi. Vi kan altså slippe den begrunnelsen som andre bruker for hvorfor vi ikke kan gjøre ting, hvis vi skiller vårt statsbudsjett i to deler – det som virker på norsk økonomi, og det som ikke virker på norsk økonomi. Dette er jeg overbevist om at vi kommer til å ha om noen år, og mange her kommer til å angre på at de ikke hørte på oss litt tidligere.

Jan Tore Sanner (H): For ett år siden var Fremskrittspartiet og regjeringspartiene enige om at Arbeiderpartiet hadde regjert dette landet altfor lenge, og at det var behov for en ny kurs.

Nå forandrer vi Norge. Skatter og avgifter er redusert. Offentlig sektor moderniseres og effektiviseres. Det satses mer på høyere utdanning og forskning for å legge grunnlag for fremtidig verdiskaping. Sosiale ordninger målrettes for å hjelpe de aller svakeste. Vi trapper opp kampen mot fattigdom både hjemme og ute. Denne høsten tas det nye skritt. Samtidig er vi opptatt av å dempe presset mot renten og kronen for å trygge arbeidsplassene.

Representanten Hagen møter dette med en svartmaling som savner sidestykke. Han tar med seg sparegrisen til barna våre og inviterer til en kjempfest uten tanke for den anger og bakrus som vil melde seg. Det er kjent, og Hagen bekrefter også i sitt innlegg nå, at han har liten tillit til økonomene. Spørsmålet er: Hvorfor lytter ikke Fremskrittspartiet og Carl I. Hagen til næringslivet?

Denne høsten har det vært en entydig og klar melding fra næringslivet, fra bedriftene langs kysten, fra hele den konkurranseutsatte sektor, om at det er behov for et budsjett som demper presset på renten og kronen. Med andre ord: Det er behov for et stramt budsjett.

Tilbakemeldingen etter at budsjettet ble lagt frem har også vært meget positiv fra bedriftene, fra næringslivet, fra konkurranseutsatt sektor: Dette er et godt budsjett for å trygge arbeidsplassene.

Hvorfor lytter ikke Carl I. Hagen til bedriftene, til næringslivet vårt?

Carl I. Hagen (FrP): Jeg er litt lei meg for at jeg ikke hadde Verdens Gang for i dag på min pult, så jeg kunne vist frem at flere av næringslivets ledere nå sier at Fremskrittspartiet burde inn i regjering. Jeg vet ikke om Jan Tore Sanner har fått det med seg, og om han lytter til det, det kunne vært interessant å høre.

Vi lytter til veldig mange i næringslivet, og vi lytter også til økonomer, men vi lar ikke være å tenke selv. Vi tar ting inn. Men i motsetning til Regjeringen, som omtrent overlater alt til skredderøkonomene i Finansdepartementet og kutter nesten ut sin egen tenkning og tar alt for god fisk, så tenker vi selv. Og mange næringslivsledere sier: Vi må få stabile vilkår, og vi må få tilbake de avskrivningssatser for maskiner og utstyr som vi hadde før. Det kommer vi til å foreslå i vårt alternative budsjett. De sier: Tenk om vi hadde greid å få en lavere kostnadsvekst ved lønnsoppgjøret. Vi foreslo å ordne det ved en del skatte- og avgiftslettelser, slik at regningen ikke ble så stor. Det er flere av disse tingene som det bare er Fremskrittspartiet som har vært opptatt av, som f.eks. å endre lovgivningen og gjøre noe alvorlig med skjemavel-det. I mange av disse tingene lytter vi til næringslivet, og vi vil ha markante endringer i mange av disse rammevilkårene til beste for næringslivet.

Så er det riktig, som Sanner sa, at vi hadde en del forhåpninger til denne regjeringen. Vi hadde håpet på handlekraft. La meg nevne ett eksempel som vi synes er helt hårreisende. I neste års budsjett har man tatt for gitt at det skal komme 16 000 asylsøkere, eller velferdssøkere, som er et berettiget uttrykk, og det skal koste over 4 milliarder kr. Regjeringen gjør ingenting for å stramme inn på regelverket slik at vi kan få disse kostnadene ned – over 4 milliarder kr! 16 000 velferdssøkere tar man imot. I stedet for å stramme inn på reglene her og spare noen penger har man altså sendt en regning til pensjonister og uføre som ikke lenger skal få gratis medisin. Det går ikke an. Det er ikke slik handlekraft vi hadde forventet.

Olav Gunnar Ballo (SV): «Norge er verdens rikeste land», innledet representanten Hagen med å si i sin replikk til Jens Stoltenberg, der han også angav oljefondets vekst i år på 138 milliarder kr. I hovedinnlegget fortsatte representanten Hagen med å si at «det kuttet i ytelse til svake grupper». Hagen sa det bare fire måneder og fem dager etter at partiet inngikk avtale med Regjeringen om revidert nasjonalbudsjett for 2002. Her skulle altså Fremskrittspartiet få synliggjøre i praktisk politikk hvilke prioriteringer de vil foreta i forhold til hva de har sagt at de vil gjøre.

Dette er hva de gjorde: Fremskrittspartiet la i revidert nasjonalbudsjett ikke opp til å bevilge én krone mer enn det Regjeringen valgte å bevilge. Partiet valgte riktignok å finne fram til kutt i størrelsesorden 620 mill. kr, men det skjedde gjennom omfattende kutt på ulike budsjettposter og ikke gjennom mer bruk av friske penger, som representanten Hagen ellers tar til orde for. En betydelig del av beløpet ble brukt til å fjerne inntektsbeskatning og arbeidsgiveravgift på kjøregodtgjørelse, og mer ble brukt på det enn til å styrke sykehusøkonomien. Avtalen om revidert nasjonalbudsjett mellom Fremskrittspartiet og Regjeringen beskriver også satsingsområder utover selve revidert nasjonalbudsjett. Det er viktig å merke seg at avtalen ikke inneholder noen formulering om bedre kår for våre minstepensjonister. Avtalen inneholder ingen formuleringer om tiltak for å bedre bemanningssituasjo-

nen ved sykehjemmene. Avtalen inneholder ingen formulering om å se på ordningen med avkorting i pensjonen for gifte og samboere. Avtalen inneholder ingen forslag til styrking av økonomien i norske kommuner. Det er kutt i midler til deltakelse i internasjonalt samarbeid. Det er kutt i støtten til bibliotekene. Det er kutt i støtten til nordmenn som satt i japansk fangenskap under krigen. Det er kutt i bolig- og miljøtiltak, kutt i familieverntiltak og kutt i tiltak for konfliktløsning. Det er kutt i tiltak innen barne- og ungdomsvernet. Det er kutt i tilskudd til barnehager, kutt i miljø- og næringstiltak innenfor landbruket, kutt i støtten til Statens næringsmiddeltilsyn. Det er null kroner til psykiatrien, null kroner til styrking av bemaningssituasjonen ved sykehjemmene. I juli går John I. Alvhelm ut og sier at han ikke tør å ligge på et norsk sykehjem. Hvordan vil Carl I. Hagen forklare dette?

Carl I. Hagen (FrP): Vi har lenge sagt, og vi står på den prinsipielle holdning at det vil være uheldig med flere budsjettbehandlinger pr. år. Budsjettet behandles om høsten, da legges rammene – de store tingene. Vi kunne selvsagt hatt ny, full budsjettbehandling i juni, men vi tror det blir enda mer uforutsigbarhet og enda mer usikkert hvis hele budsjettet og alle elementer skal behandles to ganger i året. Rammene ble fastlagt i den ordinære budsjettbehandlingen. Vi gikk i forhandlinger med regjeringens partiene for å holde det som var det tidligere vedtatte budsjett. Vi lot være å ta omkamper. Vi kan ikke ha en debatt om og votere over f.eks. alkoholavgiftene én gang i uken i dette stortinget. Vi gjør disse tingene under budsjettbehandlingen. Vi opptrådte meget ansvarlig da vi ikke tok omkamper, men justeringer på budsjettet. Det er grunnen til at mange av disse store tingene ikke er der.

Samvittigheten når det gjelder eldreomsorgen, er meget god for oss. Vi har sagt også prinsipielt at vi ønsker en regelstyrt eldreomsorg. Vi ønsker at folketrygdsystemet skal utvides til også å gjelde eldreomsorgen, og vi vil finansiere det fra staten og ikke via kommunene. Vi ønsker at når noen oppfyller kriteriene for å få en sykehjemsplass, skal pengene komme automatisk fra staten, trygdekontoret, på samme måte som sykepengene og arbeidsledighetsstrygd kommer automatisk, til det sykehjemmet vedkommende sammen med sine pårørende selv velger. Det samme ønsker vi når det gjelder andre elementer i eldreomsorgen. Nå har vi dette uverdige svartepersillet. Kommunene kjeffer på staten for at de får for lite penger. Staten sier at det er kommunenes prioriteringer som er feil. Vi må samle ansvaret for eldreomsorgen og skolevesenet på ett sted, nemlig hos storting og regjering, slik at vi får slutt på det uverdige svartepersillet, og alle eldre skal få lovfestet rett til de nødvendige tjenestene.

Jon Lilletun (KrF): Representanten Hagen påstår at vi i regjeringens partia hadde eitt overordna mål, og det var å auke overskotet på statsbudsjettet. Det kan eg avkrefte. Det er slett ikkje det overordna målet. Det overordna målet er det som representanten Sanner snakka om, at vi ik-

kje skal skyte meir pengar inn i økonomien enn at vi framleis kan ha ein eksportretta industri. Her har vi altså fått den fyrste bedrifta som har varsla at den lét vere å flagge ut på grunn av budsjettet. Synest representanten Hagen det er positivt, eller er det òg ein feil ved budsjettet?

Så var det ein diskusjon rundt pensjonar og oljefondet. Kor stort er oljefondet i dag? Jau, det er på 666 milliardar kr, altså noko større enn eitt års statsbudsjett. Det er kjekt å ha pengar på bok, men det er ikkje slik at det er eit så enormt fond at vi kan setje inn uavgrensa med forbruk. Er ikkje representanten Hagen no einig i at det er viktig at ein faktisk syter for at framtidige pensjonar òg kan ha nytte av det fondet? Dersom ein ikkje gjer det, vil det jo faktisk kunne verte eit problem i framtida.

Så til slutt. Det var eit ganske stort sjokk i går morgon då den skattepolitiske talsmannen frå Framstegspartiet kritiserte Regjeringa for at ho heller brukar pengar på dei fattigaste i verda som faktisk ikkje eingong får lov å vekse opp, enn på billegare brennevin. Eg oppfatta vel at representanten Hagen bevega seg noko i løpet av gårdagen, sjølv om han òg lenge forsvara brennevinskuttet. Eg håpar at representanten Hagen er einig i at det er viktigare med pengar til dei fattige enn til billeg brennevin.

Carl I. Hagen (FrP): Jeg blir nesten litt sjokkert over Jon Lilletun nå. Regjeringen har selv i sin trontale sagt at den vil bekjempe organisert kriminalitet. Det er ingen tvil hvis man spør politifolk, om at grunnlaget for mye av den organiserte kriminaliteten når det gjelder smugling, skyldes høye brennevinspriser i Norge. Grensehandel er av de fleste sett på som et stort problem, og selv i Semerklæringen varsles det nedgang i alkoholavgiftene. Det at Fremskrittspartiet ønsker nedgang i alkoholavgiftene, både for å bekjempe den organiserte kriminaliteten, smuglervirksomheten, og å redusere grensehandelen, det er vel kjent.

Man forsøker å lage en kopling til de såkalte fattige barn. Vår representant Gjermund Hagesæter brukte et eksempel på hvor man etter vår oppfatning burde redusere på utgiftene i statsbudsjettet, nemlig å redusere bistanden. Det er ikke alt som går til fattige barn. Vi holdt liv i Mugabe i Zimbabwe gjennom 15 år før vi liksom begynte å kutte i bistanden til ham. Og det er nok av historier om at vi gjennom vår hjelp har holdt i live regimer som ellers kanskje hadde falt. Det er mye negativt å si der. Og vi kan ta andre eksempler på kutt. Hvorfor i all verden skrinlegger ikke Regjeringen planene om 3 milliarder kr til opera? Greier man virkelig å se pensjonistene og de uføretrygdede som nå må få ny egenandel på medisiner på blå resept, i øynene og si: Det er viktigere med opera. Det er mange ting vi kan kutte på i budsjettet. Hagesæter nevnte bare ett eksempel.

Så til oljefondet. Oljefondet er på vel 660 milliarder kr og blir neste år på 846 milliarder, men i tillegg eier staten aksjer for 500–600 mill. kr. Vi har et folketrygd-fond, et selvstendig fond som bare opererer innen sin egen sfære, på vel 180 milliarder kr. Vi har aldri regnet med at vi skal slutte å ha overskudd i de nærmeste 5, 10,

15, 20 årene, hvor vi vet at vi har store olje- og gassinntekter, så fondet vil jo uansett bygges opp. Vi har bare skissert hvordan vi kan gjøre det på en annen måte, som i seg selv er meget fornuftig, og som for det andre; sekundært, gir viktige virkninger for samfunnslivet også.

Rune J. Skjælaaen (Sp): I trontaledebatten for ett år siden ble det brukt to uttrykk fra Fremskrittspartiets leder som skulle angi forholdet til Regjeringen – om Fremskrittspartiet var en del av det parlamentariske grunnlaget for Regjeringen, eller om Fremskrittspartiet var en del av den parlamentariske basisen. Forskjellen, som også representanten Stoltenberg har understreket, er faktisk vanskelig å forstå. Og året som har gått har vist at det var en overflødig presisering fra representanten Hagens side. Det er en realitet at Fremskrittspartiet er både fødselshjelper og livgiver for Regjeringen. Det betyr at Fremskrittspartiet ikke kan fri seg fra ansvaret for den politikk som Regjeringen fører. Det virker faktisk som om Fremskrittspartiet vil ri to hester samtidig, være partiet som sørger for Regjeringens liv, og samtidig ta avstand fra Regjeringens politikk.

Representanten Hagen hørte Kristelig Folkeparti-ordføreren fra Aremark i debatten på NRK i går kveld som beskrev den sterkt svekkede kvaliteten på eldreomsorgen i kommunen der. Hvordan er det mulig for Fremskrittspartiet å støtte en regjering som svekker grunnleggende velferdstjenester innen eldreomsorg?

Carl I. Hagen (FrP): Det ble hevdet at Fremskrittspartiet må ta ansvar for den politikk Regjeringen fører. Alt som gjøres av denne regjeringen, skal liksom vi ta ansvaret for. Det ble litt for dumt.

Når Regjeringen, ved miljøvernminister Børge Brende, som sitter her, går til Kristin Halvorsen og inngår avtaler om miljøpolitikken, skal det også være Fremskrittspartiets ansvar? Når Regjeringen samarbeider med Arbeiderpartiet på mange områder, skal vi ta ansvaret for det også? Nå får jeg vel snart høre at egentlig har Fremskrittspartiet ansvaret for alt som er galt i dette landet, og ikke ære for noe som er bra. Det får da være grenser!

Vi tar ansvaret for Regjeringens tilblivelse. Vi dannet basisen for at den ble etablert. Det står vi på. Vi skal ta ansvaret for de ting vi stemmer for i dette storting, men ikke annet. De som stemmer for tingene og sørger for at det blir flertall for noe, får ta ansvaret for de elementene.

Når det gjelder kommuneøkonomien, varierer den fra kommune til kommune. Det er faktisk kommuner som har rasjonalisert ganske kraftig. Vi hadde en kommunalpolitisk konferanse sist helg, hvor vi bl.a. fikk en redegjørelse om nedbemanning, ikke i tjenesteproduksjonen, men på mellomledernivået i kommuner, bl.a. i Tønsberg, i Os og i Porsgrunn, hvor vi har vært med og styrt, og hvor vi har sørget for å få orden i økonomien ved nedbemanning på mellomledernivå.

Vi har sagt at det kan gjøres ting i kommunene. Det er kommuner som har bygd kulturhus i stedet for sykehjem. Det er derfor vi sier at vi må gi ansvaret for eldreomsorgen tilbake til storting og regjering, og øremerke bevilg-

ningene til dette området, slik at de eldre kan være sikre på at pengene går til det formålet, istedenfor at enkelte kommuner bruker dem på helt andre ting.

Presidenten: Replikkordskiftet er dermed omme.

Kristin Halvorsen (SV): Først en liten visitt til Carl I. Hagen, for nå begynner vi å nærme oss noe som er befriende klar tale: Nå begynner jo Carl I. Hagen å ta ansvaret for at det er betydelige innstramminger i mange kommuner. Og det er bare rett og rimelig, for i kommuneøkonomien har regjeringen Bondevik gjort opp med Fremskrittspartiet, Carl I. Hagens parti.

Men rundt omkring i Kommune-Norge er det altså ikke mange som vet at de kan sende en hjertelig hilsen til Carl I. Hagen når de må stramme inn på skolen – halvparten av kommunene skjærer ned på skolen – og når de må stramme inn på eldreomsorgen. Det er veldig bra at Carl I. Hagen nå nærmer seg noe som ligner på å ta ansvar for det Fremskrittspartiet faktisk er med på, og jeg ber det norske folk om å merke seg det. Carl I. Hagen har ansvaret for de kuttene som kommer på områdene skole og omsorg, og på andre områder rundt i Kommune-Norge, og han forsvarer det. Han mener at det ikke er noe problem, for det kan tas inn igjen fra andre steder.

Trontalen er en mulighet til å løfte blikket litt. Det har jeg tenkt å gjøre, for det gjorde – og bør gjøre – ganske stort inntrykk da det for et par dager siden kom en nyhet om at mobbing i skolen har økt med 70 pst. fra 1995 til 2001. Det er meget råe realiteter. Noe av det verste man kan bli utsatt for, er mobbing, utfrysing, ikke å ha venner, ikke å tørre gå alene på skoleveien – alle de tingene. Det er dramatisk når det er 70 pst. økning. Da kan SV selvfølgelig komme ilende til og si at dette tror vi skyldes at kommunebudsjettene er for trange, og at skolene har for lite penger. Det kan det kanskje være litt i, men det kan umulig være den hele og fulle forklaringen.

Jeg tror at dette henger sammen med at vi har et samfunn som blir mer og mer materialistisk: Det private forbruket øker for veldig mange. Mange har råd til å ha et meget høyt forbruk, og vi har en kjøpekarusell som er med på å understreke at ikke alle får være med. Det er det jo også gjort undersøkelser på. For eksempel sier sitatet som jeg har hentet hos SIFO:

«Når det gjelder negative følger av kjøpepressopplevelser nevner ungdommene spesielt at de som ikke kunne bruke så mye penger på klær ikke fikk venner. Når flere og flere har det så vil færre og færre bli stående igjen.»

Eller følgende:

«En jente sier at det er ungdom med *lavest rang i gjengen – de som er redde for å bli utstøtt* som er mest utsatt for kjøpepress.»

Heller ikke dette tror jeg er den hele og fulle forklaringen på mobbing, men jeg tror det er en sammenheng. Jeg tror at man i 2002 – i verdens rikeste land – må stille seg et grunnleggende spørsmål: Hvilken vei skal man gå framover fra her? Skal vi fyre opp under et stadig mer materialistisk samfunn der flere faller utenfor og ikke får

være med, der ytre goder blir det som avgjør om man kan hevde seg eller ei? Eller skal vi satse på en annen vei?

Det er i denne sammenheng man bør prøve å ta temperaturen på en Høyre-dominert regjeringens budsjett. For dette er et budsjett som kommer til å øke det private forbruket kraftig – og mest for dem som har mye fra før – og som kommer til å føre til at mange blir hengende etter og blir stående utenfor. Og da er vi ved noe av Høyre-politikkenes kjerne, nemlig dette: Stup ned i lommeboka di, tell igjennom kronene, se hvor mange du har igjen – selv om du har god råd fra før – og gjør det til det mest eksistensielle spørsmålet i vår tid. Det er det som er den store utfordringen for oss som slåss for solidaritet og for andre verdier, en systematisk utfordring.

Den relative fattigdommen vil selvfølgelig øke i et slikt samfunn. Det er egentlig klar tale fra Regjeringen som ligger i en av de tingene som vi har kalt for «Høyres klo» i dette budsjettet, nemlig at man ikke lenger sier at det er et mål i seg selv å utjamne forskjeller i samfunnet. Det som det nå dreier seg om, er å gi noen almisser til de fattigste. Da vil man alltid ha et system hvor det å bli stående utenfor blir tyngre og tyngre, mens det private forbruket øker for dem som har mye fra før. Det handler ikke bare om å gå inn med veldedige tiltak for dem som er fattigst. Dette er et grunnleggende ideologisk og prinsipielt viktig spørsmål om hvordan vi utvikler dette samfunnet.

Jeg har fått diverse e-post den siste tiden. La meg illustre litt hva disse innstrammingene overfor dem som har minst, faktisk betyr. Jeg skal ikke avsløre hvem jeg har fått denne e-posten fra, men overskriften er: Høyre viser sitt sanne ansikt. Hjelp, et monster! Kort fortalt skriver denne mannen: Jeg er 41 år og har vært ufør de siste 15 årene. Likevel har jeg kunnet spe på trygden min ved å jobbe noen timer i uken. På grunn av en spesiell spisskompetanse innenfor media har jeg kunnet tjene ganske bra ved siden av trygden, selv med en beskjeden arbeidsinnsats. En større arbeidsmengde ville vært helt umulig, med min sykdom. Jeg har tjent 3 000 kr ekstra i måneden, og det har gitt meg råd til rekkehus og bil samt å ta vare på kone og barn. For vår familie vil det bety fattigdom dersom grensen for hva jeg kan ha i ekstrainntekt, settes til 5 000 kr. Dette er altså folk som i utgangspunktet er syke, men som har mulighet til å bidra med litt, og som på den måten antakelig holder seg friskere og bidrar til en bedre livskvalitet, noe som Regjeringen nå vil hindre. Det skal altså ikke lønne seg for dem som er syke, å jobbe.

Så er det en annen kar som er innom det nye forslaget om et tak på særfradrag for spesielt store utgifter i forbindelse med sykdom, som Regjeringen foreslår innført. Dette er en meget sterkt funksjonshemmet, som har klart å være i full jobb og ha inntekt. Han beskriver hvordan dette vil slå ut for ham, og han avslutter brevet med følgende: Jeg kjenner i hvert fall at jeg er på vandring fra å være fysisk syk til å bli mer og mer psykisk syk, og at statsbudsjettet for 2003 ikke gjør saken noe bedre. Det kommer til et punkt hvor jeg vil kjenne at min hverdag blir lettest ved å søke uførepensjon, og dette er jeg ikke

alene om å tenke. Man går altså motsatt vei av det som er Regjeringens intensjon, nemlig at folk som pr. i dag er i stand til det, skal ha et arbeid, og gjør det såpass innviklet og krevende at det blir umulig. Resultatet er uførepensjon. Det må være det motsatte av det Regjeringen egentlig har som overskrift for sin politikk.

Vi har et samfunn der forskjellene øker, og det er ikke slik at det blir en voldsom økning gjennom dette budsjettet. De innstrammingene som skjer i forhold til trygdene og i forhold til arbeidsløse, er dramatiske for dem det gjelder. Det er ikke i dette budsjettet det gis voldsomme lettelser på toppen – det er gitt før – men forskjellene øker, og det går den gale veien. Samtidig har vi et arbeidsmarked som blir råere. Det er tøffere, og det er mange som sliter seg ut. Det er mange som spør seg hva slags livskvalitet de egentlig har, særlig de som jobber innenfor omsorgssektoren, som har de mest kreative stillingsbrøkene, som ofte ikke har mulighet til å få seg en heldagsjobb med skikkelig inntekt, og som har dårlig samvittighet når de går hjem fra jobb, fordi de ikke synes de kan stille skikkelig opp for de gamle som de er satt til å pleie. I tillegg behandler kommunene dem ofte litt dårlig. De blir sittende hjemme som en slags callgirl – det sier de med et glimt i øyet til meg – mens kommunen behandler dem under slagordet: Vi ringer, du springer, fram og tilbake ut fra det som er behovet, og med dårligere arbeidsvilkår.

Vi får i tillegg et råere eierskap, eller et råere arbeidsliv, der det ikke lenger er spørsmål om bedriftene går med overskudd, men om hvor stort overskuddet er, og om det kan bli større et annet sted. Det er historien bak utflyttingen og utflaggingen av Jordan. På Jordan tannbørstefabrikk hadde jeg sommerjobb for 20 år siden, og det har selvfølgelig gjort så stort inntrykk på meg at jeg siden alltid har kjøpt Jordan tannbørster og oppvaskoster med tanke på de meget flotte damene som jobbet der. Der er historien følgende: De tjente godt, de hadde et pent overskudd, men eierne trodde det kunne bli større et annet sted. Så rått – så rått – er dette kapitalistiske samfunnet i ferd med å bli.

Et utviklingstrekk til, som jeg er veldig glad for at Jens Stoltenberg var innom, er: Hvor går vi herfra når det gjelder forholdet mellom økningen i det private forbruket og økningen i det offentlige forbruket? Det mener jeg er helt essensielt i forhold til om vi kommer til å slutte opp om en offentlig sektor og betale vår skatt i trygg forvisning om at vi får kvalitet tilbake.

Når det private forbruket neste år kommer til å øke sju ganger så mye som det offentlige forbruket, kommer forskjellen i standard mellom det vi får offentlig, og privatøkonomien til veldig mange av oss til å bli såpass stor at vi ser at det offentlige ikke klarer å matche det private. Det er tilfellet i forhold til veldig mange skoler. Da jeg begynte på skolen, Grønli skole i Porsgrunn i 1967 – vi hadde en ny og fin skole – var standarden omtrent den samme som jeg hadde hjemme. Nå er standarden på mange skoler, særlig i ungdomsskolen, betydelig under den veldig mange barn har hjemme, og den de kan sammenligne mange andre arbeidsplasser med. Det vil være

en undergraving av den offentlige skolen. Og da mener jeg at noen mer kreativ bortforklaring enn den Oddvard Nilsen klarer å prestere i forhold til satsing på skolen, og det som kom fram i Høyres valgkamp, har jeg sjelden hørt. Høyre gikk til valg på skatt og skole, skole og skatt, og skatt og skole. Er det da slik at folk tenkte at ok, Høyre vil redusere skatten og øke innsatsen på skolen? Det tror jeg. Men Oddvard Nilsen skal altså ha det til at folk må jo forstå at det egentlig betydde det motsatte. Det betydde at Høyre hadde tenkt å redusere innsatsen overfor skolen og kanskje øke skatten. Eller er det bare det at folk er litt tungnemme? Jeg ville ikke tørre å nikke bekreftende til det.

Det er klart at etter den valgkampen vi hadde, hvor skolen ble satt i sentrum og alle var opptatt av at vi må investere i det som er viktigst for framtiden, hadde man forventet at det skulle synes rundt omkring i alle klasserommene i hele landet, og ikke at man plutselig etter valget skulle få en forklaring om at det ikke er penger som er det avgjørende, fordi for Høyre-folk koster ikke kvalitet. Den går ikke. Det blir ikke forstått, og det blir tatt som et meget grovt løftebrudd.

Jeg har mye på hjertet, som vanlig, men bare en liten visitt til diskusjonen om oljefondet.

For oss er dette mye mer et moralsk spørsmål enn det er et regnestykke som går opp eller ei. Dette er ikke et spesielt stramt budsjett. Det er bare en merkelapp man har satt på det. Det er ikke et spesielt stramt budsjett det som regjeringen Bondevik har lagt fram. Det er ikke slik at det finnes én fasit, og at hver krone brukt over den streken som regjeringen Bondevik har satt, er et fryktelig uansvarlig forslag. Det kommer helt an på hva man bruker det til. Hvis man bruker det til å investere for framtiden eller for å hindre noe av det som er samfunnets største sløsing, nemlig arbeidsløshet, så er kronen ansvarlig brukt. Hvis det er en krone man bruker til sus og dus, og fester opp, og man tror at man ikke må drive omfordeling i en av de rikeste generasjonene i hele vår historie, nemlig vår, så er det helt feil.

Vi kan ikke avskaffe omfordelingen, slik som Carl I. Hagen gjør, selv om vi har et oljefond. Vi må ta vår del av det ansvaret. Men jeg synes at den måten som Regjeringen og stortingsflertallet forsvare pengebruken på, gir Carl I. Hagen veldig mange lettvinte poenger, for det er ikke forskjell på oljekroner og andre kroner. Man har prøvd å gjerde inn oljekronene slik at man ikke skulle se hvor rike vi var. Og det blir et meget stort gap mellom det som er forventet i et rikt land av standard på offentlige tjenester, og det man faktisk får.

Jeg har vært ute og sagt at jeg synes at Bondevik burde ta Carl I. Hagen med i regjering. Det er ikke ut fra et intenst ønske om å se fremskrittspartister rundt Kongens bord, men ut fra et intenst ønske om at velgerne skal forstå hvem det er som har ansvaret for ulike beslutninger tatt i denne salen. Slik som det er nå, er det meget uoversiktlig og helt umulig for dem som ikke har det som hel-dagsjobb, å følge med på hvem som faktisk har ansvaret.

Det er opplagt at Fremskrittspartiet har ansvaret for alle kutt som nå skjer rundt omkring i kommunene, for

de har gjort opp kommunebudsjettet med regjeringen Bondevik. Det er godt, og det er klar tale. For øvrig snakker Carl I. Hagen ut av alle de munnvikene som finnes, og den mannen har ti munnviker istedenfor to, som de fleste andre har. Den ene dagen snakker de om å øke u-hjelpen fordi vi er en oljenasjon, og når vi får økte inntekter fra olje, må vi stille opp for fattige land som får økte utgifter på grunn av at oljeprisen går opp. Neste dag, dvs. to uker etter, er de samme talspersonene ute og sier: La oss ta fra u-hjelpen for å sette ned alkoholavgiftene. Den slags dobbeltspill må avsløres. Da må man stilles til ansvar, og da må man vise fram hele kortstokken på samme tid, for man vet, som presidenten også vet, at det finnes ikke bare ess i en kortstokk.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Jens Stoltenberg (A): SV og Arbeiderpartiet har tradisjonelt hatt mange felles verdier og standpunkter i politikken, men viktige områder har vi også skilt lag. Vi ønsker å samarbeide for å få til et sentrum-venstre-flertall. Det samarbeidet skal tuftes på at det er selvstendige partier med ulike standpunkter på ulike områder, men at man finner fram til kompromisser i måter å håndtere de sakene på, som gjør at vi kan ta ansvar for i hvert fall hovedlinjene i retning sentrum-venstre: fellesskap og rettferdig fordeling.

Ett av de områdene hvor vi har hatt ulike standpunkt, er i spørsmålet om EU. SV har vært motstander. Arbeiderpartiet har både i 1972 og i 1994 vært tilhenger, og vi har et program som sier at vi ønsker handlefrihet, ha mulighet til på nytt å ta opp EU-saken når vi mener det er riktig sett i lys av utviklingen i Europa og utviklingen i norsk opinion. Det ser ut til at det skjer noe i norsk opinion, selv om man skal være varsom med å tolke enkeltmålinger for sterkt. Det har i hvert fall vært en økende tendens i retning av flere som ønsker medlemskap – et flertall i den siste målingen.

Mitt spørsmål til SV er om det er tenkelig at de kan re-vurdere sin holdning til medlemskap i EU. Jeg har vanskeligere og vanskeligere for å forstå at det er spesielt radikalt eller sosialdemokratisk eller sosialistisk å være imot et fellesskap, et samarbeid, i EU i Europa. Før bestod EU av seks land, de rikeste landene i Europa. Nå kommer utvidelsen, og vi vil om ett eller to år oppleve at EU består av kanskje noe slikt som 25 land – hele Europa, Øst- og Vest-Europa. Det gamle alleuropeiske samarbeidet som SV, venstresiden, snakket om på 1970–1980-tallet, virkelig gjøres nå gjennom EU, og da er det vanskelig å se politiske argumenter for å stå utenfor det store samarbeidet. EØS-avtalen er en avtale om økonomisk deltakelse, men ikke om politisk deltakelse, i EU, og i Europa er det nå slik at stadig flere høyrepartier er imot EU, mens venstrepartier er for. Er det noe som gjør at SV kanskje tenker seg om og på et tidspunkt forandrer mening?

Kristin Halvorsen (SV): Dette er en sak der jeg tror at Arbeiderpartiet og SV må konstatere at vi kommer til å være uenige. Dette er også et område der det er uenighet

mellom regjeringspartiene i den nåværende regjering. Jeg tror det er en uenighet det går an å løse. Jeg tror det kan være flere i SV som kanskje er tilhenger av et norsk EU-medlemskap når debatten kommer opp igjen. Jeg tipper at situasjonen hos oss vil være som hos Arbeiderpartiet, men med motsatt fortegn. Det vil si at det store flertallet i partiet er imot, men med rom for ja-folk, akkurat som Arbeiderpartiet er et ja-parti, men med rom for nei-folk. Og det avgjøres egentlig ikke av EU-utvidelsen, selv om den er viktig, fordi den også kan forandre EU i forhold til hva slags union EU egentlig er.

Min vurdering er følgende: Norge er et lite land som verken blir større eller mindre ved å være medlem i EU. Men vår lille stemme kan faktisk brukes mer effektivt i et internasjonalt samfunn hvis vi står utenfor EU. Den rollen som Norge spilte i Johannesburg, ville ikke vært mulig på samme vis hvis vi hadde vært medlem av EU. Det er mange andre eksempler på det samme. Det er altså nyttig for det internasjonale samfunnet å ha en vestlig, en nordisk, stemme på utsiden av EU.

Punkt 2: Jeg er dypt uenig i den økonomiske og monetære union, og det ville vært meget skadelig for Norge, som har konjunkturer på grunn av oljen som går motsatt vei av EU, å være medlem og tilslutte seg euroen. Det ville betydd at vi måtte ha strammet inn massivt i offentlige utgifter.

Punkt 3: Jeg er grunnleggende uenig i en politisk konstruksjon som gjør at veldig mange ikke føler at de har noe med konstruksjonen å gjøre, dvs. det eliteprosjektet som EU er, og det at veldig få vanlige EU-borgere klarer å forholde seg til de beslutningene som tas på EU-nivå. Det er et demokratisk underskudd som jeg mener er et av EUs aller alvorligste problemer.

Bent Høie (H): Det var igjen morsomt å høre representanten Kristin Halvorsens kommentarer om norsk politikk. Det hadde imidlertid vært interessant en gang å høre et innlegg som presenterte SVs alternative politikk.

Vi har i Kristin Halvorsens innlegg hørt et kraftig angrep på Regjeringens verdier i forhold til de fattige. Dette er underlig, med tanke på at denne regjeringen er den første etter den annen verdenskrig som faktisk legger fram en handlingsplan for å bekjempe fattigdom i Norge, en fattigdom som på grunn av rikdommen ellers i samfunnet rammer så uendelig tøft. Spesielt de barn som vokser opp i fattige familier og derfor har en ekstra stor mulighet til selv å bli fattige, rammes hardt. Denne fattigdommen er et resultat av en sosialpolitikk som har vært mer opptatt av å støtte alle, uavhengig av inntekt og formue, enn av å hjelpe dem som virkelig trenger det.

Regjeringen viser i dette budsjettet som nå er lagt fram, evne til å prioritere fattigdom, rus, psykiatri, innføring av et tak 2 for kronikerne og å redusere egenandelen både for tannlegebehandling og opptreningsinstitusjoner. Ingen andre enn Regjeringen har klart dette før. En tar et kraftig løft, og en prioriterer. Å prioritere her betyr også at en er nødt til å nedprioritere andre ting.

Med de sterke påstandene Kristin Halvorsen kom med i sitt innlegg, er det derfor all grunn til å granske SVs for-

slag i kampen mot fattigdom. Det er i all hovedsak generelle ordninger som hjelper alle. La meg ta noen eksempler: SV foreslår gratis skolebøker til alle istedenfor, som Regjeringen foreslår, en skikkelig støtteordning for dem som trenger det. Med SVs modell vil det ta mange år før en har fått etablert utlånsordninger som gir ungdom lik tilgang på skolebøker. Regjeringen kommer med en løsning i 2003 som gir barn av fattige mulighet til selv å eie sine bøker på lik linje med alle andre. Jeg tror det betyr mer enn den ene boken SV og Arbeiderpartiet klarte å gi dem i fjor.

SV prioriterer maksimaltast på barnehager for alle. Dette vil gi en familie med 520 000 kr i inntekt 30 000 kr å bruke, som Kristin Halvorsen sier, på «sus og dus».

Hva er det SV ønsker i forhold til å bekjempe fattigdom? Fortsetter hun å tro at det å hjelpe alle, hjelper like mye, eller er det i realiteten et bidrag til det at det opprettholder og forsterker forskjellene i dette landet? (Presidenten klubber.)

Presidenten: Presidenten må påpeke at taletiden skal holdes.

Kristin Halvorsen (SV): Nå er vi ved kjernen i det som er forskjellen på SVs måte å tenke bekjempelse av fattigdom på, og det som er Høyres måte å tenke bekjempelse av fattigdom på.

Vi ønsker ikke at de fattigste skal måtte gå et eller annet sted for å få skolebøker eller penger til skolebøker. Vi vet at det i et samfunn hvor det materielle forbruket er såpass høyt som hos oss, og hvor mange har det veldig bra, er forbundet med skam ikke å ha penger til det andre har penger til. Det er veldig mange som kvier seg for å gå de stedene hvor disse pengene skal hentes. Vi ønsker ikke at folk skal ha – hva skal vi si? – det stempelet i panna. I tillegg vet vi at det som er mest effektivt i forhold til å bekjempe fattigdom blant f.eks. barn og ungdom, er å sørge for en gratis skole hvor det ikke spørres etter penger hele tiden, og å sørge for at det er rimelige fritidstilbud som inkluderer alle. Det gjør det mulig å delta også for folk som ikke har mye penger, uten at de hele tiden må synliggjøre at de har forskjellig økonomi. Dette er derfor et meget viktig punkt.

Det er en stor ideologisk forskjell mellom Høyre og SV. Vi ønsker oss ikke et veldedighetssamfunn der de fattigste må gå rundt og dokumentere at de er fattige, og så få bidrag fra staten. Vi ønsker oss et inkluderende samfunn der man ikke hele tiden må spørre hva folk har av penger.

Thore A. Nistad (FrP): Representanten Halvorsen og SV er til stadighet opptatt av miljø og forurensning. Det må jeg innrømme er bra, for alle er vel interessert i å ha et bedre miljø og renere luft.

Men så er det dagens realiteter: Avgiftene i Norge øker og øker, mens avgiftene i Sverige settes ned i takt med at danskene setter ned sine avgifter, for at de skal unngå grensehandel med Tyskland osv. Vi har en dominoeffekt. Spesielt er det avgiftene på alkohol, mat, ben-

sin, biler og tobakk som har ført til uendelige køer og trafikkork på alle våre veier mot Sverige. Hvor mye forurensning og økt forbruk av drivstoff denne grensehandelen medfører, vet vel ingen. SV burde jo være opptatt av denne forurensningen og det økte drivstofforbruket som skyldes grensehandelen, men her er de temmelig tause. Vil SV i sitt budsjettforslag gå inn for avgiftsreduksjoner for å få ned noe av denne grensehandelen?

I tillegg er SV veldig opptatt av de fattige. Vil ikke da en avgiftsreduksjon på f.eks. strøm, årsavgift på biler osv. medføre en større lettelse for dem som har lite, kontra dem som har mye?

Kristin Halvorsen (SV): Det kan godt hende at SV foreslår å redusere en avgift eller to i vårt statsbudsjett, men det kommer ikke til å være en prioritert oppgave for oss å få alkoholavgifter, tobakksavgifter eller direkte miljøavgifter betydelig ned. Tvert imot mener vi at forurensning skal koste, og at det er viktig.

Når det gjelder grensehandelen, tror jeg faktisk at det ikke er spesielt effektivt å sette ned avgiftene i Norge betydelig bare på grunn av den. Det vil bety at man får en betydelig økning av mange helsefarlige varer andre steder i landet, og jeg oppfatter ikke grensehandelen som et så stort problem. Tvert imot tror jeg veldig mange koser seg med å ta en tur til Sverige, i hvert fall hvis de bor i grenseområdene.

Hva er så grunnen til at varer koster mindre i Sverige enn de gjør i Norge? Noe skyldes avgifter, men det er først og fremst fordi svenskene i snitt tjener 25 pst. mindre enn oss. Og hvis det er slik at vi ønsker å ha en levestandard omtrent på svenskens nivå, får vi ta hele pakka med lønnsreduksjon også. Da utgjør det ikke noen særlig forskjell.

Det som er viktig for SV når det gjelder avgiftspolitikken, er å få bort en del av de avgiftene som det ikke er mulig å forklare hvorfor vi har i 2002, f.eks. en dokumentavgift som man betaler når man kjøper en bolig, og som er vanskelig å forklare ut fra dagens situasjon. Men vi ønsker å rendyrke de meget klare miljøavgiftene. Bensinen i Norge er blant de billigste i Europa hvis vi tar hensyn til vår kjøpekraft, og det er det vel rimelig å gjøre når man skal finne ut hvor mye ting faktisk koster.

Ingebrigt S. Sørfohn (KrF): Sjølv om dette ikkje er ein finansdebatt, dannar likevel signala i statsbudsjettet mykje av undertonen i debatten. Samarbeidsregjeringa har lagt fram eit stramt budsjett som no haustar både honnør og optimisme i næringslivet, samtidig som ein har greidd å få klare føringar både når det gjeld å gje eit lyft til dei svakaste i eige land og dei svakaste og dei fattigaste av dei fattige i utlandet. I tillegg inneheld òg budsjettet ei radikal forbetring av vilkåra for frivillige lag og organisasjonar som bl.a. yter ein kjempeinnsats når det gjeld arbeidet blant barn og unge, og i kampen mot mobbing og utfrysing.

Pengane finst, seier Kristin Halvorsen ofte og har kreative forslag om å bruka oljepengar utan at det skal føra til inflasjon, arbeidsløyse eller anna elende. SV har pen-

gar nok. Likevel er partiet sitt forhold til oljeinntektene noko dobbelt. På den eine sida vil miljøpartiet SV redusere investeringane i oljeverksemda og dermed gje oss mindre inntekter. Samtidig konkurrerer SV med Framstegspartiet om å gjera norsk økonomi heilt avhengig av oljeinntektene.

Når SV i fleire store saker har funne saman med Framstegspartiet, og når partiet i tillegg har noko av den same tilnærminga når det gjeld bruken av petroleumsinntektene, vert spørsmålet mitt: Når støyen om frontalen og statsbudsjettet har lagt seg, er då SV innstilt på å fortsetja sitt til dels omfattande sak til sak-samarbeid med Framstegspartiet? I tillegg må eg få spørja: Er det slik som ein kunne få inntrykk av i går, at SV verkeleg vil gjeninnføra investeringsavgifta, med dei konsekvensane dette vil få for arbeidsplassar rundt i fedrelandet?

Kristin Halvorsen (SV): Det er helt feil å si at SVs og Fremskrittspartiets økonomiske politikk er lik. Men det er riktig å si at det SV legger til grunn når vi diskuterer oljepenger og bruk av oljepenger, er at det viktigste vi kan gjøre, er å ta ansvar for at de som kommer etter oss, overtar noe bedre enn det vi selv fikk fra generasjonen før oss. Det betyr å investere i kunnskap og utdanning, å investere i forskning, å sørge for at vi har flere ben å stå på når oljen tar slutt, å spare på oljen ved ikke å pumpe den opp så fort og få oljepengene på bok og la det stå og lyse av dem, slik at det blir fristende for noen og hver å benytte dem til økt forbruk – som er noe av den beste måten man kan gjøre det på. Dessuten vil en mer stabil utbygging og utvinning av olje føre til at man også forvalter kompetansen i den delen av arbeidsmarkedet mye bedre.

SV har ikke noe omfattende sak til sak-samarbeid med Fremskrittspartiet, men vi har sammen med Fremskrittspartiet og Arbeiderpartiet skaffet flertall for den største barnehagereformen innført på lange tider. Det er vi meget stolte av fordi ikke bare vi, men Kristelig Folkeparti og mange andre partier var ute i valgkampen og lovt omtrent det samme som det disse forlikspartnerne nå har fått til. Det burde Kristelig Folkeparti også være glad for.

Når det gjelder investeringsavgiften, er min mening om den følgende: Hvis vi skulle begynt med blanke ark for 2003, ville faktisk ikke denne salen prioritert å bruke 6 milliarder kr til å få fjernet en investeringsavgift som industrien har veldig liten glede av. Det er industrien som hovedsakelig har trøbbel på grunn av høy kronekurs og rentenivå pr. i dag (presidenten klubber). Dette går først og fremst til tjenesteytende næringer. Men det er noe annet enn å si at (presidenten klubber) investeringsavgiften bør gjeninnføres, for den ble avvirket fra 1. oktober. Jeg tror faktisk at veldig mange er enige med meg i at hvis vi skulle begynt med blanke ark for 2003, hadde det vært mye viktigere å bruke penger på skolen enn å bruke 6 milliarder kr til å få ned investeringsavgiften.

Presidenten: Igjen må presidenten presisere dette med taletiden.

Morten Lund (Sp): Senterpartiet og SV har felles kritikk mot dagens regjering på en rekke viktige områder – og takk for det! Når det gjelder distriktspolitikken: Vi ønsker å bevare det bosettingsmønsteret vi har, og bevilge penger til det. Når det gjelder kommuneøkonomien: Vi vil ha mer penger til skole, barnehage og eldre, og bevilge penger til det. Når det gjelder fordelingspolitikken: Vi ønsker en annen skattepolitikk, og vi ønsker gjennomfordring å ta bedre vare på svake grupper.

Vi hadde også felles kritikk mot arbeiderpartiregjeringsen på dette punktet, og jeg mener at begge partier er like troverdige på disse områdene. Jeg mener, som Djupedal har nevnt før i dag, at vi også har vært med på å endre Arbeiderpartiets kurs ganske mye på disse områdene.

Så ligger det an til økt samarbeid, noe som gir økt trykk i vår kritikk, fordi Arbeiderpartiet da har blitt med på samme parti som oss. Men så legger jeg merke til at når SV snakker om dette temaet – om hvem de er enige med – utelater de så lett Senterpartiet fra den oppramsingen, nå sist i replikksvaret om barnehageforliket. Det gjelder også når det er snakk om hvilken regjering vi kan få i neste periode, etter at folket oppdager hva som skjer. Så spørsmålet mitt er: Hvorfor er SV så påpasselig med ikke å nevne Senterpartiet blant dem som de er enige med?

Så til et annet tema: Vi stod sammen med SV i kampen mot EU-medlemskap. Vi har fått beholde norsk krone, og Norges Bank er under vår instruks. Senterpartiet har nå fremmet forslag om at det skal legges mer vekt på sysselsetting og produksjon når renten fastsettes, ut fra den instruksjonen som gjelder i dag. Også SV har vært kritisk og enig med LO i at det ikke skal legges så ensidig vekt på inflasjon når renten fastsettes. Det kan være grunn til å spørre om markedet da virker som det sies. Spørsmål: Vil SV støtte dette forslaget fra Senterpartiet om å presisere renteinstruksjonen?

Kristin Halvorsen (SV): Det er ingen grunn til at ikke SV og undertegnede skulle nevne Senterpartiet i samme åndedrag når man snakker om hva som kan være alternativet til en høyredominert regjering under Fremskrittspartiets svøpe ved neste stortingsvalg. Tvert imot ønsker vi oss et samarbeid med Senterpartiet, selv om de i denne situasjonen, i dette Stortinget, ikke har avgjørende innflytelse. SV var selv i denne situasjonen i forrige stortingsperiode. Jeg har stor medfølelse med mine gode venner i Senterpartiet. Det er et forbasket slit ikke å ha mulighet til å avgjøre flertall, men det kan også brukes som en mulighet til å utvikle politikk. Det gjorde vi da vi hadde muligheten til det, og det kan Senterpartiet også gjøre. Så kan det nok bli en ny vår for Senterpartiet også.

Jeg tror det er mange områder som Senterpartiet, Arbeiderpartiet og SV kunne samarbeide godt om. Når jeg ikke nevner Senterpartiet i draget om barnehageavtalen, er det fordi jeg faktisk har sett at Senterpartiet har sendt ut litt forskjellige signaler om innholdet i selve barnehageavtalen og hva man står for når det gjelder den. Men hvis det er slik at man står 100 pst. på den, er jeg meget godt fornøyd med det.

Når det gjelder Norges Bank og instruksjonen til den, har Øystein Djupedal en interpellasjon på tirsdag i neste uke om hva slags kriterier som burde legges til grunn, og hva som bør styre Norges Bank og fastsettelsen av renten. Da håper jeg at vi kan få en skikkelig diskusjon rundt det. SV var som kjent imot den måten som man nå tolker instruksjonen til sentralbanken på. Det tas altfor lite hensyn til det som dreier seg om å bekjempe arbeidsløshet, og andre ting enn et rent inflasjonsmål. Men det var Fremskrittspartiet som fikk gjennom denne måten å tenke på når det gjelder sentralbankens fullmakter og målsettingen.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Jon Lilletun (KrF): I det førre innlegget sa representanten Halvorsen at det i ein trontale var høve til å lyfte blikket litt. Det har ho heilt rett i. Derimot var eg litt overraska over at det å lyfte blikket stort sett vart kritikk av nokre enkeltområde i staden for å sjå meir overordna på dei enn representanten Halvorsen gjorde. Då tenkjer eg fyrst og fremst på det internasjonale perspektivet som eg er van med at SV verkeleg har.

Då denne samarbeidsregjeringa vart etablert, sa SV og Arbeidarpartiet at det var umogleg å tenkje seg ein offensiv utviklingspolitikk med ei regjering der Høgre var med, og at det var umogleg å tenkje seg ei regjering med ein offensiv miljøpolitikk der Høgre var med. Praxis har vist at denne regjeringa kanskje er den mest offensive på svært lenge på begge desse områda. Difor er eg litt skuffa over debatten, ikkje over at ein får kritikk på dei områda som vert oppfatta som svake i budsjettet – det skulle berre mangle – men over at ein t.d. ikkje tek med at vi har historias største bistandsbudsjett, at ein ikkje tek med at ein faktisk har følgd opp og at det er friske midlar på 1,1 milliardar kr til barnefamiliane, at distriktspolitikken i større grad har vorte offensiv, og at ein verkeleg har ei satsing på det friviljuge Noreg. Det er det ikkje vilje til frå opposisjonen, og det skuffar meg. Eg har ganske så stor respekt både for historia og måten som både representanten Stoltenberg og representanten Halvorsen plar å argumentere på.

Kristeleg Folkeparti tek utgangspunkt i eit solid verdigrunnlag, som har vore det som har bygd samfunnet vårt i tusen år, det kristne verdigrunnlaget som heilt tydeleg seier: Mennesket sin unike verdi. Det òg gjev oss eit ansvar i forhold til nestekjærleik og forvaltarskap, som er det som har vore med og drive fram eit velferdssamfunn. Det er difor gledeleg at ein i denne trontalen tek utgangspunkt i det verdigrunnlaget. Det er dette som skal meislust ut på ei rekkje andre område.

For Kristeleg Folkeparti har familie og omsorg vore viktig. Det kjem til å vere viktig, og vi kjem til å slåst for den kjernen i samfunnet som familien er, og som òg kan snu mange av dei negative samfunnstrekka som ei rekkje talarar har skildra tidlegare i dag.

Når det gjeld utviklingspolitikken, er det faktisk slik at det er marginale problem vi diskuterer hos oss sjølve, kontra dei livsforholda massane – som er samansette av

enkeltmenneske – har. I forhold til det enorme problemet Europa står overfor, held vi på å byggje ei «Festung Europa» med gjerde og vaktbåtar, og det er berre ved at vi lukkast med at dei sjølve kan greie å få til ei utvikling, at «Festung Europa» igjen kan byggjast ned. Det gjeld òg vår eigen debatt om flyktningpolitikk og innvandringspolitikk.

Det er nokre område som verkeleg òg har fått eit stempel her. Det friviljuge Noreg går betre tider i møte. Skattefrådraget på 6 000 kr kan gje eit enormt lyft for det friviljuge Noreg. Og kva er det? Gjeld det breive hobby-samvær? Nei, det var eigentleg dei som dreiv fram velferdssamfunnet i stor grad gjennom ei avhaldsrørsle, ei kristen lekmanrørsle, ei arbeidarrørsle og ei samverkerørsle. Det å gjenskape livskrafta i det friviljuge Noreg er eit grunnlag for å betre velferdssamfunnet og å få vekk den forvitringa som einsemd har skapt i vårt samfunn. Denne regjeringa aktar altså å gjere noko med det.

Så har ein òg gått laus på forenklinga av skjemaveldet og andre byråkratiske forordningar som skal gjere det lettare å etablere bedrifter. Det skyt fart, og det fungerer.

Så er det òg i dette budsjettet ein diskusjon i forhold til det med arbeidslina. Her er det heilt klart ei ideologisk tydeleggjering. Det ser ut til å vere ei skiljeline. Mange av oss går på mange område inn for generelle verkemiddel. Men når det gjeld dei fattigaste i Noreg, har altså ikkje dei generelle verkemidla løyst deira problem. Da skulle eg ynskt at òg Arbeidarpartiet, SV og Senterpartiet var viljuge til å gå inn i denne diskusjonen og så sjå: Er det noko med målrettinga som faktisk kan gjere at vi klarer det? Og likeins: Er det mogleg å tenkje seg at vi her kan finne mekanismar som gjer at vi ikkje får den negative konsekvensen som representanten Kristin Halvorsen ganske rett har omtala, at det kan verte «ei gamal fattigkasse» dersom ein ikkje styrer klokt? Men når det gjeld dei tiltaka som ligg føre, så skal representanten Kristin Halvorsen få problem med å vise kva for eit av dei som kan ende ut slik. Eg klarer ikkje å sjå det, men eg er viljug til å ta den debatten.

Så har Regjeringa eit hovudproblem når det gjeld dei frie midlane. Dei automatiske utgiftsaukingane er hovudårsaka til akkurat det. Det har arbeidarpartiregjeringa fått prøvt, det fekk sentrumsregjeringa prøve, og det har òg noverande regjering problem med. Difor sette sentrumsregjeringa ned Sandman-utvalet for å sjå breitt på dette. Dei kom opp med ei rekkje forslag som utgjorde ein heilskap. Det er då merkeleg at dei som på eit tidlegare tidspunkt har meint at det er nødvendig å prøve å få til ein vri frå passiv trygd over til arbeid, skulle sjå dette som eit problem. Eg nemner i det heile ikkje opphavet til forslaga, og ikkje at dei har lege i Stortinget sidan juni. Plutseleg er dette noko usosialt som har kome i budsjettet. Realiteten er at ein her òg prøver å finne tak i ein annan måte å gje mennesket verde på, nemleg ved arbeid. Kristeleg Folkeparti og Regjeringa er opne for å diskutere om desse tiltaka isolert sett er gode nok, eller om dei må supplerast, men meininga er jo at folk skal få bruke evnene og kreftene sine til arbeid i staden for passiv trygdemottaking. Det er ikkje mange stader eg er så einig med Marx

som når han seier: Arbeid er med og gjer menneskeverdet fullt ut fungerande. Det var ikkje eit heilt rett sitat, så eg skal kome tilbake til rett sitat om det skulle verte ønskt.

Det som òg er viktig i dette budsjettet, er at vi tek på alvor det eit samla næringsliv har sagt til oss, at no må vi klare å gjere noko med kronekursen og med renta. Dei ønskjer eit stramt budsjett. Ja, Regjeringa har teke det på alvor, og så har ho levert det. Når representanten Kristin Halvorsen står her og seier at det i grunnen ikkje er så stramt dette budsjettet, skulle eg ynskt at ho fekk seg nokre veker iallfall i regjering under budsjettforhandlingane for å sjå kor stramt det er, og kor mange som faktisk har måtta setje viktige tiltak på vent for at det skulle verte stramt nok, ikkje fordi ein ikkje er viljug til å setje inn tiltaka, men fordi den konkurranseutsette industrien faktisk skal få lov å leve vidare. Eg trur vi er einige om ganske så breitt at vi treng òg ein konkurranseutsett industri i framtida.

Det siste punktet eg vil nemne, er at ein styrkjer forskinga, og at ein får eit tettare band mellom grunnforskinga og forskinga i næringslivet. Det at ein får eit skattefrådrag på dette området, gjer at det vert mogleg og interessant for bedriftene å fornye produksjonen. For så lenge det har funnest industrisyssetjing, har det vore nødvendig med fornying av produksjonen for å kunne lykkast med å kome i mål. Eg håpar at når ein no går inn i ein vidare debatt om budsjettarbeidet, kan ein faktisk diskutere dei problema som er her, og at det ikkje vert slik som eg opplever det, sjølv om eg skal erkjenne at det er subjektivt, at ein er så einsidig i svartmaling av nokre sider at ein heilt gløymer heilskapen.

Presidenten: Presidenten ante ikke at representanten Lilletun kjente sin Marx så godt at han til og med ytterligere skal utdype «sitatet» i et senere innlegg. Vi ser fram til det.

Det blir replikkordskifte.

Hill-Marta Solberg (A): Jeg merket meg i representanten Lilletuns innlegg at han er skuffet over at opposisjonen ikke roser budsjettet, at vi på sett og vis ikke bruker debatten til å referere Regjeringens skryteliste. Problemet er bare at den skrytelisten ikke er så åpenbart mye å skryte av. Når man skryter av at man retter opp litt av de store kuttene man gjorde i distriktspolitikken for inneværende år, og så kaller det en satsing, når man skryter av at man tilbakefører noen av de mange stillinger man fjernet fra Aetat inneværende år, og så kaller det satsing, ja, da må man ikke vente at man får skryt for det, for det er med rette ikke noe å skryte av.

Det er lett å tilgi representanten Lilletun at han snublet i å sitere Marx. Men det er ikke på Marx jeg skal utfordre Kristelig Folkepartis parlamentariske leder. Det er på fordelingspolitikk. Det er mange ganger sagt fra denne talerstol av representanter fra Arbeiderpartiet og av representanter fra Kristelig Folkeparti at Kristelig Folkeparti står nærmere Arbeiderpartiet enn Høyre i mange viktige fordelings spørsmål. Det tror jeg fortsatt de fleste

av oss mener. Regjeringens politikk nå dokumenterer at avstanden mellom Arbeiderpartiet og Høyre i fordelings-spørsmål er stor, og vi ser også at det er Høyre som har fått lov til å prege denne regjeringens politikk på det området, dessverre. Dessverre for de uføretrygdde, som mister retten til å tjene 50 000 kr i tillegg til trygden, dessverre for de arbeidsledige, som mister 20 000 kr hvis de er arbeidsledige i ett år, og dessverre for de uføre og eldre, som mister fritaket for egenandel for medisin på blå resept.

Vi har prøvd å utfordre Høyre i dag, og vi har ikke fått gode svar. Jeg vil gjerne høre Kristelig Folkepartis parlamentariske leder gi sin forklaring. Jeg vil høre Kristelig Folkepartis forklaring på disse typer forslag. Skjønner representanten Lilletun at dette helt river ned Regjeringens forsøk på å bli troverdig når det gjelder å ta omsorg for dem som har det vanskelig?

O d d b j ø r g A u s d a l S t a r r f e l t hadde her overtatt presidentplassen.

Jon Lilletun (KrF): No kunne jo representanten Hill-Marta Solberg gått vidare på det ho kalla skrytelisten. Det var ikkje berre oppretting av eventuelle tidlegare kutt, men nysatsingar av ganske betydeleg dimensjon, som faktisk både når det gjeld psykiatri, bistand og familie, ligg langt over det som har vore av nysatsingar tidlegare.

Så til det at ein stiller konkrete spørsmål om nokre budsjettpostar og er skuffa over at ein ikkje har fått svar tidlegare frå regjeringens partia. Då kunne eg replisere at då eg tok opp så store, grunnleggjande ting som kontantstøtte som prinsipp, og investeringsavgifta, var ikkje representanten Stoltenberg viljug til å gå inn på ein budsjettdebatt i detaljar.

Men eg skal svare likevel, for eg behøver ikkje å legge meg på same line som representanten Stoltenberg. Det som er prinsippet i det Regjeringa gjer her, er å utvikle arbeid i staden for andre ytingar. Eg sa i hovudinnlegget mitt at vi er med på å diskutere om vi her har treft heilt innretninga. Men det eg faktisk trudde at Arbeiderpartiet, Kristeleg Folkeparti og Samarbeidsregjeringa var einige om, var at det var viktig at vi fekk ta i bruk ein del av dei tiltaka som har vore skisserte for at folk kan kome ut i arbeid, fyrst og fremst for sin eigen del, men òg fordi samfunnet treng den arbeidskrafta. Difor ligg det eit grunnleggjande prinsipp til grunn her, og så er Kristeleg Folkeparti og Regjeringa med på å diskutere innretninga.

John I. Alvheim (FrP): Representanten Jon Lilletun startet sitt innlegg med å snakke om verdier og menneskeverd, og av og til når man hører på sentrale politikere fra Kristelig Folkeparti, sitter man igjen med det inntrykket at Kristelig Folkeparti skulle ha enerett på de rette verdier og det rette menneskesyn. Sånn er det jo ikke. Vi har alle våre verdier, og vi har også vårt menneskesyn. Jeg skulle bare ønske at samtlige politiske partier i dette stortinget i særlig grad lot sitt menneskesyn og verdier bli mer utslagsgivende for å hjelpe de svakeste i dette samfunnet.

Det fremlagte statsbudsjettet på helse- og sosialsektoren rammer de svakeste i samfunnet meget sterkt. Jeg nevner blåreseptordningen, skyhøye egenandeler, som aldri har vært høyere noen gang tidligere, og at de uføretrygdde fratras muligheten til tilleggsinntekt, noe som i høyeste grad bedrer livskvaliteten til den enkelte stønadsmottaker. Gravferdsstøtten fjernes – de etterlatte skal stigmatiseres og tvinges over på fattigkassa også ved en slik situasjon.

Mitt spørsmål til representanten Jon Lilletun blir som følger: Er budsjettkuttene overfor de svakeste blant oss forenlige med de verdier og det menneskesyn Kristelig Folkeparti mener å stå for?

Jon Lilletun (KrF): Fyrst vil eg gjerne seie at eg ikkje kan hugse at korkje eg eller Kristeleg Folkeparti nokong gong har prøvd å patentere eller ta monopol på eit kristent verdigrunnlag. Vi synest det er fantastisk flott om det er fleire som er viljuge til å innrette politikken sin etter eit kristent menneskesyn, med dei konsekvensane som det bør ha.

Når det gjeld innretningar på dei områda som representanten John Alvheim nemnde, var ikkje eg klar over at Framstegspartiet generelt var imot at ein målretta ein del stønader. For det vi faktisk gjer når det gjeld gravferdsstøtta, er at vi prøver å fullfinansiere ho med eit gjennomsnitt for dei som treng det, mens dei av oss som ikkje har trunge det i samband med at våre foreldre har døydd, ikkje skal få den same utbetalinga. Så det er faktisk eit forsøk på ei målretting, og det trur eg ikkje kan vere på tvers av det verdysynet som eg er så heldig å få lov til å representere.

I forhold til blå resept og dei andre områda har eg lyst til å sitere frå ein «Valgholmgang». Eg vil fyrst sitere Hill-Marta Solberg:

Den sittende regjering – Arbeiderpartiregjeringa – har lagt fram et helt konkret forslag på egenandeler – som er viktig – som betyr at uføre og pensjonister over 67 år sparer omlag 450 millioner kroner som de i dag betaler i egenandeler ...

Då svarer John Alvheim:

Det her er en gedigen bløff – en gedigen faglig bløff – som du ikke kan sitte å forsvare. Hadde jeg hatt tid skulle jeg lagt på bordet tall etter tall etter tall. Hvis dere hadde gitt fri medisin til kronikere – og ikke bare de på blå resept ...

Det som var poenget her, var faktisk det vi no har prøvd å følge opp i vår tak 2-ordning, at storforbrukerane faktisk får ein betre situasjon, mens ein del andre får ein dårlegare situasjon.

Kristin Halvorsen (SV): Jeg tror nok at representanten Lilletun må finne seg i at ikke undertegnede melder seg frivillig til Kristelig Folkepartis PR-avdeling. Slik er kortene delt. For det andre skulle jeg fryktelig gjerne hatt et bibelsitat å kvittere ut dette Marx-sitatet med. Men jeg tror ikke jeg helt tar sjansen, til tross for ti år, tenker jeg, på søndagsskolen på Herøya i Porsgrunn.

Så til saken. Jeg kan altså ikke få det til å henge sammen at man reduserer den muligheten som uføretrygdede har til å tjene utover sin trygd – fra 50 000 kr til 5 000 kr – og sier at det er arbeidslinjen, for dette betyr at veldig mange av dem som nå kan ha en viss inntekt fra arbeid – som gjør at de har sosial kontakt med et arbeidsliv, som gjør at de kan spe på en trygd som ofte er meget lav fra før – kanskje gir opp den jobben istedenfor at de stimuleres til å jobbe mer. Dette må jo gå motsatt vei av det som er tanken bak arbeidslinjen.

Så et spørsmål: Hvor lenge kommer Kristelig Folkeparti til å holde ut å være i en mindretallsposisjon, først i regjering sammen med Høyre, der Høyre har flertallet av statsrådene – og jeg tipper at det betyr at de først må slåss en runde med Høyre om å få gjennomslag for sine hjertesaker, f.eks. bistand – og så i Stortinget samme runden én gang til om Kristelig Folkepartis hjertesaker? Og sånn vil det være så lenge det er mindretallsregjeringer som ikke har et forpliktende samarbeid med et flertall i Stortinget bak seg. Det er jo Kristelig Folkeparti som har – hva skal jeg si – Fremskrittspartiet som en slags støtte når det passer Carl I. Hagen, som fikk Kjell Magne Bondevik som statsminister fordi det passet Carl I. Hagen, som har svart på diverse spørsmål fra Fremskrittspartiet når det passer Carl I. Hagen, men som ikke har et flertall i salen som tar ansvar for det som er de politiske gjennomslagene i forhold til Regjeringen. Hvor lenge holder Kristelig Folkeparti ut det?

Jon Lilletun (KrF): Ja, det er faktisk slik at både Lilletun og Kristeleg Folkeparti er ganske uthaldende. No er det ikkje alle blant oss som ser ut som vi ofte spring New York-maraton, men eg kan love representanten Halvorsen: Vi vil fortsetje å slåst både for dei verdiane vi står for og for dei prioriteringane vi har, innerter i regjering og sameleis her i Stortinget.

Eg hadde ikkje venta at Kristin Halvorsen skulle kome med i nokon heiagjeng, men eg hadde faktisk forventet at ho gav honnør på dei plassane der det var grunn til det. Eg har ofte gjeve representanten Halvorsen honnør på dei områda der ho faktisk har tilført den politiske debatten noko, og òg der ho har vore med på forslag som har vore konstruktive og som faktisk har skapt eit fleirtal her i salen som har gjeve ein betre miljøpolitikk og ein del gonger ein betre fordelingspolitikk. Difor er eg noko overraska over at ho no har eit behov for å klistre oss til Framstegspartiet og dei politiske løysingane som dei står for.

Vi er sjølvsagt glade for at Carl I. Hagen og Framstegspartiet var vår fadder – orsak, dei vil ikkje vedkjene seg det, det var jordmor dei var, og sjølvsagt er alle som er fødte glade for å ha hatt ei jordmor som sørgde for at det gjekk godt. Men akkurat som Framstegspartiet ikkje vil verte klistra fast til alt som vi gjer og vedtek, vil heller ikkje vi det i forhold til dei. Difor synest eg kanskje at representanten Halvorsen her har gått inn på eit spor som ikkje fører i mål nokon plass. Og så får vi heller kome tilbake og sjå om vi finn høvelege bibelsitat om det utmerkte samarbeidsbudsjettet som er lagt fram.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): Eg lyttar gjerne til Jon Lilletun, men etter innlegget hans i dag synest eg det er grunn til å stilla eitt spørsmål: Kva er det som har skjedd med Kristeleg Folkeparti? Regjeringa har lagt fram ein handlingsplan mot fattigdom. Det er så bra. Det er òg på høg tid. Stortinget gjorde vedtak om ein slik plan i samband med behandlinga av utjammingsmeldinga for meir enn to år sidan.

Utjammingsmeldinga vart lagd fram av Bondevik I-regjeringa. Det var eit dokument der Kristeleg Folkeparti og Senterpartiet stod saman om fem strategiar for å motverka forskjellar. Vi stod saman om forslag til tiltak for å betra vilkåra for vanskelegstilte på i alt 2 milliardar kr. Dessverre har det vore manglande vilje i Stortinget til å realisera desse tiltaka. Og no føreslår Bondevik II 335 mill. kr til å følgja opp nokre av desse forslaga. Men samtidig gjer dei framlegg om innstrammingar som vil ramma hardast dei personane som dei her vil hjelpe. Det er difor dei vert skulda for å gi med den eine handa og ta igjen med den andre. Og dei tek ikkje berre igjen, dei tek femdobbelte igjen. Ingen er i tvil om at dei som vil merka sterkast dyrare medisinar og innstrammingar i dagpengeordning og uføretrygd, er dei som frå før har vanskar med å få det til å gå rundt.

Høgre vil skjerma dei rike, det er inga nyheit. 500 mill. kr ut til høgtlønnte i dette budsjettet i tillegg til dei milliardane som rann ut i fjor, er god Høgre-politikk. Men kva er det som har skjedd med Kristeleg Folkeparti, Kristelig Folkeparti som stod bak utjammingsmeldinga, med eit meir rettferdig skattesystem som ein viktig strategi? Er tiltaksplanen mot fattigdom nok eit eksempel på at Høgre har vunne fram i Regjeringa? Eller har Kristeleg Folkeparti faktisk endra politikk på dette feltet?

Jon Lilletun (KrF): Fyrst har eg lyst til å seie at eg har stor respekt for min tidlegare og noverande kollega Magnhild Meltveit Kleppa og hennar engasjement for svake grupper og for folk som har behov for skikkeleg samfunnsinnsats generelt.

Så spør representanten Meltveit Kleppa om det har skjedd noko med representanten Lilletun og med Kristeleg Folkeparti. Ja, eg vil håpe at det skjer noko med oss alle heile tida, at vi faktisk er i ei utvikling. Men i forhold til dei hovudprinsippa som låg i den meldinga, har det ikkje skjedd noko. Det blir litt for lettvent når Magnhild Meltveit Kleppa framstiller denne toppskattendringa som om det er å gje til dei rikaste. Det er faktisk ei grense på ca. 350 000 kr. Det er ganske mange som tener opp mot den. Og dei som har det største frådraget, grunnfrådraget, er dei som tener aller minst. Bustadskattlegginga har ei innretning som faktisk er slik at det er dei som tener minst, som kjem best ut. Det gjeld òg dei friviljuge organisasjonane, som eg veit Magnhild Meltveit Kleppa og undertekna er einige om er viktige i dagens samfunn.

Representanten Magnhild Meltveit Kleppa var òg med på å setje ned Sandman-utvalet. Det er ikkje slikt det kan òg vere svar til den førre replikanten – at vi tek frå dei arbeidslause. Det vi ynskjer, er at dei skal kome inn i arbeid så dei ikkje er arbeidslause lenger, slik at ein

får ein sirkulasjon her. Eg har sagt heile tida at vi er viljuge til å diskutere innretninga på dette, men at alle kappspring bort frå det dei har vore med på tidlegare og som dei har bedt om at Regjeringa skal kome med, det overraskar meg.

Tore Nordtun (A): Jeg har lyttet til Lilletun, som hadde flere overskrifter, bl.a. med utgangspunkt i at verdigrunnlaget var viktig. Det er jeg enig med representanten Lilletun i. Og han gikk videre med at det var veldig viktig med målrettede tiltak. Det tar jeg heller ikke avstand fra.

Men jeg må si at denne Regjeringen har vært usedvanlig treffsikker i bl.a. tre målrettede tiltak: Det gjelder arbeid for de uføretrygdede og måten de skal komme inn i arbeidslivet på – det er dramatiske kutt der. Man har vært helt presis og målrettet på dagpengegrunnlaget og innretningen på det, som absolutt vil gå ut over dem som trenger det mest. Man har vært kontant og målrettet på egenandelsystemet – helt målrettet.

Jeg må spørre parlamentarisk leder for Kristelig Folkeparti i Stortinget: Hvorfor har man ikke vært så målrettet på kontantstøtten? Det hadde vært enklere å være mer målrettet på kontantstøtten, men der skal alle få likt uansett. Men for de aller svakeste var man så målrettet og treffsikker at det går nesten ikke an!

Så er jeg også enig med representanten Lilletun i at vi skal diskutere de problemene som ligger her. Han sa innledningsvis også at man skulle løfte blikket litt. Det er jeg helt enig med ham i. Jeg synes at parlamentarisk leder for Kristelig Folkeparti også burde løfte blikket når det gjelder den parlamentariske situasjonen i Stortinget. Representanten var inne på forutsigbarhet og treffsikkerhet. Men kan Lilletun klare litt opp i den parlamentariske situasjonen for å få sterkere forutsigbarhet og treffsikkerhet? Slik det virker i dag, henger Regjeringens politikk i løse luften. I hvilken retning vil Lilletun gå for å få forutsigbarhet og treffsikkerhet og skaffe grunnlag for Regjeringens politikk i Stortinget?

Jon Lilletun (KrF): Om det er slik at denne Regjeringa heng i lause lufta, vil eg jammen seie at det er mange arbeidspartiregjeringar som har hange der lenge! For realiteten er at stort sett frå Nordlis tid – eller kanskje heilt frå Gerhardsens – har hovudregelen òg for Arbeidspartiet vore mindretalsregjeringar.

Representanten Stoltenberg sa tidlegare i dag at dei hadde hatt eit meir ordna forhold til Stortinget. Det er i det heile ikkje riktig! Dei har vore heldige og hatt eit sentrum som har vore ein konstruktiv opposisjon, og som har vore viljug til å ta ansvar, men dei har ikkje hatt nokon avtale med sentrum om at dei skulle vere basis for regjeringa på nokon måte. Ein kan vel seie at sentrums-partia har vore jordmor dei òg, for å halde oss til det språket. Så til denne kritikken om at denne Regjeringas politikk skulle henge i lause lufta, må eg seie at i så fall har det vore mange luftige svev!

Når det gjeld det som var innleiinga til representanten Nordtun, at vi har vore utruleg presise, vil eg stille eit

spørsmål tilbake. Den blåreseptordninga har eg stor forståing for at mange uføretrygda og minstepensjonistar synest var veldig bra, men samstundes er det slik at ho var heilt målretta. Er det slik at pensjonistar generelt har dårlegare økonomi enn småbarnsfamiliane? Det veit vi jo, at slik er det ikkje. Derimot er det ei rekkje forskjellige tenester som ikkje har vore inne under eigendeltak 1-ordninga, men som no kjem inn under eigendeltak 2-ordninga. Det gjeld t.d. tannlegebehandling og reumatisme- eller psoriasispatientar som skal til Syden og som treng det for si helse. Det er målretting.

Presidenten: Replikordskiftet er over.

Odd Roger Enoksen (Sp): La meg innledningsvis si at jeg ikke vet om jeg har så mye å tilføre den jordmorbatten som har pågått her, men som ambulansesjåfør gjennom 20 år har jeg jo tilegnet meg en viss erfaring. Jeg håper iallfall at de fødsler jeg har vært med på, ikke har fått et like smertefullt utfall som det synes som den fødselen Carl I. Hagen har bistått ved, har fått etter hvert.

Jeg treffer nesten daglig mennesker som spør meg om følgende: Hvordan er det mulig at vi, nå som vi er et rikt land, ikke er i stand til å ta vare på det vi har bygd opp gjennom generasjoner? Hvorfor lar vi skolebygg, veier og jernbane forfalle? Hvordan kan det ha seg at vi ikke er i stand til å gi våre eldre den omsorg og pleie som de har krav på? Hvorfor har vi ikke råd til å ha postkontor i dag når vi hadde råd til det den gang vi var et fattig land? Jeg får også spørsmål om hvorfor det er blitt slik at hvert enkelt postkontor må være lønnsomt. Slik kan jeg for så vidt fortsette å ramse opp spørsmål som jeg, og sikkert også mange av dere andre som sitter i denne sal, får.

Hva svarer vi på dette? Det er fordi vi må få vedtatt et stramt budsjett, eller av hensyn til den underliggende utgiftsveksten, renten eller kronkursen. Fordi vi må føre en ansvarlig budsjettpolitikk, eller fordi vi ikke fant rom for mer. Eller hva med varianten: Fordi vi måtte overta så mange ubetalte regninger etter den forrige regjeringen at det ikke var mulig å få plass til mer.

Sannheten er selvsagt en helt annen. Den utviklingen som vi nå er vitne til, kommer ikke rekende på en fjøl. Den er et resultat av bevisste, politiske valg – valg som synliggjøres godt i Regjeringens forslag til budsjett for 2003. Veksten i privat sektor forventes å bli sju ganger høyere enn i offentlig sektor. Sju ganger høyere! Målt i kroner tilsvarer dette 23 milliarder kr i vekst i privat sektor mot 1,6 milliarder kr i offentlig sektor. I 2003 skal vi bruke hver femte krone av det vi produserer i landet, til fellesforbruk. Med unntak av årene 1998 og 1999 har denne andelen gått nedover hvert år de siste ti årene.

Resultatet av denne politikken kan vi se rundt oss. Vi ser at tjenestetilbud bygges ned. Det er ikke mulig, slik Høyre hevder, både å gi skattelettelser og en bedre skole. Nå lovte riktignok ikke Høyre en bedre skole til alle, men vi må ha lov til å anta at det var det de la til grunn for sine valgløfter.

Til tross for vår rikdom, til tross for at dette er situasjonen, og til tross for et oljefond som vil fortsette å vok-

se i årene framover, må vi ta noen valg. Det er ikke mulig både å prioritere sterk vekst i privat forbruk, sterk vekst i privat sektor og på den andre siden også opprettholde og bygge ut tjenestetilbud i offentlig sektor. En sterk vekst i privat forbruk vil gå på bekostning av offentlig sektor og vil føre til det vi nå alle sammen kan se rundt oss: Kommunene må kutte i velferdstilbud, skolene får mindre penger, det blir mindre penger til eldreomsorg, det blir mindre til kulturtilbud, mindre til ungdomsklubber, mindre til idrettsaktiviteter for barn og ungdom og til musikkskoler.

Regjeringen har tatt sitt valg: Vi skal få mer i egen lommebok gjennom skattelettelser, men vi må til gjengjeld finne oss i å betale mer i form av egenandeler på stadig flere områder. De som blir arbeidsledige, skal få mindre, de som trenger medisin, skal betale mer selv, de som har barna sine i skolefritidsordning, skal betale mer, og de som har store utgifter i forbindelse med sykdom, skal få mindre fradrag for disse utgiftene. Skattelettelsene derimot går først og fremst til dem av oss som har middels eller høye inntekter fra før.

Kommunene skal få strammere økonomi og må kutte når det gjelder skole og eldreomsorg, men til gjengjeld vil Regjeringen gjøre det enklere å starte private skoler, private sykehus, privat eldreomsorg og andre former for private velferdstilbud der lommeboka til den enkelte etter hvert vil avgjøre hva slags skoletilbud barna våre skal få, hva slags omsorg våre eldre skal få, eller hvilke helsetjenester vi skal ha råd til. Hvis vi da ikke har vært så heldige å ha en arbeidsgiver med gode private forsikringsordninger som kan kjøpe oss fram i køen – med fradrag. Og apropos det: Samtidig som man innfører fradrag og skattefritak for dem som får betalt helsetjenester av sin arbeidsgiver, begrenser man altså muligheten til fradrag for dem som er kronisk syke, og som betaler dette av sin egen inntekt.

I sum er dette en usosial og usolidarisk politikk, som ligger langt fra det Senterpartiet vil bidra til. Offentlig sektor er langt fra feilfri. Det er selsagt ikke helt uten grunn at mange opplever møtet med et offentlig kontor som et møte med et mangehodet troll som har det som sin viktigste oppgave å gjøre livet vanskeligst mulig for den som har behov for hjelp.

Men til tross for mangler og feil, og til tross for at det er nødvendig å arbeide for å rette på disse: Den nedbyggingen vi nå ser av offentlig sektor, med skolenedleggelse, med kutt i eldreomsorg og med de utfordringer som helsevesenet står overfor, er en politikk som går i motsatt retning – det vi nå ser, er en politikk for økte forskjeller. Lommebok og bosted vil avgjøre hva slags tilbud man vil få.

Derfor mener Senterpartiet det er nødvendig å styrke kommunenes inntekter, og det er nødvendig å la kommunene beholde en større andel av de pengene som er til disposisjon i en kommune – ikke sende dem til staten som Carl I. Hagen foreslår, men beholde dem, slik at den enkelte kommune kan prioritere de oppgaver man mener er viktigst. Carl I. Hagen later som om alt blir bedre dersom staten får kloa i pengene. Det er ikke riktig. Hvis det

var slik, skulle vi ikke oppleve et forsvar i krise, vi skulle ikke oppleve et NSB i krise, vi skulle ikke oppleve stor underbevilgning og stor underdekning i vegsektoren. Vi skulle heller ikke oppleve at man nå rundt omkring i landet diskuterer nedleggelse av lokalsykehus, nedleggelse av akuttavdelinger og nedleggelse av fødeavdelinger på sykehusene, dersom det var riktig som Carl I. Hagen sa, at alle prioriteringer som foretas i denne sal, var de beste prioriteringer dette landet kan få. Carl I. Hagen har fått det som han vil med hensyn til sykehussektoren. Staten har overtatt, og vi ser at problemene er noen av de samme som før.

Det er ikke nok å fordele, det er ikke nok å sørge for at vi har en offentlig sektor som kan gi oss alle det tjenestetilbudet vi har krav på, det tjenestetilbudet vi bør ha. Vi må også skape verdier før vi kan fordele verdiene.

Etter Senterpartiets oppfatning vil folk bli langt fattigere om vi stiller oss slik at oljeformuen først og fremst skal finansiere et stadig større forbruk, der den vareproduserende delen av næringslivet blir taperen.

Fiskeri, fiskeindustrien, oppdrettsnæringen, landbruket, næringsmiddelindustrien, verkstedsindustrien, treforedlings- og metallindustrien – ja, i det hele tatt vil det eksportorienterte næringslivet tape på områder hvor vi har naturlige fortrinn for å drive næringsutvikling, og arbeidsplassene vil forsvinne dersom vi skal føre en politikk som først og fremst har økt forbruk som mål, og ikke å skape verdier. På denne bakgrunn tok Senterpartiet initiativ til et bredt politisk forlik for å styrke konkurransevnen til denne delen av næringslivet. Jeg håper det kan være mulig å komme fram til politiske vedtak som innebærer at vi kan si at vi har en industripolitikk, at vi kan si at vi har en næringspolitikk som er noe annet enn bare det å gi skattelettelser og håpe at næringsnøytraliteten skal komme på de områder der den bør komme. Slik fungerer det ikke. Vi må ha en målrettet næringspolitikk som legger til rette for at vi skal utnytte de naturgitte fortrinn som vi som nasjon er blitt tildelt.

Vi har, som Carl I. Hagen sa i sitt innlegg, råd til å ha en verdig eldreomsorg. Vi har råd til å sørge for en skikkelig skole til ungene våre. Vi har også mulighet til å sørge for at de som har det vanskeligst, de som er syke eller utestengt fra arbeidslivet på en eller annen måte, skal kunne få det bedre, ikke enda verre. Vi har også råd til å la gifte pensjonister beholde full pensjon. Men det innebærer at vi må ta noen valg. Vi kan ikke løse alle oppgaver på én gang. Vi kan ikke både legge til rette for at de svakeste skal få det bedre og samtidig gi store skattelettelser til dem av oss som har det best. Vi må ta noen politiske valg. Vi må evne å prioritere. Det er ikke mulig å løse alle oppgavene ved å bruke mer oljepenger. Også i et rikt land må vi være i stand til å si nei til noe for å kunne løse andre viktige oppgaver. For Senterpartiet vil det nå være viktigst å løse oppgavene som innebærer at vi skal kunne sikre ungene våre en skikkelig skole, vi skal kunne sikre en skikkelig eldreomsorg, vi skal kunne gi kommunene de inntektene de trenger for å kunne bygge ut de fellestilbudene og de velferdsgodene som vi ønsker å slå ring om. Vi ønsker å prioritere næringslivet, slik at

vi skal ha trygge og gode arbeidsplasser i framtiden for å ha noe å leve av også når oljen en gang i framtiden tar slutt. Vi skal også drive en fordelingspolitikk som innebærer at de svakeste ikke får det verre: Vi skal fortsatt betale skatt etter evne, slik at de som har mest, også skal bidra mest til fellesskapet, og at de som har det vanskeligst, skal få et løft.

Da vil jeg til slutt ta opp det forslaget som er omdelt på representantenes plasser, der vi ber Regjeringen om årlig å legge fram en redegjørelse om status når det gjelder utjamning av forskjeller og fattigdomsbekjempelse. Jeg tror det vil være et godt skritt på veien til å få diskutert behovet for å sette inn kraftige tiltak, nettopp for å motvirke at vi stadig skal få økte forskjeller, at stadig noen skal få mer, mens det er flere og flere som faller igjennom.

Presidenten: Representanten Enoksen har teke opp det forslaget han har gjort greie for.

Det vert replikkordskifte.

Gunnar Halvorsen (A): Representanten Enoksen hadde en grei gjennomgang, som jeg i hovedsak kan slutte meg til. Men det var noe som ikke ble sagt, og som jeg gjerne vil ha svar på fra Senterpartiet.

Slik jeg oppfatter Senterpartiet, er det opptatt av små bedrifter. Vi vet at hovedproblemet i Norge er at vi har en oljeøkonomi som skaper en sterk krone og høye renter. Det gjør at bedrifter må flagge ut eller legge ned. Dersom Norge hadde vært medlem av EU, ville vi hatt 3,25 pst. rente, og 70 pst.-80 pst. av næringslivet som eksporterer, ville hatt en felles valuta, euro, og altså ingen kroneproblemer. Ser Senterpartiet de problemer som f.eks. fiskeforedlingsindustrien og delvis foredlingsindustrien i landbruket sliter med? Er Senterpartiets syn på EU like fastlåst, tross de problemer som næringslivet har? Ser ikke Senterpartiet at EU nå er i ferd med å bli en alleuropeisk sak? Det bygges nå sakte opp en europeisk forsvarsunion. Er det viktig for Senterpartiet? Og bekymrer det Enoksen, som er medlem av forsvarskomiteen?

Odd Roger Enoksen (Sp): Jeg må si at jeg ble noe overrasket da representanten Stoltenberg i stad spurte Kristin Halvorsen hvorvidt det kunne tenkes at SV kom til å skifte standpunkt i EU-saken. Jeg håpet jo at det samme spørsmålet ville bli rettet også til Senterpartiet, i samarbeidsinvitasjonens ånd. For å ha det avklart: Det vil være helt uaktuelt for Senterpartiet å sitte i en regjering som har EU-medlemskap som mål, eller som har til hensikt å søke om EU-medlemskap. Det er *særdeles* små sjanser for at Senterpartiet skal komme til å skifte syn i EU-spørsmålet.

Det er helt riktig at sterk kronekurs og høy rente er store utfordringer for norsk næringsliv. Det er oppgaver vi som folkevalgte har et ansvar for å forsøke å gjøre noe med hvis vi ønsker å ha et verdiskapende næringsliv også i framtiden. Men EU-medlemskap løser faktisk ikke disse utfordringene totalt sett. Det kan løse utfordringene for næringslivet, men det vil jammen også gå på bekost-

ning av andre ting som jeg tror at både jeg og representanten Gunnar Halvorsen er like opptatt av. Det ville innebære at vi ville stimulere enda mer til vekst i privat sektor hvis vi nå hadde hatt en rente på 3,25 pst. Det ville innebære at vi ytterligere ville ha forsterket den utviklingen vi nå ser. Og vi ville kun hatt ett virkemiddel for å motvirke en slik utvikling: enda sterkere kutt i bevilgningene til skole, enda sterkere kutt i bevilgningene til eldreomsorg, til helse osv.

Så stiller selvsagt et utvidet EU-medlemskap oss overfor noen utfordringer. Det gjelder markedsadgang for fisk, som er blant våre viktigste eksportvarer. Der har vi også et ansvar for å sørge for å gjøre det vi kan, slik at vi skal få så god markedsadgang som mulig.

Vi har også noen utfordringer i forhold til forsvarspolitisk samarbeid. Men det vil alltid være slik at NATO vil utgjøre bærebjelken i det forsvarspolitiske samarbeidet. Den transatlantiske aksene kan ikke svekkes, og Norge skal være en aktiv medspiller, en aktiv premissleverandør i NATO-samarbeidet, for på den måten å sikre nasjonens trygghet.

Øyvind Halleraker (H): Meg bekjent ble det aldri lagt ned flere postkontor enn da Johan J. Jakobsen var samferdselsminister, så heller ikke i dette spørsmålet er liv og lære så helt enkelt.

Enoksen kommer fra Kyst-Norge, det gjør jeg også. Enoksen kommer fra næringslivet, det gjør jeg også. Her slutter likhetene. Jeg har nemlig oppdaget at Kyst-Norge taper på høy kronekurs og høy rente. Jeg har også oppdaget at *det* er selve grunnlaget for den velferd og den bosetting som vi har ute i Kyst-Norge, og ikke det offentlige økonomi.

Senterpartiet er tilsynelatende ikke opptatt av dette lenger. Vi hører stadig krav om økte utgifter. Riktignok var Enoksen innom næringslivet i sin innledning her, men han var stort sett opptatt av å øke offentlige utgifter. Tradisjonelt er ikke dette det Senterpartiet vi kjenner, så de er faktisk ikke til å kjenne igjen. Vi kan slå fast at dette tydeligvis er blitt en villet politikk fra Senterpartiet. Mitt spørsmål til Senterpartiet og Enoksen blir da om han med sin bakgrunn likevel ikke er enig i at det nettopp er det konkurranseutsatte næringslivs vilkår, og særlig gjelder dette Distrikts-Norge, hvor vi er så følsomme for svingninger, som er grunnlaget for trygge lokalsamfunn, og ikke økte offentlige utgifter som presser folk til å flytte eller til å legge ned.

Odd Roger Enoksen (Sp): Jeg vil gjenta at det faktisk var undertegnede som tidligere i høst tok initiativ til et bredt politisk forlik, nettopp for å gjøre det som er mulig for å unngå tap av arbeidsplasser i konkurranseutsatt næringsliv. Det er også Senterpartiet som har tatt initiativ til presisering av mandatet i renteinstruksene, også for å bidra til at det ikke bare er inflasjon, men hensynet til arbeidsplasser og hensynet til næringsliv som skal veie tungt i sentralbanksjefens fastsettelse av rente. Jeg tror det er helt nødvendig å gjøre den type grep.

Jeg er både medeier og styreleder i en bedrift som driver betydelig eksportrettet virksomhet. Det er altså ikke av den grunn jeg har tatt de initiativ jeg har gjort overfor konkurranseutsatt industri, men det viser at også Senterpartiets folk har en sterk forankring i industri og næringsliv og ser betydningen av at vi skal være i stand til å skape arbeidsplasser på dette området også i framtida. Men så er det altså ikke sånn at et stramt budsjett nødvendigvis behøver å være et stramt budsjett for offentlig sektor. Det behøver ikke å bety at vi skal legge ned skoleklasser, at vi skal kutte i eldreomsorg, at vi skal kutte i helsevesen – det er faktisk mulig å gjøre noen prioriteringer. Denne regjeringen har prioritert vekst i privat forbruk med 3,5 pst. mot vekst i offentlig sektor med 0,5 pst. Det innebærer helt klare politiske valg hvor man altså prioriterer privat forbruk framfor det å ha en skikkelig skole, en skikkelig eldreomsorg og et skikkelig helsetilbud. Man kunne ha gjort dette litt annerledes ved at de av oss som har råd til det, kunne ha bidratt litt mer til fellesskapet uten at budsjettet av den grunn hadde blitt mer ekspansivt, uten at det av den grunn ville ha ført til en forverret situasjon for norsk næringsliv. Det er den type valg vi må ta. Vi må spørre om vi er villige til å finansiere en fellesskapssektor som skal sørge for at alle har de samme mulighetene til en god skole og til eldreomsorg, uavhengig av inntekt og uavhengig av hvor man bor, eller om vi skal ha gode tilbud for noen få som kan betale av egen pengebok.

Lodve Solholm (FrP): Eg har fått klarleik i Enoksens syn på EU-medlemskap.

Eg var her om dagen oppe i Enoksens rike, Nord-Norge, og det som forundra meg litt, og ikkje minst glede meg, var at det faktisk var optimisme i den landsdelen. Dei såg moglegheitene som låg i alle dei ressursane som denne landsdelen har, nemleg innanfor fisk og fiskeriprodukt. Men det som var poenget, var: Gi oss moglegheitene. Eit av krava var også: Gi oss høve til å få tak i EU-marknaden for fisk og fiskeprodukt og gi oss stabile rammevilkår. Då er det nokså viktig at vi får tak i det, og vi manglar jo den marknadsdelen. Og skal vi få tak i den marknaden, må vi høgst sannsynleg ofre litt, og då må vi opne våre grenser for import av landbruksvarer frå desse landa. Dette vil kanskje bli enda viktigare når vi får ei utviding av EU – ikkje minst skal Polen, ein av våre største marknader når det gjeld pelagiske fiskesortar som makrell og sild, inn i EU. Dei har kanskje også eit ganske stort behov for å eksportere sine matvarer. Då må spørsmålet vere om Enoksen og Senterpartiet er villige til å ofre litt på landbrukssida ved at vi opnar for import av landbruksvarer frå EU for at vi skal få tak i marknaden når det gjeld fisk. Min påstand er at er det noko som vil sikre busetnaden i vårt langstrakte land, er det fisk og fiskerinæringa.

Odd Roger Enoksen (Sp): Jeg må innrømme at jeg har en viss mistanke om at dette blir en rimelig forfeilet problemstilling. Hele det norske markedet tilsvarer en forstad til London og er vel neppe som landbruksmarked

avgjørende for EUs holdning til Norge. De har selv vært klare på at det de ønsker, er ikke markedsadgang for landbruksvarer, men tilgang til de norske fiskeressursene. Det vil det være viktig for EU å få tilgang til, ikke Norge som et marked for landbruksprodukter.

Vi står framfor innføring av en felles EU-forvaltning av fiskeressursene innenfor hele EU-området. Til dem som ønsker seg EU-medlemskap, og som mener at det er løsningen på Norges utfordringer: Tenk dere hva det vil bety for norsk fiskerinæring å bli en del av en felles EU-forvaltning av de samlede fiskeressursene vi har, med det tap det vil bety både for fiskeflåten og for fiskeindustrien langs kysten!

Det er riktig at det er optimisme i Nord-Norge. Det er riktig at det er vilje til å satse på fiskerinæringen. Og det er utvilsomt også slik at det er nødvendig å arbeide for å ha så god markedsadgang for våre fiskeprodukter til de land vi eksporterer til, som overhodet mulig. Det er en jobb som vi skal gjøre i fellesskap, og som også Senterpartiet er innstilt på å være med på. Men, oppriktig talt, jeg tror ikke man løser utfordringene ved å sette en sektor opp mot en annen, slik som Fremskrittspartiet nå tar til orde for.

Dernest er det også viktig for å klare å utnytte det potensialet som fins i Nord-Norge og i resten av Distrikts-Norge, at man er villig til å gjøre noe mer enn det Høyre og Fremskrittspartiet gjør seg til talsmenn for i sin næringspolitikk: ensidig fokus på skattelettelser. Man må være villig til å satse på infrastruktur i disse områdene, satse på forskning og satse på å bruke midler over SND bl.a. til nyskaping, til å få i gang nye bedrifter og til å få knoppsskyting i eksisterende bedrifter. Dette er det næringslivet ber om mer enn noe annet i denne landsdelen og også i den landsdelen som Lodve Solholm kommer fra.

Kjetil Bjørklund (SV): Norge er i krig i Afghanistan og har vært det i mesteparten av det året som har gått siden denne krigen ble satt i gang. Trontaledebatten er ikke særlig preget av det.

Vår krigsinnsats er betydelig og koster oss flere ganger så mye som den humanitære innsatsen vi har bidratt med i Afghanistan i den samme perioden. Ved å delta i skarpe operasjoner, som vi nå gjør, risikerer vi også å sette vår humanitære troverdighet eller kapital på spill.

Krigen har sin støtte i et meget uklart FN-mandat, som nå er over ett år gammelt. Krigen føres med virkemidler som er meget upresise, som bombing fra jagerfly i meget stor høyde, med store sivile tap som resultat. Ingen fra alliert side bryr seg om å telle de drepte, enten de er sivile eller militære fiender. Behandlingen av tilfange-tatte er under enhver kritikk.

Målene med denne krigen er også svært upresise. Taliban er for lengst ryddet bort fra makten. Al Qaida-lederne er søkk borte. Men ingen kan si når operasjonene kan avsluttes.

Mitt første spørsmål til representanten Enoksen er om Senterpartiet fortsatt stiller seg bak stortingsflertallets ønske om å være med på denne krigen, og hvilke mål som

(Bjørklund)

må nås før Senterpartiet mener krigen er moden for en avslutning.

Det neste spørsmålet er knyttet til sikkerhetssituasjonen i Afghanistan. Afghanistans regjering har bedt om at bombingene opphører og at det internasjonale samfunnet trapper opp innsatsen for å sikre sikkerhet og stabilitet i det nye regimet. Det er et stort behov for å styrke sikkerheten også utenfor Kabul-området, der ISAF er stasjonert. Støtter Senterpartiet SVs krav om at Norge nå må trappe ned innsatsen i de skarpe operasjonene i Enduring Freedom og trappe opp innsatsen i sikkerhetsstyrken ISAF?

J ø r g e n K o s m o hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Odd Roger Enoksen (Sp): Det tema representanten Bjørklund her er innom, er et tema som opptar mange av oss, og som bør oppta mange av oss. Jeg er for så vidt enig med representanten Bjørklund i at så langt i debatten har det faktum at Norge deltar i disse operasjonene, blitt forbigått i stillhet. Andre talere fra Senterpartiet vil komme inn på dette senere i debatten, det kan jeg love, og det vil være verdt å lytte til.

Det er selvsagt ikke uproblematisk at vi skal delta i denne type operasjoner. Jeg vil også tilføye at Senterpartiet sammen med SV har bidratt til at vi skal få en åpen debatt om denne deltakelsen i Stortinget, og hva som skal være Norges engasjement i framtiden.

Fra Senterpartiets side er det faktisk en forutsetning at når de operasjonene som vi nå har forpliktet oss til, med seks jagerfly, skal avsluttes i løpet av det halvåret som vi nå er inne i, skal operasjonene avsluttes. Det vil ikke være mulig å være inne i denne typen operasjoner for lang tid framover.

Jeg har ikke detaljkunnskap nok til å si om man har oppnådd det man bør oppnå ved deltakelse i disse operasjonene. Men jeg synes faktisk at den redegjørelsen som er gitt, så langt har vært rimelig tilfredsstillende. Og jeg må også si at det virker som om oppfølging og kontroll fra Regjeringen på dette punkt er ganske betryggende.

Men når det er sagt, er det vanskelig for oss å ta beslutninger som vil kunne bidra til tap av menneskeliv. Vi må gjøre det vi kan, det som overhodet står i vår makt, for å unngå at det skal kunne skje. Kampen mot terrorisme, som var grunnlaget for Norges deltakelse, er en viktig kamp, men den kan ikke gå på bekostning av hva som helst. Den kan ikke gjennomføres for en hvilken som helst pris.

Vi akter å følge utviklingen i Afghanistan nøye og være med og sette de krav som er nødvendige for at dette skal gjennomføres på en skikkelig måte.

Dagrun Eriksen (KrF): Det var litt merkelig å høre senterpartilederen ta til orde for at kommunene nå måtte få mer frie midler, når en var en av dem som var med på det vedtaket som kanskje har bundet opp mest av kommunenes inntekter kommende år. Men nok om det – vi i

Kristelig Folkeparti skal samarbeide også på dette området, til barns beste.

Vi har over lengre tid og med skiftende regjeringer sett at det stadig har blitt økte utfordringer i distriktene. Vi i Kristelig Folkeparti har vært villige til å være med og tenke nytt omkring distriktspolitikken. Vårt mål er å få til en politikk som gir distriktene og som gir dem mulighet til å skape det gode liv for seg og sine innbyggere som de fortjener. Da trenger vi verdiskaping.

Å få dette til krever noen konkrete tiltak, som distriktfond, som Regjeringen har foreslått nå, og denne distriktkommisjonen som skal settes ned, og som skal snu alle steinene og komme med en god del målrettede tiltak. Man kan ikke bare konkurrere om å komme med all verdens vakre mindretallsforslag. Man må av og til også vise til noe konkret for å få resultater i distriktene. Jeg registrerer at Senterpartiet nå har måttet hive seg til dels over i populistenes rekke og er villig til nå å se på handlingsregelen for å få penger til å finansiere sine ensomme og til dels pyntelige forslag. Hvis jeg skulle flyttet ut i distriktene, ville det vært viktig for meg å ha et arbeid å gå til. Den perioden som pressen har insinuert at vi bare har ferie og driver med fritidsaktiviteter, har jeg bl.a. brukt til å reise rundt til en del bedrifter i distriktene, og de har en klinkende klar beskjed: Dere er nødt til å komme med et utrolig stramt budsjett. Og de små og mellomstore bedriftene, som har en stor andel av arbeidsplassene i distriktene, sier at fjerning av investeringsavgiften vil være et godt virkemiddel og en håndrekning for dem.

Odd Roger Enoksen (Sp): Distriktkommisjonen er et godt tiltak, som SV skal ha ros for at de tok initiativet til, og for så vidt skal også Regjeringen ha ros for at den grep det halmstrået det var. Dessverre ser det ut som om det går litt slik som bl.a. Senterpartiet fryktet for, man tar seg veldig god tid. Jeg må jo si at det er oppsiktsvekkende at man har så god tid – når man kjenner utviklingen rundt omkring i Distrikts-Norge – at man venter til langt ut i neste år for å oppnevne denne distriktkommisjonen, som så skal snu alle steiner. Jeg synes heller ikke det er spesielt tillitvekkende at distriktssatsingen med et fond til investeringer i distriktene bare er en delvis oppretting av de kutt som Regjeringen gjennomførte på inneværende års budsjett. Man ligger ennå langt unna det nivået distriktssatsingen lå på da Samarbeidsregjeringen overtok for et års tid siden. Det er et faktum. Det er også et faktum at Kristelig Folkeparti nylig deltok i regjering i lag med Senterpartiet i en regjering som faktisk fikk skryt for å være en av de mest nyskapende regjeringer vi har hatt på lang tid med hensyn til distriktspolitiske tiltak, og en regjering som faktisk også i handling viste vilje til å satse på distriktpolitikk.

Så er det riktig at Senterpartiet har fremmet forslag om å myke opp handlingsregelen. Det har vi gjort fordi vi faktisk mener at man kan bruke handlingsregelen noe mer fleksibelt, ikke på den måten som Fremskrittspartiet tar til orde for, hvor man tror at alle gode formål skal kunne finansieres i løpet av kort tid ved bare å pøse ut

mer oljepenger og samtidig gi store skattelettelser, men ved å bruke noe mer oljepenger målrettet på områder hvor det faktisk kan være mulig at man kan dempe presset i økonomien. Noe av det norsk næringsliv også etter spør, er bedre samferdsel, bedre veier for å få varene fram til markedet billigere og raskere. Det vil være med og lette situasjonen for norsk næringsliv. Det vil også være med og dempe presset i norsk økonomi hvis vi får dem som står i sykehuskø, ut av denne sykehuskøen raskere og over i produktivt arbeid. Det vil lønne seg, og det ville minske presset i økonomien om man var villig til å bruke penger på dette. Det er den type målrettet satsing Senterpartiet tar til orde for gjennom oppmyking av handlingsregelen.

Presidenten: Replikkordskiftet er avsluttet.

Trine Skei Grande (V): Det har blitt et munnhell også i dag å si at Norge er verdens rikeste land. I de fleste sammenhenger er det innledningen til en klagesang over alt vi ikke har, men sjølsagt burde hatt råd til – fulgt av indignasjon og høylytt klage mot udugelige politikere som ikke har ordnet opp i saken for lengst. Midt i all velstand bygges det opp en misnøyekultur, og forventningene blir skyhøye. Noen soleklart rettferdige, andre forståelige, men i sum umulig overfor enhver tenkelig økonomisk ramme.

Ja, vi er om ikke verdens rikeste, så ett av de rikeste landene. Det betyr at vi har alle muligheter til å leve et rikt liv og skape et godt samfunn. Men det betyr ikke at vi kan oppheve politiske og økonomiske lover – at vi slipper å prioritere og husholdere.

Aldri har vi brukt mer penger enn vi gjør nå. Aldri har klageropene vært høyere, ordbruken sterkere. Jeg tror norsk politikk og klimaet i samfunnsdebatten ville vært tjent med mer moderasjon både i det å skape forventninger og beskrive det samfunnet vi faktisk lever i.

Det er heller ikke alltid de som roper høyest, som har mest behov for å bli hørt, og vi i Venstre synes det er like viktig å låne øre til dem som liten eller ingen stemme har. Derfor er vi glade for å ha en regjering som tar tak i fattigdomsproblemene, som tar tak i familievold, som tar tak i den kriminelle handelen med både kvinner og barn, og som holder bistandsfanen høyt. Det er en politikk med sosial profil – etter Venstres hjerte.

Vi er svært glade for å være med i en regjering som har en klar miljøprofil. Det var en av forutsetningene for å bli med, og vi har endret miljøpolitikkens posisjon i den norske politikken vesentlig når vi nå får flertall i viktige miljøsaker sammen med SV. I statsbudsjettet er det en historisk satsing på kollektivtrafikk i storbyene, og det er ingen tvil om at det er Venstres fortjeneste.

Vi er også glade for å være med i en regjering som kjenner nødvendigheten av å skape verdier for å sikre velferden både på kort og på lang sikt. Regjeringa prioriterer høyere utdanning, forskning, nyskaping og fornyelse så vel i det offentlige som i det private næringslivet. Det må bli like naturlig å skape sin egen arbeidsplass som å være lønsmottaker hos andre. Vi trenger en posi-

tiv gründerkultur i dette landet, og det vil Venstre bidra til.

Våre viktige ord er miljø, småbedrifter og sosialt ansvar. Regjeringa leverer på alle disse områdene.

Venstre har et mandat fra velgerne som er sterkere enn det som gjenspeiles i denne sal. Vi har en viktig rolle å spille som et sosialliberalt parti i norsk politikk og som en viktig deltaker i en borgerlig regjering. Vi opplever at vi har innflytelse og leverer resultater. Vi registrerer sjølsagt at Regjeringas motstandere i denne salen og utenfor har taktiske interesser av å bagatellisere både vår og Kristelig Folkepartis innflytelse i Regjeringa. Enhver rimelig og saklig analyse av politikken viser at det er nettopp bare taktikk, og at Regjeringa har en balansert politikk. Jeg tror kanskje Arbeiderpartiet og de partiene som ønsker å danne regjering sammen med dem, kan tone ned litt av den taktiske arrogansen. Det kan hende at man møter seg sjøl i døra en dag, og da vil en forstå at intet samarbeid er tuftet på dominans, men på respekt. Den respekt som kreves i et samarbeid, blir mer troverdig hvis den også kan vises overfor politiske motstandere.

Demokrati er avhengig av oppslutning og legitimitet. Borgeren er sjefen. Det betyr også at borgeren har et ansvar. Han og hun har et ansvar som medeier i fellesskapet, ikke som kunde som kan kjøpe enkeltprodukter på øverste hylle uten konsekvenser. Politikk krever helhetssyn, resonnement og et minimum av innsikt. Det er en trend i tida at protester samler stor, folkelig støtte, at kos med misnøye er en populær sport, og at partier som lover gull og grønne skoger, kan være fristende å slutte seg til. Sarkasmen er alltid enkel å ty til. Det er imidlertid ikke så veldig imponerende å love alt til alle. Det er heller ikke så imponerende at tabloidmedier bidrar til å forenkle og banalisere politikken. Meningsmålinger er nyttige stemningsrapporter, men heller ikke mer. Valg gjelder for fire år av gangen, og det er ikke gitt at lettsindigheten er like stor ved valgurnene som når telefonen ringer fra meningsmålingsinstituttene.

Venstre forholder seg derfor til situasjonen slik den er i Stortinget. Vi har en mindretallsregjering, som etter vårt syn er den beste og mest handlingsdyktige regjering vi kan ha i denne perioden.

Det burde derfor ligge an til et godt samarbeid om statsbudsjettet og andre viktige saker i dette stortinget – i et land med alle muligheter, men hvor fortsatt et flertall ser nødvendigheten av å prioritere. Støynivået er ofte mer preget av taktiske posisjoner enn av saklig uenighet. Den største forskjellen på en regjering med sentrumspartier og en uten er at den siste alltid har en mer saklig og samarbeidsvillig opposisjon, uten en taktisk dobbeltagenda.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Ranveig Frøiland (A): Venstre er glad for å sitja i regjering, sa parlamentarisk leiar for Venstre, og det har eg skjont veldig godt. Dei sit i ei regjering saman med Høgre og Kristeleg Folkeparti som ynskte ein ny kurs for landet. Det betyr fleire arbeidsledige, og dei som vert ar-

beidsledige, får det verre – ein reduksjon på opptil 200 000 kr om ein er arbeidsledig i eitt år. Det vert dårleg velferd, m.a. vert det mindre til skule og til omsorg.

Venstre er oppteke av å ta eit sosialt ansvar, sa parlamentarisk leiar. Då lurar eg på om det er i Venstre si ånd å gå frå universelle velferdsordningar og tilbake til at ein no skal gå med huva i neven og trygla og be om å få litt pengar i forhold til det ein føler ein treng og har krav på.

Så er det viktig med både små og mellomstore bedrifter. Det er viktig med føreseielegheit. Stortinget har vedteke å fjerna investeringsavgifta frå 1. oktober i år. Stortinget har også vedteke å fjerna eigendelar på blå resept for uføre og pensjonistar frå 1. oktober i år. Kva er det, etter Venstre si meining, som gjer at det er så mykje viktigare å halda på det vedtaket som er gjort i forhold til investeringsavgifta? Eller kan ein vera med og ta eit sosialt ansvar og seia til dei som er uføre og pensjonistar, at eigendelar på blå resept var verken målretta nok eller bruk av pengar på ein ordentleg måte, så difor fjernar vi det med lett hug?

Trine Skei Grande (V): Slik jeg har oppfattet Arbeiderpartiet, er også de glade i å sitte i regjering. Jeg tror det er litt av hovedgrunnen til at vi ønsker å engasjere oss politisk, så det gjelder vel oss alle, håper jeg. Dette er faktisk et budsjett som fører til at det blir færre arbeidsledige. Investeringsavgiften er også et grep for å få færre arbeidsledige, ved at næringslivet faktisk får et forutsigbart grunnlag. De reaksjonene vi fikk fra næringslivet, som da faktisk skaper de arbeidsplassene som vi ønsker at folk skal ha, var også positive – også i forhold til stramheten i budsjettet.

Så er det velferden. Vi i Venstre er opptatt av at vi skal bruke de pengene vi bruker på velferd, for å nå dem som absolutt trenger det mest. Det er det grepet vi har tatt når det gjelder fattigdom, som i forrige budsjett også var mye bedre enn det Arbeiderpartiet klarte å legge fram. Vi er også opptatt av at ting skal være rettet mot dem som trenger det. La meg gi et eksempel: I dag er det slik at en rik skipsreder i Holmenkollåsen og en stortingsrepresentant i Gamlebyen får den samme summen til gravferd. Men hvis man er en gammel dame på Torshov som mister sin mann, og som da må dekke utgiftene over 4 000 kr selv, er det faktisk en ganske stor økonomisk belastning, mens det f.eks. for arvinger etter meg hadde vært en mikroskopisk økonomisk belastning. Vi syns det er viktigere at de som det er en stor økonomisk belastning for, faktisk får dekket alt, enn at alle skal få en sum jevnt utover.

Det andre er f.eks. det Regjeringa gjør når det gjelder støtte til den videregående skolen, dvs. at ingen skal gå ut av videregående skole med lån. Vi ønsker å bruke de pengene vi i dag har smurt tynt utover på alle, slik at de ungdommene som faktisk har dårligst utgangspunkt her i livet, bl.a. i forhold til foreldrenes økonomi, skal få mulighet til å komme bedre ut.

Jeg mener at vi må begynne å vri mer mot å nå dem som faktisk trenger det mest. For meg, som alltid bruker min egenandel på blå resept, betyr dette 500 kr mer. Det tror jeg at jeg skal klare, særlig hvis jeg vet at de som trenger mer, faktisk får mer.

Øystein Hedstrøm (FrP): Representanten Trine Skei Grande var veldig fornøyd med at Venstre kunne delta i en trepartiregjering. Hun var også fornøyd med den innsatsen Venstre har gjort, særlig for små og mellomstore bedrifter.

Jeg minnes Bondevik I-regjeringen, da vi hadde Sponheim som næringsminister, og han forsøkte å gjøre noe med skjemaveldet. På de ni–ti månedene den regjeringen satt, klarte man å redusere skjemaveldet med 8 promille. Det ville tatt 350 år å redusere skjemaveldet med 25 pst., som var Sponheims målsetting.

Når vi nå ser på de mange små og mellomstore bedrifter og virksomheter utover det ganske land som tar skade på grunn av at Venstre ønsker å nulle ut ordningene for våre sjøfolk, vil jeg minne representanten Skei Grande om at det skipsindustrielle clusteret, det maritime clusteret, er regnet for å være et av Norges mest lønnsomme, så selv om vi subsidierer ett element i dette clusteret, bidrar det til enorme inntekter for landet. Det gir ringvirkninger til ca. 70 000 verdiskapende arbeidsplasser – veldig mange i distriktene. Så mitt spørsmål blir: Hvordan kan Venstre forsvare en slik politikk, og på hvilken måte skal man erstatte alle de verdiskapende arbeidsplassene i Distrikts-Norge som sannsynligvis etter hvert vil forsvinne hvis denne utnullingen av ordningene for sjøfolk blir opprettholdt?

Trine Skei Grande (V): Først til skjemaveldet. Hedstrøm har aldri prøvd å lede noe departement eller noe stort byråkrati som skal snus, så jeg kan gi et lite innblikk. Det er ikke alltid like enkelt. Det vi fikk til, var at vi for første gang fikk en helhetlig oversikt over hvilke skjemaer som faktisk fantes, og hvilke skjemaer som bedriftene skulle bli utsatt for. Vi begynte å snu en trend med økning som hadde pågått mange titalls år, til faktisk å bli en nedgang, noe vi fortsetter med nå, både ved den jobben næringsministeren gjør, og ved den jobben justisministeren gjør. Vi har bl.a. innført solnedgangslovgivning, altså at lover bare gjelder i en gitt periode, og så må de vedtas på nytt for å kunne gjelde videre. Dette mener jeg vi er godt i gang med. Teknologien med elektronisk signatur håper vi kanskje kan bringe oss enda noen hakk videre i forhold til dette.

Så har det vært viktig for Regjeringa å sikre konkurranseutsatt industri. Vi har sjølsagt måttet prioritere, men dette er et budsjett hvor man har satset veldig mye på forskning, nytenkning, distrikt og utvikling og innovasjon innen maritime næringer. Det er ikke bare én næring, det er ikke bare våre gamle næringer som skal redde oss i framtida, det er også våre nye næringer. Denne regjeringa ønsker å se framover og se på hvilke nye næringer som faktisk hjelper oss. Den satsinga på forskning, nytenkning og innovasjon, også på den maritime siden, som ligger i dette budsjettet, syns jeg er veldig bra. Jeg syns det er veldig mye mer framtidsrettet enn alltid å kjempe for de gamle ordningene.

Audun Bjørlo Lysbakken (SV): Jeg la merke til at Carl I. Hagen tidligere i debatten sa at Venstre ikke

trengte å stå til ansvar for Regjeringens politikk, fordi Venstre ikke var viktig i den sammenhengen. Jeg vil tro at Venstre både ønsker og er villig til å stå til ansvar for de tingene de har vært med på å legge fram. Vi får tro at det som kommer fra regjeringsskvartalet, også er uttrykk for Venstres prioriteringer og Venstres politikk. Derfor synes jeg det er på sin plass å stille et par spørsmål til representanten Skei Grande.

Vi legger merke til at mange av Venstres lokalpolitikere har sluttet seg til det gryende kommuneopprøret som er på gang rundt omkring i landet, der mange sier at de er misfornøyde med størrelsen på de overføringer som blir kommunene til del, og at de vil delta i de aksjonene som planlegges rundt omkring i løpet av høsten. Regjeringen har lagt fram et budsjettforslag, der overføringene til kommunene er lavere enn det som var lovet i kommuneproposisjonen. Jeg synes det er naturlig å be om et svar fra Venstre på om det er slik at nå er Venstres politikk at aktivitetsnivået og tjenestetilbudet i norske kommuner skal reduseres. I den forbindelse er det interessant at man nå i nasjonalbudsjettet har lagt fram en analyse som viser at det legges opp til sju ganger så stor vekst i det private forbruket i Norge som i det offentlige konsumet.

Venstre er jo et parti som har presentert seg som et miljøparti, som har lagt vekt på behovet for å begrense privat forbruk, og også et parti som har hatt valgløfter om økte offentlige utgifter, f.eks. til kollektivtrafikken og skolen. Hvis man skal ta disse løftene på alvor – det er en del ting som tyder på at de ikke blir innfridd – er det nødvendig å spørre et parti som kaller seg et miljøparti og har omfattende valgløfter, hvordan man kan forsvare at den private veksten skal være sju ganger så stor som den offentlige. Mener Trine Skei Grande at en slik utvikling er en positiv utvikling for Norge?

Trine Skei Grande (V): I forhold til innleggets innledende bemerkning må jeg si at det er ikke bare de som er store, som er arrogante. Også de som har vært små og føler seg veldig store, kan være arrogante.

Når det gjelder kommuneoppgjøret, er det som Venstres lokalpolitikere har gitt uttrykk for i media, kritikk knyttet til øremerking og til styring. Det som jeg har lest at våre ordførere har sagt, er at de har vært veldig kritiske til barnehageoppgjøret, fordi de føler at det struper kommuneøkonomien. Det er det som er sagt som har nådd meg.

Det som har skjedd, er at man over lang tid, under vekslende regjeringer, har strupt kommunene ved å pålegge dem flere og flere oppgaver uten å gi dem friheten til også å kunne velge innenfor sine rammer. Det som Venstre er opptatt av, er å få en gjennomgang og kanskje noen store reformer hvor vi slipper kommunene fri og lar lokalpolitikere faktisk foreta noen lokale valg og noen lokale prioriteringer av hva som er viktig. I denne sal er man så opptatt av rettighetslovgivning og av kronebeløp, f.eks. på – tilfeldig valgt – barnehager, at man helt undergraver det kommunale sjølstyret.

Så er det begrensninger på forbruk. Venstre har vært opptatt av en omlegging av skattesystemet, fra rød SV-

skatt til grønn Venstre-skatt, noe som vi føler at vi faktisk begynner å få gjennomslag for. Skal vi klare å gjøre noen miljøpolitiske grep, er det ikke det å tjene penger som sliter på naturen. Det er det å bruke penger som sliter på naturen. Da bør man legge om skattesystemet. Da bør man legge om strukturene, og vi syns faktisk vi har kommet ganske langt, og at det ligger en god del spennende reformer i hele Regjeringas arbeid på denne siden for at vi kommer oss videre. Men jeg tror nok at vi og SV har en litt annen tilnærming til hvordan vi ønsker å få et mer miljøvennlig samfunn på forbrukssiden.

Odd Roger Enoksen (Sp): Som begrunnelse for å endre gravferdsstøtten sier representanten Trine Skei Grande at Regjeringen ønsker å gå fra generelle til målrettede ordninger. Det pussige er at man det siste året har argumentert for det stikk motsatte på en rekke områder. Man ønsker å legge til rette for gode generelle rammebetingelser for næringslivet i form av skattelette, og å utvikle og redusere, bygge ned, de målrettede ordningene gjennom f.eks. SND og andre offentlige virkemidler som er med og får fram nyskaping osv. Man gjør akkurat det samme i forhold til dem som bruker medisiner. De skal betale mer. De som går arbeidsledige, skal få mindre og betale større egenandeler, og de som har store utgifter til behandling eller medisiner på grunn av sykdom, skal ikke få fullt fradrag i skatten for det. Til gjengjeld er det altså noen som får skattelette. Man fjerner de målrettede ordningene og velger generelle ordninger som erstatning. Dette virker lite konsistent fra Regjeringens side.

Så høres det altså rimelig fornuftig ut å resonnerer og argumentere på den måten som representanten gjør, om skipsrederen i Holmenkollåsen som ikke har behov for gravferdsstøtte. Men mitt spørsmål blir da: Hva med kontantstøtten? Hva med barnetrygden? Har skipsrederen i Holmenkollåsen etter representantens oppfatning større behov for de ytelsene enn for andre ytelser? Eller er det slik at det er beløpets størrelse som skal avgjøre hva slags ordninger som skal målrettes og hva slags ordninger som skal være generelle? Er det slik at stortingsrepresentantenes lønn skal være avgjørende for nivået på egenandeler til medisiner eller for vurderingen av om gravferdsstøtten er et beløp som er så lite at det umulig kan ha mening for noen at den ordningen er generell? Hva slags form for tenkning er det regjeringspartiene og Venstre står for når man velger virkemidler om hverandre og ikke er gjennomført, ikke bruker den samme argumentasjonen i forhold til f.eks. kontantstøtte som man bruker i forhold til gravferdsstøtte?

Trine Skei Grande (V): Jeg er glad for at Enoksen har skjont det med omleggingen av gravferdsstøtten, og at han er enig i at det forslaget har store sympatiske trekk.

Så til resten av innlegget. Han mente kontantstøtten er et slikt eksempel. Kontantstøtte er noe man får i stedet for å bruke barnehage. I dag er det faktisk slik at vi har noen goder som fellesskapet byr på, som det er knapphet på. De knapphetsgodene er det noen her i salen som syns

bør gjøres billigst mulig, mens noen av oss syns det er viktig at det er en rettighet som alle har. Et av de knapphetsgodene er f.eks. barnehage. Det som er tankegangen, er jo at her er det noen som faktisk får noe fra det offentlige i dag, via barnehageplass, og det er den likheten man ønsker å ha i samfunnet i forhold til barn. Det er det samme som at man ikke ønsker at det bare er de som trenger utdanning mest, som skal få utdanning. Det er noen fellesgoder som absolutt alle har.

Gravferd mener jeg derimot er et fellesgode som er av en helt annen karakter, og som kan behandles på en helt annen måte. Så jeg syns det var en litt syk sammenblanding av kontantstøtte og gravferd. Det er omtrent som å sammenlikne gravferd og utdanning. Det syns jeg kanskje var et litt tilgjort eksempel.

Vi er for å målrette en rekke tiltak for å hjelpe dem som trenger det absolutt mest. Vi ser at noen av de omleggingene vi trenger, er mer individuelt tilpassede ordninger, både i forhold til rusomsorgen, i forhold til fattigdomsproblematikken og i forhold til barnevernsproblematikken. Så det er mye mer individrettede tiltak vi trenger, og ikke store mastodonter som lager fine handlingsplaner, og som prøver å nå andre mål gjennom sine institusjoner enn det som enkeltindividet faktisk trenger for å komme på rett kjøel.

Oystein Hedstrøm (FrP): Venstre har tre statsråder i Regjeringen, i tre betydelige departementer, deriblant landbruksminister Lars Sponheim. Vi vet at det norske landbruket i dag står overfor betydelige utfordringer. Vi har de høyeste matvareprisene i hele Europa – jeg leste her om dagen at de er over 50 pst. høyere enn gjennomsnittet – vi har de høyeste overføringer pr. bonde, og vi har mange misfornøyde bønder.

Ser vi på regelverket innenfor norsk landbruk, er de fleste reglene veldig gamle, 50–70 år, ja, mange er fra mellomkrigstiden. Vi vet at Sem-erklæringen, som er Regjeringens plattform for landbrukspolitikken også, inneholder svært lite som kan bidra til et mer rasjonelt og effektivt landbruk. Fremskrittspartiet vil fjerne en god del av disse stengslene, slik at den driftige norske bonde kan overleve i tiden fremover. Det blir kanskje færre bønder, men vi ville få et mer robust landbruk. Jeg har bitt meg merke i noe som står i Sem-erklæringen. Der er det et løfte om at prisforskjellene mellom norske landbruksvarer og nabolandenes landbruksvarer skal reduseres. Det vi vet skjer i Sverige, er at der er det et press på å holde matvareprisene nede, og de vil kanskje synke. Konkurransemyndighetene er aktive. Man får utenlandske kjeder. Det skjer ting i EU i forhold til Agenda 2000 osv. Hvordan mener Venstre at landbruksministeren og Regjeringen skal innfri sine løfter til velgerne og det norske folk for å redusere prisforskjellene når det gjelder matvarer mellom Norge og nabolandene? Kunne hun tenke seg å gjøre noe med alle disse reguleringene vi har, slik at vi kan få et effektivt og mer fritt landbruk i dette landet?

Trine Skei Grande (V): Jeg er enig med representanten Hedstrøm i at vi ønsker oss driftige bønder som ser

en framtid i gården sin og ser muligheten til å ha en arbeidsplass på gården sin. Det er vel omtrent der enighet stopper.

Det som har vært viktig for oss i landbrukspolitikken, er for det første å få til mer verdiskaping, mer ulikhet, flere nye produkter, en mer spennende produktutvikling, og kanskje først og fremst trygg, ren mat og mer miljøvennlig landbruk. I tillegg ønsker vi at det skal være en framtid i distriktene, og at landbruket spiller en viktig rolle i forhold til arbeidsplasskapingen lokalt. Vi ønsker en omstilling som ikke bare er myntet på Fremskrittspartiets pris, men også på miljø, distrikt, gründerkultur og nye produkter.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Steinar Bastesen (Kp): Jeg vil si takk for sist. Jeg har kommet tilbake til denne salen og denne talerstolen etter lang tids fravær, og jeg synes jo det er artig å få lov å delta i debatten.

Vi har i dag debatten om trontalen, og vi snakker også om statsbudsjettet som er framlagt. Kystpartiet er det eneste verdikonservative sentrumpartiet igjen i det politiske Norge. I og med at Kristelig Folkeparti og Venstre har gått til høyre og Senterpartiet har gått til venstre, til Arbeiderpartiet og SV, er vi det eneste partiet igjen i det politiske sentrum, og vi akter å fylle den rollen. Vi gjorde det ikke ved dette stortingsvalget, det var noen få hundre stemmer som manglet på det, men vi akter å gjøre det i neste periode.

Det er fra denne talerstolen sagt at vi er det rikeste landet i verden. Ja, det er godt mulig det, men vi har tapt vel 110 milliarder kr siste halvår. Det har vi gjort i form av økt kronekurs og tap på verdipapirer som vi har plassert i utlandet. Og det er ingenting som tilsier at den nedgangen er forbi, børsutviklingen rundt om i verden tilsier ikke akkurat at den trenden vil snu. Men vi har overskudd på vår handelsbalanse, og dermed er vi fortsatt det rikeste landet i verden. Vi trenger – motsatt av å plassere pengene i utlandet, som vi har gjort etter hvert som vi selger – bedre veger og bedre havner, og vi trenger gratis ferger. Der vi trenger bedre havner, vil jeg dog understreke at båtene har fått sidepropeller, båtene har fått større motorer, og mange av kaiene som er bygd i dette landet, kviler på sand, de kviler ikke på berg. Og i og med at de har fått større propeller, virvler de opp sand, og vi trenger å få undersøkt om disse kaiene er gode nok. Vi trenger bedre veger. Mange av de vegene som vi har i dette landet, er det ikke malt striper på engang, de er ikke breie nok til å ha striper på. Jeg har nettopp vært i Sverige med bil, og det er en helt annen vegstandard på svenske veger enn hva vi har i Norge. Det har fra denne talerstolen vært utropt at Sverige er et lutfattig land i forhold til Norge. Det er jo et paradoks.

Vi ønsker norske sjøfolk på norske skip. Det er en masse skip som seiler under norsk flagg, men som ikke har norske sjøfolk om bord. Jeg vil spesielt peke på nærskipsfarten, som er en torn i øyet på mange, men som vi er nødt til å forholde oss til. Nærskipsfarten sliter med

høye CO₂-avgifter og høye lønninger, og vi har gått inn for at de skal få samme avlønning som de øvrige nordiske landene, altså nettolønnsordning, i og med at de ikke skal betale skatt på lik linje med de øvrige nordiske land. Og dermed kunne de være konkurransedyktige. Vi kan gjerne si at norske sjøfolk og norsk skipsfart ikke er konkurransedyktig med utlandet, men det nytter jo ikke når konkurransevilkårene er forskjellige for de norske skipene som seiler på norskekysten, og de utenlandske fartøyene som måtte ta deres plass.

Vi var i går sammen med representanter for Nordland fylkeskommune. Der stilte jeg et spørsmål om hvem som eier jorda der stolpen står. Det gjelder strøm, og det gjelder ikke minst tele. Det var greit nok å dele ut gratis tomt til stolpen den tiden man opplevde at det var kommunen som eide kraftverket og staten som eide Telenor. Men i dag er det jo ikke sånn lenger. Det er private selskap, det er private aksjeselskap. Og hvem er det som eier? Er det skjøtet? Vi kommer jo til å få svar på det i denne salen, men sånn som det er i dag, må man betale nettleie når man skal få strøm, og man må betale ekstraordinært ved at det skal bli datatjenester til alle og enhver ute i distriktene.

Jeg mener for øvrig at lærerne, som kan velge bort enkelte fag, må kunne rekne og skrive. Jeg for min del har ikke så lang utdannelse, men rekne og skrive lærte jeg da jeg gikk på skolen, og jeg står nå på denne talerstolen. Jeg fikk besøk i dag fra Utdanningsforbundet. De opplevde at det i statsbudsjettet er strøket 28 mill. kr til fjernundervisning. Den skolen som vi har i distriktene, og som vi har å bygge på, er jo nettopp fjernundervisning. Nei, det er fjernet i statsbudsjettet. Jeg håper jo, med Guds hjelp – jeg skulle ikke ta så store ord i munnen – at det blir rettet på i finanskomiteen. Jeg sitter jo i finanskomiteen.

Norge er i krig. Ja, vi er i krig. Vi startet i Bosnia. Vi fortsetter i Afghanistan. Vi har blitt en bananrepublikk, vil jeg kalle det, i og med at hvis USA sier hopp, hopper vi. Det er ingenting som indikerer at vi vil trekke oss ut fra den krigen som pågår i Afghanistan. Nei, tvert imot, det går ut over forsvaret av Norge. Det går ut over forsvaret at vårt eget land som vi har ansvar for. Vi som er i denne salen, deltar. Vi er et fredselkende folk, og vi har aldri noensinne deltatt i krig på denne måten før. Det gjør vi nå, og vi gjør det uten debatt.

Vi må se mer mot vest og mot nord. Vi rår over et havområde som er sju ganger større enn våre landområder. Vi er en stormakt, ikke bare i penger, men en stormakt i naturressurser, det som rører seg i havet. Vi har Færøyene, vi har Island, vi har Grønland, og vi har Russland. Det ser vi overhodet ikke på. Det er ti departementer i dag – enten en tror det eller ikke – som tar seg av kystspørsmål. Vi skulle hatt ett departement som kunne tatt seg av alt. I dag er vi Schengens yttergrense, men vi aner ikke hva som foregår på kysten, i og med at Forsvarets radar i sør skal nedlegges.

Vi har ingen problem med rovdyr i dette landet. Langt ifra! Nei, for folk legger jo ned etter hvert som rovdirene tar over. Oppe i nord har jerven overtatt, så sauen får

ikke lov til å gå og beite lenger. Der legger folk ned. Vi har det samme problemet på kysten når det gjelder sel, og vi har det samme problemet i havet når det gjelder hval. Alle de tre elementene er med på å underbygge at vi skulle kunne ta ut mer av naturressursene.

Tennene er en del av kroppen. En burde sett av statsbudsjettet at tennene ble behandlet på samme måte som de øvrige kroppsdelene i dette landet, at tannbehandling ble en del av folketrygden. Når man har noe feil med kjeften, så er det like galt som når man har noe feil med en tå eller en finger. Det kan man få reparert over folketrygden, men når det gjelder kjeften, kan en være helt sikker på at det kan en se bort fra.

Vi må bedre forholdene for pensjonistene. De må få arbeide, tjene penger og betale skatt som andre borgere. Hva gjør det om uføretrygdede eller pensjonister mellom 65 og 70 år får arbeide og betale skatt og får betale inn til felleskassen? Vi skal lempe på reglene for import av fremmed arbeidskraft for å fylle de tomme arbeidsplassene, samtidig som vi skal skjære ned på muligheten for at folk som har trygd og pensjon, kan få delta i arbeidslivet. Jeg forstår det ikke. Det er helt fremmed for meg, og jeg viser derfor til et forslag som jeg har fremmet i denne salen og fått nedstemt, som vanlig.

Vi vil begrense importen av vin og brennevin. Vi vil at det skal nedsettes et utvalg, og vi vil sette ned prisene. Vi vil at nødvendighetsgoder skal bli billigere. Dermed vil vi at matmomsen skal tas bort. Prisen på de dagligvarene som vi inntar, og er nødt til å innta, er for høy. Vi har gått noen skritt på veien. Vi har kommet halvveis, men vi har halvparten igjen å gå. Jeg vil utfordre de andre partiene til å ta bort skatten på nødvendighetsgoder, og heller skattlegge de godene som vi ikke trenger.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Bendiks H. Arnesen (A): Det var godt å se Bastesen tilbake i gammel stil. Jeg har lyst til å stille ham et spørsmål om et tema som kanskje ikke kommer så ofte fram fra Kystpartiet.

Vi hører ganske ofte, og vi har hørt det også her i dag, at nå er tiden inne til å ofre norsk landbruk for fisk. Det synes for noen vanskelig å forstå at skal vi opprettholde bosettingen og selge reiseliv og annen virksomhet i hele landet, så trenger vi først og fremst et bærekraftig fiskeri, men også et bærekraftig landbruk. Dette er jo selve bærebjelken i Distrikts-Norge.

Kystpartiet har et aktivt forhold til fiskeri- og kystpolitikk og distriktpolitikk, men kanskje sier de ikke så ofte noe om landbruket. Er representanten Bastesen enig i at fiskeri og landbruk må være på plass for å sikre bosettingen i Kyst- og Distrikts-Norge? Eller kan vi bokstavelig talt bare gi landbruket på båten?

Steinar Bastesen (Kp): Jeg skal replisere til representanten Arnesen og si følgende: Kystpartiet er for at vi skal ha et levende landbruk. Vi skal være selvforsynte med mat i den grad det er mulig i dette landet. Legger vi ned norsk landbruk til fordel for fiskeri, vil vi også legge

ned norsk fiskeri. Da vil vi ikke i den grad vi har i dag, ha folk boende på enhver plass i Norge i framtiden. Så at vi skal beholde et norsk landbruk, ja, det er hevet over enhver tvil.

Det er i dag blitt kjent at fiskeriministeren trekker tilbake den meldingen han skulle komme til Stortinget med, om nedlegging av kystflåten – ja, jeg sier nedlegging av kystflåten, for det var det det innebar. Næringen skal selv få lov til å se på dette og eventuelt finne strukturordninger som måtte passe. Men det er helt klart at norsk landbruk er en del av norsk kystnæring.

Modulf Aukan (KrF): Eg lyttar som regel når Bastesen går på talarstolen. Kystpartiet og Kristeleg Folkeparti har, slik eg forstår det, felles forståing av mange av dei utfordringane Noreg og i spesiell grad distrikta, står framfor. Det er eit godt utgangspunkt. At kommunane no får påfyll i næringsfonda, er ein inspirasjon for den lokale næringsutviklinga. Det at fylkeskommunen blir ein meir sentral aktør i næringsutviklinga, er også riktig sett frå ein lokal og regional ståstad. At ordninga med fondsavsetjing til forskning og utvikling vert utvida til å gjelda alle typar bedrifter, er eit svar til næringslivet som eg er glad for. Styrkinga av regionale flyplassar, frå 107 mill. kr til 262 mill. kr, vil eg tru representanten Bastesen vil ta imot. Sjømanns- og fiskarfrådraget vert auka med 10 000 kr, til 80 000 kr. Her er det mange godbitar som ein skulle tru var direkte innretta mot Kystpartiet sin markante leiar.

Dette står altså Samarbeidsregjeringa for, inklusiv Kristeleg Folkeparti. Eg kunne nemna fleire døme. Er det råd å få ein kommentar frå Kystpartiet?

Steinar Bastesen (Kp): Det er vel ingenting i dette budsjettet som skulle tilsi at alt bare er elendighet, at det ikke er noe å rope hurra for. For det er vel begge deler. Jeg må ærlig talt si, når representanten Aukan sier at det er noe for Kystpartiet i dette budsjettet, at det er mange ting i dette budsjettet som jeg kan skrive under på som jeg er helt enig i. At vi er fornøyd med fiskerfrådraget og sjømannsfrådraget, er synd og skam å si, men det er bedre med 80 000 kr enn 70 000 kr, så slik sett er vi på linje. Men vi hadde gjerne sett at det hadde vært bedre enn det.

Når det gjelder sikkerhetsopplæringa for fiskere, har vi ikke fått brakt på det rene om det sikrer at «Kongsøy» fortsatt skal seile langs kysten. En død fisker er en død fisker, enten det er av den ene eller den andre årsaken, det er nå et faktum. Jeg må ærlig talt si at det er bedre at «Kongsøy» får seile enn at det ikke får seile. Det gjenstår å se.

Når det gjelder budsjettet, er det mange ting der, spesielt etter at Regjeringa har tatt bort ordninga med tilskudd til de små partiene ute i kommunene, som er ille. Det er ille ikke minst for Kystpartiet, men jeg tror det blir ille også for andre.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Øyvind Halleraker (H): Samarbeidsregjeringa etablerte seg i fjor ut fra den kjensgjerning at Norge trengte

en ny politikk for et samfunn som preges av mange og raske forandringer. Jeg synes det året som har gått, har vist at den har greid å leve opp til sin djerpe målsetting om å videreutvikle velferdssamfunnet hånd i hånd med et konkurranseutsatt næringsliv, i en stadig mer globalisert verden.

Idéutvikling stimuleres og nyskaping oppstår der hvor rammebetingelsene for verdiskaping er gode. Slik må det være, skal vi ha et sunt næringsliv som står på egne ben.

Det framlagte forslaget til statsbudsjett er derfor godt nytt for konkurranseutsatt næringsliv og arbeidsliv og dermed for Distrikts-Norge. Hovedvekten av vårt konkurranseutsatte og eksportrettede næringsliv befinner seg nettopp i Distrikts-Norge, og da særlig langs kysten. Regjeringens forslag til statsbudsjett for 2003 er derfor godt nytt for Kyst- og Distrikts-Norge, fra Oslofjorden og kysten rundt til Finnmark.

Budsjettet vil bidra til å dempe presset mot rente og kronekurs, og dermed legges forholdene til rette for å bedre situasjonen for konkurranseutsatte arbeidsplasser. En stor del av disse ligger på Vestlandet. Hordaland, som jeg kommer fra, er Norges største eksportfylke og helt avhengig av markeds- og konkurransesituasjonen overfor utlandet. Høy rente og en så sterk kronekurs som vi har sett i det siste, er umulig å leve med i det lange løp. Derfor er et stramt budsjett den viktigste håndrekning til dette fylket, til denne landsdelen – ja til hele Kyst-Norge.

Om reaksjonene lot ikke vente på seg. På radioen i går morges kunne vi høre en glad bedriftsleder hos livbåtprodusenten Harding Safety som uttalte at nå ble det likevel ikke aktuelt å flytte produksjonen ut av landet, til glede for bedriften, ansatte, lokalsamfunn – og faktisk statskassen.

Det handler altså om å gi stabile rammebetingelser, som i sin tur gir grunnlag for vekst og velferd. Vi må aldri glemme at det er verdiskapingen i konkurranseutsatt næringsliv som danner selve grunnlaget for vår velferd.

Nå har det over tid vokst fram en berettiget bekymring knyttet til høyt rentenivå og sterk krone, som har resultert i planer om utflytting og nedleggelse av arbeidsplasser i industrien. Dette gjør det nødvendig å begrense utgiftsveksten i statsbudsjettet. En slik underliggende beskjeden vekst i offentlige utgifter på ½ pst. gjør at veksten i offentlige utgifter er lavere enn den økonomiske veksten for Fastlands-Norge. Dette er derfor meget gledelig. Det er i tråd med Høyres program og Sem-erklæringa. Og ikke minst: Det er godt nytt for Norge. Men det er en tøff medisin i et land som strømmer over av penger, og hvor det er fristende, som særlig Fremskrittspartiet gjør seg til talsmenn for, å love penger til alle gode formål. Når man tillater seg å nærmest ubegrenset øse av oljenasjonens svulmende bankkonto til gode formål, ja, da er det enkelt å drive politikk. Når man i tillegg, som svar på de nådeløse makroøkonomiske kjensgjerninger som jeg har nevnt tidligere, og som resulterer i nedleggelse og utflytting av bedrifter, svarer: «So what?», taler det populistens tydelige språk: La oss bruke penger og ha det moro så lenge vi kan, det er alltid noen som tar regninga.

Samarbeidsregjeringa signaliserer gjennom trontalen vilje til fornyelse og reformer som vil bidra til å sikre

vårt næringsliv og vår velferd, også uten tilskudd fra en rik stat. Og bare slik kan vi skape en sunn økonomi og sunne bedrifter. Det er fristende å minne enkelte representanter i denne sal om at fremtiden skapes, den vedtas ikke. Samarbeidsregjeringen bidrar til dette. Ved å fokusere på reduksjon i skatte- og avgiftsnivået, bedret konkurransevne og nyskaping legges kursen om. Regjeringen vil gjennom dette gi folk muligheter til å satse, tenke nytt, være kreative og ut fra egne valg skape ny sunn virksomhet og nye trygge arbeidsplasser.

Gjennom å styrke forutsetningene for et bredt privat eierskap vil Regjeringen også trappe ned statlig eierskap. Dette viser vilje til å tenke nytt og fremtidsrettet til beste for vår felles velferd. Det er slik vi skal møte fremtiden, ikke gjennom uansvarlig pengebruk og en dramatisk blåmandag.

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen (A): FN vurderer jevnlig velferdsnivået i alle verdens land. I fjor fikk Norge en stor oppmuntring. Norge ble regnet som verdens beste land å bo i. Det skyldes ikke tilfeldigheter. Det skyldes ikke at vi har olje og andre naturressurser. Det skyldes ikke at vi har investorer som har satset rett. For mange land har rike naturressurser, mange land har stor rikdom, men det betyr ikke alltid velferd og trygghet for dem som bor i landet.

Velferden i Norge er resultat av politisk vilje og av politiske valg. Vi har ikke latt dem som hadde penger, bruke våre felles naturressurser til ensidig å øke sin private velferd. Vi har brukt våre felles muligheter til å skape felles velferd. Vi har strevet etter frihet, frihet til å kunne ta utdanning, frihet til å kunne få en trygg omsorg. Slik frihet når vi bare hvis alle gis like muligheter. Det kan vi bare oppnå i fellesskap. Derfor har vi skapt et sterkt fellesskap, en felles skole, et felles helsevesen, en felles pensjonsordning. Derfor har vi også større overføringer gjennom skattesystemet enn mange andre land, og derfor har vi et høyere skatte- og avgiftsnivå enn mange andre land. Vi får mer fra fellesskapet. Det forutsetter at vi også yter mer til fellesskapet. Det er den nordiske velferdsmodellen. Dette er den sosialdemokratiske velferdsmodellen. Det er dette samfunnet som ble regnet som verdens beste velferdssamfunn.

Jeg har merket meg at både statsministeren og finansministeren skryter av at FN kåret Norge som verdens beste land å bo i. Samtidig sier de at landet trenger en annen kurs. Påstanden er: Vi har lykket, derfor må vi forandre.

Det har til nå vært bred enighet om satsing på fellesskolen. Nå vil Regjeringen satse på private skoler, uten annen pedagogikk eller basert på livssyn. Skolen er limet i det norske samfunnet. Gjennom skolen lærer vi fag, men også felles verdier. At datteren til direktøren og sønnen til sosialhjelpsmottakeren går i samme klasse, gjør at skillelinjer brytes ned. Da lærer vi de ulike delene av samfunnet å kjenne. Det er ikke ensretting. Men hvis vi skal ha én skole for rike, én for fattige, én for muslimer, én for buddhister og én for ateister, ja, da får vi ensretting. Derfor vil Arbeiderpartiet stå vakt om fellesskolen.

Det har vært bred enighet om at vi skal få medisinsk behandling avhengig av behov. Nå vil Regjeringen ha flere private helseløsninger. Det vil bety at lommeboken og ikke sykdommen bestemmer. Den som kan betale, få behandling før den som ikke kan betale. Så når arbeidsgiverne nå stimuleres til å betale for helsetjenester, betyr det at de som får arbeidsgiver til å betale, behandles før dem som ikke får arbeidsgiver til å betale. Er det direktøren eller er det den arbeidsledige som tjener på det? Vi har en begrenset mengde helsepersonell. At noen flyttes opp i helsekøen, betyr at andre skyves ned. Derfor vil Arbeiderpartiet stå vakt om vårt felles helsevesen.

Det har vært bred enighet om at folketrygden skal gi alle den samme trygghet ved uførhet og alderdom. Nå holder Regjeringen åpent for å overlate til hver enkelt å forvalte deler av sine pensjonspenger. De som er heldige med sine aksjevalg, skal få mer i pensjon. De som er uheldige, får mindre. Dette vil gi økt usikkerhet om den framtidige pensjonen. Derfor vil Arbeiderpartiet stå vakt om vårt felles pensjonssystem.

Politikk er å ville, men politikk er også å velge. Regjeringen har lagt fram et budsjett med klare valg. Arbeiderpartiet vil bedre oppvekstvilkårene for barn og unge. Mangel på barnehageplass og prisen i barnehagene er den største utfordringen for unge familier. Derfor vil vi at alle som ønsker det, skal få tilbud om barnehageplass, og at prisene etter hvert skal reduseres til 1 500 kr måneden. Derfor valgte Arbeiderpartiet i sitt budsjett for 2002 å styrke barnehagene med om lag 1 milliard kr. Denne regjeringen velger å fjerne småbarnstillegget i barnetrygden og å øke foreldrebetalingen i skolefritidsordningen kraftig.

Arbeiderpartiet vil styrke kulturlivet, derfor la vi opp til en klar vekst i bevilgningene til kultur. Denne regjeringen kutter. Arbeiderpartiet vil styrke skolen, derfor har Arbeiderpartiet for 2003, som for 2002 og 2001, varslet en styrking av kommunesektorens økonomi. Vi innførte en ny statlig finansieringsordning for skolebygg, vi ønsker gratis lærebøker i videregående skole.

Denne regjeringen legger opp til at kommunene får mindre i frie inntekter neste år enn i år. Kuttet tilsvarende 800 kr pr. elev i grunnskolen. Låneordningen for skolebygg halveres, bevilgninger til skolefritidsordningen halveres, ordningen med gratis lærebøker har Regjeringen avvirket.

Arbeiderpartiet vil styrke helsevesenet og gjøre medisinsk behandling billigere. Derfor innførte vi ordningen med gratis medisiner på blå resept for uføretrygdde og eldre over 67 år. Vi har foreslått å redusere egenandelstaket. Denne regjeringen har ikke ambisjon om å øke sykdomsbehandlingen i sykehusene neste år. Ordningen med gratis medisiner avvikes. Egenandelstaket øker med 40 pst. For uføre og eldre over 67 år betyr det at egenandelene neste år kan øke med nesten 2 000 kr.

Arbeiderpartiet vil sikre en mer rettferdig fordeling og løfte de vanskeligst stilte. Derfor la vi i langtidsprogrammet fram en handlingsplan for økonomisk og sosial trygghet. Vi har i Stortinget lagt fram forslag om en kraftig opptrapping av bostøtten. Denne regjeringen sier at

den vil hjelpe dem som har dårlig økonomi. Men bare økningen av egenandelene koster dem som bruker medisiner, 780 mill. kr. Det er mer enn dobbelt så mye som hele fattigdomspakken. Arbeidsledighetstrygden blir kraftig svekket. Forslaget om å fjerne ferietillegget i arbeidsledighetstrygden betyr alene at en med gjennomsnittlig industriarbeiderinntekt, som er arbeidsledig i ett år, taper rundt 20 000 kr. Uføre får svekket sine inntektsmuligheter. Selv gravferdsstøtten fjernes. Kutt i statsbudsjettet som også rammer svake grupper, er totalt på nær 2 milliarder kr.

Arbeiderpartiet vil ha en aktiv næringsutvikling og en aktiv distriktspolitikk. For oss er arbeid for alle viktigst. Derfor vil vi ha en aktiv arbeidsmarkedspolitikk. Vi vil ha et sterkt SND. Vi har foreslått sterke distriktspolitiske tiltak. Vi foreslo i fjor tiltak for fergereferiene.

Denne regjeringen anslår selv at arbeidsledigheten vil øke. Svaret er kutt i arbeidsledighetstrygden. Regjeringen foreslår i hovedsak å videreføre de store kuttene som den foretok i distriktspolitikken i årets budsjett. Refusjonsordningen for sjøfolk avvikles. Tilskudd til ferjereferiene avvikles.

Politikk er å velge. De valg Regjeringen gjør, er ikke av hensyn til landets økonomi eller av hensyn til vårt konkurranseutsatte næringsliv. Arbeiderpartiet vil ha et like stramt budsjett som Regjeringen. Spørsmålet er hvilke valg som gjøres innenfor en slik ramme. Regjeringen velger en netto skattelette på 10,6 milliarder kr. Gjennom å fjerne utbytteskatten får en som tar ut 10 mill. kr i utbytte, en skattelette på 1,1 mill. kr pr. år. Dette betales med kutt i skoletilbudet og i eldreomsorgen i kommunene, kutt i den økonomiske støtten til syke, til eldre og til arbeidsledige. Dette er Regjeringens valg. Det er valg Arbeiderpartiet er uenig i.

Men dette er heller ikke valg som er en nødvendig følge av Stortingets sammensetning. De partiene som før valget sikret flertall for en satsing på et sterkt fellesskap og på en rettferdig fordeling, Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og SV, har fortsatt flertall i Stortinget. Det nye er at Kristelig Folkeparti etter valget har valgt å gi flertall til Høyre og Fremskrittspartiets løsninger.

Den Høyre-dominerte regjeringen hadde ikke kunnet komme til uten Fremskrittspartiets aktive støtte, sågar ved Carl I. Hagens forslag om tillitsvotum i Stortinget. Og Regjeringens politikk hadde ikke kunnet bli gjennomført uten Fremskrittspartiets støtte. Det er Fremskrittspartiet som gir flertall for den stramme kommuneøkonomien, for kuttene i distriktspolitikken, for å fjerne gratis skolebøker, for utbygging av privatskoler, for privat helsevesen. Men det betyr også at Fremskrittspartiet må ta ansvar for valgene. Fjorårets budsjett ble vedtatt med Fremskrittspartiets støtte. Da er selvsagt også Fremskrittspartiet ansvarlig for det de mener er de gale valgene. Det er de selv som har gitt dem flertall.

Denne regjeringen har som sitt uttalte mål å gi samfunnsutviklingen en annen kurs enn det Arbeiderpartiet gjorde. Da kan man ikke forvente Arbeiderpartiets støtte. Der Regjeringen gir en ny kurs, er det en kurs Frem-

skrittspartiet ønsker og støtter. Denne regjeringen lever på grunn av og gjennom Fremskrittspartiet. Det er den erkjennelsen både Regjeringen og Fremskrittspartiet må ta innover seg.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Hans Kristian Hogsnes (H): Det er en interessant studie å lytte til representanten Karl Eirik Schjøtt-Pedersen og hans budsjettbetraktninger. Av en eller annen grunn kom jeg til å tenke på arbeiderpartiordføreren som på en LO-konferanse nylig utbrøt, etter å ha hørt tilsvarende betraktninger fra Schjøtt-Pedersen: Hvorfor hørte vi så lite om dette for vel ett år siden, da han selv satt slik til at han kunne gjøre noe med det? Nei, si det! Da var det kanskje slik som TV 2s kommentator Per Norvik sa i en analyse før sommeren: Schjøtt-Pedersen er jo den gjerrigste finansminister Norge noen gang har hatt.

Nå hører vi at det har blitt litt romsligere for Arbeiderpartiet, selv om budsjettet helst burde vært enda strammere. Så da er det vel ikke helt unaturlig å spørre også Schjøtt-Pedersen: Hvilke skatter og avgifter skal Arbeiderpartiet nå øke igjen for å hente inn det de mangler for å få nok til alt det de nå skal bruke mer penger på?

Jeg har forståelse for at Arbeiderpartiet skal ha en viss partibehandling av dette. Men representanten Schjøtt-Pedersen har jo som tidligere finansminister spisskompetanse på dette med å øke skatter og avgifter, så noen tanker om saken kan han kanskje dele med oss, siden han så lett kunne fortelle oss om alt han nå skal bruke mer penger på.

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen (A): Arbeiderpartiregjeringen la i budsjettet for 2001 til grunn en vekst i kommunesektorens økonomi på 5 milliarder kr i forhold til nivået våren før. Veksten i de frie inntektene ble på 2 milliarder kr. I budsjettet for 2002, hvor spesialhelsestjenesten var tatt ut, var veksten på 3,5 milliarder kr, og i de frie inntektene på 1,7. Arbeiderpartiet har under behandlingen av kommuneøkonomiproposisjonen lagt til grunn at vi for 2003 bør ha en vekst på 3,5 til 4 pst., i de frie inntektene 1,75.

Det er forskjell på at arbeiderpartiregjeringen i budsjettet for 2001 la til grunn en vekst i de frie inntektene på 2 milliarder kr, og at denne regjeringen legger til grunn en vekst i de frie inntektene i forhold til nivået i vår på 0,5 milliarder kr. Tar vi hensyn til den faktiske inntektssituasjonen i kommunene i år, blir det en nedgang i kommunesektorens frie inntekter på 0,5 milliarder kr neste år. De kommunene som nå sliter med å få kommuneøkonomien til å henge sammen, skal neste år møte 0,5 milliarder kr mindre. Det betyr kutt i skoletilbudet, og det betyr kutt i eldreomsorgen. Men det er valg som denne regjeringen gjør.

For øvrig må jeg få lov til å minne representanten Hogsnes om at arbeiderpartiregjeringen når det gjelder skattepolitikken, foreslo å redusere bensinavgiften og dieselavgiften – som den første og eneste regjeringen som har foreslått det. Vi foreslo endringer i toppskatten,

som representanten sikkert har registrert, og vi stilte oss bak budsjettavtaler med reduksjoner i matmomsen og med reduksjoner i investeringsavgiften. Det var mange lettelser i skatter og avgifter for vanlige folk i Arbeiderpartiets økonomiske opplegg.

Når det gjelder opplegget for 2003, skal vi få lov til å komme tilbake til det.

Presidenten: Den reglementsmessige tiden for formiddagsmøtet er straks omme.

Presidenten foreslår at møtet fortsetter til replikkordskiftet etter Karl Eirik Schjøtt-Pedersens innlegg er ferdig, det skulle ikke ta så veldig lang tid. – Det anses bifalt.

Helge Bjørnsen (SV): Arbeiderpartiet og representanten Schjøtt-Pedersen snakker varmt om behovet for å styrke kommuneøkonomien, og det er bra. Men for å få dette til må Arbeiderpartiet også være villig til å prioritere kommuneøkonomien sterkere. I kommuneproposisjonen foreslo Arbeiderpartiet å øke veksten i kommunenes samlede inntekter med 1,5 milliarder kr utover Regjeringens forslag. Dette er ikke nok.

I min hjemkommune, Stange, har vi tatt oss råd til å utstyre hver elev med ca. 12 kr dagen – 2 300 kr for hele skoleåret – til drift av skolens pedagogiske arbeid. Dette skal dekke alt fra ekskursjoner og leirskole til skolebøker, kopiering og arbeid på Internett, men også til kvalifiserende tiltak overfor lærere. Stange kommune er ikke landets versting.

Foreldre i Stange ser seg tvunget til å bedrive sivil u lydighet og bidrar til budsjettet med ca. en halvpart ekstra, for, som de sier: Barna kommer ikke i reprise. Stortinget må få seg forelagt et budsjettforslag som gjør at representantene har et klart alternativ til å sende en eksplisitt oppfordring til kommuner og befolkning om sivil u lydighet og lovbrudd. Stortinget må hjelpe statsministeren fra å framstå som neste års nasjonale sjefs mobber.

Regjeringen gir inntrykk av å skulle satse på rusomsorg og gjør i denne sammenheng noen symbolske handlinger. Stortinget har med jevne mellomrom og på ulike måter sendt avskyerklæringer til kommunene om hvordan de håndterer det såkalte ettervernet. Alle vet at ettervern er synonymt med de samlede innsatser til rehabilitering – innsatser som kommunen har hovedansvar for. Bolig er helt sentralt, det samme er kommunens evne til å tilrettelegge for aktivitet, og ikke minst god og individuell oppfølging og koordinering av ulike innsatser.

Når Regjeringen undergraver kommunens økonomi, legger de et minefelt inn i sitt eget satsingsområde. Det er påtrengende nødvendig at Stortinget slutter å legge snu-

bletråder som hinder for kommunene, slik at de ikke kan realisere Stortingets uttrykkelige mål. Kommunene må få en vekst i økonomien som ikke bare gjør det mulig å unngå kutt, men som også forbedrer velferdstilbudene i kommunen.

Bare helt til slutt: Kan jeg tolke representanten Schjøtt-Pedersen slik at Arbeiderpartiet nærmer seg SV i forståelsen av kommunens rolle og behov – ikke for 1,5 milliarder kr, men for 6 milliarder kr i økte inntekter?

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen (A): Jeg deler den bekymring over situasjonen i kommunene som representanten her gir uttrykk for. Det er ingen tvil om at veldig mange kommuner sliter veldig tungt. Kommunene har i flere år hatt trange økonomiske rammer. Det som vi like fullt står overfor nå, er som sagt en situasjon hvor de frie inntektene faktisk kommer til å bli mindre neste år enn det man har til disposisjon i år. Med utgangspunkt i at situasjonen i mange kommuner allerede er vanskelig, er det grunn til å frykte at situasjonen i mange kommuner kan bli alvorlig neste år, eller som det ble uttrykt fra Kommunenes Sentralforbund: Det er en fare for at kommunene møter veggen i 2003.

Jeg tror det er to ting som er viktig i denne forbindelse. Det ene er at de økonomiske rammene som Regjeringen har prioritert til kommunesektoren, er for lave. Arbeiderpartiet vil komme tilbake til det i sitt økonomiske opplegg for neste år. Men vi har allerede ved behandlingen av kommuneproposisjonen i vår gjort det klart at vi ønsker større vekst i kommunenes inntekter enn det Regjeringen har lagt til grunn.

Det andre er at kommunene sliter med betydelige ekstrakostnader innenfor pensjon. Arbeiderpartiet har for sin del foreslått tiltak for å møte dette, bl.a. gjennom en låne- eller fondsordning som det vil være mulig for kommunene å trekke på for å klare å finansiere de økte pensjonskostnadene. Jeg konstaterer også på det området at Regjeringen har valgt å ikke ta imot det forslaget til løsning som Arbeiderpartiet har lansert. Det synes jeg er uheldig. Men jeg må bare registrere det. Vi mener at det fortsatt er behov for slike tiltak.

Når det gjelder rusomsorg, vil jeg for øvrig, i tilknytning til det som representanten her sier, vise til at det også er viktig å tilrettelegge et boligtilbud til dem som har rusproblemer, som Arbeiderpartiet har lagt fram forslag om i Stortinget.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk. Formiddagsmøtet er dermed avsluttet. Nytt møte settes kl. 18.

Møte onsdag den 9. oktober kl. 18

President: J ø r g e n K o s m o

D a g s o r d e n :

Sakene på dagens kart (nr. 2)

Man fortsatte behandlingen av

s a k n r . 1

Hans Majestet Kongens tale til det 147. Storting ved dets åpning og melding om Noregs rikes tilstand og styring

Presidenten: Presidenten vil gjøre oppmerksom på at han tar sikte på å avslutte møtet kl. 22. Så kan man planlegge deretter.

John I. Alvheim (FrP): Dette blir det 14. år på rad at jeg kommenterer trontalen. Jeg har bladd gjennom de 13 tidligere trontalene, og de har én ting til felles: en flom av uforpliktende ord med fromme ønsker, men man styrer unna eksisterende konflikter og betydelige problemer i det norske samfunn.

Det er først når en leser finanstalen og det fremlagte statsbudsjett, at en kan danne seg et visst bilde av sannhetsgehalten i trontalens skrytliste i forhold til den praktiske politikken denne regjeringen vil føre i 2003. Budskapet i trontalen om at skatte- og avgiftsnivået skal reduseres, er vanskelig å forstå, da det kun er gitt ubetydelig skattelette og samtlige avgifter økes med 2,5 pst., noe som vil ramme de fattigste sterkest. Den nylig fremlagte fattigdomsmeldingen bærer heller ikke bud om de store, radikale endringer for å bedre situasjonen for de svært mange fattige i dette landet.

Når finansministeren i sin finanstale synes å mene at verdiskaping kun er en økonomisk affære, må jeg si meg særdeles uenig i det. Det foregår betydelig verdiskaping eksempelvis innen helsevesenet og ikke minst i eldreomsorgen, og jeg har aldri riktig forstått at utgiftene til omsorg nødvendigvis skal fremstå som røde tall i samfunnsregnskapet.

Denne regjeringen og særlig statsministeren snakker ofte og varmt om det verdigrunnlag denne regjeringen står på, og om at deres praktiske politikk gir uttrykk for et godt menneskesyn. Jeg tar for gitt at både menneskeverdet og menneskesynet i den praktiske politikken også skal gjelde det fødte liv ved tilretteleggelse av den praktiske politikken, slik at hvert enkelt menneske kan oppnå maksimal livskvalitet, uavhengig av medfødte egenskaper.

På mitt fagfelt i statsbudsjettet finner jeg liten sammenheng mellom de store ord i trontalen om menneskeverd og verdier og forholdet til kronisk syke, uføretrygdede og minstepensjonister.

Jeg sier meg selvfølgelig tilfreds med at Regjeringen har fulgt opp å innføre et tak 2 for kronisk syke, som skjærer disse for ekstraordinære utgifter. Men dette er jo et pålegg fra Stortinget som Regjeringen har fremlagt.

Jeg er mer enn overgitt og frustrert over at Regjeringen samtidig som de utarbeider et tak 2, fjerner ordningen med blå resept uten egenandeler. Her tar staten inn 400 mill. kr ekstra fra de kronisk syke og de uføretrygdede, mens tak 2-ordningen har en kostnad på 240 mill. kr. Medisinutgifter er finurlig nok ikke omfattet av tak 2. Økningen av egenandelene generelt og mange kutt i velferdsordninger for funksjonshemmede og uføretrygdede utgjør langt mer enn 1 milliard kr og dekker således inn mer enn hva Regjeringen har lagt inn som en økning av u-hjelpen. Jeg tror jeg vil si det så sterkt at å fjerne blåreseptordningen og øke egenandelene, som Regjeringen legger opp til, er en provokasjon mot Fremskrittspartiets helse- og sosialpolitikk som vi ikke hadde forventet, og heller ikke vil akseptere. Det er etter min mening særdeles dårlig politisk håndverk fra denne regjeringens side å provosere Fremskrittspartiet på dette for partiet prioriterte fagfelt, samtidig som man gir uttrykk for at det nettopp er Fremskrittspartiet som også skal redde dette statsbudsjettet.

Jeg vil gjerne til slutt få uttale at jeg er særdeles godt fornøyd med fremdriften når det gjelder sykehusreformen. Den har allerede gitt forventede resultater i form av kutt i ventelistene og kortere ventetid for pasientene, og jeg finner grunn til å berømme vår helseminister for den nitide oppfølgingen av reformen som han har hatt og fortsatt har. Uten den hadde vi ikke kommet så langt som vi i virkeligheten har gjort frem til det nåværende tidspunkt.

Lena Jensen (SV): Når SV sier «barn og unge først», tuller vi ikke. Det er en realitet. Det er ikke bare vakre ord. For å få det til blir det en knallhard politisk prioritering. Vi prioriterer knalltøft, og vi prioriterer oppveksten til barna våre – også økonomisk. Vi er for å skape et rettferdig samfunn, et demokratisk samfunn basert på verdier som toleranse og et samfunn uten store skillelinjer. Det er viktig å gi alle en lik mulighet og skape et samfunn som er godt å leve i. Svaret på mange av disse spørsmålene er utdanning, utdanning og atter utdanning. Både satsing på grunnskole, videregående skole, høyere utdanning, forskning og voksenopplæring er nødt til å prioriteres.

Jeg vil benytte min tid til å snakke om verdens beste offentlige grunnskole – den offentlige grunnskolen som en basisplattform for å få til et rettferdig, godt samfunn. SV ønsker å skape verdens beste skole og verdens dyktigste elever. Vi sier barn og unge først, fordi de er det aller viktigste som finnes. Barndommen kommer ikke i reprise. Når 50 pst. av landets skoler ikke oppfyller kravene til et godt innemiljø, og man fortsatt underviser på midlertidig dispensasjon fra regelverket, rammer dette barna, som ikke opplever dette som midlertidig.

Den offentlige skolen er viktig for at alle skal ha den samme plattformen. Alle barn skal ha en god og trygg skole, der man både kan sosialiseres og lære, man kan dra på turer, og man kan få opplæring gjennom opplevelse.

Min datter, Kaja, går på en offentlig skole og får møte andre kulturer og religioner og elever i en annen livssituasjon og lærer av det – en skole der alle møter hverandre, der man får lov til å bruke sin kompetanse og hjelpe de andre. Å bruke sin egen kompetanse er viktig – å få vist sin egenverdi og få vist det man er god til. Skolen skal bidra til det, og den skal også bidra til at man skal kunne mestre livet etter skolen.

Innholdet i skolen er viktig. Vi er nødt til å ha en skole som er demokratisk, en skole der elevene får lov til å være med på å lære. Elevene har en enorm lyst til å lære, og vi må ikke drepe den underveis. Vi kan ikke gi mer av den medisinen som ikke virker, en puggeskole der matte og norsk og mer sentralstyring er hovedpunktene.

I fjor var det 10 000 elever som ble værende hjemme mens de andre drog på tur, fordi foreldrene deres ikke hadde råd. 128 500 småskolebarn gikk i fjor i SFO. Foreldrebetalingen i SFO i dag er altfor høy, og når det kuttes 217 mill. kr, går dette i fullstendig gal retning. Flere vil ikke ha råd til å bruke dette viktige tilbudet. Målet må være å få ned prisene og øke kvaliteten i SFO. Med en halvering av bevilgningen skjer det motsatte. Det blir en økt avgift på skolen og en skattlegging av de aller fattigste.

I dag bruker man omkring 2 000 kr pr. elev til materiell i skolen. Dette er håpløst. Det er altfor lite penger hvis man skal reise ut og oppleve. Et av mine mål er at alle skoleelever skal få lov å reise til Auschwitz for å lære av historien, for å kunne se og ta og føle på den. Det er noe man lærer av. Vi kan vedta lover, lage meldinger og ha gode intensjoner til vi blir både gule og grønne, men det nytter så lite når vi ikke er villige til å prioritere det økonomiske aspektet for å få en bedre skole. Regjeringen fremholder at man kan få en bedre skole gjennom å bruke mindre penger. Dette er en umulighet når man kutter i kommunene og skjærer inn til beinet. Kommunene har tre hovedansvarsområder: barnehager, skole og eldre og helse. Et kutt på kommunene innebærer et kutt for skolen.

Vi trenger ikke nye meldinger om ressursituasjonen i grunnskolen. Vi har meldinger opp og meldinger in mente, fra elever, fra foreldre, fra lærere, fra kommuner, fra organisasjoner osv. Det er et enstemmig kor. Vi kan se det. Skolebygningene er i forfall. Vi trenger ikke å se noe mer. Vi trenger ikke å høre noe mer. Realiteten er der. Datteren min går på en skole som trenger totalrenovering, en skole der en jente i parallellklassen hennes var nødt til å slutte og begynne på en ny skole fordi inneklimateet var for dårlig. Hun kunne ikke gå på den skolen. Hun ble syk av å være der. Dette er ikke en krisemaksimering, men en realitet. Dette er en politisk prioritering man er nødt til å gjøre, men som Regjeringen ikke gjør.

Man har innført lån til skolebygg – 15 milliarder kr over åtte år. Veldig mange kommuner opplever at de ikke har råd til å ta i bruk disse pengene. I tillegg er de 2 milliardene som var foreslått neste år, kuttet ned til 1 milliard kr. Mange kommuner har ikke råd til å ta opp lån, fordi det innebærer økte driftsutgifter som kommunen brekker nakken på.

SV mener at man skal gå inn med den samme reformen som det man gjør i R97, og bruke det i ungdomsskolen, at staten går inn og tar ansvar og sier at man er nødt til å bevilge penger.

En ny undersøkelse fra KS viser at det vil koste 40 milliarder kr å ruste opp den norske skolen til en standard som er tilfredsstillende, og dyrere blir det. Skolebygningene har mye å si for elevenes helsetilstand, men også for deres evne til å ta til seg ny kunnskap. Nye undersøkelser fra Trondheim fastslår at skolens fysiske utforming er viktig for elevenes lærelyst, konsentrasjon, trivsel. Skolebygningenes utforming, fargevalg, møblering, utsmykning og vedlikehold er viktig. I lyse, åpne rom med god orden får elevene lyst til å arbeide. De får også lyst til å være sammen med andre og ta ansvar for hvordan det ser ut. Nedslitte, mørke og dårlig vedlikeholdte rom gir dårlig lærelyst. PISA-undersøkelsen konkluderer også med at skoleelevene i land hvor det brukes mye ressurser på bibliotek, IKT og spesialrom, skårer bedre når det gjelder prestasjoner som bl.a. leseforståelse.

Det finnes masse eksempler fra Skole-Norge. Blant annet fortalte man på nyhetene i forgårs om en skole som ikke trodde de kunne ta imot et helt lass med gratisbøker til biblioteket sitt, fordi det kostet 1 200 kr å hente disse bøkene. Opp mot halvparten av landets kommuner sa i forkant av at Regjeringens budsjett ble lagt fram, at det kom til å bli kutt i skolene. Man har masse eksempler, bl.a. fra den kommunen som jeg kommer fra, der mange elever ikke lenger får svømmeundervisning, fordi fem av kommunens svømmebassenger er stengt. Det finnes eksempler på foreldre som tar med materiell på skolen for at elevene skal kunne ha forming.

Det har vært aksjoner foran dette valget. Det var en generalstreik i Tromsø, og det er et ordføreropprør på gang. Man opplever mange steder at det blir færre lærere. Det er foreldreopprør i kommunene. Jeg får telefoner, og jeg får mail om dette. Et annet eksempel er at det blir flere og flere klasser som får korridorundervisning. Man får korridorelever – det samme man har opplevd på sykehusene.

Jeg har vært seks år i kommunepolitikken tidligere, og nedleggelse av skoler i distriktene var et tema også innenfor den kommunen hvor jeg var med. 600 grunnskoler er lagt ned i løpet av de siste ti årene. Dette er snakk om hvem skolen er til for; dette er snakk om at barn har rett til en skole i nærmiljøet. Det er ikke lenger mulig å effektivisere seg til en bedre skole. Det er nesten sånn at det er et paradoks at vi skal vedta at gratisprinsippet skal bli reelt i skolen, når det skjer så innmari store kutt her.

Mobbing er et stort problem. Det har blitt 70 pst. mer mobbing i løpet av de siste årene, men ute i Kommune-Norge opplever man at man ikke kan ta i bruk de verktøy som kan legges til grunn, for det koster for mye for den enkelte skole å kunne ta dem i bruk.

SV har nå lagt inn et Dokument nr. 8-forslag som går på at vi vil øke standarden i skolen; vi vil skape en forutsigbar ressurstildeling til skolene for å sikre alle skolene et forsvarlig økonomisk grunnlag. Vi har foreslått å innføre en nasjonal minstestandard.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Vidar Bjørnstad (A): Arbeiderpartiet vil slå ring om den offentlige fellesskolen hvor de aller fleste barn er i dag, og fortsatt vil være i framtiden. For å sikre en god skole vil vi bruke flere ressurser, og vi vil styrke kvaliteten og innholdet. Vi vil bygge allianser for å motarbeide Regjeringens eller – for å si det direkte – Høyres nye kurs, som betyr økonomisk struping av fellesskolen, hvor forslag om privatisering og konkurranse er det saliggjørende.

Jeg er glad for at vi gjennom samarbeid det siste året har funnet fram til et felles standpunkt med SV i de fleste saker på utdanningsområdet. Blant annet greide våre partier, sammen med et flertall her i Stortinget, å sikre et løft i studiefinansieringen, som er veldig viktig for gjennomføring av Kvalitetsreformen.

Men samarbeid og resultater fordrer også kompromiser og justering av primærstandpunkter, og det har vært et problem at SV har hatt mer penger til gode formål enn de fleste partier. Skal vi få til en innsats for fellesskolen, få til et godt samarbeid og styrke kommuneøkonomien, må vi gjøre det innenfor rammer som ikke truer arbeidsplasser og verdiskaping, og vi må heller ikke øke faren for renteøkning. Er SV villig til å innrette sin innsats på utdanningssektoren innenfor rammer som ivaretar helheten i økonomien, så ser jeg fram til et fortsatt samarbeid på utdanningsområdet og på andre områder.

Dette høres ut som en vennlig hilsen, men det er også et alvorlig råd når vi ser hvilken situasjon en god del bedrifter innenfor konkurranseutsatt sektor befinner seg i.

Lena Jensen (SV): SV er villig til å prioritere knalltøft, og det er det vi gjør hvert år i vårt alternative budsjett. Det er viktig å holde stramme rammer, og derfor er den politiske prioriteringen ekstremt viktig.

Når Regjeringen bruker så masse penger på 2 pst. av elevene i Norge, så er det urettferdig. Med den nye privatskoleloven og Regjeringens nye satsing for en liten del av elevene er det urettferdig. Ville vi tatt det samme løftet for den offentlige skolen, ville det betydd en økning på 15–20 milliarder kr. Privatskolen gir ikke en reell valgfrihet for foreldrene, den gir innskrenkninger. Det er en politisk prioritering, en ideologi som fører til segregering i samfunnet. Man deler inn samfunnet i religiøse, i rike og i fattige – i det hele tatt i ulike typer forhold. Det som skjer, er en enorm satsing på privatskolen i Norge, noe som går på bekostning av den offentlige skolen.

Jan Olav Olsen (H): Igjen har vi fått høre et innlegg der vi får inntrykk av at Regjeringen ikke satser på skolen – ja, skolen blir nærmest forsømt. Representanten Lena Jensen sitter i kirke-, utdannings- og forskningskomiteen og vet om det utall av saker komiteen har fått til behandling, som nettopp viser at utdanning er et satsingsområde for denne regjeringen. Jeg kan nevne økt timetall i grunnskolen, ny universitets- og høyskolelov, gradsstruktur som er innført, sak om private høyskoler, folkehøyskolelov, ny lærerutdanning og sak om skole-

miljø for elevene. Samtidig viser alle statistikker at kommunene satser mer på skole nå enn noensinne tidligere. Er ikke dette å satse på skolen?

Det er mye opp til en kommunes prioriteringer. Vi vet at Tromsø kommune – og den kommunen kjenner representanten Jensen godt – bruker 600 mill. kr til nytt rådhus. Er det rart at de ikke har råd til å oppjustere skolebyggene sine?

Representanten Jensen har rett i at satsing på skole ikke bare er et spørsmål om bevilgning i budsjettene. Derfor satser Regjeringen på lokal frihet og ikke på sentralstyring. Jeg vil gjerne spørre representanten Jensen om hun ikke er enig med meg i at alle de forslag som Regjeringen har kommet med, viser at Regjeringen virkelig satser på skole. Er det noen av disse sakene som hun mener viser det motsatte?

Og videre: Ser ikke også representanten Lena Jensen at skolens innhold og organisering, større frihet for den enkelte skole, er vesentlige elementer i en kvalitetsstyrking av skolen?

Og til slutt vil jeg gjerne, som Lena Jensen, sende alle elevene til Auschwitz for at de skal få se hva som har foregått der. Mener Lena Jensen at det absolutte gratisprinsippet skal gjelde også når det gjelder slike turer?

Lena Jensen (SV): Det er snakk om prioriteringer, og det er snakk om en filosofi og hvor man ønsker å gå. Det med Auschwitz trakk jeg opp mot det at man har ressurser pr. elev på 2 000 kr pr. år i den norske skolen. Da har en jo, hvis en skal reise fra Tromsø, ikke kommet lenger enn til Narvik.

Det som denne regjeringen gjør, og det som det budsjettet som er lagt fram, viser, er at den store taperen er den offentlige skolen. Man strammer snøret når det gjelder kommuneøkonomien, og det vil ramme den offentlige skolen.

Ordførere etter ordførere har sagt, og kommuner etter kommuner har sagt: Det er ikke mer å ta av. Resultatet er at alle de oppgavene som ikke er lovpålagt i en kommune, skjæres ned.

Retorikken som blir brukt når det gjelder å endre navnet på privatskoler til friskoler og å bruke argumentet om valgfrihet, mener jeg ikke holder. Det er en segregering av elevene, og det er på nytt igjen de aller svakeste i samfunnet som taper.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Statsråd Valgerd Svarstad Haugland: Etter mitt syn har det aldri vore større behov for ein aktiv verdidebatt i norsk politikk enn i dag. Det er bra at det er mange som er med i den. Aldri før har budskapet om eit varmare samfunn vore meir aktuell. Vi er rikare enn nokon gong, men samtidig er det mange som fell utanfor òg hos oss.

Noreg er ifølgje FN's utviklingsprogram, UNDP, det landet i verda som har best livskvalitet, og det har vi høyrte i debatten før i dag. Samtidig har det kanskje aldri vore så mange einsame personar i Noreg som i dag. Det har aldri vore så mange som slit med psykiske problem.

15–20 pst. av Noregs befolkning har psykiske sjukdomar i større eller mindre grad, og det er ei årsak til uføretrygd. Psykiske plager kostar det norske samfunnet 30 milliardar kr i form av trygd, behandling og sosiale utgifter.

Det er eit stort paradoks at velstanden fører til at mange fell utanfor.

Kristeleg Folkeparti har saman med Høgre og Venstre teke ansvar i ein politisk krevjande situasjon. Både krona og renta er under press, og det set ekstra krav til å avgrensa den offentlege pengebruken. Trass ein stram økonomi ligg det viktige prioriteringar til grunn for Regjerings arbeid.

Samarbeidsregjeringa har vist at helse, familie og omsorg er prioriterte felt. Neste år legg Regjeringa opp til ei rekordstor satsing på helse, og eg er glad for den komplimenten representanten Alvheim gav oss i sitt innlegg. Dette gir rom for å satsa på viktige område som tradisjonelt har vore lågare prioritert. Psykiatriplanen blir følgd opp, helsetiltak for rusmisbrukarar blir styrkt, og kreftplanen blir fullført som planlagt. Det blir òg lagt opp til å føra vidare det høge aktivitetsnivået i sjukehusa neste år.

Samarbeidsregjeringa har intensivert kampen mot fattigdom både nasjonalt og internasjonalt. Regjeringa har auka bistanden til eit rekordhøgt nivå, og foreslår neste år å auka han ytterlegare. Det òg saman med Høgre, som mange åtvare oss mot på førehand at vi ikkje ville få til. Men vi fekk det altså til.

Verdas fattigdom vedkjem oss òg som eit av verdas rikaste land, og vi må gå føre med eit godt eksempel. Å prioritera billigare sprit framfor hjelp til dei fattigaste er ei prioritering Kristeleg Folkeparti verken kan skjøna eller forsvara.

Nasjonalt har Regjeringa prioritert utjamning. Å vera fattig i eit land der så mange har det så godt, kan vera veldig vanskeleg. Vi har lagt fram fleire målretta tiltak for å hjelpa menneske ut av fattigdom. Kampen for dei svakaste har alltid vore ei viktig kampsak for Kristeleg Folkeparti. Eg er stolt av å vera med i ei regjering som set kampen mot fattigdom så høgt på dagsordenen.

Regjeringa har lyfta fram omsorg ved livets slutt som ei veldig viktig verdisak. Helsevesenet vårt blir verkeleg sett på prøve når vi menneskeleg talt seier at det ikkje er meir å gjera. Men det er alltid noko å gjera. Når den medisinske behandlinga ikkje lenger strekk til, i møte med døden, kan og bør det alltid vera ei hand å halda i for dei som treng det.

Regjeringa har sett av midlar til å oppretta nye hospiceplassar. Neste år legg Regjeringa òg fram ulike planar for å føra vidare satsinga for menneske i livets slutfase.

Kunst og kultur har ein eigenverdi og er avgjerande for den enkelte sin personlegdom og livskvalitet. Regjeringa vil leggja fram ei kulturmelding som tek dette perspektivet på alvor. Kulturen gir forankring i ei tid med store forandringar. Kulturen gir både innsikt og byggjer bruern mellom folk og nasjonar. Dei lokale møtestadene for kulturaktivitetar, idrett og verksemd innanfor ulike trus- og livssyn er stader som vi alle har eit forhold til.

For å gi born og unge tryggleik i sin eigen identitet og si eiga tru meiner eg det er viktig å styrkja trusopplærin-

ga. Regjeringa vil leggja fram ei melding med ei reform av dåpsopplæringa i Den norske kyrkja. Ei satsing på dåpsopplæring er viktig for at Kyrkja skal klara å vera ei levande kyrkje som overleverer bodskapen til komande generasjonar.

Måla for idrettspolitikken ligg òg fast. I tida framover meiner eg det er særleg viktig å halda fram satsinga på bygging av idrettsanlegg for born og unge i område med låg dekningsgrad.

Det gjenstår å sjå om det svarar seg å ta ansvar i ein politisk krevjande situasjon. Ein kan lika det eller ikkje lika det, men landet treng faktisk ei regjering som er villig til å redusera presset mot krona og renta. Kristeleg Folkeparti og Samarbeidsregjeringa har vist at vi er villige til å ta dette ansvaret.

I dag ser det ut som om det er dei som lover å bruka meir pengar – ja mykje meir pengar – som er dei mest populære. Dei som ikkje tek ansvar for totaløkonomien, er òg dei som gjer det best på meiningsmålingane, kan vi lesa om dagen. Mitt håp er at det i denne salen vil vera nok personar som er truverdige òg i forhold til den økonomiske politikken og vil vera med og få eit budsjett i hamn som held økonomien i sjakk.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Eva M. Nielsen (A): La meg først få lov å kommentere den første setningen i statsrådens innlegg. Statsråden innleitet med å si: Aldri har behovet for en verdidebatt vært større enn i dag. Ja, ja, og så har vi jo fått en prest fra Kristelig Folkeparti i statsministerstolen! Men vi tar til etterretning at når det gjelder verdidebatten, har det aldri vært større behov enn i dag for den.

Det stod å lese i media at Kristelig Folkeparti har tapt budsjettkampen i Regjeringa. Når man leser kultur- og kirkebudsjettet, kan man få inntrykk av at det ikke har vært noen kamp fra Kristelig Folkepartis side i det hele tatt. Kulturministeren har jo sjøl sagt og oppsummert det slik at 2003-budsjettet ikke er noe kultursatsingsbudsjett.

Ei heller har Kirken noen god grunn til å juble. Den økonomiske nedbyggingen av kommunesektoren vil også begrense kommunenes bidrag til menighetsarbeidet lokalt. Jeg ser at penger til dåpsopplæringen økes. Det er i seg sjøl egentlig forunderlig, all den stund ordningen med dåpsopplæring ennå ikke er vedtatt av Stortinget. Den er faktisk ennå ikke kommet til dette hus for behandling.

Så til mitt spørsmål til kirkestatsråden. I årets budsjett kan vi lese at etter at Kirkemøtet i november 2002 har behandlet Bakkevig-utvalgets innstilling om kirke/stat, vil Regjeringa oppnevne et eget utvalg for å utrede spørsmålet om stat/kirke-ordningen. Kirkerådet sjøl derimot sier at behandlingen i november «er en foreløpig behandling og det skal ikke oppfattes som prinsippvedtak om Kirkens fremtid».

Hvordan henger dette sammen? Mener kirkestatsråden at departementet skal iverksette utredning av kirke/stat-problematikken før Kirken internt har avklart sine standpunkt og gjort prinsippvedtak om egen fremtid?

Statsråd Valgerd Svarstad Haugland: Representanten Eva M. Nielsen sa at i avisene har det stått at Kristeleg Folkeparti har vore budsjettaparen i kampen om pengane i Regjeringa – ja, då les Eva Nielsen heilt andre aviser enn det eg les, for eg har faktisk lese det motsette i mange av dei. Eg synest for så vidt det ikkje er så interessant.

Eg har ikkje sagt at det ikkje er noka kultursatsing i budsjettet. Det eg har gjort, er å følgja opp ABM-meldinga. Eg har òg sagt at eg kunne gjerne tenkja meg meir pengar til kulturen. Det er det ikkje tvil om. Samtidig skal vi leggja fram ei kulturmelding til våren der vi kan staka opp nye satsingar. Vi følgjer opp ABM-meldinga, iallfall nokonlunde, og så må vi satsa på nye kulturtiltak etter at kulturmeldinga er lagd fram, og vi har fått den handsama. I tillegg har jo òg Stortinget vedteke ein tippenøkkel som gjer at kulturen faktisk får ein god del nye midlar i året som kjem, og det er eg glad for.

Eg vart òg veldig glad for at Eva M. Nielsen sa at Kyrkja heller ikkje kan jubla, for dei får heller ikkje nok pengar av meg. Då vonar eg at Eva Nielsen sørgjer for at ikkje Kyrkja sine budsjett blir kutta til neste år, slik som representanten var med på i fjor, med om lag 12–20 mill. kr. Eva Nielsen var med i det fleirtalet i fjor som svekte økonomien. Det synest eg er veldig trist, men då reknar eg med at iallfall ikkje Arbeidarpartiet blir med på noko meir kutt for neste år, og det er eg glad for.

Saka om dåpsopplæring eller trusopplæring kjem snart til Stortinget. Det blir ikkje så svært lenge før Eva M. Nielsen får sjå kva meldinga inneheld. Dei fem millionane som eg har foreslått der i år, vil ein få god nytte av, og pengane er vel innretta.

Så til dette med stat/kyrkje-spørsmålet. Om Kyrkje-møtet seier at dei ikkje vil ha noko utval, er det greitt. Men alle signala eg har fått frå kyrkjelege organ, seier at dei ynskjer eit utval, og då har eg tenkt å lytta til kva Kyrkja sjølv seier, og nedsetja det utvalet som dei ber om.

Magnar Lund Bergo (SV): I trontalen og også nå ble det opplyst at Regjeringa i løpet av neste år skal legge fram en kulturmelding. Det ser vi i SV fram til. Kanskje framleggelsen av en slik melding også vil føre til at vi i neste års finanstale vil høre ordet «kultur» nevnt, i hvert fall én gang. At kultur ikke ble nevnt med ett ord i finanstalen, er i og for seg forståelig, sett på bakgrunn av det forslag til budsjett som foreligger. Krohn Devold har smilt i avisene som budsjettvinner. Jeg har ikke sett en smilende Svarstad Haugland i den sammenhengen, og det er med god grunn.

Det er forunderlig at en regjering med Høyre og Kristelig Folkeparti, som gjerne presenterer seg som kulturpartier, velger å la kulturen blø, samtidig som de med stolt mine står fram og sier at de har innfridd skatteløfter så langt i sin periode i størrelsesorden 17 milliarder kr.

Hvilke visjoner er det kulturminister Svarstad Haugland har? Ut fra årets budsjett ser det ut til at hun opererer med en nullvisjon. Nye prosjekter og ideer som burde ha vært realisert, legges på is for endelig konservering.

Det er minste motstands vei. Det er ønsket minst mulig støy.

Det mest positive på årets kulturbudsjett er Den kulturelle skolesekken som er påtvunget Regjeringa av opposisjonen i Stortinget. I utgangspunktet kan det riktignok se ut som om årets budsjett har en vekst på litt over 100 mill. kr, men det er før vi tar høyde for pris- og lønnsvekst, og det er før vi regner inn tippemidler som stortingsflertallet har fått pluss på for å slippe å irritere eller utfordre eller gjøre plagsomme kutt.

SV har en ambisjon om 1 pst. av statsbudsjettet til kulturformål. Det kan synes som om statsråden ikke har noen egne ambisjoner. Kunne hun tenke seg å dele SVs ambisjoner?

Statsråd Valgerd Svarstad Haugland: Eg trur eg skal klara meg med mine eigne og Regjeringas visjonar òg når det gjeld kultursektoren. Eg gleder meg til å leggja fram ei kulturmelding der vi skal leggja fram våre visjonar for å byggja vidare på kulturen.

For det fyrste synest eg det er feil å seia at kulturen blør. Vi har vore gjennom ein veldig krevjande budsjettprosess, og eg har vore ærleg når eg har sagt at eg kunne tenkja meg meir pengar til kulturen. Eg vonar at det neste budsjettet, altså for 2004, vil innebera meir satsing på kulturen. Samtidig har vi gjort nokre viktige prioriteringar innanfor kulturbudsjettet for å vidareføra bl.a. meldingar som er handsama i Stortinget, og for å bøta på ein del av dei verste situasjonane for bl.a. blinde og svaksynete når det gjeld deira moglegheit for å lesa bøker eller for å få høyra bøker osv. Vi har gjort nokre harde prioriteringar. Men det er opplagt at kultur er veldig viktig som ein berar for nasjonen, og det vil òg Regjeringa kjempa for i tida som kjem.

Når det gjeld satsinga på kultur i dette budsjettet, er det heilt riktig sagt at Den kulturelle skulesekken får ei god satsing på grunn av endringar i tippenøkkelen. Men ein skal ikkje gløyma at då ein endra tippenøkkelen, låste ein òg fast ein del midlar for heile Regjeringa som gjer at vi må omprioritera. Hadde ikkje det vedtaket blitt gjort, hadde kulturen kunna fått midlar som vi kunne ha brukt på friare grunnlag. Den kulturelle skulesekken kunne då òg blitt prioritert, men samtidig hadde vi kanskje då funne meir midlar til bl.a. teatra, frie grupper, osv. Dette var det eine vedtaket som eit fleirtal gjorde, ved sida av ein del andre vedtak, som tvang Regjeringa til å gjera prioriteringar som kvar for seg kan vera gode, men når ein skal prioritera innanfor stramme rammer, gir det mindre handlingsrom.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Thorbjørn Jagland (A): Det har kommet en utrolig ustabilitet inn i norsk politikk – ikke først og fremst på grunn av Fremskrittspartiet, men på grunn av samspillet mellom det politiske liv og tilbehøret av meningsmålinger, eksperter og medier. Jeg kjenner ikke noe land der det kommer minst seks meningsmålinger hver måned og alle tas like høytidelig. Alle de aktørene jeg nevnte, svin-

ger opp og ned sammen med disse målingene. De svinger i takt slik at det blir skikkelig kraft i svingningene.

Bare tenk på de siste dagene – 30 pst. til Fremskrittspartiet? Og man agerer som om det hadde vært holdt valg – ikke minst Carl I. Hagen selv. Han utnytter meningsmålingen til å skaffe seg en styrke han ikke har fått i lovlig valg.

Og en ting til: Har man ikke lagt merke til at velgerne hele tiden vandrer mot de partiene som ikke har sittet i regjering, og når disse partiene kommer i regjering, oppdager både velgerne og de selv at det de stod for i opposisjon, ikke var holdbart. Denne prosessen har foregått i mange år, mot regjering etter regjering og fra opposisjon til opposisjon. Og slik er vi trolig alle blitt forgjeldet. Det vi har lovet, blir ikke gjennomført. Misnøyen i befolkningen øker. De som aldri har vært i regjering, er vinnerne.

Mye av uroen i norsk politikk er etter min oppfatning også knyttet til at vi er i utakt med Europa, og at vi er utenfor Europa. Matvarepriser, avgifter, rammebetingelser for næringslivet er spørsmål om tilpasning til våre naboland. Fremskrittspartiet viser til Sverige. Hva har Sverige gjort? De har tilpasset seg europeiske realiteter, senket avgifter der det er nødvendig og økt skattene på andre områder for å opprettholde velferden. Svenskene har ikke gjort som Fremskrittspartiet foreslår, senket avgiftene uten å kompensere for bortfallet av inntektene. De har klart tilpasningen uten å ramme velferden. Kanskje burde de ansvarlige partiene her i landet gå sammen om lignende grep.

Spørsmålet om vårt forhold til Europa har også andre alvorlige sider. Vi har et rentenivå som er nesten 4 pst. høyere enn i Europa, som fører til at deler av industrien flytter ut. Og fordi vi har toll på bearbejdede fiskeprodukter, får vi ikke de arbeidsplassene og den verdiskapingen vi kunne ha fått ut av vår viktigste ressurs, fisken. Hadde vi fått mer verdiskaping ut av fisken, kunne vi trolig ha betalt for de underskuddene som mange kommuner langs kysten vår har i dag. Hvordan skal det bli med vårt rentenivå hvis Sverige, Danmark og Storbritannia går over til euroen? Hva blir situasjonen for fiskeriere hvis Polen blir med i EU og vi får toll på bearbejdede fiskeprodukter også til dette landet. Og hvordan skal det gå med utenrikspolitikken når vi snart kommer til å stå overfor et EU som består av 25 land og 500 millioner mennesker?

Dette spørsmålet må settes inn i følgende perspektiv: Fattigdom, miljøproblemer, finansuro og terror sprer seg fra kontinent til kontinent og opptrer nå samtidig ved inngangen til dette nye århundre og utgjør en utrolig dramatik. Det er åpenbart at det er behov for globale, politiske løsninger. Men dette hindres nå av vår nærmeste allierte, USA. Det hjelper imidlertid ikke med anti-amerikanisme. Saken er den at verden har bare én gjenlevende supermakt. Den har en økonomisk og militær kapasitet uten paralleller i historien og står for en meget stor del av verdens forbruk og forurensninger. Globale løsninger får vi ikke til uten USAs makt og rikdom. Og det har jo vist seg at vi har trengt den i mange henseender, bl.a. på

Balkan. Men vi får det heller ikke til uten å snu deler av amerikansk politikk, og uten at noen kan balansere ut USAs makt. Vi trenger en mer balansert verden. Derfor trenger vi et sterkt Europa. Og vi her i Norge trenger et Europa for å få gjennomført viktige norske utenrikspolitiske mål. La meg ta noen eksempler.

EU-landene kjempet for en sterkest mulig Kyoto-avtale. USA sa nei til å undertegne den. Men kampen mot klimaproblemene kan ikke vinnes uten at USA er med, forandrer politikk, rett og slett fordi USA står for 25 pst. av verdens CO₂-utslipp. Det er ikke mulig å nå målene i Kyoto-avtalen uten at USA er med. Da måtte i så fall resten av verden ta på seg de utslippsreduksjonene USA ikke vil ta, og det er helt utenkelig at land som India og Kina vil være med på noe slikt.

Et annet eksempel er striden om den internasjonale straffedomstolen. Her ser vi klare konflikter mellom et Europa som vil bygge en internasjonal rettsorden, og et USA som vil stå mest mulig fritt.

Et annet eksempel, og kanskje det viktigste: På toppmøtet i Johannesburg nylig tok Frankrikes president til orde for å beskutte globaliseringen, valutatransaksjoner, flyreiser eller informasjonsstrømmene, som er selve symbolene på og innholdet i globaliseringen, for å nevne noe.

Jeg vil gi honnør til Kristelig Folkeparti for å stå fast på bistanden til de fattige. Det er veldig viktig. Men det er ikke det eneste saliggjørende. Jeg vil foreta en sammenligning med byggingen av velferdsstaten her hjemme.

Vi gikk i sin tid over fra forsorg og veldedighet til beskatning av dem som hadde mye, for å gi til dem som hadde lite. Vi gikk fra forsorg til rettferdighet, fra forsorg til velferdsstat, omfordeling gjennom skattlegging. Dermed fikk vi en mer rettferdig samfunnsstruktur, rett og slett ved å sette det fattige mennesket i sentrum av økonomien i stedet for å være objekt for milde gaver. Det er dette vi må gjøre på det globale plan, og det var dette som Frankrikes president tok til orde for i Johannesburg. Det er dette EU har sagt at de nå vil utrede, og som vinner tilslutning på hele det europeiske kontinent. Det er faktisk det eneste stedet det vinner tilslutning.

Verden har ikke råd til noen anti-amerikanisme. Men det er nødvendig å si fra om at Amerika må endre kurs og gå til røttene av dagens problemer: fattigdom og miljøproblemer.

Derfor trenger verden Europa mer en noensinne, og vi trenger Europa mer enn noensinne i gjennomføringen av norsk utenrikspolitikk og viktige norske utenrikspolitiske mål. Man skjønner – og man trenger ikke legge skjul på det – at dette dreier seg om vårt forhold til EU, et av de største, men minst omtalte spørsmål i norsk politikk for tiden. Det dreier seg om den situasjonen som blir vanskeligere og vanskeligere, og etter min oppfatning mer og mer ubekvem. Vi blir klemt mellom det stadig større og mer selvbevisste Europa, et EU som kommer til å bestå av nesten hele kontinentet, 500 millioner mennesker, og USA.

Vi kan ikke gjøre noe med vårt forhold til EU på mange år, men vi kan vise et lederskap ved å bruke det kom-

(Jagland)

mende året til å forberede en grundig analyse og debatt, som må komme det året EU-utvidelsen starter, nemlig i 2004.

Jeg synes trontalen var kjemisk fri for dette perspektivet. Det er kanskje derfor de små spørsmålene dominerer norsk politikk, og som konsekvens blir de store partiene mindre og de små større.

I stedet for en evigvarende debatt om hvem som skal samarbeide med hvem, burde vi kanskje her i landet ha en mer aktiv debatt om hvem Norge skal samarbeide med for å klare sine egne utfordringer og for å gjøre verden mer rettferdig og bedre.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Inge Lønning (H): Det er en glede å kunne komplimentere lederen for landets største parti med et perspektivrikt og spennende innlegg. Det var faktisk et innlegg i trontaledebatten til forskjell fra de fleste innlegg vi har hørt hittil, som har vært en slags forhåndsdeltakelse i budsjettbehandlingen.

Nå er det ikke vanskelig å dele representanten Jaglands syn på det eiendommelige ved norsk politikk. Jan Petersen uttrykte det slik i et intervju for en tid tilbake at Norge er det eneste landet i verden hvor man ter seg som om man har stortingsvalg hver uke.

Det er lett å dele Jaglands syn på dette. Det er også lett å dele hans analyse av det fenomen at vi er inne i en periode hvor partier som aldri har vært i nærheten av regjeringsmakt, virker magnetisk på velgerne. Men i den sammenheng var det noe representanten Jagland glemte, nemlig at det også forekommer at partier som har hatt regjeringsmakt, ja til og med har vært vant til å ha regjeringsmakt, ter seg som om de aldri har vært i nærheten av regjeringsmakt, til og med nesten i samme øyeblikk de har sluppet ut av regjeringskontorene. Og én av grunnene til at norsk politikk ser så vidt aparte ut som vi kan være enige om at den gjør, er kanskje at Arbeiderpartiet i den relativt korte perioden etter at man forlot regjeringskontorene, har prestert å inngå et barnehageforlik som jeg har oppfattet at representanten Jagland egentlig er nokså kritisk til – med god grunn. Man har også inngått et forlik om å forandre tippene, som har vært et grunnfjell under norsk forsknings finansiering i 50 år, faktisk ved et pennestrøk. Det er også grunn til å minne om at i forrige stortingsperiode samarbeidet Arbeiderpartiet meget intimt med Fremskrittspartiet om det store prosjektet IT Fornebu, hele veien i regi av Norges største kapitalister, Norsk Investorforum. Kanskje er dette en av grunnene til at norsk politikk er kommet så ut av lagsom den er?

Thorbjørn Jagland (A): Det var forskjellige saker som her ble blandet litt sammen. Det har vært samarbeid over blokkgrensene om mange strukturspørsmål, og et av de spørsmålene som Lønning nevnte, var IT Fornebu. Det var også slik der at Regjeringen var med på det selv om man i utgangspunktet ikke ønsket det.

Når det gjelder de andre spørsmålene, sa Inge Lønning selv noe om min holdning til dem. Jeg mener akkurat det samme om dem som jeg mente da jeg satt i regjering, gjennom flere regjeringer.

Det som er problemet, er at Fremskrittspartiet forlanger å være i to posisjoner på en gang, nemlig både å støtte Regjeringen og så å slå seg sammen med opposisjonen for å undergrave Regjeringen. Det er hovedproblemet, og det er da ikke så lett å være de andre partiene i opposisjon når de opptre på denne måten, og til alt overmål også inntar standpunkter som flere av de andre partiene som sitter i regjering hadde, mens det var valgkamp.

Jeg forstår Lønning slik at disse spørsmålene er det nødvendig å tenke igjennom. Det har jeg også prøvd å bidra til, fordi jeg mener at det faktisk ikke kan være slik i norsk parlamentarisk virkelighet at et parti både kan si at den regjeringen skal komme til, og så i neste omgang fraskrive seg ansvaret og slå seg sammen med opposisjonen for å undergrave akkurat den regjeringen. Dette har vært et problem for mange regjeringer, og jeg synes vi bør få ryddigere forhold i norsk politikk.

Bjørn Jacobsen (SV): Det er lett å vere einig med representanten Jagland i at ein må snu, ein må balansere USA. I Noreg har vi ei veldig sentral rolle i verda for tida. Vi har enno nokre månader igjen i Tryggingrådet.

Eg vil spørje representanten Jagland om kva vi kan gjere for å hindre krig mot Irak. Kva kan vi jobbe aktivt med i Tryggingrådet for å få det til?

Vi veit at etter førre krigen mot Irak – om ein tek bort den heile tida pågåande krigen, som den britiske og amerikanske bombinga som føregår kvar veke – først på 1990-talet, blei det oppretta ein kommisjon som skulle ha ansvaret for avværninga av Irak. Vi veit også at Saddam Hussein på ingen måte har samarbeidd spesielt godt med dei, dei har hatt ein kattens lek med musa. Men vi veit at den har vore effektiv. Inspektørar er effektive. Det er fjerna fleire våpen i Irak via våpeninspektørane arbeid enn i heile den store krigen som var først på 1990-talet. FN er effektive, internasjonalt samarbeid er effektivt. Dette er den erfaringa vi bør ha med oss når no Noreg også skal bidra i Tryggingrådet for å gjere alt det kan for å hindre krig.

Eg såg i dag Flyktningerådets generalsekretær Raymond Johansen, tidlegare partifelle av meg, og no partifelle – antakeleg i alle fall – av utanrikskomiteens leiar, seie at Noreg må gjere alt det kan for å hindre krig. Vi veit det kjem frå biskopar, frå kyrkjelege miljø, frå mange miljø i opinionen, at vi bør hindre krig. Så kva kan vi vente av Arbeidarpartiet i forhold til å presse Regjeringa til dette krigshindrande arbeid?

Thorbjørn Jagland (A): Dette innlegget endte opp i et spørsmål om hva vi kan gjøre for å presse Regjeringen. Jeg må ærlig talt si at jeg føler at det ikke er spørsmålet, for Regjeringen fører en politikk som det er bred dekning for i Stortinget, og som i hvert fall Arbeiderpartiet er enig i. Og det ville ikke hjelpe Norge noe hvis vi skulle få en splittelse rundt dette på hjemmebane. Det som jeg opp-

fatter at Regjeringen gjør, er å bruke sin plass i Sikkerhetsrådet til å påvirke mest mulig i retning av det standpunktet vi har, og som flere europeiske land har, nemlig at man må gjøre hva man kan for å få våpeninspektørene inn, slik som Bjørn Jacobsen sa.

Men her kommer vi inn på noe av det som jeg også sa i mitt innlegg, nemlig at det er sannsynligvis riktig at man ikke hadde kommet dit man tross alt er kommet i dag, uten at USA hadde vært villig til å true med bruk av makt og faktisk har muligheten til å bruke makt. Det var først da det skjedde, at Saddam Hussein kom med et brev til FN. Men så er det viktig å balansere det ut mot det som er *vår* viktigste linje i utenrikspolitikken, nemlig å få til en løsning innenfor FNs sikkerhetsråd.

Jeg er klar over at her kan bordet fange, men det er ikke så enkelt som å si at man bare skal satse på å avstå fra bruk av makt og få til en løsning gjennom diplomati og våpeninspektører, for vi står ikke overfor et regime som opererer innenfor de kategoriene. Det er jo det som er hele hovedproblemet. Hadde de gjort det, hadde vi ikke hatt noe problem med Saddam Hussein.

Mitt svar er rett og slett at jeg mener at Regjeringen fører en riktig politikk på dette området, at den har støtte i Stortinget, og at vi bør stå sammen om den. Da får vi slagkraft i FNs sikkerhetsråd. Så får vi se når alt kommer på bordet, og vi må ta en avgjørelse. Da vet jeg ikke hvor de forskjellige vil stå, men inntil det skjer, mener jeg det er riktig å gjøre som vi gjør.

Jon Lilletun (KrF): Eg vil gjerne slutte meg til komplimenten frå representanten Lønning til utanrikskomiteens leiar for hans innlegg. Han lyfta inn utanrikspolitikk, som har vore ein for liten del av trontaledebatten, og han gjorde det med eit perspektiv som gjev grunnlag for tenking og refleksjonar som vi treng. Det burde vere eit problem for alle oss politisk aktive på Stortinget at vi av og til gløymer at alle desse meiningsmålingane ikkje er val. Sjølv om vi prøver å seie det kvar gong, har vi ein tendens til heile tida å hengje oss på dei debattane som jo ikkje kan gje noko meiningsfylt ordsifte og løysing på saker.

Det var ein ganske lang sekvens om EU-medlemskap og Europa-debatt. Eg deler synet til komiteleiareren om at vi treng ein Europa-debatt, men eg har nokre problemstillingar som eg har lyst til å utfordre Jagland på. Fisk var nemnt som eit av dei viktige områda for Noreg, og det er det heilt klårt at det er. Men kanskje det òg er ei av hovudårsakene til at vi har sagt nei. Synest representanten Jagland at ein er komen dit at EU har ei forvaltning av fisk som gjer at vi trygt kan seie at vi kan verte ein del av EU? Om vi ikkje har noko fisk å foredle, hjelper det heller ikkje med tilgjenge til marknadene.

Likeins har eg òg lyst til å utfordre Noregs rolle når det gjeld det truverdet vi har internasjonalt, m.a. i forhold til utviklingsarbeid. Det er ikkje tvil om at i Johannesburg spela Noreg ei rolle der EU-land som var einige med oss, bruka Noreg. Meiner Jagland at vi kunne spela den rolla om vi ikkje hadde hatt den fridomen som vi har?

Thorbjørn Jagland (A): Dette er høyst relevante spørsmål. Når det gjelder fisken, har jo jeg skrevet i min siste bok at jeg har kommet til at nei-folkene hadde veldig mye å fare med der i 1994. Ser vi på EUs fiskeripolitikk, ser vi at den ikke har vært vellykket, og at det var en velbegrunnet frykt fiskerne hadde i 1994. Nettopp derfor er det viktig å få undersøkt hvordan dette vil forholde seg nå. EU er inne i en reformprosess når det gjelder fiskerierne, og spørsmålet er om det er mulig for oss både å sikre ressurser og å få bedre adgang til markedene.

Det neste spørsmålet er også veldig relevant. Det er absolutt grunn til å tenke gjennom hvilken rolle vi kan spille utenrikspolitisk ved å være med istedenfor å stå utenfor som nå. Jeg tror at man kan føre argumenter i marken for at vi ville få en annen rolle hvis vi kom med i EU, og at vi ikke da kunne spille den – hva skal jeg si – rollen mellom forskjellige, som vi har klart i noen sammenhenger. Jeg hørte for øvrig et intervju med en av statssekretærene i Sverige som har vært med helt fra Olof Palmes dager. Han ble spurt om akkurat dette, for på den tiden hadde jo Sverige en veldig høy utenrikspolitisk profil, mens man nå ikke legger så mye merke til Sverige i andre deler av verden. Han svarte at, jo, det er en riktig observasjon, men han mente at Sverige nå har mer innflytelse over verdens gang enn det man hadde da man gikk mye i demonstrasjonstog og hadde store slagord, for nå sitter Sverige rundt et bord sammen med land som har veldig stor innflytelse. Men det er en balansegang, og det er nødvendig å diskutere.

K j e l l E n g e b r e t s e n hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Statsråd Ingjerd Schou: Regjeringens mål er å sikre trygghet for enkeltmennesket, skape nye muligheter for mennesker som har falt utenfor, og legge til rette for arbeid og aktivitet. Folk har et naturlig ønske om å klare seg selv, og vi må legge til rette for at flest mulig skal kunne forsørge seg og sine gjennom arbeid og egen inntekt.

Regjeringen har fremmet St.meld. nr. 6, Tiltaksplan mot fattigdom. Dessverre er en slik plan nødvendig. På tross av at vi lever i et rikt land og har godt utbygde velferdsordninger, har enkelte falt utenfor og lever i fattigdom. Skal vi kunne hjelpe disse, trengs det målrettede tiltak i tillegg til dagens universelle ordninger. Regjeringens forslag er å satse systematisk på arbeid, målretting av velferdsordningene og sosial inkludering for å forebygge og hjelpe mennesker ut av fattigdom. Jeg ser frem til Stortingets behandling av tiltaksplanen og håper vi kan få en bred politisk enighet om en helt nødvendig innsats mot fattigdom.

Regjeringen foreslår praktiske tiltak som å tilby langtidsmottakere av sosialhjelp kvalifisering og arbeid, og å gi enslige forsørgere en mulighet til å fullføre utdanning, slik at de kan få arbeid. Videre foreslår Regjeringen å sørge for at barnefamilier som trenger bostøtte, skal kunne få det uavhengig av hvem som har finansiert boligen,

og også å gi bostedsløse ikke bare tak og vegger, men også hjelp til å bo.

Arbeid er den sikreste veien ut av fattigdom. Regjeringens mål er at flest mulig i yrkesaktiv alder skal klare seg selv ved hjelp av eget arbeid. For den enkelte gir arbeid inntekt og følelsen av å være til nytte og ikke minst av å høre til. Den viktigste forskjellen i Norge går mellom de som har, og de som ikke har arbeid. Den beste måten å forebygge fattigdom på og få folk ut av fattigdom på er å hjelpe flere til arbeid. Dette er også den mest effektive måten å redusere forskjeller på.

Samfunnet trenger flere hender i arbeid for å sikre fremtidige pensjoner og gode velferdstjenester her og nå. Ikke minst gjelder dette innenfor pleie- og omsorgssektoren.

Regjeringen har i statsbudsjettet foreslått en rekke tiltak for å få flere i arbeid og aktivitet gjennom tilbud om tiltak, slik at vi unngår langvarige og passive stønadperioder.

Skal flere komme i jobb, må vi sørge for at arbeid alltid lønner seg. Vi må unngå at velferdsordningene skaper stønadsfeller, hvor det å bli gående på stønad er mer attraktivt enn å ta arbeid eller å øke arbeidsinnsatsen. Vi må unngå at velferdsordningene blir til hinder for at folk kommer i arbeid og i aktivitet.

Regjeringen la i juni frem Ot.prp. nr. 102, som følger opp Sandman-utvalgets forslag om tidsbegrenset uførestønad og nye og mer fleksible regler for kombinasjon av arbeid og trygd. Dagens ordning har en rekke uheldige sider. Det er lite fleksibilitet. Man må vente ett år før man kan arbeide, og man taper på å arbeide utover taket på 1 G. Regjeringen har tatt tak i dette og fulgt opp de forslag som det var bred tilslutning til i Sandman-utvalget og i høringsrunden.

Stortinget har stilt seg bak målet om å få flere uføretrygdede i arbeid gjennom økt satsing på reaktivisering og aktiv oppfølging fra Trygdeetaten. Skal vi lykkes med dette, må vi også sikre at arbeid alltid lønner seg, og unngå feller hvor folk taper på å øke arbeidsinnsatsen utover det som for mange vil være en kvart stilling. Regjeringen har derfor foreslått et nytt system etter samme prinsipper som for AFP, hvor uføregraden og dermed pensjonen reduseres når arbeidsinnsatsen øker. Er man 100 pst. ufør, har man ikke samtidig 20 pst. arbeidsevne. Uføretrygden skal kompensere for bortfall av inntektsevne, ikke sikre dobbel inntekt.

Flere må bidra til å hjelpe flere til arbeid. Det gjelder Aetat, som Regjeringen styrker med 220 nye stillinger. Det gjelder Trygdeetaten, som fortsetter satsingen på reaktivisering av uføre, det gjelder offentlige og private virksomheter som må følge opp forpliktelsene i intensjonsavtalen om et mer inkluderende arbeidsliv, og ikke minst må vi bli bedre på å samordne de offentlige velferdstjenestene. Regjeringen utreder endret organisering av Aetat, trygd og sosialtjeneste ut fra målet om at flere skal hjelpes til arbeid, og brukerne skal få bedre tjenester. Utgangspunktet er et enstemmig vedtak i Stortinget under behandlingen av budsjettet for i år. Det tas sikte på å legge frem en stortingsmelding om dette innen utgangen av året.

Regjeringen la sammen med budsjettet frem en handlingsplan mot rusmiddelproblemer. Regjeringen legger opp til målrettet og systematisk arbeid gjennom planperioden for å redusere de sosiale og helsemessige skadene av rusmiddelmisbruk. Det er i budsjettforslaget lagt inn økte ressurser til bedre forebyggingsarbeid rettet mot barn og unge, og vi gjør mer for de tyngste misbrukerne gjennom økt satsing på legemiddellassert rehabilitering og lavterskeltilbud.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Gunn Olsen (A): Ved flere anledninger har Arbeiderpartiet tatt opp fattigdomsproblemer med sosialministeren i dette stortinget, og ved de samme anledningene har vi fått forsikringer om at den sittende regjering har satt kampen mot fattigdom på dagsordenen fra sin tiltrødelsesdag. Hvorfor blir det ikke synlig? Hvorfor blir det ikke tydelig i tale eller tall?

Statsråden har tidligere i Stortinget definert for oss hvem som omfattes av fattigdomsbegrepet. Det er de med lav inntekt, med manglende økonomiske ressurser, dårlige levekår og manglende tilknytning til arbeidslivet. Hvordan kan da sosialministeren forsvare å ta 2 milliarder kr fra nettopp dem som hun sjøl har definert som fattige: de uføre, de arbeidsledige, de med lav inntekt. Jeg har lyst til å presisere at fribeløpet ble utvidet til 1 G, 54 000 kr, etter et forslag fra Arbeiderpartiet. Jeg synes ikke sosialministeren skal prøve å så tvil om Arbeiderpartiets holdning i det spørsmålet. Sandman-utvalget er ikke Stortinget.

Statsråd Ingjerd Schou: Budsjettet har et stramt opplegg, men det har en sosial profil. Det er aktive tiltak. Vi har arbeidet for å unngå de passive stønadsordningene, slik at vi får dem over til aktive tiltak som skal hjelpe folk i arbeid. Vi målretter tiltakene, og vi målretter dem i forhold til folk som trenger dem mest – de fattigste først. Det er prioriteringen. Skal vi fortsette med å gjøre alt for alle, får vi ikke gjort nok for dem som trenger det mest.

Da vi den 21. juni la frem forslag i odelstingsproposisjonen om å endre uførereformen, uttalte Arbeiderpartiets representant, Hanssen, at forslaget var helt i tråd med grunntanken i Arbeiderpartiets innstilling om sosial rettferdighet: Det skal lønne seg å jobbe. Dette er tuftet på arbeidslinjen. Det har også Regjeringen lagt til grunn. Det er det viktigste tiltaket vi kan sette inn for å hjelpe folk ut av fattigdom, samtidig som vi ser på individet og skreddersyr etter det. Jeg må spørre om det er slik at Arbeiderpartiet kanskje ikke mener dette lenger.

Harald T. Nesvik (FrP): Jeg skal ikke dra debatten om de uføre videre her i dag. Det klarer jo både statsråden og de enkelte partiers sosialpolitiske talsmenn helt utmerket via media for tiden. Så vi får se hvordan dette fortsetter.

Statsråden sier at dette budsjettet har en «sosial profil». Da vil jeg henlede oppmerksomheten på at det før den 1. oktober ble hengt opp en rekke plakater rundt om-

kring i apotekene i Norge som kunne opplyse om at det var innført fritak for egenandeler for uføre og alderspensjonister når det gjaldt medisiner på blå resept. Det var den 1. oktober. Den 3. oktober kom statsbudsjettet. Da foreslo Regjeringen å fjerne den ordningen som ble innført to dager tidligere. Bortimot alle egenandeler øker. Da stiller jeg meg spørsmålet: Hvor er den sosiale profilen?

Så kommer man inn på fattigdomsproblematikken. Da er det en gruppe man helt konsekvent ser bort fra, og det har man gjort over lengre tid. Det er minstepensjonistene. Minstepensjonistene er en av de største gruppene fattige i dette landet. Vi ser stadig vekk eksempler på minstepensjonister som må velge: Blir det middag denne uken, eller blir det medisiner? Når det gjelder sosial profil, tror jeg den mangler.

Spørsmålet mitt til statsråden er som følger: Hvorfor ser man nok en gang totalt vekk fra de problemene som minstepensjonistene har i dette landet? Er det fordi statsrådets eget parti i sin tid viste en fullstendig mangelfull forståelse for de problemene som minstepensjonistene hadde, og sammen med Arbeiderpartiet den gangen var imot å heve minstepensjonen med 1 000 kr? Er det det som gjør at minstepensjonistene og de syke i dette landet nok en gang skal få svi i et statsbudsjett?

Statsråd Ingjerd Schou: Jeg mener den sosiale profilen er god, fordi vi målretter tiltakene og ordningene mot dem som trenger det mest. De fattigste først. Og skal vi gjøre alt for alle, får vi ikke gjort noe for dem som trenger det mest. Vi har fattigdomsproblemer på tross av velferdsstaten og gode, utbygde velferdsordninger, så det handler om å hjelpe dem som har falt utenfor, det er vår prioritering. Det krever nye løsninger, det krever skreddersøm, og det krever individuell tilpasning.

Vi er opptatt av minstepensjonister. Men de fattigste først, og de som i tillegg har store utgifter, hører også inn under den definisjonen. Det er ikke slik at alle minstepensjonister nødvendigvis er fattige, men vi er opptatt av å ta de fattigste først. Det er kanskje heller ikke alltid like lurt å vaksinere alle, hvis det er bare noen som nyser.

Sigbjørn Molvik (SV): Både trontalen og denne debatten har vært avklarende i den forstand at den på en svært tydelig måte har synliggjort viktige ideologiske skillelinjer i norsk politikk. Det er, som statsråden selv sa, et paradoks at en regjering i velferdslandet Norge må legge fram en tiltaksplan mot fattigdom. Men samfunnsutviklinga med økende forskjeller både under denne regjering og foregående regjeringer gjør at dette er nødvendig. Min og SVs hovedinnvending mot Regjeringas tiltaksplan er ikke bare innholdet i selve planen, men det faktum at Regjeringa samtidig med å legge fram tiltaksplanen mot fattigdom legger fram et statsbudsjett som vil videreføre og forsterke forskjellsutviklinga i Norge. Økte egenandeler og innstramminger for de arbeidsledige og uføre er bare noen eksempler på dette. Dette er tradisjonell Høyre-politikk der almisser til verdig trengende er et sentralt element.

Jeg har lett med lys og lykte både i trontalen og i tiltaksplanen mot fattigdom, men det er altså ikke mulig å finne en eneste formulering eller målsetning som går i retning av utjevning av forskjeller og en mer rettferdig fordeling i dette landet, med andre ord, å se sammenheng mellom økende forskjeller og økningen i fattigdomsproblemene.

SV er overbevist om at å minske forskjellene både er et mål i seg sjøl når det gjelder å skape et godt samfunn og et viktig virkemiddel for å fjerne fattigdommen i landet vårt. Det å være fattig i dagens Norge handler veldig mye om å føle seg tilsidesatt og utstøtt, og økende forskjeller vil bare forsterke denne følelsen. Da vil jeg gjerne spørre statsråden: Ser sosialministeren noen sammenheng mellom store og økende forskjeller i samfunnet og mulighetene til å lykkes i å forebygge og bekjempe fattigdom og utstøting?

Statsråd Ingjerd Schou: Til representanten Molvik. Utjevning er viktig, vi har drevet med det i mange år. De gode generelle velferdsordningene våre har vært en del av det tiltaket, men det har ikke hjulpet de aller fattigste. Til tross for en diskusjon og en politikk hvor vi hele tiden har vært opptatt av utjevning, har vi fattige i Norge i dag. Derfor har det vært viktig for Regjeringen å si at de fattigste skal komme først, og at vi skal ha en prioritering. Det er ikke noe motsetning mellom fortsatt å tenke utjevning og det å klare å prioritere de fattigste først.

Når det gjelder egenandeler, har jeg bare lyst til å si at Regjeringen også har vært opptatt av å ha en skjermingsordning for dem som har de største utgiftene til helsetjenester, og – for å gjenta meg selv – det er heller ikke slik at alle de som bruker medisin på blå resept, er fattige. Og den egenandelsøkningen som ligger inne, vil si 40 kr mer i måneden, snaut 1,50 kr dagen.

Presidenten: Replikskordskiftet er slutt.

Inger S. Enger (Sp): I trontalen uttrykker Regjeringen mange gode målsettinger. En av dem er «å utnytte de store mulighetene Norge har». Et fromt ønske – om enn et noe tøyelig begrep. Det skal også «føres en offensiv miljøpolitikk basert på prinsippet om bærekraftig utvikling». I Norge har det ofte vært en ganske smal oppfatning av det begrepet. Jeg ser behov for å understreke at det er flere dimensjoner i begrepet «bærekraftig utvikling».

Ved deltakelse på FNs toppmøte for bærekraftig utvikling i Johannesburg nå i høst fikk vi som var med der, tydelig presentert at bærekraftig utvikling betyr bredde. Det skal tas hensyn til både sosiale, økologiske og økonomiske forhold. Brundtland-kommisjonen sa i sin tid mye om bærekraftig utvikling og definerte det som en utvikling som tilfredsstillter dagens behov uten å ødelegge framtidens generasjoners muligheter for å tilfredsstille sine behov.

Alle ønsker vi en bærekraftig utvikling. Men vektlegginga av de forskjellige elementene kan være ulike ut fra politisk ståsted. Jeg tror det i det norske miljøvernarbeid

det er tendenser til at begrep som f.eks. «bærekraftig utvikling» i litt for stor grad er blitt tidsriktig å bruke.

Som en av flere stortingsrepresentanter fikk jeg, som nevnt, være til stede på FNs toppmøte om bærekraftig utvikling i Johannesburg. Vi fikk et godt innsyn i hvilke enorme utfordringer verden står overfor. Fattigdomsbekjempelse må være det viktigste temaet. Et eksempel: For oss er det sjølsagt å ha reint vann. I utviklingslandene derimot dør hvert år opptil 3,5 millioner mennesker på grunn av vannrelaterte sjukdommer. De fleste av disse er hjelpeløse unger. Toppmøtet gikk inn for at innen 2015 skal antall personer som ikke har tilfredsstillende drikkevann og brukbare sanitære forhold, halveres – ambisiøst, men allikevel utilstrekkelig!

Pressen i Johannesburg uttalte etter møtet at visjonene var store og målene omfattende, men tvilte samtidig på om det finnes vilje og kapasitet til å gjøre noe med de store utfordringene. Det kan være god grunn til å spørre om det. Rike land har plikt til å hjelpe, og i et ellers stramt statsbudsjett er det derfor bra at bistandsbudsjettet har fått en reell økning. Det vil jeg gi ros for.

Fra det globale til det lokale. Jeg vil igjen henvise til Brundtland-kommisjonen, som sier at ressursgrunnlaget må bevares på en slik måte at økonomisk og sosial utvikling blir mulig.

I de siste åra er det nok mange i bygdene våre som føler at den bærekraftige utviklinga i lokalsamfunnene deres er truet. Situasjonen er preget av ustabilitet og nedgang i folketallet. Svekkelse av næringsgrunnlaget er merkbart. Svaret fra Regjeringa er, som det uttrykkes i trontalen, at distriktpolitikken skal fornyes og forbedres. Den fornyelsen og forbedringa er det nok mange som ikke føler seg særlig beroliget av. For omlegginga Regjeringa har stått for i forhold til distriktene, iallfall inntil nå, har nettopp vært noe av hovedproblemet.

Så skal det altså føres en offensiv miljøpolitikk. Og miljøvernminister Brende er offensiv. Men skal utviklinga være bærekraftig, må hensyn både til økonomi og sosiale forhold balanseres mot arbeidet for mer vern og fredning. Det må legges større vekt på å kombinere fortsatt bruk og vern. Bruk av ressurser på en måte som ikke skader, er nettopp med på å skape bærekraftighet for lokalsamfunn.

Jeg skal ikke forsøke å gjøre denne debatten til en rovviltdebatt, men bare som et eksempel peke på at fortsatt aktiv bruk av beiteressursene i utmark blir for lite vektlagt når bestandsmål for rovdyr blir vurdert.

Det økte tempoet i gjennomføringen av nasjonalparkplanen vitner om handlekraft fra statsråden. Den andelen av landet som allerede er vernet, og som skal øke mye de nærmeste åra, må slippe vernebestemmelser som ikke er nøye begrunnet i verneformålet. Vernetiltak er greit og helt nødvendig, men de bør komme som følge av trusselvurdering og reelle behov.

Et siste eksempel: Vi trenger fornybar energi, og derfor må småkraftverk som ikke griper særlig inn i vassdrag og natur, kunne bygges også i vernede vassdrag, slik flertallet i energi- og miljøkomiteen gikk inn for i vår.

Som sagt: Bærekraftig utvikling rommer mange elementer, og det kreves ulike løsninger både globalt og lokalt.

Karin S. Woldseth (FrP): Jeg er en av folket, og folk flest er forkjølet nå, så dere får bære over med meg!

I forbindelse med trontalen hørte vi at Regjeringen skulle satse på barne- og ungdomsvernet. Barnevernet får en sentral rolle i det arbeidet som familie-, kultur- og administrasjonkomiteen skal holde på med denne høsten og kanskje videre utover vinteren. Vi har hørt at statsråden vil se på barnevernet generelt både når det gjelder saksbehandling, fylkesnemnd og tilsyn.

Dette er på høy tid. Jeg er sikker på at statsråden har minst like mange henvendelser i barnevernssaker som jeg har – hjerteskjærende historier om maktovergrep og rettsløshet, eller i det minste følelsen av rettsløshet, historier om saksbehandlere som ikke behandler mennesker med den respekt man forventer av en offentlig tjenestemann, om tidsfrister som ikke blir overholdt, om et barnevern som griper dypt inn i den private sfære med hjelp av politiet. Dette er bare et fåtall av eksempler på saker jeg har hørt om. Selv har jeg opplevd en arroganse og en skuldertrekkende holdning både blant tilsynsorganer og innen barnevernsektoren som for meg virker svært skremmende.

Jeg vil understreke at jeg er helt enig i at vi trenger et barnevern. Det finnes barn i Norge i dag som lider overlast, enten gjennom omsorgssvikt eller ved mishandling i en eller annen form. Dette skal vi selvsagt ikke godta, det er vi enige om. Og at det legges ned mye engasjement hos den enkelte barnevernspedagog, er det heller ingen tvil om. Men dette er en sektor som har fått så stor handlefrihet at når vi som politikere retter et kritisk søkelys mot barnevernet, blir det straks hevdet at vi driver med heksejakt. Heksejakt var vi vel ferdig med i middelalderen en gang. En etat som ikke tar korrektiver, bekymrer meg.

Man kan si at politikerne selv har skylden for at maktovergrep faktisk finnes, all den tid vi som politikere har delegert alt ansvar til barnevernet selv. Hva hadde skjedd med den lille familien som fikk fokus på grunn av en IQ-test, hvis det ikke rundt denne familien var ressurssterke personer? Vi kan vel bare anta at denne familien ikke lenger hadde eksistert. Hva da med alle dem som ikke har ressurser rundt seg? Hvor mange barn blir urettmessig fjernet fra sin familie i løpet av ett år? Det vet vi ikke, og det skremmer meg.

Derfor er det bra at vi nå får en gjennomgang av barnevernsektoren. Jeg håper at det blir en bred høring, og at alle parter blir hørt, slik at vi kan ta en beslutning som sikrer barnas rettigheter, og som trykker rettssikkerheten i det norske samfunn.

Kanskje må vi erkjenne at fylkesnemndene ikke virker etter intensjonen. La oss slippe å oppleve gråtende 14-åringer som ringer til oss med bare ett ønske, å komme hjem til mor, men som ved tvang er flyttet derfra. Når statsråden sier at barn skal høres helt ned i syvårsalderen når det gjelder barnefordelingssaker, forventer jeg fak-

tisk at dette også gjelder ungdommer før de blir tvangsflyttet fra familien sin.

Det er lagt fram forslag om å styrke barne- og ungdomsvernet – ja, det er en rekke nye metoder og tiltak som nå skal opp til behandling. Det som blir vår største oppgave, er at vi som politikere tar ansvar og sørger for at færrest mulige saker kommer så langt som til fylkesnemndene, men at tiltak settes i verk for barn i en vanskelig oppvekstsituasjon før problemene blir så store at man må fjerne barna eller ungdommene fra hjemmet. Vi må ha et barnevern som er i forkant, som kan gå inn i sakene umiddelbart, og som ikke gjemmer seg bak sin taushetsplikt. Vi må sørge for at også det norske barnevern ikke lever bare etter lov om barnevernstjenester, men også etter FNs barnekonvensjoner.

Det er ikke mindre mishandling om det er det offentlige som mishandler. Og er det ikke omsorgssvikt også fra det offentlige når man på en institusjon med seks klienter – seks barn – opplever å måtte forholde seg til 93 voksne mennesker i større eller mindre stillingshjemler?

Nei, jeg gleder meg, og jeg ser fram til at vi nå sammen skal sikre barnas rettigheter og sørge for barnas beste.

Gunn Karin Gjul (A): Bondevik-regjeringen har i løpet av sin ettårige levetid tydeliggjort gjennom politiske valg at den baserer seg på støtte fra Fremskrittspartiet.

Tidligere gikk skillelinjene i justispolitikken mellom Høyre og Fremskrittspartiet på den ene siden og Arbeiderpartiet, sentrum og SV på den andre. Det er trist å registrere at partiet Venstre – og justisministeren – som gjennom historien har framstått som liberalt og humant i strafferettspleien, nå prøver å adoptere høyresidas retorikk med strengere straffer og mer politi. Fra å se kriminalpolitikken i en større sammenheng hvor det sentrale er å forebygge kriminalitet, er Venstres fokusering nå rettet mot å heve strafferammen for alvorlige forbrytelser fra 21 til 30 års fengsel, gi private adgang til å foreta pågripelser samt privatisere fangetransporten.

Arbeiderpartiet mener kriminalitet ikke er noe vi kan kjøpe oss vekk fra kun gjennom penger til politiet og strengere fengselsstraffer. All erfaring viser at man ikke hindrer flere grove drap eller voldshandlinger gjennom å øke strafferammen. Vi vet at samfunn som ensidig har satset på en slik linje, har den høyeste kriminaliteten.

Det som trengs, er innsats fra alle – fra enkeltpersoner, frivillige organisasjoner, lokale og sentrale myndigheter samt rettssystemet.

Forebygging av kriminalitet starter ikke med en ensidig trussel om fengsel og strengere straffer. Forebygging av kriminalitet starter med en god familierpolitikk, gode barnehager, en inspirerende og inkluderende skole, skolefritidsordning, gode fritidstilbud samt gode tiltak for barn og unge med spesielle behov.

Det er denne helheten justisministeren og Regjeringen nå ser ut til å mangle. Gjennom kutt i skolefritidsordningen, kutt i kulturbudsjettet og nedprioritering av den offentlige skolen bygger de ned sentrale kriminalitetsforebyggende tiltak.

At Høyre og Fremskrittspartiet aldri har vektlagt dette som viktige forebyggende tiltak, er ikke nytt. Derimot er det en helt klar ny linje fra Venstre og Kristelig Folkeparti.

Fattigdomsbekjempelse er ikke viktig bare fordi fattigdom er et onde i seg sjøl, men også fordi store forskjeller mellom folk skaper grobunn for kriminalitet. På justiskomiteens besøk til New York nylig ble dette tydelig dokumentert. Ungdom fra de fattigste strøkene ble fristet inn i kriminelle gjenger ved lovnader om kule boots og penger. Gjennom sin kriminelle virksomhet holdt de dessuten liv i sine familier. Et samfunn med små forskjeller er derfor et gode også i en kriminalpolitisk sammenheng.

Høyre-regjeringens fattigdomspakke viser seg å være nesten innholdsløs. Kutt i inntektene til syke og uføretrygdede og kraftig økning i egenandelene forverrer situasjonen for dem som har minst. I tillegg legger Regjeringen opp til store skattelettelser, konkurranseutsetting av helsevesenet, sulteføring av kommunene, nedprioritering av den offentlige skolen og ikke minst kutt i skolefritidsordningen – en politikk som på alle disse områdene vil føre til større forskjeller blant folk.

Soningskøene har i løpet av det siste året nærmest eksplodert. Det nytter ikke å pøse på med mer penger til politi og domstolene dersom det ikke følges opp med tilsvarende til kriminalomsorgen. Det vi nå opplever, er en sulteføring av kriminalomsorgen, som resulterer i soningskøer, mangel på varetektsplasser og manglende tilbud om rehabilitering av de innsatte.

Gjennom høstens budsjettbehandling gjør Venstre og Kristelig Folkeparti historiske veivalg. Det er valget mellom den liberale og humane kriminalpolitikken som disse partiene tidligere har stått for, og høyresidas løsnings. Det er valget mellom ensidig satsing på politi og strengere straffer og en helhetlig politikk med vektlegging av forebyggende tiltak. Det er valget mellom å bruke fengsel som en oppbevaringsanstalt og en moderne kriminalomsorg basert på rehabilitering av innsatte.

Jeg er ganske overbevist om at justisministeren vil føle seg langt mer bekvem med et samarbeid om justispolitikken med Arbeiderpartiet enn med Fremskrittspartiet.

Petter Løvik (H): Både fra regjeringens partia og fra opposisjonen er det i dag blitt sagt at den nye regjeringa fører ein ny politikk. Det gjeld også på samferdselsområdet. Vi vil forandre også Samferdsels-Noreg for å gi eit betre samferdselstilbod til dei som bur og driv i landet vårt.

Sjølvsagt kunne vi ha ønskt endå større investeringar, spesielt på vegsida neste år. Men ser vi dei to siste åra i samanheng og samanliknar med det som skjedde før denne perioden, har vi faktisk hatt ein svært fin auke. Frå 2001 til 2002 auka vi løyvingane til vegsektoren med om lag 800 mill. kr – 500 mill. kr til investering, 300 mill. kr til drift og vedlikehald, som kanskje er like viktig som investeringane. Også i budsjettet for 2003 har vi ein svært fin auke, spesielt på drifts- og vedlikehaldssida.

Men endå viktigare enn desse litt kortsiktige vurderingane, som for så vidt er viktige nok, er det langsiktige perspektivet, at vi går inn og forandrar ein del strukturar i Samferdsels-Noreg for å kunne hauste gevinst på sikt. Dette gjer vi ikkje for å forandre, men for å gi grunnlag for ei effektivisering som vil gi betydeleg utteljing i åra framover. Lat meg nemne nokre eksempel. Når det gjeld luftfart, har vi ein svært enkel filosofi. Det er at lågare avgifter og større konkurranse vil gi lågare flyprisar. Det vil gi auka inntekter for Luftfartsverket, og dermed ei betre utbygging av flyplassar og flyterminalar. Så langt vi kan sjå, har dette vore ein suksess. Det er kome inn fleire konkurrentar på marknaden, vi har medverka til å redusere prisane via avgiftslette, og vi får fleire aktørar som er villige til å gå inn og gjere ein jobb for eit betre flytilbod.

Vi kan sjå på NSB. Der har vi også gått inn for å få meir omstilling i NSB, og for å skape konkurranse. Vi er i gang med konkurranseutsetjinga neste år, i 2003. Vi prøver oss fram på nokre få strekningar. Målet er at vi skal ha full konkurranseutsetjing i passasjertrafikken innan få år. Dette blir gjort for å gi eit betre rutetilbod, for å gi passasjerane eit val og for å stimulere til betre togteneste. Sjølv om NSB gjer ein rimeleg god jobb, trur eg ikkje at konkurranse vil skade på det området.

Lat oss sjå på riksvegferjer. Vi har hatt ein svært sterk auke i løyvingane til ferjedrift dei siste åra, men framleis har vi altfor mange bilar som står igjen, vi har for dårlege frekvensar og for mange passasjerar som må vente unødige lenge på neste ferje. Konkurranseutsetjing er eitt av verkemidla, i tillegg til at vi legg inn meir pengar neste år. Konkurranseutsetjinga har gitt gode resultat så langt, og det er mitt og regjeringspartia sitt håp at dette skal gi resultat også i framtida, i form av eit betre tilbod.

Den aller største prosessen vi er inne i, er omstillinga i Statens vegvesen. Vi er midt inne i ein stor og vanskeleg omstillingsprosess i Vegvesenet. Vi deler Statens vegvesen i ein administrasjonsdel og ein produksjonsdel. Det kan bety 1 500–2 000 færre tilsette, og dette kostar på fleire måtar. Vi får på sikt ut større effektivitet, men dette er svært vanskeleg og svært dyrt – ikkje prosessen i seg sjølv, men kostnadene med å gi dei mange som blir overtallige, eit skikkeleg oppgjer til slutt, eller mulegheiter til å omstille seg til anna arbeid. At det er store kostnader i samband med dette, er av enkelte blitt utlagt slik at vi burde ha unngått å gå inn i desse prosessane. Det motsette er tilfellet. Dette seier oss berre at det burde ha vore gjort for mange, mange år sidan. Dei kostnadene vi no får ved å hjelpe dei som blir overtallige, er kostnader som vi sparar, ikkje berre neste år og året etter, men i kvart år framover. Dette er nokre av måtane vi vil jobbe på for å få eit nytt og betre Samferdsels-Noreg: Større løyvingar, meir pengar til veg og meir veg for pengane.

Inge Ryan (SV): I motsetning til representanten Alveheim er dette første gangen jeg har ordet i en trontaledebatt, og jeg skal prøve å holde meg innenfor det som den er tenkt å være.

Vi i SV er usedvanlig glad for at distriktskommisjonen kom på plass i trontalen. Det at den nå ser ut til å bli

operativ, er meget bra for en rekke lokalsamfunn i Norge som skriker etter en ny distriktspolitikk som virker bedre enn den politikken vi har hatt de siste årene. Vi er glad for at man skal legge fram et resultat av dette i 2004, slik at valgkampen i 2005 forhåpentligvis kan bli en skikkelig distriktspolitisk valgkamp, der engasjerte politikere rundt om i landet kommer på banen med spenstige, nye løsninger på disse utfordringene, som vi alle søker.

Vi er også glad for at man legger opp til et bredt mandat i kommisjonen. Jeg legger ikke skjul på at SV hadde ønsket å komme i gang noe tidligere. Vi kunne godt ha tenkt oss å komme i gang allerede i høst. Vi er utålmodige i forhold til dette, men vi syns det viktigste er at den kommer, og at den ser ut til å få et omfang som vi er fornøyd med.

I påvente av at vi får opp den nye distriktspolitikken må det naturligvis skje en god del ting. I fjor ble vårt forslag om å etablere et næringsutviklingsfond for næringssvake områder stemt ned. Nå ser vi at det fondet kommer på plass. For oss er det kjempeviktig at vi også driver med en del gamle, kjente metoder i påvente av at vi får det nye opp. Det nye næringsutviklingsfondet for næringssvake områder som er på 1 milliard kr, er et fond som skal gå tungt inn i områder som over tid har slitt i motbakke, men jeg vil understreke at det ikke er et fond hvor man skal kaste penger inn i et dårlig prosjekt. Kravet til gode prosjekt, gode ideer, gode bedrifter og flinke folk bak disse bedriftene skal være der, men når det er på plass, skal man våge å være med både lenger og tyngre for å få opp aktivitet i en del områder av landet. Spesielt Innlands-Norge sliter med den type problemer, og da er det i en slik situasjon det norske stortings ansvar å gi hjelp slik at en kan komme seg opp av bølgedalen.

Et annet område som blir omtalt i trontalen, er modernisering av offentlig sektor. Blant annet er tanken at innbyggerne – eller brukerne, som man ofte sier i dag – skal finne én dør, møte én skranke og én person når man henvender seg til kommunen. Det er ikke så nøyte for innbyggerne om det er staten eller kommunen som driver, det viktigste er at de får en tjeneste utført på en god og samordnet måte. Men hva ser vi? Jo, vi ser at staten og statens mann i denne sammenhengen, statsråd Norman, ved flere anledninger har sagt at staten skal være en viktig bidragsyter og nærmest en pådriver og en hjelper slik at en kan få opp gode løsninger når kommunene vil etablere offentlige service-kontor. Men hva sier kommunene, hva sier ordførerne rundt omkring når de opplever at staten er den største bremseklossen – ikke bare en bremsekloss, men til dels saboterer denne jobbinga? Det blir en livsløgn når statsråd Norman sier at staten er en pådriver og en hjelper for å få til gode løsninger for å modernisere offentlig sektor ute i Kommune-Norge. Henrik Ibsen skrev i Vildanden om Hjalmar Ekdal som trodde han var en stor fotograf og levde på en livsløgn. Jeg opplever i denne sammenhengen, når jeg møter frustrerte ordførere, at statsråd Norman er Regjeringas svar på Hjalmar Ekdal. Det må vi hjelpe Norman med å komme ut av. Vi må slutte å drive dette narrespillet med kommunene hvor de opplever at staten faktisk er en bremsekloss når de er på-

drivere for å få til nye, gode løsninger for innbyggerne i tråd med de intensjonene som Regjeringa har, og som tidligere regjeringer også har hatt.

Når man leser trontalen, skal man se om det er noen veivalg av betydning der som vi ikke har sett tidligere. Jeg er en urutinert politiker, og det er ikke sikkert at jeg ser de rette veivalgene. Men det er ett veivalg som bekymrer meg – jeg håper jeg tar feil, men jeg tror dessverre at jeg har rett – og det er at det ser ut til at vi skal bygge ned enhetsskolen. En viktig årsak, tror jeg, til at Norge har ligget på topp de siste årene på en rekke områder, er at vi har hatt et skolesystem hvor man har fått det samme tilbudet uansett hvor i landet man har vært, eller hvilken bakgrunn man har. Om man har rike foreldre, fattige foreldre eller hvordan situasjonen har vært, har vi hatt en god enhetsskole der vi har tilstrebet at alle skal få det samme tilbudet. Jeg syns vi nå ser en tendens til at vi forlater den linjen. Det er en farlig linje hvis vi skal få et klasseskille som bygger på at fordi noen har andre forutsetninger, en annen støtte bak seg, skal de få et annet opplæringstilbud enn dem som ikke har det. Hvis vi får en slik utvikling, tror jeg Norge etter hvert ikke vil rage på toppen av de landene som har de beste leveforholdene. Da vil vi få et klasseskille som vil utarte, og det bekymrer meg mye.

Avslutningsvis vil jeg si at som ny politiker i Stortinget syns jeg det er en stor utfordring for oss alle sammen å jobbe og være mer ærlige i forhold til de utfordringene vi står overfor, å gå mer rett på sak og ikke så mye rundt grøten. Jeg opplever i altfor stor grad at i forhold til en del saker som vi nå skal behandle, blir man for lite presis, særlig i forhold til en del av de aktørene som vi faktisk er avhengig av skal jobbe med oss framover. Jeg tenker spesielt på kommunene. Kommunene er nok den viktigste tjenesteprodusenten vi har. Det er i kommunene at tjenestene til eldre, barn og ungdom og også en god del av helsetjenestene ligger, og kommunene opplever i dag Stortinget som en motpart i mange sammenhenger, fordi man ikke opplever at man snakker det samme språket. Vi er jo på samme lag. Det norske storting og kommunene er på samme lag. Da syns jeg vi som storting skal tilstrebe at vi skal vise større grad av forståelse for det kommunene sier, slik at vi ikke opplever at det er noen som sutrer. For de har akkurat det samme målet som oss, å gjøre det aller, aller beste for det norske folk. Da syns jeg vi skal ta dem mer på alvor og ta dem mye mer med i en dialog, slik at vi unngår en del av de scenene som vi nå opplever, med enorme skrik, med folkeaksjoner, fordi man ikke har tillit til en del av det vi sier.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Grethe Fossli (A): Representanten Inge Ryan er kjent for å ha et sterkt og bankende hjerte og engasjement for distriktene og spesielt for arbeidsplassene i distriktene, noe også innlegget hans bar preg av. Dette engasjementet gjorde at han på vegne av SV inngikk en avtale og fremmet et romertallsvedtak i samarbeid med regje-

ringspartiene i forbindelse med behandlingen av St.meld. nr. 22 for 2001-2002, Et mindre og bedre statlig eierskap.

Forslaget som ble vedtatt, lød:

«Stortinget ber Regjeringen om å utrede behovet for og organiseringen av regionale fond av betydelig størrelse knyttet til hver landsdel som kan bidra til økt kapitalinngang for private bedrifter i distriktene og i næringssvake områder. Saken bes lagt fram for Stortinget innen 1. februar 2003.»

I budsjettet for 2003 finner vi med henvisning til dette vedtaket et forslag om å opprette et tapsfond med distriktsrettet ordning. Der foreslår Regjeringen å opprette en landsdekkende låneordning med en innvilgningsramme på 500 mill. kr og 75 mill. kr til et tilhørende tapsfond.

Det er grunn til å spørre hvor det er blitt av den milliarder som lå i avtalen. Jeg har også lyst til å høre representanten Ryans reaksjon på de forslagene som ligger i budsjettet, og når han tror milliarder er på plass.

Inge Ryan (SV): Det er første gang i mitt liv at jeg har vært med og laget en avtale med regjeringspartiene, og det var en fornøyelse. Det var en fornøyelse fordi det var forhandlinger hvor man opplevde at det gikk an å føre en dialog og komme fram til et godt resultat. Jeg har full tillit til at den milliarder er på plass innen den fristen som ble satt, 1. februar 2003. Jeg har full tillit til at innretningen på de pengene, hvordan de skal brukes, på hvilke områder og hvilken type virkemidler man bruker, altså egenkapital, lån, tilskudd, også vil bli bra, slik at det tjener de områdene som det her er snakk om.

Så svaret til representanten Fossli er følgende: Ja, jeg tror at denne milliarder kommer på plass. Jeg tror også at denne milliarder vil bli til gagn for næringssvake områder som faktisk trenger disse pengene. Jeg har full tillit både til statsråd Gabrielsen og Regjeringa for øvrig til at dette blir fulgt opp.

Michael Momyr (H): Det er interessant å lytte til representanten Ryan. Han er engasjert, og det er mye klokt i det budskapet han framfører. På mange områder har nok Ryan og jeg samme mål. Men jeg tror nok at vi kanskje har litt ulikt syn på hva slags fleksibilitet vi må forvente hos dem som driver med næring og næringsutvikling i distriktene.

Representanten Ryan snakker med iver og interesse om distriktsutviklingsfond og virkemiddelapparatet. Jeg hadde ønsket at Ryan også hadde vært opptatt av betydningen av å ha et stramt budsjett. Når jeg snakker med næringsutøvere i distriktet, er det først og fremst behovet for å ha et stramt budsjett som blir fremholdt. Vel er man opptatt av virkemidler og virkemiddelapparat, og der er det mye Ryan og jeg kan bli enige om, men min utfordring til Ryan går på stramheten i budsjettet. Vil Ryan nå være med og argumentere like sterkt for det behovet som de næringsfattige distriktene her i landet ønsker når det gjelder stramheten i budsjettet?

Inge Ryan (SV): Det er en myte som man stadig vekker møter, særlig når man ser på fjernsynet, at SV er et parti som ikke har en næringspolitikk. Det er en myte som vi har ambisjoner om å motbevise i løpet av iallfall denne perioden vi er inne i. SV har en glimrende næringspolitikk. Vi har kanskje ikke vært så flinke til å profilere den, fordi vi har hatt litt begrenset med mannskap her i Stortinget. Men vi har ambisjoner om å profilere vår næringspolitikk i løpet av denne perioden, slik at man blir mer oppmerksom på den også i andre partier og i media.

Så til spørsmålet fra representanten Momyr. Ja, SV ønsker et stramt budsjett. Vi ønsker ikke en overbudspolitik. Vi har en del andre prioriteringer enn Høyre. Vi ønsker ikke å bruke så mye på skattelette. Vi ønsker å ha en helt annen type fordelingspolitikk, slik at en del av dem som trenger pengene mest, får mer, mens de som har det bra fra før, får mindre. Men når det gjelder stramheten i budsjettet, er det ikke stor avstand mellom SV og Høyre. Vi ønsker også et stramt budsjett.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Dagrun Eriksen (KrF): De siste dagers debatt har gjort meg ganske frustrert. Jeg synes at deler av det politiske miljøet her inne mer gir seg ut på å vinne en politisk retorikk enn å snakke om politiske realiteter. Det var også med undring jeg hørte enkelte til og med uttale seg på vegne av det norske folk her ute i vandrehallen. Jeg må minne om at når en mann har 30 pst. oppslutning i en meningsmåling, betyr det at 70 pst. ikke gir sin støtte. Da er det litt pompøst å opphøye seg selv til folkets stemme.

I de siste dagene er det flere røster som har slåss om å komme til. Noen hadde nok forventet at trontalen og statsbudsjettet skulle være helt uten Kristelig Folkeparti og Venstre-farge. Den slags forventninger kan bare komme fra folk som aldri har måttet samarbeide i en regjering – partier som Arbeiderpartiet, som er vant til å slå i bordet og si at vi er størst, og at samarbeid er å gå i vår takt, eller partier som har levd sitt liv på siden og gjerne ville vært med på leken, men som nå har gått over til kommentatorrollen. Jeg tror at vi i møte med folket ville ha tjent på også å fremheve hva vi er enige om.

For oss i Kristelig Folkeparti står familie og omsorg sentralt. I familien legges grunnlaget for barns trygghet og personlighetsutvikling. Det er foreldrene som har hovedansvaret for sine barn. Vi vil tilrettelegge for foreldres muligheter til å ta det ansvaret. Det krever en rettferdig fordeling og like muligheter for familiene. Regjeringen varslet i trontalen – og har fulgt opp i forslaget til statsbudsjett – en rekordstor satsing for familiene.

Jeg har besøkt en del barnehager i det siste, og jeg vet at det er mange styrere som nå ber oss alle om å ikke la det gå politisk prestisje i denne saken. Jeg kan ikke love for andre enn mitt Kristelig Folkeparti. Men herved er denne bønnen overbrakt presidenten: La oss nå samarbeide til barns beste, for våre felles mål om å skaffe plasser til alle som trenger det, og til en langt lavere pris.

Jeg er også glad for at vi har klart å ta vare på valgfriheten og rettferdigheten. De fleste foreldrene vil nyte godt av enten redusert foreldrebetaling i barnehage eller økt kontantstøtte. For de som ikke har plass i barnehage, blir avviklingen av småbarnstillegget fullt ut kompensert gjennom økningen av kontantstøtten. Ser man hele småbarnsperioden under ett, vil man komme bedre ut enn i dag. Til sammen har vi vel 1 milliard kr i friske penger.

Statistikken viser oss at det er en økning i antall samlivsbrudd. Å forebygge oppløsning av familier og skape gode og varige samlivsforhold er viktig for å sikre våre barn en trygg og stabil oppvekst. Det er mange som etter hvert har hatt bruk for å henvende seg til familievernet.

I Kristelig Folkepartis satsing på familie og omsorg er det en gruppe som kanskje er aller svakest, og som trenger vår ekstra omsorg og oppmerksomhet, nemlig de barna som trenger et ekstra vern. Og det er mitt ønske for Stortinget at vi sammen skal gjøre en felles innsats for dem ved behandlingen av den fremlagte meldingen om barnevernet.

Jeg vil sette i fokus Regjeringens offensiv for å ta i bruk de mange ubrukte ressursene i norsk næringsliv. Ledelsen, herunder styrene, er en utrolig homogen forsamling. Kvinneandelen har vært ekstremt lav. Men det er også verdt å merke seg at de aller fleste i ledelsen sitter med samme utdanning, helst fra samme læreinstitusjon, og det ser sannelig ut som om årskull også er en kvalifikasjon. Det betyr at vi sitter med en veldig ensidig kompetanse. Regjeringen varsler en fortsatt innsats i trontalen for å gjøre noe med i hvert fall en av faktorene, nemlig kjønnsbalansen. Og nå vil jeg gjerne utfordre næringslivets bedrifter: Hva med å ansette en filosofiutdannet kvinne av utenlandsk opprinnelse, med sine fag fra London? Det ville gi kreativitet og nytenking inn i norsk næringsliv. Jeg våger påstanden om at vårt næringsliv hadde fremstått som mer robust til å takle utfordringer med en mer mangfoldig ledelse.

I dette budsjettet har vi en klar profil med en flott satsing på de aller fattigste på vår klode, noe opposisjonen omtrent ikke har gidde å kommentere engang. Kampen for verdens fattige er kanskje ikke prioriterte områder lenger for Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Regjeringen har til tross for et veldig nødvendig stramt budsjett gitt klare og gode prioriteringer.

O d d b j ø r g A u s d a l S t a r r f e l t hadde her teke over presidentplassen.

Sylvia Brustad (A): «Nå forandrer vi Norge», sa Høyres Jan Tore Sanner tidligere i dag. Ja, det skal være visst. Regjeringas politikk er forandringer som i stor grad rammer de svakeste – de arbeidsledige, de syke og de uføre, for å nevne noen grupper. Til de uføre sa Regjeringa: Det må svare seg å arbeide. Ja, men det er jo det stikk motsatte som vil skje når uføre heretter bare kan tjene om lag 5 000 kr i året ved siden av trygden. Det er en hån mot de trygdede som vil bidra med det helsa tillater, men som Regjeringa nå sier nei til. Dette gjelder særlig unge

kvinner som har blitt uføretrygdet på grunn av muskel- og skjelettlidelser. De ønsker å bidra med det de kan.

Sosialminister Ingjerd Schou sa tidligere fra denne tallerstolen her i kveld at Regjeringen vil gi nye muligheter for folk som faller utenfor. Er det dette som er å gi folk nye muligheter? Var det dette velgerne ble lovet av Bondevik i fjorårets valgkamp? Og er det virkelig dette Bondevik ønsker skal stå igjen som minnesmerke over hans andre regjering?

Jeg kunne ha sitert mange nåværende regjeringsmedlemmer fra fjorårets valgkamp som sa at det var så stor høyredreining med arbeiderpartiregjeringa. Lista er lang. Men jeg synes ikke det er noe stort poeng å bore i det her i dag. Poenget er imidlertid at de samme personene som beskyldte oss for å være høyrevridde, har lagt fram et utrolig usosialt budsjett.

De siste månedene har vi nesten daglig fått dårlige nyheter om bedrifter som legges ned, flagger ut eller går konkurs. Nå er det ikke noe unormalt at det skjer omstillinger i norsk næringsliv, men det som er nytt, er at det skjer i et så stort omfang og med en så stor hastighet. Og vi ser en regjering som i stor grad lener seg tilbake og bare lar ting skje.

Jeg har hørt radiodebatter med representanter fra Regjeringa som har sagt til velvoksne folk som har arbeidet ved ei bedrift i hele sitt liv, at du kan jo bare omskolere deg til omsorgssektoren. Hvor arrogant går det an å bli! Og det sier representanter for ei regjering som strammer til i kommunene, hvor problemstillingen ikke akkurat er å ansette mange flere i omsorgssektoren. Finansministeren på sin side er mest opptatt av at kontoret hans er dystre enn situasjonen i arbeidsmarkedet. Da var det kanskje ikke noe annet å forvente enn det budsjettet vi fikk på dette området heller, for det føyer seg nemlig inn i rekka av manglende engasjement for å skape flere arbeidsplasser og manglende forståelse for hvilken situasjon mange av de arbeidsledige er i.

Det finnes nå en del tilfeller hvor begge i et forhold mister jobben på samme tid, ofte i distriktskommuner der det er et ensidig næringsgrunnlag fra før. Og hva skal de gjøre? Svaret de får fra Regjeringa, er enda strammere ordninger i forhold til dagpenger og svært lite engasjement for å skape nye arbeidsplasser.

For eksempel i mitt hjemfylke, Hedmark, står vi mange steder i en svært utfordrende situasjon ved at flere hjørnesteinsbedrifter legges ned, og det er svært få alternativer for de mange som mister jobben. Mange har jobbet i bedriftene i hele sitt yrkesaktive liv, men det rammer også ungdom i etableringsfasen, og kvinner blir også hardt rammet. Det ser dessverre ikke ut til at dette bekymrer Regjeringa noe særlig i det hele tatt, og da hjelper det lite å snakke om at en skal hjelpe dem som har det dårligst, når det faktisk er det stikk motsatte som skjer. Det syns ikke jeg er spesielt troverdig. Det skjer på dette området, men også på mange andre områder. Derfor blir ordene fra trontalen om å hjelpe de fattige og de som faller utenfor, etter Arbeiderpartiets mening lite verdt når det på ingen måte følges opp i praktisk politikk.

Statsråd Kristin Clemet: Et godt utdanningssystem må etter min mening oppfylle minst tre mål. For det første må det være tilgjengelig for alle, det må gi befolkningen et høyt utdanningsnivå, og det må holde høy kvalitet på læringsutbytte og læringsmiljø.

Norge har etter min mening svært lite å skamme seg over når det gjelder de to første målene. I internasjonal sammenheng ligger vi meget godt an både når det gjelder tilgang til utdanning og høyt utdanningsnivå. Problemene våre er knyttet til kvaliteten, som kan bli bedre både når det gjelder læringsutbytte og læringsmiljø. Målet for Regjeringens arbeid er derfor å øke kvaliteten i hele utdannings- og forskningssystemet. Jeg skal kort kommentere noe av det vi for tiden arbeider med.

Først høyere utdanning: Kvalitetsreformen i høyere utdanning gjennomføres nå i samsvar med den fremdriftsplan Stortinget har vedtatt. De nødvendige lovvedtak er gjort, ny gradsstruktur er fastsatt og allerede innført ved de fleste statlige og private høyskolene. Fra den 1. januar vil det nye uavhengige kvalitetsorganet være operativt. Ny finansieringsmodell har begynt å virke, og den nye og forbedrede studiefinansieringen vil være en realitet fra 1. november.

Det pågår nå et imponerende og gjennomgripende arbeid ved alle statlige og private høyere utdanningsinstitusjoner i Norge. Studieprogrammer legges om og fornyes slik at de kan fremme bedre læringsutbytte og gi styrket kvalitet i utdanning og forskning. Også organiserings-, styrings- og ledelsesformer er i støpeskjeen.

Alt i alt skjer det nå en dyptgripende modernisering av norsk høyere utdanning, og gjennomføringen av reformen vekker internasjonal oppmerksomhet og oppsikt. Norge er et av de land som leder an i den såkalte Bologna-prosessen, som skal skape et mer enhetlig område for høyere utdanning i hele Europa.

Den brede enigheten i Stortinget om denne reformen er en styrke og et godt og nødvendig grunnlag for omleggingen. Forbedringene som er lagt inn i 2003-budsjettet, er en annen forutsetning. Jeg er glad for at Universitets- og høyskolerådet i en uttalelse har sagt at budsjettet for 2003 legger grunnlag for en vellykket implementering av reformen.

Reformen skal være fullt ut innført neste høst, og i mellomtiden vil vi starte arbeidet med en ny felles lov, slik Stortinget har bedt om.

Så til grunnskolen og videregående opplæring. Grunnopplæringen er inne i en mer krevende fase, i hvert fall sett fra politikernes side. Der kom jeg i større utstrekning til tomt bord og tomme skuffer. Vi har visst lite om kvaliteten i skolen, og vi har gjort altfor lite for å bedre den. Kort oppsummert er status for norsk skole at vi har en meget høy ressursbruk i internasjonal sammenheng, middels kvalitet på læringsutbyttet, for store problemer knyttet til læringsmiljø – det kan gjelde de fysiske rammebetingelsene ved enkelte skoler og i enkelte kommuner, men mer alvorlig: disiplin og ikke minst mobbeproblemer, som berører altfor mange – og middels og til dels lav brukertilfredshet.

Grunnoppplæringen er en viktig del av Regjeringens moderniseringsprogram for offentlig sektor. La meg nevne noen elementer som vi arbeider med.

For det første innholdet i skolen. Her har vi nedsatt et offentlig utvalg, det såkalte Kvalitetsutvalget, som kommer med forslag til våren. Men vi har allerede startet arbeidet med å styrke bl.a. basisfagene. Vi har økt timetallet i norsk. Vi har fremmet forslag om en ny lærerutdanning. Vi gjennomfører mer målrettet etter- og videreutdanningstilbud til lærerne, og vi vil innføre en stipendordning for lærere når det gjelder videreutdanning innen norsk og matematikk. Vi har etablert et nasjonalt senter for matematikk i opplæringen, og vi vil snart fremme en helhetlig strategi for styrking av realfagene. Vi vil også fremme og gjennomføre tiltak som kan styrke leselysten, bl.a. i tilknytning til bruk av skolebibliotekene.

For det andre tiltak for å bedre læringsmiljøet. Vi viderefører låneordningen. Vi har fremmet forslag om en lov om elevenes arbeidsmiljø, og vi tilbyr alle skoler innen utgangen av 2003 såkalte antimobbeprogrammer for å forebygge mobbing.

Aller viktigst er antakelig arbeidet med å bedre rammebetingelsene for skolene. Det er mye som tyder på at økt valgfrihet for elever og foreldre og økt selvstyre og større lokal handlefrihet, altså mindre statlig detaljstyring, vil kunne bedre kvaliteten i skolen. Vi utreder nå et nasjonalt system for kvalitetsvurdering, som må baseres på åpenhet og innsyn. Vi har startet arbeidet med å gi incentiver til forbedringer i skolen gjennom bl.a. tiltaket bonus- og demonstrasjonsskoler. Men kanskje er det aller viktigste forenkling av lover, regler, avtaler og læreplaner for å styrke handlefriheten i skolen. Det pågår nå en betydelig forsøksvirksomhet. Man kan si at en stor del av norsk skole nærmest drives på dispensasjon. Disse forsøkene skal evalueres forskningsmessig, men mitt inntrykk er at det foreløpig er meget positive resultater. Det fører til bedre ressursbruk, større lokal handlefrihet, bedre læringsutbytte og bedre læringsmiljø for elever og ansatte. Og dette vide handlingsrommet bør gjøres permanent for alle skoler etter hvert. Regjeringen vil komme tilbake til forslag om det.

Helt til slutt: Forslaget om økt valgfrihet for elever og foreldre er viktig. Vi kommer til å fremme forslag om en lov om frittstående skoler, slik at det ikke bare er de rike som kan velge skole ved å velge bosted, men at også andre får en sjanse til å utnytte den muligheten.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Vidar Bjørnstad (A): La meg starte med å gjenta det jeg sa i en replikk tidligere i dag, at Arbeiderpartiet vil slå ring om den offentlige fellesskolen. Vi vil gjøre det både ved å bruke mer penger og ved å styrke kvalitet og innhold, for det er i den offentlige fellesskolen de aller fleste elever går og vil gå også i fremtiden.

Da utdanningsministeren foreslo store kutt i utdanningsbudsjettet for i år i forhold til Stoltenberg-regjeringen, tolket vi det slik at hun hadde tapt i Regjeringen. Men i løpet av dette året og av budsjettet nå har jeg for-

stått at det var en feil analyse. Kuttene var bevisste og en del av denne regjeringens nye linje om at offentlige utgifter skal begrenses, herunder utdanningssektoren. Nå kuttes det i bevilgninger til grunnskolen, og særlig alvorlig er de stramme rammene for kommuneøkonomien der vi nesten daglig får innspill om kutt i skolebudsjettene og halvering av skolefritidsordningen. Rammene for den utlånsordningen som vi tok initiativ til, halveres. Og statsråden påstår kontinuerlig at skolen har nok ressurser. Jeg hadde i hvert fall tolket det slik at også denne regjeringen ville la skolene beholde ressursene, men budsjettet sier at det ikke bare er nok, men at det faktisk er for mye ressurser i skolene. Det står i sterk motsetning til den kraftige økningen til private skoler, til en liten del av det totale antallet skolebarn, og som betyr at en del private skoler faktisk får langt bedre økonomi enn mange offentlige skoler.

Regjeringens budsjett, eller Høyres og Clemets nye kurs på skoleområdet, har en klar profil og synes å bygge på følgende strategi: Overfokuser svakheter og problemer, så mistillit til den offentlige grunnskolen, sultefører økonomien til kommunene og skolene, så vil Høyres overordnede mål om privatisering og todeling av skole-systemet lettere få gehør.

Statsråd Kristin Clemet: Jeg kan være enig i én ting som ble antydnet her, selv om jeg ikke har skylden og ansvaret for det alene, slik det ble påstått. Jeg er faktisk enig med Sigurd Allern, som forleden uttalte at han er bekymret for den offentlige skolen, ut fra det mediebildet og den svartmaling som nå gjør seg gjeldende i forhold til å beskrive den offentlige skolen. Mange av de skremmebildene vi nå får tegnet i den mediedebatten og den politiske debatten som foregår, gir ikke et representativt bilde av norsk skole. Jeg prøvde å gi en nøktern vurdering, men det samsvarer ikke med de skremmebildene.

Så til budsjettet. Utdannings- og forskningsdepartementets budsjett som er lagt frem nå, er et meget godt budsjett. Det svarer på det universiteter og høyskoler har ønsket seg i forhold til kvalitetsreformen, stort sett, og det vet representanten, som sitter i komiteen og har mottatt brev fra deres interesseforening. Og det er et meget godt budsjett for forskning, fordi det er en historisk høy satsing bl.a. på langsiktig, grunnleggende forskning. I tillegg styrker vi bl.a. mulighetene for å forske i næringslivet gjennom skattefradragordningen.

Når det gjelder skolebudsjettene, er det i liten grad Utdannings- og forskningsdepartementets budsjett. Det er kommuneøkonomi. Penger og ressurser når det gjelder skole, er selvsagt veldig viktig. Jeg er enig med min navnesøster, som sier at kvalitet koster. Men min navnesøster vet sikkert også at man av og til kan kjøpe noe som bare tilsynelatende er kvalitet. Det hender vel også at kvalitet koster litt mer enn det behøver å koste, at man kanskje har kastet bort ressurser underveis.

Vi satser mer på skole enn nesten noen andre land, og det skal vi fortsette med. Hvor mye vi satser, vet vi faktisk ikke på forhånd, det vet vi først i ettertid, fordi det er kommunene som bestemmer eksakt hvor mye vi skal sat-

se. Vi har tall for 2001–2002 som viser at det ikke er noen nedgang i ressursbruken i kommunene. Norske kommuner prioriterer skole økonomisk veldig høyt, langt over det de må gjøre i henhold til minstestandarder osv. Og det er kjempebra. Jeg synes at vi skal bruke mye ressurser på skole. Vi kan fortsatt ligge helt i verdenstoppen, men jeg synes det er på tide at vi også engasjerer oss i hvordan vi øker kvaliteten, og hvordan vi kan få mer ut av ressursene. Det har vært mangelvare i Norge til nå.

Arne Sortevik (FrP): Kvalitet i skolen er viktig. La meg også si at realiteten for elever og skolebarn er ganske langt unna den kvaliteten som ofte beskrives fra denne talerstol, og kanskje spesielt nå fra regjeringshold.

Det er to ting. Det ene er – og der kan det være ulik statistikk, men iallfall er det ganske klare innspill og signaler fra mange bekymrede foreldre – at man opplever kutt i skolen. For et år siden lanserte denne regjering, bl.a. som sin satsing på skolen og kvaliteten, 100 mill. kr til en ekstra norsktimer fra andre til fjerde klassetrinn fra høsten 2002. Har de pengene kommet frem? Er man sikker på at de blir brukt slik de var ment å bli brukt? Er de i det hele tatt kommet frem til en eneste elev og til en eneste klassetime, og hvordan kan man eventuelt være sikker på det, når pengene er lagt inn i rammetilskuddet til kommunene?

Det andre er: Statens utdanningskontor, som har tilsynsmyndighet ute i fylkene, følger med med et bekymret og åpent øye på kutt som vitterlig skjer i skolesektoren. De antyder at man beveger seg mot lovtangering, til dels har de også registrert at det faktisk er gitt signaler om kutt som kan medføre lovbrudd, altså at man får et dårligere opplæringstilbud enn det opplæringsloven foreskriver. Hva vil statsråden gjøre? Statsråden er øverste myndighet for Statens utdanningskontor. Hva vil statsråden og Regjeringen gjøre hvis det konstateres kutt som gjør at kommunene bryter opplæringsloven? Da er det et dårlig svar hvis man svarer at dette er kommunens ansvar, for det er en statlig tilsynsmyndighet som skal tilse at loven ikke brytes. Da må man gi et bedre svar til elever og foreldre.

Statsråd Kristin Clemet: Generelt er det slik at norske kommuner har en meget høy ressursbruk sammenlignet med andre land, men også en meget høy ressursbruk i forhold til hva de må ha. Måten vi har stilt krav om minstestandard til skolene på, kan gjøre det litt vanskelig å finne ut hva som er minimum ressursbruk. Men hvis man prøver å finne ut det, vil man finne ut at norske kommuner faktisk ligger langt over det som er minimum. Man kan aldri i et system hvor man har lokaldemokrati og lokalt selvstyre, garantere 100 pst. at en kommune ikke vil kutte eller redusere budsjettene til skole. Selv hvis det var enormt mye ressurser, slik at til og med SV var fornøyd, kunne det være slik at en kommune kuttet. Det er store forskjeller i kommunenes ressursbruk. Jeg må understreke: Det samsvarer overhodet ikke med forskjeller i resultater. Det er ingen sammenheng hvis man

ser på statistikken, men det er store forskjeller i ressursbruk. Jeg har sett noen tall som kan tyde på at ca. 1/8 av forskjellene i ressursbruk kan forklares med at kommunene har forskjellig økonomi, f.eks. dårlig økonomi, mens hele 40 pst. kan forklares ut fra forskjellige prioriteringer. Men denne forskjellen i ressursbruk gir seg ikke utslag i forskjeller i resultater. Det kan være kommuner som bruker lite ressurser som har veldig gode resultater, og kommuner som bruker mye som har veldig gode resultater. Vi vet ikke om det skjer kutt før i ettertid. Med de opplysningene vi nå har for skoleåret 2001–2002, ser det ut til at i kommunene under ett har det ikke skjedd noen endringer i ressursbruken frem til elevene. Det ser altså ut til at kommunene faktisk har absorbert de lønnsøkningene lærerne heldigvis har fått og likevel greier å bruke de samme ressursene på elevene.

Når det gjelder norsktimer, er det et eksempel på en form for øremerking, så det skal nå frem. Men representanten Sortevik berører et problem, og det er det problem som eksisterer mellom forvaltningsnivåene. Hvis Stortinget vedtar reformer som ikke blir fullfinansiert, eller hvis Stortinget øremerker og detaljstyrer for mye i forhold til kommunene, blir det mindre handlingsrom igjen til kommunene, og da kan problemene så å si tyte ut et annet sted, kanskje til og med på samme sektor.

Lena Jensen (SV): Norge skiller seg ikke ut i forhold til andre land når det gjelder hvor mange penger vi bruker på grunnskolen. De siste sammenlignbare tallene fra OECD, som er fra 1998, viser at Norge bruker mindre penger enn Danmark og omtrent det samme som Sverige og Island. Finland ligger noe under det igjen. Det er mange grunner til at Finland bruker mindre penger, bl.a. har de en veldig homogen befolkning med få innvandrere. Men jeg synes det er mye mer interessant å diskutere hvordan situasjonen i Norge er, enn å sammenligne andre land som har andre skolesystemer.

Det er viktig å lytte til det som elevene, foreldrene og lærerne sier må til for å skape en bedre skole. Beskjeden fra dem er helt klar: Vi klarer ikke å få en god nok opplæringssituasjon i dag fordi det mange steder mangler helt grunnleggende ting, slik som skolebøker, nok lærerressurser til å gi elevene tilpasset opplæring, inneluft som det går an å leve i, eller mat til heimkunnskapstimen.

Alle som har et nært forhold til skolen, vet at det ikke er midler til å omdisponere, slik som regjeringspartiene fortsatt snakker om. Og så lenge rammebetingelsene ikke er til stede for å skape gode opplæringstilbud til elevene, kan vi ikke vente at elevene gjør det bedre enn middels på internasjonale undersøkelser.

Det er heldigvis noen undersøkelser som er mer opplysende når det gjelder norske skoleelevers prestasjon. Ett eksempel er CIVIC-undersøkelsen som kom for en stund siden, som viser at norske elever ligger på topp når det gjelder demokratisk forståelse og deltakelse. Likevel er jeg enig med statsråden i at vi ikke skal slå oss til ro med å få middelmådige resultater. Men da er vi nødt til å være villig til å gjøre noe som virkelig hjelper elevenes opplæringssituasjon, nemlig å sette skolene økonomisk i

stand til å gi elevene et undervisningstilbud som kan måle seg med det beste.

Mitt spørsmål til statsråden er om statsråden er enig i dette, og hvilke tiltak statsråden vil sette i verk.

Statsråd Kristin Clemet: Først en kommentar til den CIVIC-undersøkelsen som ble nevnt. Det er helt riktig at norske elever scorer fantastisk bra når det gjelder å forstå og ha kunnskap om demokratiet – litt for bra, vil kanskje enkelte foreldre si! Men det jeg vil si til det, er at det er jo ikke noen negativ korrelasjon eller negativ sammenheng mellom det å kunne matte og norsk og det å være god i demokrati. Det er jo ikke slik at du er nødt til å være dårlig til å lese og skrive for å være god i demokrati. Så jeg mener det går an å ha ambisjoner om begge deler, og høyne kvaliteten også. Og det å bli en god demokratisk borger forutsetter antakelig også at man kan lese og skrive.

Når det gjelder ressursbruken, ligger Norge helt i verdenstoppen. Det er noen få land som ligger foran. Jeg tipper at vi har steget enda mer den aller siste tiden, bl.a. fordi vi har hatt en stigning i lærerlønningene, som er meget bra. Den viktigste forklaringen på at vi har så høy ressursbruk totalt sett i forhold til andre land, det er høy lærertetthet. Det betyr at OECD-gjennomsnittet har 40–50 pst. flere elever pr. lærere enn Norge har.

Så sier representanten her at vi skal lytte til elever og lærere, og det gjør jeg med stor interesse hver dag. For det som er paradoksalt, er at selv om vi bruker alle disse ressursene og har den høye lærertettheten, så merkes det jo likevel ikke godt nok ute i skolen. Man føler at det er veldig trangt, at handlingsrommet er lite, at man kanskje må kutte, osv. Og da spør jeg meg selv, og det syns jeg alle har en plikt til å spørre seg: Hvor er det blitt av disse pengene? Hva er det som har skjedd med dem på veien, siden det er så lite igjen når de kommer frem til skolen?

Jeg tror at måten vi styrer skolen på, og organiserer skolen på, gjør at det faktisk blir ineffektiv ressursbruk – dette er jo politikernes ansvar – og at vi heller ikke konsentrerer oss nok om kvaliteten. La meg nevne noen eksempler: måten vi organiserer lærernes arbeidsdag på, måten vi organiserer undervisningsdagen på, hvor veldig mye er bestemt gjennom sentrale avtaler, gjennom sentrale lover og regler, og muligheten vi gir f.eks. til rektorene for å være ledere på skolene. Rektorer forteller at de bruker mellom halvparten og hele sin tid bare på å administrere og tolke arbeidstidsavtalen. Da blir det veldig liten tid igjen til ledelse.

Presidenten: Replikorkordskiftet er omme.

André Kvakkestad (FrP): I trontalen heter det at Regjeringen aktivt vil bekjempe organisert kriminalitet og hvitvasking av penger. Dette er et åpenbart viktig område å sette inn krefter på. Spørsmålet blir om Regjeringen evner å benytte de midler som er nødvendig for å komme dette ondet til livs.

Spesielt Kristelig Folkeparti ønsker å fremstå som partiet som vil satse på forebygging. Ved å forebygge

kan en spare store ressurser i forhold til hele tiden å tenke på å reparere den skaden som er inntruffet. Men dette gjelder åpenbart ikke når det gjelder organisert kriminalitet, som har sin basis i smugling av alkohol og tobakk.

Det er det særnorske skyhøye avgiftsområdet som medfører at smugling av disse varene finner sted. Det er for å tjene penger at smuglere setter i gang sin organiserte aktivitet, det er ikke fordi de føler noen spenning ved å flytte varer fra et land til et annet. Altså er det Regjeringen og tidligere regjeringer som har skaffet grobunn for denne type organisert kriminalitet. Den hadde ikke eksistert dersom en hadde hatt et annet avgiftsregime i Norge.

Men det som virkelig burde bekymre Regjeringen, er hvordan dette har betydning for folks rettsoppfatning når det gjelder behovet for å etterleve lover og regler. Når et avgiftsnivå fremstår som så urimelig at store deler av befolkningen i alle landsdeler enten kjøper smuglersprit, smugler den selv eller brenner hjemme, brytes respekten for norsk lov ned. Da er det en overhengende fare for at andre norske lover blir sett på med samme øyne.

En skal ikke se bort fra at foreldregenerasjonens holdninger til og etterlevelse av norsk lov i forhold til norske rusavgifter osv. har betydning for flere unges holdning til ulovlige rusmidler, som narkotika. Da får vi altså den farlige effekt av avgiftspolitikken – som sånn sett gir denne måten å se på norske lover på – at man rett og slett får en sterk reduksjon i folks interesse av å etterleve de fleste lover i kongeriket. Og en slik holdning må være viktigere å bekjempe enn behovet for å dra penger inn i statskassen.

Vi vet at denne organiserte kriminaliteten har flere former, og at organisert kriminalitet som både smugling, trafficking og narkotika ofte er vevet sammen innenfor nokså like grupperinger. Da kan vi ikke fortsette med en politikk som skaper lovbrutere av normale familier i dette landet. Den beste form for forebygging vil være å fjerne det som gjør at menigmann finansielt støtter opp om organisert kriminalitet.

Som nevnt er det flere former for organisert kriminalitet, den har også sine grenser opp mot finansieringskilder for terrorister rundt om i verden. Hvilke tiltak er Regjeringen villig til å sette inn når det gjelder bekjempelsen av annen organisert kriminalitet og av eventuelt terrornettverk? Det vi vet, er at Regjeringen ikke vil innføre tiltak som våre europeiske naboland allerede har innført. Et eksempel er bekjempelse av organisert kriminalitet ved romavlytting. Det er lovlig i Frankrike, men ikke i Norge. Egentlig sender vi internasjonale bander en invitasjon ved å si klart ifra at i Norge vil vi ikke utsette stakarslige narkokarteller for slike ufine metoder.

Vi ser at den organiserte kriminaliteten og hvitvasking brer om seg og blir stadig sterkere og mer utspekulert. Da er det underlig å være vitne til at en regjering ikke ønsker å bruke virkemidler som virkelig monner.

Karita Bekkemellem Orheim (A): Etter en valgkamp der vi hørte skole, skole, skole, har naturlig nok forventningene til dette statsbudsjettet vært skyhøye.

Svartmaling av norsk skole, sier statsråd Clemet i dag. Den svartmalingen har jeg lyst til å si at Høyre selv har hatt hovedansvaret for, slik de har drevet retorikken mot norsk skole i opposisjon de siste årene.

Regjeringen Bondevik gikk høyt på banen da statsbudsjettet for 2003 ble lagt fram. Dette var Regjeringens svenneprøve. Regjeringen skulle nå opp til eksamen, for endelig skulle Høyre realisere sine valgløfter, eller i alle fall sette sitt klare skolestempel på budsjettet.

At Høyre ble årets budsjettvinner blant regjeringspartiene, er nå krystallklart. Dette budsjettet er et usosialt budsjett, med skattelette på til sammen 17 milliarder kr på to år. Det er de eldre, de arbeidsledige, de syke og skolebarna som er nødt til å bære kostnadene for Regjeringens prioritering av skattelette. Vi ser at medisinen blir dyrere. Vi får flere arbeidsledige. Vi får kraftig innstramning i dagpengeordningen. Og vi får kutt i utdanningssektoren. De minste barna våre skal få mindre ressurser i sin skolehverdag. Etter min oppfatning er dette mindre til de fattige, og da er dette et usosialt budsjett.

Regjeringen har valgt side. Tydeligst ser vi dette på utdanningsbudsjettet. Kommunene har en rekke lovpålagte oppgaver. Men hva hjelper det, når Regjeringen overfører 500 mill. kr mindre i de frie inntektene til kommunene? Realiteten er at kommunene må prioritere mellom hvilke lovpålagte oppgaver de skal kutte ut. Oddvard Nilsen sa tidligere i dag at vi ikke vet hvor mye penger som blir brukt på skole neste år. Men det Oddvard Nilsen og Høyre vet, er at to av ti kommuner melder at de fremdeles kanskje kan holde skansen mot Regjeringens bestilling, men at åtte av ti kommuner må gjøre tilbudene til folk dårligere. Da vet vi at det ikke vil være mer til skole i Kommune-Norge.

Ifølge Regjeringen er dette et budsjett med klar satsing på utdanning. Det er en satsing å halvere skolefritidsordningen, det er en satsing å gi 1 milliard kr mindre til kommuner og fylkeskommuner til opprustning og utbedring av skoleanlegg, det er en satsing å kutte dramatisk i IKT-tiltak, og det er en satsing å innføre en dramatisk økning i egenandelene på medisiner. Jeg har lyst til å hevde at dette er et budsjett med satsing for de få. Det er et budsjett for alle med høye inntekter og store hus og for dem av oss som er friske og raske.

Jeg har også lyst til å si at dette er et budsjett som gir meg en følelse av at de vil tilbake til fortiden, med kvinnen ved kjøkkenbenken. Mange av budsjetttiltakene går i feil retning når det gjelder likestilling. Mange av tiltakene går ut over kvinner, gjennom f.eks. økte egenandeler på medisiner. Og vi vet at flertallet av minstepensjonistene våre er kvinner.

Utdanningsbudsjettet står til stryk. Det ser vi gjennom kuttene og manglende satsing. Samtidig sier Regjeringen én ting. Opposisjonen på sin side blir i dag beskyldt for en ensidig svartmaling. Og da kan en undre seg: Hva er retorikk, og hva er realitet? Jeg mener at vi finner svarene i de kalde fakta: Det er mindre til elevene i den offentlige skolen kontra elevene i de private skolene. Det er nedtrapping av rehabilitering av skoleanleggene, og det er mindre kvalitet i den offentlige skolen. 30 000 fjern-

undervisningsstudenter mister all støtten sin til etter- og videreutdanning. Jeg kan ta ett eksempel, Rælingen kommune. Der vil prisen i SFO gå opp med 3 000 kr i året, og i tillegg til denne prisøkningen må de kanskje halvere tilbudet.

Kuttene i skolesektoren er en hån mot dem som trodde at de skulle få en bedre skole etter stortingsvalget. Ingen av oss – verken i denne sal eller ute i befolkningen – hørte den retorikken som Høyre nå fremfører. At Høyre ønsker å fjerne statlig støtte til SFO, er jo ingen nyhet. Finansministeren proklamerte i forrige uke at kuttene i SFO ville medføre en økning i egenandelen på 150 kr. Men hva har finansministeren tenkt å si til alle de foreldrene ute i arbeid som har ungene sine i SFO, som står overfor et kutt i SFO-tilbudet, og der en av foreldrene må jobbe deltid på grunn av kommunens kutt i tilbudet? Jeg mener at dette er en virkelighet vi er nødt til å begynne å ta innover oss.

I mange familier i dag er begge foreldrene ute i arbeid. Vi vet at de har behov for omsorgs- og tilsynstilbud for småskolebarna både før og etter skoletid. Skolefritidsordningen skal legge til rette for lek, for kultur- og fritidsaktiviteter, med utgangspunkt i ungenes alder, funksjonsnivå og interesser. Og den skal gi ungene våre trygghet.

Også barn med funksjonshemninger skal gis gode utviklingsvilkår i skolefritidsordningen. Men hva hjelper det foreldrene i Rælingen eller for den saks skyld i Troms at det er lovhjemlet at alle kommuner skal ha et tilbud om skolefritidsordning før og etter skoletid, når de økonomiske betingelsene ikke er der? Er dette en familiepolitikk med vekt på barnas beste? Jeg har lyst til å etterlyse Kristelig Folkeparti. Hvor har dere vært?

Det nytter ikke å effektivisere bort skolebarna våre!

Dette budsjettet inneholder en klar privat profil. Det er en storstilt satsing på det private alternativ innenfor utdanningen. Det er ikke overraskende. Derimot er det overraskende å se forskjellen i satsingen på privatskoler kontra den offentlige skolen – mer enn 400 mill. kr til de private skolene i dette budsjettet. Til sammenligning påstår Regjeringen at de satser 380 mill. kr på kvalitet i grunnskolen, men av denne summen, i hvert fall slik jeg klarer å lese budsjettet, er kun 20 mill. kr ny økning.

Fra flere av Høyres representanter i dag har vi fått høre at mye av dette innebærer utbetaling til såkalte bonus-skoler. Er det dette kvalitetsbegrepet til Høyre innebærer? Det mener jeg faktisk er smuler til de få, og også en ganske arrogant holdning – ja, jeg har lyst til å uttrykke meg så sterkt som at dette grenser til lureri overfor elever og foreldre, som faktisk hadde ventet noe helt annet.

Arbeiderpartiet vil støtte Høyre i forhold til å øke kvalitetsbegrepet og innholdet i det i den norske skolen. Men dette handler også om hva vi legger inn i kvalitetsbegrepet, og hvilken ende vi begynner i. Reaksjonene fra organisasjonene som har utdanning som hovedinteresse, er faktisk ganske samstemte. Mange roper i dag varsku om skolekrise, mange mener at dette er et angrep på lik rett til utdanning. Budsjettet er en invitasjon om å etablere

flere private skoler, som igjen kan innebære en nedleggelse av de offentlige skolene våre. Dette er alarmerende.

Jeg kjenner Regjeringens forslag til privatskolelov, som gjør dagens skolesituasjon betraktelig verre. Det innebærer at flere privatskoler blir opprettet, med automatisk god og ikke minst stabil offentlig finansiering. Jeg har lyst til å si at det kan se ut som om den offentlige skolen kan komme til å forsvinne hvis Høyre får fortsette, i dunsten av veldig sterkt Høyre-ideologiske statsråder. Men jeg hadde jo trodd at det også var andre regjeringspartnere i denne regjeringen som ville holde både en hånd på rattet og kanskje også en fot på bremsen.

Dette betyr også at Regjeringen vil gi bedre økonomiske kår til de private skolene enn til den offentlige skolen. Vi vet at Regjeringen ønsker å øke statstilskuddet til de private skolene til 90 pst. Kostnadene pr. skoleplass varierer meget sterkt i vårt land. Vår fellesskole er desentralisert, og vi har et integrert tilbud som har en veldig klar kostnadsside. Det gjør at det er forskjell på kostnaden for en skoleplass i Smøla kontra hva det koster å gi en skoleplass i Oslo.

Aldri har vi sett et større engasjement for skolen i Norge, både fra enkeltmennesker og fra organisasjoner. Disse må bli tatt på alvor, og da bør også Regjeringen være ærlig i forhold til sine intensjoner med sin politikk: at det er en klar prioritering av de 10 000 barna som er i den private skolen, og ikke de nesten 600 000 barna som har plass i den offentlige fellesskolen vår.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Ine Marie Eriksen (H): Høyere utdanning og forskning har fått en økning på 11 pst. på budsjettet. Jeg syns vel knapt det kan kalles et kutt, men snarere en satsing.

Representanten Bekkemellem Orheim er bekymret for at den offentlige skolen vil forsvinne. Da vil jeg få minne om at 1,7 pst. av elevene i norsk skole går i privatskole i dag. Det er et gitt antall elever som går på skole. Det eneste vi søker å oppnå, er å prøve å gi dem en valgfrihet til å velge offentlig eller privat. Den offentlige skolen kommer ikke til å forsvinne, like lite som den private skolen kommer til å forsvinne.

Arbeiderpartiet og representanten Bekkemellem Orheim kjemper mot friskolereformen fordi de mener 1) at det er et problem at det bare er sterkt religiøse skoler som får godkjenning, og 2) at skolene bare er for foreldre med penger. De har altså alle piggene ute i forhold til forslaget til ny friskolelov og forslaget om å øke støtten til private skoler. I stedet vil de kutte den støtten. Det er her jeg mister tråden i resonnetet til Arbeiderpartiet. Lovforslaget om frittstående skoler skal jo nettopp sørge for at det ikke bare er religiøse eller pedagogiske alternative skoler som får godkjenning, men også andre skoler som representerer en eller annen form for alternativ, eller som kanskje er helt like den offentlige skolen, men som bare har lyst til å gjøre noen ting litt annerledes. Og poenget med å øke den offentlige støtten er nettopp at det ikke bare er de med feit lommebok som skal kunne sende barna sine i private skoler også i framtida.

Oppsummert blir det store paradokset for meg: De to tingene som Arbeiderpartiet kjemper sterkest imot i forhold til friskolereformen og i forhold til spørsmålet om private skoler, nemlig at det først og fremst er religiøse skoler som får godkjenning i dag, nettopp fordi det er slik loven er, og dernest at man må betale til dels høye summer for å ha barna sine gående der, er jo de to tingene som man er helt sikker på å opprettholde hvis Arbeiderpartiet får det som de vil i skolepolitikken.

Karita Bekkemellem Orheim (A): Først til det første som representanten Ine Marie Eriksen spurte om, nemlig satsingen. Hun kan ikke forstå hvordan det går an å fremstille dette budsjettet som en manglende satsing på utdanning. Da har jeg bare lyst til å ta opp den listen jeg har her. Den er bare én av flere sider med kutt i denne sektoren, og vi kan ramse opp flere hundre millioner i kutt på utdanningssiden. Dette er jo noe helt annet enn det Høyre lovt gjennom hele valgkampen. Det Høyre har prøvd å fortelle de norske velgerne nå gjennom mange år, er at vi har hatt en dårlig offentlig skole, at det var viktig å få inn mer kvalitet i den norske skolen, og skulle en få til det, måtte en ha en regjering som var villig til å bruke mer penger på skolen. Nå kjenner vi resultatet av den satsingen som Høyre har lagt opp til, og da vet vi at det ikke har vært nok penger å fordele til skole fra den totale potten. Da mener jeg det er helt ærlig og rederlig at Høyre står fram og sier: Vi har gjort et valg, og vårt valg er at vi satser på de 1,7 pst. Der legger vi inn over 400 mill. kr, men beklageligvis har vi ikke funnet rom til den samme satsingen på den offentlige skolen. Vi ser også kuttet på skolefritidsordningen. Dette handler om de minste barna våre, og jeg kan ikke forstå at et parti som gang på gang snakker om verdier og om trygghet, vil ha tilbake en situasjon der barna våre får nøkler rundt halsen.

Så til det andre: I en tid der vi kanskje vil oppleve at den offentlige skolen vår blir avspist med omtrent ingenting, må alle partiene begynne å prioritere hva vi skal bruke av penger – også på de private skolene. Hvis denne nedbyggingen av den offentlige skolen fortsetter, er det kanskje flere partier i denne salen som vil begynne å stille kritiske spørsmål om hva skattebetalernes penger skal gå til.

Presidenten: Fleire har ikkje bede om ordet til replikk.

Magne Aarøen (KrF): I avisene har vi etter at statsbudsjettet vart lagt fram på torsdag, kunna lese mange negative kommentarar. Mange av kommentarane ber preg av at ein har kommentert før ein har sett seg inn i budsjettet. Det vert også gjort til eit hovudpoeng å seie noko negativt om Kristeleg Folkeparti.

Tysdag den 8. oktober skreiv Dagsavisen, tidlegare Arbeiderbladet, følgjande på leiarplass under overskrifta «Altfor mye svartmaling» at

«en del av kritikken fra enkelte partier og miljøer er ren svartmaling uten dekning i virkeligheten».

Det er ein korrekt og god observasjon.

Regjeringa har hatt ei svært krevjande oppgåve med å skulle sameine krav til innstramming av offentlege utgifter av omsyn til næringslivet og oppfyljing av svært kostnads-krevjande vedtak i Stortinget. Ei av utfordringane har vore den uoversiktlege og lite utgreidde barnehagereforma, der målet er godt, men arbeidsmåten var uryddig. I denne svært krevjande situasjonen har budsjettet fått ei innretning som næringslivet er godt nøgd med. Det er lagt eit godt grunnlag for at både renta og kronekursen skal gå nedover. Det er noko av det aller viktigaste for både næringsliv, kommunar og familiar.

Budsjettet har fått ein god distriktsprofil med både påfylling av kommunale næringsfond, store overføringar til det regionale utviklingsarbeidet i fylka, distriktsfond og melding om oppretting av ein distriktskommisjon.

Midlane til kampen mot fattigdom er auka frå 250 mill. kr i 2002 til nesten 600 mill. kr i 2003. Samarbeidsregjeringa er den fyrste regjeringa som har sett i gang eit systematisk arbeid for å få slutt på at folk lid i fattigdom. Regjeringa har prioritert dei fattigaste fyrst. Det betyr at nokon må kome etter.

Ei anna nyvinning er at ein for fyrste gong har innført eit såkalla tak 2. Det betyr at kronisk sjuke som har utgifter over 4 500 kr pr. år til opphald på opptreningsinstitusjonar, refusjonspliktig tannbehandling og fysioterapi, får dekt desse. Det er ei heilt ny ordning for ei pasientgruppe som har hatt titusenvis av kroner i private utlegg i tillegg til sjukdomsplagene. Mange av desse er i tillegg funksjonshemma.

Regjeringa har også sagt nei til å setje ned avgifta på alkohol. Det er Kristeleg Folkeparti svært nøgd med, og det er i samsvar med dei signala vi tidlegare har gjeve i debattar i Stortinget.

Regjeringa har satsa på opptrapping av både førebyggjande og behandlande tiltak innan rusomsorga. Det trengst i aller høgste grad. Veksten i alkoholforbruket blant ungdom er alarmerande stort. Det peikar fram mot ein svært negativ langtidseffekt, med store helsemessige, menneskelege og økonomiske følgjer.

Det vert vidare satsa på abortførebyggjande tiltak. Den nasjonale kreftplanen vert fullført, og opptrappingsplanen for psykiatri vert følgd opp.

Det er ingen grunn til å snakke bort at kommunane har det vanskeleg trass i at det er gjeve rekordstore løyvingar. I vår vart det stilt i utsikt at kommunane ville få ein auke på 2–2,5 milliardar kr. Budsjettet legg fram 2,6 milliardar kr pluss 1,7 milliardar kr til dekning av pensjonskostnader for læraroppgeret.

Det er ei sterk satsing på både barnehagar og kontantstøtte. For Kristeleg Folkeparti er det viktig å halde på valfridomen for småbarnsforeldra og stå imot dei til dels kraftige og i høgste grad intolerante og usolidariske angrepa frå sosialistane i denne saka.

Lista over gode Kristeleg Folkeparti-prioriteringar kunne gjerast lang både på kyrkje-, kultur- og familiebudsjetta og andre budsjett.

Vi i Kristeleg Folkeparti merkar oss at opposisjonen angrip Kristeleg Folkeparti med å hevde at vi ikkje har fått gjennomslag for våre saker. Det er ein usann propa-

ganda sjølv om den vert gjenteken gong etter gong. Det er heilt påfallande kva godhug dei same partia har fått for våre saker etter at vi gjekk inn i Regjeringa. Det var ikkje nett slik før. No er alt som opposisjonen ynskjer å vinkle negativt, i strid med alt det gode Kristeleg Folkeparti stod for tidlegare. Kritikken har sjølv sagt eitt mål, nemlig å få Kristeleg Folkeparti ut av regjeringssamarbeidet med Høgre og Venstre. Resultatet vert at ein bidreg til ei auka politikkforakt.

I ein krevjande situasjon for landet må folk kunne forvente at alle seriøse parti legg opp til ein konstruktiv budsjettkritikk, der ein i fellesskap kan leite fram samlande løysingar til beste for landet. Det tyder ikkje at ein skal løyne politisk usemje, men ein skal også kunne tydeleggjere dette i ein normal dimensjon og ikkje svartmale for å skape inntrykk av ein avstand som er større enn det den i realiteten er, og på den måten søkje etter veljarane sin politiske gunst.

Michael Momyr (H): Norge har, som vi vet, bygd opp velstanden sin langs en lang kyststripe som er rik på naturressurser. Det har ført til at vi har en større spredning av aktivitet og bosetting enn den vi finner i de fleste andre land.

Det spesielle med Norge er derfor ikke at det bor folk over hele landet, men at vi har et næringsgrunnlag over hele landet. Etter hvert som det ble mangel på produktiv jordareal langs kysten, lærte bøndene seg å utnytte utmark og rydde land på de mest utligjengelige stedene. Fiskerivirksomheten førte til at det meste av kysten ble befolket. Med utgangspunkt i de handelsstedene som utviklet seg, fikk vi også en skipsfartsnæring med tilknyttede aktiviteter, som etter hvert ble mer og mer internasjonalt rettet. Det er i dag, og har i lang tid vært, en av våre viktigste næringer.

Ved utnyttelse av fossekraften grodde det opp industristeder der kraften var lett tilgjengelig, ofte innerst i fjordene. De siste 30 år har vi også nyttiggjort oss naturressursene gass og olje. Det har ført til ny vekst langs kysten. Med utbyggingen av Snøhvit har den aktiviteten nå nådd helt opp til Finnmark.

I dag er flere av de tradisjonelle næringene under press. Det påvirker distriktene. Det er en utvikling som det ikke nytter å stoppe. Omstruktureringen i næringslivet og i primærnæringene har pågått hele tiden. Jeg kan understreke det med ett eksempel. Hvis vi ser på landbruket, produseres det i dag like mye mat som man gjorde for 50 år siden, men det skjer med under 30 pst. av de arbeidstidene som ble brukt på den tid.

Hvis vi fortsatt skal ha vekstkraftige distrikter, må vi i tiden fremover ikke legge hindringer for naturlige strukturendringer. Vi må sørge for at vi er en del av denne utviklingen. Det distriktene og bedriftene trenger nå, er først og fremst ansvarlighet og en økonomisk politikk som gjør at renten går ned, og at norske bedrifters konkurransevne styrkes. En norsk bedrift får ikke solgt tannbørstene sine i andre land på grunn av at kronekursen er høy, og da blir det slik at den bedriften beslutter å flytte virksomheten sin til et annet land. Bedrifter får det

(Momyr)

også tøft hvis rentekostnadene stiger, f.eks. med 1 pst., som en følge av at enkelte partier ønsker å bruke mer penger til alle gode formål. Regjeringen legger opp til en ansvarlig økonomisk politikk som tar mer hensyn til langsiktighet for distriktenes arbeidsplasser enn en kort-siktig lykkerus og den popularitet det vil gi, med noen få større bevilgninger over et budsjett. Samarbeidsregjeringen prioriterer trygge arbeidsplasser og nye arbeidsplasser fremfor kunstig åndedrett. Det er en langsiktig og god løsning for distriktene.

Jeg er stolt over at vi har klart å legge frem et stramt budsjett. Jeg legger heller ikke skjul på at jeg er glad for at vi har fått et virkemiddelapparat som synes å bli mer og mer treffsikkert i forhold til distrikter og næringsfattige områder, men likevel er jeg overbevist om at det viktigste grepet er å ha en økonomisk politikk som gjør at distriktsarbeidsplassene på det viset blir trygget. Vi vil være med og forandre Distrikts-Norge. Vi vil være med og gjøre Distrikts-Norge mer robust.

Marit Nybakk (A): Norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk har vært preget av bred enighet i de siste 50 år. Det har gitt vanlige folk trygghet, men det har også gitt Norge respekt utenfor landets grenser. Dette er nå også tilfellet med forsvarspolitikken. Jeg ser da bort fra Fremskrittspartiet, som har stilt seg helt på sidelinjen i den saken.

Regjeringspartiene og Arbeiderpartiet inngikk i juni i år et forsvarspolitisk forlik, et forlik som sikrer stabilitet og forutsigbarhet gjennom en omfattende omorganiseringsperiode både nasjonalt og i NATO, og ikke minst er det viktig når vi har gått inn i en tid med stor internasjonal usikkerhet og uforutsigbarhet.

Slik den globale situasjonen er nå, med kamp mot internasjonal terrorisme, med etniske konflikter, nye ustabile regimer og brennbare regionale konfliktområder, skal folk i Norge være forvisset om at politikerne har evne og vilje til å ta ansvar i bredden i forsvars- og sikkerhetspolitikken.

Det som først og fremst preger trusselbildet nå, er jo uforutsigbarhet, og det var det uforutsigbare som preget både 9. november 1989 og 11. september 2001. Begge hendelsene endret den internasjonale situasjonen, maktbalansen og vår hjemlige forsvarspolitik fullstendig.

9. november 1989 sprengte folk den forhatte Muren. Den nye tids orden – for ikke å si uorden – starter her. Vi fikk de mest dramatiske endringene i europeisk og global sikkerhetspolitikk etter 1945.

11. september 2001 ble de nye trusselbildene til virkelighet, og verden blir aldri den den var.

I tillegg ser vi mange nye foruroligende naturkatastrofer som *kan* komme av økende miljøforurensninger og klimaforandringer.

Arbeiderpartiet viste smidighet og stor samarbeidsvilje for å få til et bredt forsvarspolitisk forlik – til beste for folk flest, for folks trygghet og for Norges sikkerhet. Det gjorde faktisk også forsvarsministeren. Da regner jeg med at Regjeringen viser den samme smidighet for å få

til de nødvendige tiltak innen sivil beredskap, for å sikre utbygging av en effektiv sårbarhetsforebygging og en beredskap som sikrer en videreføring av det norske samfunnets funksjoner ved krise, krig eller terrorangrep. Jeg forutsetter at Regjeringen ikke lar det gå prestisje i fastlåste standpunkter når Stortinget i disse dager behandler St.meld. nr. 17 for 2001-2002 om samfunnssårbarhet.

Jeg er faktisk overrasket over at det fra Regjeringens side tas så lett vint på det å sikre et totalkonsept for beredskap og samfunnssikkerhet innenfor en totalforsvarsramme. Folk skal vite, og de har krav på å vite, at de er trygge enten de går på konsert i Oslo Spektrum eller på fotballkamp på Ullevål stadion. De skal vite at vi har en forebyggende beredskap mot bakteriologiske våpen, vite at vi ved en stor hotellbrann eller et bombeangrep har helseberedskap – det nødvendige samarbeid mellom sivil beredskap og Forsvaret for å håndtere slike situasjoner når krisen er et faktum.

Vi står overfor både tilsiktede og utilsiktede trusler. Tilsiktede trusler er bl.a. terroranslag, organisert kriminalitet eller sabotasje for å sette samfunnsfunksjoner ut av spill. Utilsiktede trusler er store flomkatastrofer, snøskred, skogbranner og hotellbranner. I disse sakene viskes skillet mellom nasjonal og internasjonal sikkerhet ut.

Det norske folk fortjener at politikerne har løsninger, er løsningsorienterte og sørger for konkrete forslag og tiltak i saker som så til de grader angår folks sikkerhet, i tillegg til velferd, trygghet, arbeid og fungerende samfunnsfunksjoner. Det tilsier et bredt flertall også om tiltak for samfunnssikkerhet, og jeg vil vise til at man i Danmark faktisk har inngått et forlik om sivil beredskap som omfatter samtlige partier.

Jeg vil derfor be om at alle viser vilje til samarbeid i en sak som påvirker alle borgere i Norge og deres sikkerhet. Min appell går først og fremst til representanter for regjeringspartiene og til Regjeringen om å vise smidighet og fleksibilitet, slik at vi kan skape løsninger.

J ø r g e n K o s m o hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Harald T. Nesvik (FrP): Regjeringen sier i trontalen at det vil bli foreslått en ny skjermingsordning for egenandeler som er knyttet til helsetjenester som ikke inngår i frikortordningen. Regjeringen peker videre på at det også i løpet av høsten vil bli fremmet en stortingsmelding om tiltak mot fattigdom. Begge disse tiltakene er nå gjort kjent for Stortinget.

Regjeringen har fremmet et forslag til en ordning med et egenandelstak 2 for kronikere, slik Stortinget har bedt om. Men det som ikke omtales noe særlig, er at Regjeringen dekker inn hele denne ordningen, pluss en rekke andre tiltak i budsjettet, ved at den øker egenandelene i helsevesenet betydelig. Det er med en viss undring man kan lese i statsbudsjettet at denne regjeringen vil fjerne en ordning med fritak av egenandeler for medisiner på blå resept for uføre- og alderspensjonister, som ble innført så sent som 1. oktober i år. Dette var et tiltak som

virkelig kunne hjulpet bl.a. den store delen av landets minstepensjonister, som også må sies å være fattige.

Det står ikke til troende når Regjeringen hevder at den ønsker å gjøre noe med fattigdommen, samtidig som man innfører ordninger som direkte rammer en stor del av landets fattige. Den planen som Regjeringen har fremmet for å motvirke fattigdom i Norge, er totalt blottet for tiltak som ville hjulpet nettopp denne gruppen fattige.

Når det gjelder denne ordningen, skal vi være klar over at apotekene for en ukes tid siden hengte opp plakater om at alders- og uførepensjonister ville bli fritatt for egenandeler fra 1. oktober. Så kom statsbudsjettet to dager etterpå, den 3. oktober, og Regjeringen fjernet en ordning som veldig mange hadde sett fram til. Jeg må si at det ikke er mye medmenneskelighet å spore når en i praksis tvinger eldre, syke mennesker til å måtte velge mellom medisin og mat, for veldig mange er faktisk i den situasjonen. Og dette skjer i et av verdens aller rikeste land.

Men det slutter ikke der: Regjeringen øker egenandelene nesten over hele fjøla når det gjelder syke mennesker og i helsevesenet. Det gjelder leger og fysioterapeuter, egenandelene øker over hele linjen.

Da kan man stille spørsmålet: Er dette et såkalt sosialt godt budsjett, som enkelte hevder fra Regjeringens side?

Et annet område som Regjeringen også viser en total mangel på forståelse for og ikke ønsker å gjøre noe med, er pensjoner. Det har vi sett i en årrekke, og det gjelder særlig Høyre, men nå også Kristelig Folkeparti og Venstre. Situasjonen er den at vi har en ordning med at gifte og samboende pensjonister får avkortet pensjonene sine med 25 pst. fordi de har valgt den samlivsformen. Det gjelder ikke for enslige, det gjelder for gifte og samboende pensjonister. Dette er en usolidarisk avkortning. Dette er en ordning som fratrar personer en rettmessig pensjon. Det er noe man har betalt inn til folketrygden, og som man burde få tilbake.

Det er på tide at man nå tar disse gruppene på alvor og sørger for at de får hver sin rettmessige pensjon og ikke blir til del den avkortningen som er i dagens system. Jeg håper at Regjeringen gjør noe med dette, og jeg forventer det også.

Og så når det gjelder pasientbehandling: Det er ingen økning overhodet i budsjettet til pasientbehandling. Det er ikke rom for å behandle flere pasienter enn det som er tilfellet for i år. I en tid hvor man faktisk klarer å gjøre noe med ventetiden, man klarer å få ned ventelistene, sykehusene er blitt mer effektive og kan behandle flere pasienter, da sier altså Regjeringen seg ikke villig til å øke budsjettkapitlene slik at man kan få en ytterligere reduksjon i ventelistene.

Når denne høsten er over og man står igjen med en eller annen form for budsjett i denne sal, håper jeg i hvert fall at det er et budsjett som er til større hjelp for syke mennesker i dette landet enn det foreliggende forslaget er.

Presidenten: Vi har tre talere igjen på talerlisten som vi har forutsatt skal ha ordet i kveldens møte. Det er Jorunn Ringstad, Svein Flåtten og Arne Sortevik.

Jorunn Ringstad (Sp): Regjeringa listar i trontalen opp gode målsetjingar på mange område. Men det som er interessant, er å halde dei gode intensjonane i trontalen opp mot budsjettet som Regjeringa har lagt fram. Budsjettet gir ein viktig peikepinn på om Regjeringa vil setje inn ressursar og tiltak for dermed å nå målsetjingane som er lista opp i trontalen. Samanliknar vi trontale og budsjett, slår det mot ein at på mange område er det stor avstand mellom liv og lære for denne regjeringa.

I trontalen kan vi lese:

«Regjeringen vil bidra til å sikre bosetting, verdiskaping og levedyktige lokalsamfunn over hele landet.»

Dette er ei målsetjing vi i Senterpartiet kan støtte Regjeringa på fullt og heilt. Men det blir vanskeleg å tru at Regjeringa meiner alvor når vi ser kva Regjeringa har gjort i 2002 og vil gjere i 2003. Regjeringa har ei målsetjing om å skape utvikling i distrikta samtidig som dei i 2002 har gjennomført kraftige nedskjeringar i budsjettpostar som skulle stimulere til nettopp å sikre busetjing, verdiskaping og levedyktige lokalsamfunn over heile landet. Sjølv om nokre av desse postane har fått ei lita påplussing i budsjettforslaget for 2003, blir det totalt dramatiske nedskjeringar om vi ser åra 2002 og 2003 samla.

Eirik Fiva, som er leiar av Landsdelsutvalet for Nord-Noreg og Nord-Trøndelag, gir i Nationen i dag uttrykk for at han er kraftig provosert over at Regjeringa hevdar at dei no satsar på regional næringsutvikling. Eirik Fiva seier det slik:

«Det er ganske hult når de sier at fylkeskommunene nå «får muligheten til å styrke sin rolle som regional utviklingsaktør». Det var dramatiske nedskjæringer som ble gjort for 2002 og en liten økning for 2003 monner ikke.»

Dette er sterke ord frå ein som arbeider ute i landet og ser verkningen av Regjeringa sin politikk. At det er store kutt i distriktssatsinga, innrømmer då også kommunalminister Erna Solberg i same avis, altså Nationen av 9. oktober 2002.

Regjeringa kuttar altså kraftig i tilskot til næringsutvikling og distriktssatsing, men påstår likevel at dei skal sikre levedyktige lokalsamfunn over heile landet. Dette blir lite truverdige.

Utvikling av gode lokalsamfunn i heile landet er avhengig av mange faktorar. God infrastruktur er ein av dei avgjerande faktorane for næringsliv og busetjing. Skal vi kunne utnytte dei ressursane vi har i landet, må vi leggje det til rette slik at vi tek vare på det mangfaldet av verksemder og kompetanse som finst over heile landet. Vi må òg leggje til rette for vidareutvikling av næringslivet. God infrastruktur er avgjerande for god regularitet for næringstransport og også for å redusere transportkostnadene og avstandskostnadene.

I første periode brukte Høgre mange debattar i Stortinget til å kritisere andre parti for manglande vilje til å satse på samferdsleinvesteringar. Oddvard Nilsen, som då var leiar i samferdslekomiteen, var flittig til å halde fram Høgre som eit parti som stod for auka investeringar til infrastruktur. Høgre var eit parti å stole på i vektlegging av samferdsle for næringsliv og lokalsamfunn, var den klare bodskapen i første periode.

Vi har sett lite vilje til å gjennomføre tidlegare lovnader om satsing på infrastruktur etter at Høgre kom i regjering. Tvert imot opplever vi at ei Høgre-dominert regjering legg fram eit budsjett med reduserte veginvesteringar. Dette er noko heilt anna enn lovnadene i Nasjonal transportplan. Det er difor kanskje ikkje så rart at eit så viktig område som infrastruktur ikkje blir nemnt i trontalen. Det einaste som blir sagt, er:

«Regjeringen vil konkurranseutsette veiproduksjonen og omorganisere produksjonsvirksomheten i Statens vegvesen til et statlig aksjeselskap.»

Er det dette som er denne regjeringa sitt einaste svar på dei store utfordringane på vegsektoren? Dessutan er det freistande å spørje: Har dette blitt Kristeleg Folkeparti sin politikk? Det var ikkje dette Kristeleg Folkeparti stod for i førre periode.

I innlegget sitt i dag streka parlamentarisk leiar i Høgre, Oddvard Nilsen, under at eit økonomisk ansvarleg opplegg er det viktigaste for denne regjeringa. Men sjølv om eit økonomisk ansvarleg opplegg ligg i botnen for budsjettarbeidet, har Regjeringa gjort sine prioriteringar innanfor budsjetttrammene. Det er difor dårleg orsaking frå Høgre dersom dette skal vere forklaringa på at infrastruktur har måtta tole kutt på fleire viktige område. Forklaringa er nok kort og godt at Høgre i regjering ikkje prioriterer infrastruktur høgt nok til at det får rom innanfor det Regjeringa kallar ansvarlege økonomiske rammes. Dette stemmer dårleg med Høgre-representantane sine utsegnar i førre periode.

Svein Flåtten (H): Samarbeidsregjeringens budsjett for inneværende år markerte et tidsskille og et retningskifte i norsk skattepolitikk. I år 2000 var det norske skattenivået blant de høyeste i verden. På toppen av dette fikk vi for 2001 et budsjett fra Stoltenberg-regjeringen med de største skatteøkninger noensinne. Etter å ha gitt klar beskjed gjennom stortingsvalget i fjor høst kunne det norske folk være vitne til at Samarbeidsregjeringen foreslo og fikk vedtatt historisk høye skattelettelser med til sammen over 12 milliarder kr i budsjettet for 2002. Og ikke nok med det, Regjeringens planer og mål er i løpet av perioden å gjennomføre samlede skatte- og avgiftsreduksjoner på til sammen 31 milliarder kr. Dette kurskiftet i den norske skattepolitikken var helt nødvendig.

Det er vårt verdiskapende næringsliv som legger grunnlaget for den inntekt og sysselsetting som skal holde velferdssamfunnet oppe og utvikle det videre. Det er evnen til å skape verdier i fastlandsøkonomien som vil være bestemmende for det velferdsnivå vi kan opprettholde i fremtiden.

Det er disse målene og virkemidlene som er sentrale når Samarbeidsregjeringen har meislet ut sin skattepolitikk for denne stortingsperioden. I grunnlaget for Regjeringen er det et sentralt tema med en kursomlegging i skattepolitikken slik at næringslivets rammebetingelser forbedres, og ikke minst at det må lønne seg å arbeide, lønne seg å komme i arbeid, og at flest mulig skal kunne leve av sin egen arbeidsinntekt. Valgets resultat i fjor høst i disfavør av skatteøkningspartiene var således klar

tale. Like klar tale har de to budsjett Samarbeidsregjeringen foreløpig har lagt frem, vært. I fjor var det et budsjett med betydelige skattelettelser. Når virkningen av skatte- og avgiftslettelsene i 2002 og forslaget for 2003 er fullt innarbeidet, vil vi ha nådd en reduksjon på 17 milliarder kr, altså godt halvveis i forhold til Sem-erklæringens mål.

Den 32 år gamle midlertidige investeringsavgiften ble endelig avlivet 1. oktober, til stor glede for næringslivet. Det er en halv milliard hver måned i forbedrede betingelser for norsk næringsliv i alle bransjer – små og store bedrifter.

Flypassasjeravgiften er vekk og dobbeltbeskatningen på utbytte likeså. Boligskatten er på vei nedover. Gjennomføringen av allerede vedtatte skattereformer, særlig investeringsavgiften, blir det viktigste i 2003. Allikevel blir det plass til ytterligere skattelettelser, denne gang på personsiden med både økninger av minstepdrag, økt innslagsgrense for toppskatten og ytterligere reduksjon av boligskatten.

Men kanskje det aller viktigste i det skattepolitiske kursskiftet gjenstår, nemlig en reform av skattesystemet med mindre avstand mellom skatt på kapital og skatt på inntekt, en enda mer internasjonalt konkurransedyktig bedriftsbeskatning for alle næringer, avvikling av delingsmodellen og ikke minst en nedtrapping av formueskatten. En slik reform, kombinert med ytterligere skatte-reduksjoner i løpet av perioden, vil være kronen på verket i det kursskiftet som Regjeringen ønsker, og som kan gjennomføres av dette storting, hvor et tydelig flertall har ønsket en slik endring. Men det er ikke nok bare å snu retningen i skattepolitikken. Måten å gjøre det på er minst like viktig. Bruken av oljeinntekter i norsk økonomi er en balansekunst, hvor de viktige målene er tiltak som kan øke vekstevnen og verdiskapingen i næringslivet, samtidig som en unngår press på prisstigning, rentenivå og valutakurs. Med andre ord: et stramt budsjett.

SVs parlamentariske leder karakteriserte i formiddag beskrivelsen stramhet i budsjetter som det å dele ut tilfeldige merkelapper, og med bakgrunn i sin næringslivserfaring fra bl.a. Jordan tannbørstefabrikk ble næringslivets ønske om å drive en sikrest og best mulig virksomhet betegnet som råskap. Det må være forstemmende visjonsløse signaler å lytte til fra trontaledebatten i vår nasjonalforsamling for et norsk næringsliv som har til oppgave å produsere den verdiskaping vi skal bygge vårt fortsatte velferdssamfunn på.

Det er som sagt en viktig balansekunst å kunne rette den økte bruken av oljeinntektene inn mot reduksjoner i skatter og avgifter for å gi den vekstkraft og stimulering som næringslivet trenger, og samtidig holde stramhet i offentlige utgifter. Denne balansekunst krever aktører som tør å hensynte ansvarligheten og helhetsvirkningen for økonomien i de tiltak som gjennomføres. Hensynet til budsjettpolitikken virkninger på renten er en balansegang på stram line, hvor det er avgjørende å ha blikket festet mot målet og ikke for mye la seg forstyrre av oppfordringer om dristige økonomiske C-moment og en økonomisk akrobatikk uten sikkerhetsnett. Målet må

være ny kurs i skattepolitikken som permanent forbedring av rammebetingelsene for norsk næringsliv sammen med en budsjettpolitikk som kan dempe presset mot rente og valutakurs. Perspektivet på renten alene er at norske bedrifter, privatpersoner og kommuner ved utgangen av august hadde en innenlandsk lånegjeld på tilsammen ufattelige 1 600 milliarder kr, og at en rentenedgang på bare 0,5 pst. i teorien utgjør opp mot 8 milliarder kr i kostnadsreduksjoner. Det er tall som viser at det er avgjørende viktig for alle at kursskiftet i skattepolitikken videreføres med et helhetssyn og en samlet ansvarlighet for et stramt budsjett.

Arne Sortevik (FrP): Sist, men ikke minst, er det noe som heter. Vi skal avslutte med skole.

Formelt får jeg ta opp de forslag som er omdelt i saken, og også omtale det første veldig kort. Jeg har lest ut av bekymringsmeldingene som er kommet fra både Arbeiderpartiet og SV, at de bør dele vårt syn på at vi trenger en melding om ressursituasjonen innen grunnskolen og den videregående skole. Den bør vi etter vår mening få innen utgangen av februar. Den bør basere seg på det som har skjedd nå i sommer, og det som skjer utover høsten i kommunesektoren, med de kuttene som er varslet for dette års budsjett i kommunesektoren, og de kuttene som er varslet for neste års budsjett i kommunesektoren, slik at vi får en avlesning av hvordan det står til.

Hvor er det blitt av satsingen på skolen? Det er vanskelig å få øye på realitetene bak retorikken, for vi har en utdanningsminister som snakker fort og mye. Vi tror at flere og flere ser det som oss, at vi må gjøre noe med systemet for å få en bedre skole. Jeg viser til det Dokument nr. 8-forslaget som ble fremmet av oss siste torsdag, om en rekke systemendringer som vi anbefaler for norsk skole: fri etablering, staten betaler skolepengene, skolene må bli selvstyrte enheter med egne styrever, midler til de statlige overtakelser av skolebygg, for å nevne noen eksempler på systemendringer som vi ønsker oss.

Hvor er det blitt av satsingen på skolen? I årets budsjett er lånerammen fra i fjor på 2 milliarder kr til oppussing og opprusting av skolebygg redusert til 1 milliard kr. Og skal vi tro meldingene som faktisk stod å lese så sent som i går, så står det penger for innværende år ubrukt. Det er vi faktisk ikke overrasket over, for denne ordningen er innrettet slik at de kommunene som enten er på kanten av en økonomisk krise, eller er satt under overvåking av fylkesmannen, ikke ser seg i stand til å bruke ordningen. Vi har påpekt fra dag én et helt år tilbake at det må gjøres noe med innretningen hvis man fak-

tisk mener at disse 15 milliardene skal brukes – 15 milliarder kr mot den målingen som KS selv har gjort, på ca. 40 milliarder kr.

Jeg vil også si at tempoet ikke er synderlig imponerende når det altså i fjor ble satt av 15 milliarder kr over en åtteårsperiode. Det ser ut til å bli brukt 1 milliard kr i år. Man satser 1 milliard kr til neste år. Det kommer til å ta en stund før man får pusset opp de skolebyggene. Det er ganske overveldende dokumentert at forfallet er omfattende. Hadde det vært voksne mennesker i regulært arbeid i disse byggene, ville en god del av dem vært stengt, dessverre.

Hvor er det blitt av satsingen på skolen? Realiteten er som sagt vanskelig å få øye på. Jeg vil nå sitere fra redegjørelsen i forbindelse med tilleggsproposisjonen i fjor, der det fra Regjeringens hold bl.a. ble sagt følgende:

«Vi skal legge til rette for bedre kvalitet i skolen. I første omgang vil vi styrke grunnskolen ved å øke timetallet i norskundervisning med 1 time pr. uke for 2.–4. klassetrinn.»

Disse 100 mill. kr som skulle være øremerket til dette, er ikke kommet frem. Nå fikk jeg ikke svar fra statsråden på min replikk i sted. Men jeg vet svaret. Jeg har tidligere fått det opplyst fra departementet. Man er slett ikke sikker på at disse pengene kommer frem i det hele tatt. Det som skulle være styrking i første omgang, får ingen effekt. Disse tiltakene er heller ikke videreført. De er derimot avløst av et slags premieringssystem til demonstrasjonsskoler og bonuskoler, og det faller også ganske rimelig ut. Det vil koste ca. 15 mill. kr å reise rundt og dele ut disse premiene.

Hvor er det blitt av satsingen på skolen? Det ser ut som om Regjeringens skolesatsing er som fjellet som fødte en mus. Jeg tror flere og flere vil være enig med oss i at det må systemendring til. Vi må åpne for konkurranse. Vi må sørge for at finansieringsmodellen og finansieringssystemet endres, slik at elever kan ha statlige penger med seg i lommen frem til den skolen de velger å være elev ved. Vi må sprengte det offentlige skolemonopolet som nå bare i økende grad gir oss en forfallsskole med dårlig læringsresultat.

Presidenten: Arne Sortevik har tatt opp de forslag han selv har referert til.

Vi har nå gjort oss ferdig med de planlagte talerne på kveldens møte. Kveldens møte vil nå bli hevet, og nytt møte settes igjen i morgen kl. 10. Første taler vil være statsminister Kjell Magne Bondevik.